

اماسیه تاریخی

برنجی جلدی

محرری

اوقاف همایون نظارت جلیله‌سی قیود قدیمه عربی مترجمی

اماسیه‌لی عبدی‌زاده

حسین حسام الدین

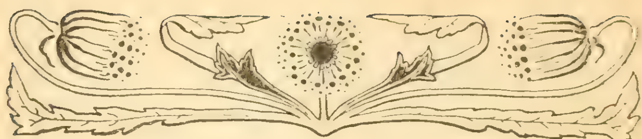
برنجی طبعی — استانبول.

درسعادت

حکمت مطبعه‌سی

١٣٢٧ — ١٣٣٠

بسم الله الرحمن الرحيم

حمد الله رب العالمين والصلاة و السلام على سيد المرسلين محمد النبي الامين وعلى اله و اصحابه المتقين واتباعه المجاهدين الى يوم الدين

نوع بشرك اخبارینی تصویر ، افکارینی تنویر ، آثارینی تقدیر ایدن (علم تاریخ) در . اشکال مختلفه‌ده حدوث وتکرر ایدن وقایع تاریخیه تدقیق اولنورسه دنیا ایچون برقدم ، زمان ایچون بربقا تصور اولنه‌مز .

شئون عالمدن هربری حدوث و زوال اعتباریله بر ر تمثال عبرتدر که حدوثنده برحکمت ، زوالنده بیك نصیحت مندمجدر. حکمت حدوثنده قدرت الٰهیه‌نك بقاسی ، نکبت زوالنده ماسوانك فناسی ثابت اولور اوبر حکمتدر که انسانه بصیرتی جلب ایدر بو بر نصیحتدرکه هرمتفکری دیانته جذب ایدر .

بشته (علم تاریخ) بوحکم حادثاتی کافل ، بونصایح شئونی شامل‌در . هرقومك دنیاده اسباب کمالی ، عوارض اضمحلالنی تصویر ایدن (علم تاریخ) در . برقومك سعادت حالنی اقدار ،

عظمت استقبالی احضار ایدن اسباب مهمه‌نك بری‌ده تاریخی، حقیله بیلمکدر . کائناتده جریان ایدن تبدلاته ، هرقوم ایچون عارض اولان تحولاته عطف نظر عبرت ایتمین برملت : حیات سیاسیه‌سنی محافظه‌ده تأمین استقبال ایده‌مز . تدریجاً صدمات مهلکهٔ زواله معروض اولور .

شو اسباب مهمه‌یه بناءً اسلاف کرام ؛ علم تاریخه فوق‌العاده اهتمام ایده‌رك پك چوق آثار مخلده تألیف ، عمومی وخصوصی کتب نادره تصنیف ایتمشلردر. بخارا ، بغداد، حجاز ، حلب ، سمرقند، قدس، مرو، مصر ، یمن کبی بلاد مشهوره‌نك احوال خصوصیه‌سنه دائر تألیفنه همت ایدیلان (کتب تواریخ) فوق العاده قیمتداردر .

بونلرك هربری ؛ عائد اولدیغی بلده‌دن ظهور ایدن ائمهٔ علمایی ، مشایخ فقهایی ، کبار امرایی ، اعیان رؤسایی ، ارباب صناعاتی انساب وفروعیله ، تراجم احوالیله مکملاً ضبط وتفصیل و اوبلده‌یه عائد اولان شئونات حادثه‌یی ، وقوعات جاریه‌یی علی وجه‌الصحه قید وتطویل ایده‌رك شایان عبرت اولان جهانی انظار کائناته عرض ایتمکده‌در .

مثلا : (ابوبکر الخطیب البغدادی) نك (تاریخ بغداد) ی و(لسان‌الدین الخطیب التلمسانی)نك (الاحاطه)سی شوافادات عاجزانه‌مك برر شاهد ذی حیاتی‌در . شو ایکی خضیك همم مشکوره‌سی؛ بو ایکی بلدهٔ معظمه‌یی ، طولاییسیله عالم اسلامی

احیا ایده‌جك خدمات علمیه‌دندر . کمال اهتمام ایله تألیف ایدیلن شو ایکی اثر قیمتدارك نظیری ، مع التأسف هنوز بزده موجود دکلدر .

استانبول ، بروسه ، ادرنه بر درجه استثنا ایدیلیرسه بلاد مشهورهٔ عثمانیه‌دن هیچ برینك مکمل خصوصی بر تاریخی یوقدر . بونلرده یالکز علما ، مشایخ ، شعرا بردرجه ضبط ایدلدیکی حالده قلاع جسیمه ، بلاد مشهوره فتح ایدن وزرا ، امرا کبی بهادران اسلامك مکمل تراجم احوالنه انساب وفروعنه ، همم وخدماتنه دائر بر شی یوقدر . بر عشیرتدن جهانکیرانه بر دولت چیقاران برملت معظمه ایچون شو غفلته نقدر تأسف ایدلسه آزدر .

ازجمله (اماسیه) ؛ صحائف تواریخده مقید اولان شهرتی ، حادثات ورجالنك کثرتی اعتباریله بلاد مشهورهٔ عثمانیه‌دن معدود اولدیغی حالده تاریخنه دائر شمدی‌یه قدر ، هر جهتی جامع ، بر اثر نافع کوریله‌مدی .

شو عزیز وطنه ناچیزانه برخدمت ، تاریخ اسلامك اماسیه‌یه تعلق ایدن نقاط مجهوله‌سنی کشف وتحقیقه غیرت ایتمك اوزره (اماسیه‌سنجاغی) نك وقوعاتنه دائر ، اومنبعدن ظهور ، یاخود بوسنجاقده توطن ایدن رجال وعلمایی ، اعیان وشعرایی ، مشایخ واعلامی ، مشاهیر بنامی ، اصحاب خیراتی ، ارباب صناعاتی ؛ ممکن مرتبه‌ده انساب وفروعیله برابر علاوه ایده‌رك بر اثر تحریرینی تصمیم ایلدم .

شو اثری جمع وتلفیق ایچون مقدمه‌نك نهایتنده تفصیل ایلدیکی اوزره یکرمی بش سنه استانبول ، اماسیه ، بروسه ، حجاز ، سوریه وسائر بلاد وقصبات عثمانیه‌ده واقع کتبخانه‌لرده بونلرده موجود اولان کتب تواریخه ، منشآت ومجامیع سلافه ، محاکم شرعیه سجلاتنه مراجعت وشایان استفاده اولان قیود قدیمه ، اوراق وقفیه ، دفاتر خاقانیه ومحکوکات مخلده کبی وثائق عتیقه‌یی تحری ومطالعه‌ده بذل مقدرت ایده‌رك ترقیم وبر مقدمه ، ایکی بابه تقسیم ایدوب (اماسیه تاریخی) نامیله توسیم ایلدم .

بناءً علیه : برقول مشهورده ، یاخود هر یازیلان تاریخده مغایر برقیده تصادف بیورولورسه مأخذلره بالمراجعه تصحیح بیورلمسنی ارباب تدقیقدن رجایه بروسیله اولمق ایچون شو اثری انظار کاشفانه‌یه عرض وتقدیم جسارت ایتدم . (ومن الله العنایة والتوفیق)

مقدمه

اماسیه وملحقاتنك اسامی ومواقع قدیمه و جدیده‌سنه ، محلات معروفه ونواحیٔ مشهوره‌سنه ، معلوم اولان آثارقدیمه ، مؤسسات دینیه ، مبانیٔ عالیه‌سنه دائر تفصیلاتدن باحثدر .

(اماسیه سنجاغی) شرقاًوجنوباً (توقاد) وشمالاً (جانیك) وغرباً (چوروم) سنجاقلریله محدود اولوب اماسیه ، حاجیکوی حوضه ، کوپری ، لادیك ، مجید اوزی ومرزیفون قضالرینی حاوی‌در . شمدیکی حالده سیواس ولایتنه مربوطدر .

حال حاضرده یدی قضادن‌متشکل اولان بوسنجاق؛ اعصار سالفه‌ده مرکز سلطنت واون سنجاغی حاوی مرکز ولایت ، بعده اون سکز قضایه حاکم برلوا مرکزی اوله‌رق تقسیمات سیاسیه اعتباریله پك چوق تحولاته معروض اولدیغی حالده شهرت قدیمه‌سنی محافظه ایتمشدر . الیوم نفوس عمومیه‌سی ایکی یوز سکسان بیك راده‌سنده‌در .

(اماسیه‌قضاسی) شرقاً (لادیك واربعه) غرباً (مجیداوزی) وجنوباً (توقاد) وشمالاً (حوضه ، مرزیفون وحاجیکوی)

قضالریله محدود اولوب (اذینه بازار ،اقطاغ ، حقله ، کلدکلان) ناحیه لرینی ، یوز التمش قدر قرایی حاویدر . نفوس مجموعه سی التمش سکز بیك راده سنده اولوب قضا مرکزی (اماسیه بلده سی) در .

(اماسیه بلده سی) شمدیکی حالده اللی اوچ محلاتی ، سکز بیك قدر خانه یی ، اوتوز یدی بیك قدر نفوسی حاوی در . مرکز سلطنت ومقر شهزادکان اولدیغی زمانلرده یتمش قدر محلاتی ، التمش بیك قدر نفوسی اولدیغی دفاتر عتیقه دن استدلال اولنور. مؤخراً شهزادکانك مرکز سلطنت ده اقامتی واماسیه نك سیواس ولایتنه ربطی تسبب بیورلدیغی جهتله اسکی شرفی ضایع اولمش ومحلات ونفوسی تناقص ایتمشدر .

(اماسیه) کوچك آسیا دینیلن (اناطولی) ده کائن ، قره دکز (صامسون) دن جنوبه طوغری یوز اوتوز اوچ کیلومتره کیری ده واقع ، (فرهاد ـ فون ـ پونت) طاغنك اتکنده بر بلدهٔ قدیمه در .

قدیماً موقعی ، شمال شرقی دن جنوب غربی یه طوغرو اوزون بر وادی اولوب اصلا تبدل ایتمه مشدر . (ایریس ، یشیل) ایرماغك ایکی ساحلی اوزرنده مبنی در . اورته سی دوز ، جنوب وشمال طرفلری مائل ، منظرهٔ عمومیه سی غایت لطیفدر .

(اماسیه) شمال شرقی ده کائن (زمندو ـ سمندو ـ زیاره) محله سندن جنوب غربی ده واقع بوغازك منتهاسنده (چالاك)

موقعنه قدر تقریباً اون اوچ کیلومتره دن عبارت بر طوللك مجموعیدر. عرضی بیك متره دن اوچ کیلومتره یه قدر متفاوت بر وسعتده در. شرق وغرب طرفلری واسع بر صحرا واطراف ثلاثه سی بتون روضهٔ دلارادر .

جنوب طرفلری (پونت) سلسلهٔ جبالی وشمال طرفلری (جانیك وخرشنه) سلسلهٔ جبالی وغرب طرفلری (شیخ جوعی ـ کلکیس) و (قرامان) سلسلهٔ جبالی ایله مستور ایسه ده جنوب غربی ، شرق شمالی ، شمالك بر قسمی طرفلری آچیقدر . اچیق یره (اماسیه بوغازی) دینور .

شرق شمالی طرفی (صونسه ـ طاش اووا) یه شمال طرفی (ارغوما ـ صولی اووا)یه وجنوب غربی طرفی (دربند ، چالاك)ه ناظر ، دروازهٔ جسیم شکلنده اوچ بوغازدر . جنوب وشمال بوغازلری طار ایسه ده شرق شمالی بوغازی اولدقجه کنیشدر . اماسیه ؛ شو اوچ دروازه سیله جسیم بر قصرعالی یه، مستحکم بر سرای دلربایه بکزر .

شمال بوغازی اون ، جنوب بوغازی درت کیلومتره قدر اوزوندر . شرق شمالی بوغازی ایرماق بوینجه (طاش اووا)یه قدر توسع ایدر . بوغازلرك هر اوچنده ده ایرماق آقار . بو ایرماقلرك هر ایکی طرفلرنده باغلر ، باغچه لر پك قیمتدادر . منظرهٔ لطیفه سی ؛ حسیاتی پك زیاده اوقشار . تماشای لطیفنده ارواح بشر ذوقیاب اولور .

(آماسیه) نك هر طرفنده ظاهراً كوریلان ، بالتصادف بر آلتندن ظهور ایدن آثار قدیمه خرابه‌لری ؛ اعصار سالفه‌ده پك زیاده معموریت واحتشامه ، پك بیوك رفاهیت وانتظامه نائل اولدیغنی اثبات وارائه ایتمكده‌در . بو آثار قدیمه‌لرده كشف وتدقیق اولندقجه اماسیه‌نك قیمت تاریخیه‌سی پك زیاده كسب اهمیت ایده‌جكدر . (تقویم البلدان)ده سپاهی‌زاده محمد افندی اماسیه‌یی شویله تعریف ایدیور

« اماسیه ؛ اقلیم سادسدندر . وروم نك بیوك بر شهریدر . سوری وقلعه‌سی وبستانلری وبیوك ایرماغی ودولابلری واردر . بوكا مدینة‌الحكما دیرلر وبونده كومش معدنی واردر . سینوبك شرق جنوبیسنده‌در ایكیسنك مابینی التی كونلكدر طولی آلتی یدی درجه اوتوز دقیقه‌در . عرضی قرق بش درجه‌در . »

شو تعریف ؛ مراصد الاطلاع ، عقد الجمان ، طریق الرشاد لباب الانساب ، لب اللباب واوضح المسالك كتابلرینك تعریفاتنه موافق وجمله‌سی یكدیكرینه قریب اولدیغی جهتله بونلرك قیود وتعریفاتی نقل وترقیمدن صرف نظر ایدیلەرك «دائرة المعارف» نام اثرك تعریفی بالترجمه نقل ایدلدی .

(اماسیه) یاخود (اماسیا) یاخود (اماصیه) كوچك آسیاده بر مدینه‌در . سیواس ولایتی داخلنده اسمیله مسمی ، مركز لوا بر قصبه‌در . جانیك طاغلری اتكنده كوزل بر وادیده (ایریس) نامیله مسمی اولان یشیل ایرماغك ایكی ساحلنده‌در .

صامسوندن جنوب غربی‌نك سمت جنوبیسنه طوغرو اللی میل اوزاقدر. سکانی یکرمی بش، یاخود اوتوزبش بیك نفوسدر. شمالاً درت درجه اللی دقیقه عرضده وشرقاً اوتوز اوچ درجه درت دقیقه طولده‌در .

اطرافی ؛ جانبلری قائم ، یوکسك قیالر احاطه ایدر . بونلردن صولده کائن بر قیاده قلعه آثاری وایکی برج یونانی واردر . سلطان علاءالدین سلجوقی بوقلعه‌یی تعمیر ایتمشدر . بوشهرك بناسی کوزلدر. چوق باغلری واردر . ایرماق ودولاب ایله اسقا اولنور . پك چوق آثار قدیمه‌یی حاویدر . انجق شمدی‌یه‌قدر کشف اولنه‌مه‌مشدر . [١] »

(کوچك آسیا آثار قدیمه‌سی تاریخ وجغرافیاسی) نام اثرنده فرانسز مورخلرندن (شارل تکسیه) اماسیه‌یه دائر ویردیکی معلومات تاریخیه (برنجی باب) ده نقل اولنمقله برابر (اماسیه) یی شویله توصیف ایدیور . « اماسیه ؛ اقلیمی لطیف وصحی ، موقعی غایت مستحکم اولوب قدیماً واسطهٔ مناقلات تجاریه اولدیغی مناسبتله رفاه وانتظام قدیمنی محافظه ایتمکده‌در . حالبوکه دیکر مواقع مستحکمهٔ قدیمه ، متروك ومنسی برحالده قالمشدر . »

(نزهةالقلوب) ده ابوبکر المستوفی شویله توصیف ایدیور « اماسیه ؛ بیوك شهردر. سلطان علاءالدین سلجوقی قلعه‌سنی تجدید ایتمشدر . حاصلاتی هر درلو شیدندر . صویی ، هواسی

---

[١] دیکر جهات تاریخیه‌سی (برنجی باب) ده نقل اولنه‌جقدر .

كوزلدر. [١]، (حمدالله المستوفی) تاریخ کزیده سنده اماسیه‌یی بومآله قریب الفاظ ایله توصیف ایتمکده‌در .

(شرق خاطراتی) نام اثرنده المانیا مارشاللرندن مشهور (مولتکه)١٢٥٤ده اماسیه‌یی زیارت وشایان تماشا اولان یرلرینی تدقیق ایده‌رك « اماسیه ؛ اناطولی شهرلرینك اك كوزللرندندر . » دیمشدر .

شاعر مشهور (ابوالطیب المتنبی) ممدوحی اولان حلب حکمداری (سیف الدوله حمدانی) ایله ٣٤٢ ده اماسیه‌یی زیارت واطراف ورياضنی سیر وتماشا ایتدیکی زمان ، فتحندن دولایی مشارالیه سیف الدوله‌یی مدح ایدرکن (اماسیه) یی شویله مدح وتعریف ایدییور .

« وبلدة جمعت من كل مبهجة   فمايفوت لمرتاد بهاوطر »

« لكل مشترف من رابعهاافق   وكل مشترف من افقهاقمر »

شوایکی بیتك ترجمه‌سی شودر. « اماسیه ؛ انسانی تماشاسیله شاد ومسرور ایده‌جك هرحسن ولطافتی نفسنده جمع ایتمش بربلدهٔ عظیمه‌در كه بوراده نائل مطلب اولمق ایچون ترددوتکاپو ایدن هرطالب ، هردرلومقصودینه نائل ، حاجتنه واصل اولور. مقصدینی فوت ایده‌رك مأیوس اولماز . »

« اماسیه ؛ اوكنده حوالئ واسعه‌یی شامل بر خانه‌یه مشابه اولوب بو خانه‌نك، هر طرفی برر جبل عالیدر كه هر یوكسك

[١] بواثر فارسی العباره اولدیغی جهتله ترجمه‌سی نقل ایدلمشدر .

طرفلك برافقي واردر . هرافقك يوكسك يري آي پارچه‌سي كبي سيوري‌در . »

اماسيه‌لي تاجي بك زاده فاضل مشهور (سعدي چلبي) اماسيه‌نك باغ وازهارني تعريف ، ذوق ومسارني توصيف حقنده (خيراحلام) آدلي عربي براثر ادبي تأليف ايتمشدركه شو قطعهٔ بليغه بوكتابدن نقل ايدلدي .

روضـة نورت حمائلها ‌ ‌ وجرت بينها جداولها
قدخلا بالنا غن البلبـال ‌ ‌ اذ تغنت بنـا بلابلها
شـابهت نزهة لجنـات ‌ ‌ بنسـيم الصبـا عنادلها
كقصورالجنان اشجارها ‌ ‌ وازاهيرهـا قنـادلها

بونك ترجمه‌سي شودر . « اماسيه؛ صرمه‌لي قليچ باغلري كبي اوزون واكلي اولان موقعي ، چيچكلرله مزين برحديقهٔ دلارا دركه اورته‌سندن جريان ايدن ايرماقدن آيريلان خرقلري ، باغلرينك اورته‌سندن آقمقده‌در . بلبللري آواز لطيف ايله تغني ايتديكي زمان ، كوكلمزده غم وكدردن اثر قالمز . »

« اماسيه ؛ اكدار ومكارهدن سالم ، شهرلره مخصوص اولان قاوتدن بعيد اوله‌رق جنات عاليانه ، بابللري‌ده لطافت هواده رقت اداده نسيم صبايه ، اشجار لطيفه‌سي ، انتظام وارتفاعده قصور جنانه ، چيچكلري‌ده اشكال مختلفه‌ده قصور جناني تنوير ايدن قنديللره بكزه‌مكده‌در . »

دها بك‌چوق شعرا ، مورخين اماسيه‌يي نظماً ونثراً مدح

وقف ايتمشلردر . فقط ايجاز مقصوده مخالف كورديكم جهتله نقلندن صرف نظر ايدهرك شو اثر ناچيزك فهرست اجمالى اوزره برقصيدۀ مربعه تنظيم وهر مربعك ذيلنده حاوى اولديغى معانئ تاريخيه‌يى شرح وايضاح ايلدم.

« ايتدكجه تجلى دله انوار اماسيه »
« شوقيله ياقار قلبمى برنار اماسيه »
« چشممده‌دونر اشك شرربار اماسيه »
« قلبمده‌طورور حسرت ديدار اماسيه »

شو تصوير اشتياق آورك باشليجه سببى (حب وطن) در . بو حس مشترك بتون (ذى روح) ده موجود ايسه‌ده (حس انسانى) عمومندن بالاتردر . (وطن پرورد) دائما محبتله‌تعالى . خدمتله تجلى ايدر . (حب الوطن من الايمان) بيورلمسى بوخصوصده برهان جلى در . وطنه محبت ، اكا عرض خدمتله اثبات اولنور . بو حب وطن سائقه‌سيله فكرمى سنه‌لرجه اتعاب ايدهرك وطنى اعلايه وسيله اولان شو خدمتى انتخاب ايلدم .

« بو شهرى ياپان ، دوراوائلده اميس در »
« ديرلركه اماسيه دخى نامى انيس در »
« شاعر ديدى اماسيه‌دن حذفى سايس در »
« اماسى چيقارمش كبى انجار اماسيه »

مورخين ؛ اماسيه‌نك بانيسى حقنده اختلاف ايلدكلرندن شو مربع ، او اختلافاتى تلخيص ايديور . اكثر اقوال

مورخیندن استدلال ایدلدیکنه نظراً (اماسیه) شهرینی بنا ایدن (آمس) نامنده بر ذاتدرکه مؤخراً (امیس) نامیله ده اشتهار ایتمشدر .

(مفصل قرون جدیده)ده احمد مدحت افندی ؛ « آماسیه » ، نام قدیمی (آماسه آ) اولوب اسکیدن (ایریس) والیوم (یشیل ایرماق)دینیلان دره اوزرنده کائن در » دییور . (شارل تکسیه) دخی (کوچك آسیا آثار قدیمه سی تاریخ و جغرافیاسی) نام اثرنده « اماسیه ، نام قدیمی (آمازیس) در . » دییور . مارشال (مواتکه) ده (شرق خاطراتی) نام کتابنده آماسیه یی (آمازوس وامیزوس) اولرق اوزره قید ایدییور .

(تاریخ الامم والملوك) ده محمد بن جعفر الطبری و (عقد الجمان) ده بدر الدین محمود العینی ، اناطولی ده فتوحات اسلامیه یی بیان ایدرکن اماسیه یی (اماسه وامیسه) نامیله قید وضبط ایلدکلری کبی ابونصر ابن ما کولا دخی (کتاب الرواة) ده (ماسه) نامیله ذکر ایدییور .

(عجائب المخلوقات) ده زکریا بن محمود القزوینی ، اماسیه نهرینی (نهر آماس) و (کنه الاخبار) ده عالی چلبی (نهر امیس) و (نهر ازیس) نامیله قید ایتملری ، اماسیه شهری قدیماً (آماس) بعده (امیس) نامیله مشهور اولدیغنی تصحیح ایدر .

(مرآت العبر) ده دیاربکرلی سعید پاشا دییورکه « پونت

قطعه‌سی ازمنهٔ قدیمه‌ده تیبار ، سالیب ، موزنیك دینیلان ترك قبیله‌لریله مسکون ایدی . مؤخراً طربزون وامیس (اماسیه) شهرلرینه یونانیلر هجرت ایتدیلر . »

شوعباره ؛ امیس نام‌شهرك قدیماً اسم مشهوری (اماسیه) وتورکلرله مسکون ومهاجرت‌یونانیه‌دن مقدم موجود اولدیغنی کوسترمکده‌در . تورکلرك پونت قطعه‌سنی‌استیلا وبوراده غالبانه توطن واجرای حکومت ایتملری هجرت نبویه‌دن تقریباً (٢٤٥٠) سنه قدر مقدملرینه تصادف ایدر . یونانیلرك مهاجرتی ایسه هجرتدلر (١٦٥٠) سنه‌قدر اوللرینه مصادف اولوب (اماسیه) یونانیلرك مهاجرتندن اول بنا ایدلدیکی اکلاشلمقده‌در .

شوقیود تاریخیه‌ده مذکوراولان (آماسه آ) و (آمازیس) و (آمازوس) و (امیزوس) و (اماسه) و (امیسه) کلمه - لرینك آخرلرنده بولنان (ه آ) و (ایس) و (اوس) و (ه) ادات نسبتلری رفع اولنده (اماس) و (امیس) نامی قالیر . شو نسبت ، اماسیه شهرینی بناایدن (آماس) نامدیکر (امیس) - اولدیغنی اثبات ایدر .

اماسیه شهرینك تاریخ بناسنه دائر تواریخ عمومیه‌ده برقید صریح یوق ایسه‌ده (قرون اولی) نك نصف اولندن اعتباراً (اماسیه) شهری تواریخ عمومیه‌ده مضبوط ومعلوم اولدیغی محققدر . بناءً علیه (اماسیه) هجرت نبویه‌دن تقریباً (٢٤٠٠)

سنه مقدم (آماس) طرفندن بنا ایدلدیکی ثابت اولور شوحالده (اماسیه) درت بیك سنه قدر قدیم برشهر عظیمدر .

(اماسیه) شهرینی بنا ایدن (آماس) کیمدر ؟ . هانکی قومه منسوبدر ؟ سوأللرینه جواب ویرمك مشکلدر . قرون اولی تاریخی مضبوط اولمدیغی جهتله بوسؤاللرك جوابنده هرنه دینورسه ظنون تاریخیه‌دن معدود اوله‌جغی شبهه‌سزدر . انجق (آماس) لفظندن وقرون اولی‌ده بونت قطعه‌سنده مسکون اولان اقوامدن استدلال اولندیغنه کوره (تورك) قوم عظیمنه منسوب اولدیغی ظن اولنور .

چونکه (آماس) لفظی ، (آمق [١]) مصدرندن مشتق براسم اولدیغی ، دیکر مشتقاتی اولان (آماج [٢]) و (آمارات) و (آماق) و (آمان [٣]) و (آمود [٤]) و (آمور [٥])

(١) برنسنه‌یی کمال دقتله کورمك ، کوزله‌مك ، قورومق ، ابراز حمیت ایتمك معناسنه‌در .

(٢) کوزله‌مك ایچون نشان قونیلان وکوزله‌نیلن یره دینور . بو معناده (آماق) دخی قوللانیلور . (کتاب الادراك للسان الاتراك) ده (أمج : الغرض المتقارب) دیه مذکوردر .

(٣) محافظ وحامی معناسنه‌در . سمرقند حوالیسنده تورکلرك خاقانه مخصوص برشهرك اسمی اولدیغی وتعریب اولنه‌رق (عمان) نامیله مشهور بولندیغی (مروج الذهب) ده مسطوردر ..

(٤) لاندون ، طلیقه ، یایلی آرابه‌لرینی چکمك ایچون آتلرك بویونلرینه کچیردکلری محافظه‌لی حلقه‌در که (هامود) دخی دینور .

(٥) (نهایة الارب) ده مذکور اولدیغی اوزره تورکلرك جداعلاسی در . ومقدم ، غیور معناسنده (آمارات) معناسنه مساوی اولور وتورکستانده مشهور برایرماق اسمیدر .

الفاظندن استدلال اولنور . قرون اولیٰده (هتیت ـ ختای) تورکلرینك پونت قطعه‌سنده مسکون اولدقلری ومدت مدیده اجرای حکومت ایتدکلری ملاحظه اولنورسه (آماس) نام ذاتك بوتورکلردن وبونلرك خانلرندن بری اولدیغی ظنّنی تقویه ایدر .

شو ظنون تاریخیه ، حقایق قطعیه‌دن معدود اولمدیغی کبی تعصب ملیدن نشئت ایدن اوهام وافسانه قبیلندن‌ده دکلدر . (کوچك آسیاده منسی برحکومت) نام اثرفرانسویده‌کی هتیت حکمدارلرینك تصاویر محکوکه‌سی ومعلومات تاریخیه‌سی مطالعه وتدقیق اولندیغی صورتده شو استدلالك درجهٔ صحتی تقدیر اولنه‌بیلور .

بعضلرینك ادعاسنه کوره (اماسیه) مصر حکمدارلرندن (آماسیس) نامیله مشهور برذات طرفندن بنا وتسمیه ایدلمشدر . « (دائرةالمعارف) ده اماسیه‌نك ترجمه‌سی بوذاتك ترجمه‌سندن صکره تحریر ایدلمسی بوادعایی تولید ایتمشدر . حالبوکه بوادعا تواریخ عمومیه‌یه موافق دکلدر .

چونکه : (آماسیس) هجرت نبویه‌دن (۱۱۹۱) سنه مقدم مصر تختنه جلوس ایده‌رك (٤٤) سنه حکومت ایتدیکی حالده پونت قطعه‌سنی استیلا واشغال ایتدیکنه دائر قید تاریخی یوقدر . اولسه بیله قبل الهجره (۱٦٥٠) سنه‌لرنده موجود اولان اماسیه شهری ونامی قبل‌الهجره (۱۱۹۱)

سنه‌لرنده بنا وتسمیه ایدلمسی ، حاصلی تحصیل قبیلندن اولور .
(جامع‌الدول) ده درویش احمـد افندی ، ارمنیلردن نقـلاً
« اماسیه شهری هیکانیه قراللرندن اماسیوس بن ارمایوس بن
ارمیناق بن هائیـك ابن توجرم بن جومر بن یافث بن نوح
(علیه‌السلام) طرفندن بنا وتسمیه ایدلدیکنی یازییور ایسه‌ده
(مرأت‌العبر) بوکا افسانه دییور .

چونکه : (اماسـیوس) جبل ارارات جوارنده (هایکا
عمار) بلده‌سنده‌حکومت وقبل‌الهجره (٢٥٠٢) سنه‌سنده وفات
ایتـدیکی تحریر ایدلدیکی کبی بو تاریخلرده پونت قطعه‌سـنده
(هتیت) نام تورك حکومتی موجود اولدیغی اثبات اولنیور .
طوفان‌هجرتدن (٣٩٧٠) سنه‌مقدم اولدیغی واماسیوس التنجی
بطنده یافث بن نوحه ایرشدیکی تدقیق اولنورسـه هر بطنك
(٢٤١) سنه‌ده برطوغدیغی افسانه‌سنی دیکله‌مك لازمکلور .

ذاتاً بو قراللرك ، بوتاریخلرده موجود اولدیغنی اثبـات
ایده‌جك دلائل تاریخیه‌اولمدیغی جهتله عموم اوروپا مورخلری
بوکبی قروناولی اقوالنه (خرافات قدیمه) نامنی ویرمکده‌در.
بناءً علیه‌اماسیه‌نك‌بناسی مصر حکمداری اماسیسه یاخودارمنی
قراللرندن اماسیوسه نسبت ایدلمسی برمناسبت‌اسمیه‌دن عبارتدر
ایکنجی مصراعك‌قافیه‌سی اولان(انیس‌در) تعبیری بومناسبت
اسمیه‌یه اشارتدر .

شومناسبت ، دیکر قول عوامی تولید ایتمشدر. کویاوقتیله

اماسیه‌ده الماس طاشلری جیقدیغی مناسبتله (الماسیه) دینمش وبعده کثرت استعماله بناءً لامی حذف اولنه‌رق السنهٔ عامه‌ده اماسیه قالمشدر . » شاعر مشهور (فردوسیٔ رومی) شهنامهٔ عثمانی‌ده شو بیتلریله : (١) بو تسمیه و تخفیفه ایما ایتمکده‌در .

بگفت ای فرستادهٔ پادشا (٢)
ازین جایگاهم نباشم جدا
اماسیه که الماس باشد بسنك
مرا نیست دروی مجال درنك

دیگر بر روایت عامه‌ده «اماسیه‌نك ایالت فاتحی ملك دانشمند احمد غازی حلیله‌سی (ام آسیه) اماسیه‌ده اقامت ایلدیکی مناسبتله شهره (ام اسیه) بعده تخفیف اولنه‌رق (اماسیه) دینمشدر . نام قدیمی خرشنه‌در » دینلمکده‌در .

(تاریخ آل دانشمند) ده فاتح مشارالیهك حلیله‌سی (کنوش بانو) اماسیه‌ده اقامت ایلدیکی مذکور ایسه‌ده (ام اسیه) یه دائر برصراحت یوقدر اولسه‌بیله بونلر، وجه تسمیه اوله‌ماز چونکه : اماسیه نامی قرون اولی‌دن اعتباراً مشهور ومعلومدر صکره‌دن تسمیه ایدلمش دکلدر .

---

(١) ٩٦٥ده کوتاهیه‌دن اماسیه والیلکنه تعیین بیورلدیغنه اعتراض ایدن (شهزاده سلطان بایزید) ك اعتذارینی حاکی اولنق اوزره تنظیم ایتمشدر .

(٢) پرتو پاشادر .

بوكبی اسامیٔ قديمه‌نك تلفظی متكلملرك لهجه‌سنه وتصرفات لغويه‌سنه تابع ومتغير اولديغی تاريخاً مشهوردر. حافظ ابوبكر البرزالی تاريخنده وعبدالقادر القرشی (الغرف العليه) سنده (شمس الدين محمدالاماصی) و(شريف الدين العماصی) ترجمه‌لرنده اماسيه‌يی امصيه وعماصيه نامليله قيد وضبط ايديورلر .

(اماسيه) كتب تواريخ وسائر وثائق شرعيه واجازات علميه وصوفيه‌ده مدينة الحكماء ، بغدادالروم ، روميهٔ صغری ، ارمنيهٔ كبری ، حصن المرأت ، قبة‌العلماء ، تربة‌الاولياء ، دارالنصر ، دارالعز ، دارالفتوح وقصرالسلاطين كبی اوصاف ممتازه ايله توصيف وتسميه ايدلديكی كمال اشتهارينه دلالت ايدر .

(مدينة‌الحكماء) ارباب عقل وحكمت شهری ديمكدر . بورادن قرون اولی‌ده جغرافيا كبی مهم برفنك مخترع مشهوری (استرابون) و بعده (قومن خاندانی) كبی براعپراطورسلاله‌سی ظهور ايلديكی مناسبتله تسميه ايدلمشدر . طريق الرشاد ، لباب الانساب ، اوضح‌المسالك وتقويم البلدان نام اثرلرده بوصفتله مذكوردر .

(بغدادالروم) بلادرومك يعنی انا طولی بلادينك بغدادی ديمكدر. بوكا اوچ وجهله مناسبتی واردر . (١) خطهٔ عراقيه‌ده (بغداد) مركز علمای اسلام اولديغی كبی اناطولی قطعه‌سنده (اماسيه) دخی مركز علمای بنام اولمشدر . (٢) عراقده (بغداد) دجله نهرينك ايكی ساحلی اوزرنده بنا ايدلمش اولديغی

کبی اناطولی ده (اماسیه) دخی یشیل ایرماغك ایکی ساحلی اوزرنده انشا ایدلمشدر . (٣) بغداد شهری مرکز جلیل خلافت اولدیغی کبی اماسیه شهری دخی اوزمان ، مرکز عالی حکومت اولمشدر . بزم ورزم وعجائب المقدور نام اثرلرده بوصفتله مذکوردر .

(رومیهٔ صغری) کوچك روما دیمکدر . اوروپاده روما شهری خرستیانلق عالمنده حکومت وعیسویت مرکزی اولدیغی کبی اناطولی ده (اماسیه) پونت وقپاد وقپا قطعه لرندن متشکل بر ایالت ومسیحیت مرکزی اولمشدر . (الخمیس) ، (جامع الدول) ، (بهجة التواریخ) کتابلرنده بویله مذکوردر .

(ارمنیهٔ کبری) بیوك آرمنیاق شهری دیمکدر . قرون اولی ده پونت حکومتی مرکزی ، اماسیه ایدی . روملیلر قپاد وقپا وپونت قطعه لرینی استیلا ایتدکلری زمان ، بو ایکی دائره یی برلشدیروب برایالت اعتبار واماسیه یی مرکز ایالت اتخاذ ایتدکلرندن بوایالته عموماً (آرمنیاق) نامنی ویرمشلر ایدی دور اسلام ده فتح اولندیغی زمان ، بوایالت اسمی (امسیه)یه نسبتله کسب اشتهار ایتمش وبوجهتله (ارمنیهٔ کبری) دینمشدر . بالاده مذکور اولان اثرلرده بوصفتله ده مذکوردر .

(حصن المرأت) ایینه قلعه سی ، ایینه لی حصار دیمکدر . بوصفت ، اماسیه قلعه سنه علم اولدیغی حالده توسعاً (امسیه) نامی اولمق اوزره استعمال ایدلمشدر اماسیه نك شمالنده کائن قلعهٔ بالابدننده دوز ویالچین مغاره لر ، بوتسمیه یه باعث اولدیغی

ظن اولنور بومغاره‌لردن برینه الیوم (آینه‌لی مغاره) دینمسی بوظنی تقویه ایدر . (هشت‌بهشت)و(الکامل) نام تاریخلرده بویله مذکوردر .

(قبةالعلماء) علمانك مرکزی و (تربةالاولیا) اولیانك مجمع ومدفنی دیمکدر . اماسیه ، پك چوق فحول علمایه مقر وکبار اولیانك فیوضاتنه مظهر اولدیغی بو وصفلرله توصیف اولنمسنی انتاج ایتمشدر . اجازات علمیه وصوفیه‌ده بو اوصاف ایله محرردر .

(دارالنصر) نصرت وظفرك خانه‌سی، مرکزی دیمکدر. بونصر وظفر ، اردوی اسلامك الڭ بیوك قوماندانی ، سالاری اولان سلاطین عظامك همت و شجاعتلریله حاصل اولدیغی مناسبتله ، سلاطین اسلامك مرکز سلطنتلرینه (دار النصر) دینور . اماسیه ؛ آل سلجوق ، آل عثمان سلاطین عظامندن (سلطان مسعود اول) و(سلطان محمد خان اول) حضراتنك مرکز سلطنتلری اولدیغی زمانلرده و ثائق شرعیه و دیوانیه‌ده صفتله مذکور اولمشدر .

(دارالعز) عزت وسعادتك خانه‌سی ، مرکزی دیمکدر. بو عنوان ، شهزادکان کرامك مرکز امارتلری اولان بلادده اطلاق اولنور . اماسیه ، آل سلجوق ، آل عثمان شهزادکان کرامندن پك چوق ذواتك مقر اقامتی ، مرکز امارتی اولدیغی مناسبتله توصیف ایدلمشدر .

(دار الفتوح) فتوحاتك مصدری، یاخود مظهری دیمکدر. اماسیه امارتی ، سلطنت جلیلهٔ عثمانیه‌نك شرقی اناطولی‌ده فتوحات عظیمه‌سنه باعث ، یاخود علما ومشایخ کراملك علم و عملده فتوحات وفیوضات الهیه‌یه مظهریتلرینه بادی اولدیغی مناسبتله بوعنوانه کسب استحقاق ایتمشدر .

(قصر السلاطین) پادشاهلرك کوشکی ، مقری دیمکدر . اماسیه ، ٤٦٧ تاریخندن ٩٨٠ تاریخلرینه قدر بشیوز سنه‌یی متجاوز برمدت ظرفنده سلاطین سلجوقیه وخواقین عثمانیه‌دن بك چوق ذوات عظامك قصور عالیه‌سیله محتشم اولدیغی مناسبتله بوعنوانی قزانمشدر .

مشاهیر فضلادن عیدی زاده (عاکف مصطفی افندی) اکثر مدشئاتنده اماسیه‌یی (سلیمیه) نامی ایله تسمیه و اظهار تجدد ایلدیکی حالده اشتهار ایده‌مه‌مشدر صاحب قران زمان (سلطان سلیم خان اول) حضرتلری کبی جهانکیر برپادشاهك اماسیه‌ده شرفبخش مهد وجود اولدیغی بوتجدده باعث اولمشدر.

جنت کبیدر سوی جنوبده چقاللر
کویا که بشیکدر یدقدرت آنی صاللر
مشاطهٔ ایام بهار وجهنی آللر
بر لعله دونر ناظره رخسار اماسیه

بومربع ، اماسیه‌نك اطراف اربعه‌سندن برطرفنی یعنی قبله

طرفنی ارائه ایدر . اماسیه‌نك یوقاری پازار طرفنده جنوب (قبله) طرفی (چقاللر) دیمکله مشهور برکاشن لطافتدرکه سطح زمیندن تقریباً ایکیوزمتره قدرمرتفع ، ذروه‌سی مستوی برجبلدر بوجبل ، مشهور فون (پونت) سلسلهٔ جبالنك اتکنده واقعدر . هیئت عمومیه‌سی شمالدن جنوب شرقی یه طوغرو اوزون ، ایکی طرفی یوکسك ، اورته‌سی دوز ، شکلاً مستطیل اولدیغی مناسبتله عادتا اوزون بر بشیکه بکزر . دوز یرینه (حمزه دوزی) دینور . هواسی غایت صاغلام هرطرفی باغ لطیفدر .

چقاللر : صنع خدا کبی غیرمرتب ، فقط نظرربا ، تقسیمات داخلیه‌سی غیر مساوی ، فقط منظره‌سی دلفریب ، هرباغنك ایچنده بر قصر عالی ، بررویا ایکی یرنده غایت کور ، ماء جاری هر صویك کنارنده برچمنزار لطیف ، هرقصرك اوکنده بر کلستان شریف اولدیغی مناسبتله «جنات تجری من تحتها الانهار» وصف جلیلنه لایق برحدیقهٔ دلارادر .

چقاللر ؛ ایام بهارك لطافت فوق‌العاده‌سیله تجلی ، قرمزی کللری ، سیاه بکلی لاله‌لری عادتا رخسار خوبانی تنظیر ایدر . کللرینك منظرهٔ ابتسامنی ، لاله‌لرینك مبهجهٔ انتظامنی تماشا ایدن ارباب صنعتك نظرنده چقاللر ، لعل کلغامه بوروتمش بر عروس نوبهاره بکزر . چقاللرك وجه تسمیه‌سی قریباً ذکر اولنه‌جقدر .

صاغنده بونك قاره قيا جنت ديكر
بر خوب فريدك ايكى رخسارينه بكزر
بيلديزكى ازهار ايله مستور سراسر
بونلردن آلير هب صوبى كازار اماسيه

چقاللرك صاغ، يعنى غرب طرفنده كائن (قره قيا) دينلكله مشهور ، بر دها روضهٔ بهجت واردركه اماسيه‌نك (يوقارى بازارى ـ سمره) قسمنده تماميله قبله طرفنى احاطه ايدن يكپاره طاغك برپارچه‌سى وچقاللرك برتمه‌سى در . بوجبل ده (فرهاد ـ فون ـ پونت) طاغنك اتكنده اولوب (كوكمدرسه محله‌سى) اوستندن زنجيرلى قياقربنده واقع (سونكوتى قيا) يه قدر غربدن شرق جنوبى يه طوغرو تقريباً درت كيلومتره طولنده در .

بو يكپاره طاغ؛ ايكى يه منقسم اولديغى مناسبتله (دار السلام محله‌سى) اوستنده واقع (خواجه سلطان) اوكنده‌كى بوكك حذاسندن اعتباراً شرق طرفلرينه تصادف ايدن قسمنه (چقاللر) وغرب طرفلرينه كائن قسمنه (قره قيا) نامى ويريلير. (كوشك قيه‌سى) التنده واقع (ايپليك چوزن) مسيرهٔ مشهوره‌سى (چقاللر) قسمندن و(قورد اينى) التنده واقع (چناقلر) و كوبجكز محله‌سى اوستنده واقع (قاشيق پيكارى) مسيره‌لرى ده (قره قيا) قسمندن صاييلير .

(پيرسنان) نام ديكر (شهره كوسدى) محله‌سنك

اوستنده واقع شهره طوغرو چیقمش اولان سیاه قیایه (قره قیا) دینورکه بونام ، مذکور سیاه قیانك اوستنده بولنان باغلره علم مخصوص اولمشدر . شو چیقندی قیایه (بورون) دینور. بونك ایکی طرفلریده (قره قیا) دن معدود اولدیغی حالده لطافت وطراوتده ایکی وجه تابداره بکزر .

قره قیاده چقالرکبی لطافت هوایی، نظارت دلربایی حائزدر. بنفشه‌سی، چیکدمی ، صویی مبذول، کرازی مقبولدر. بورانك منظره‌سی چقالرك دوزیرلرینه فائق، مرباغی بهجت ونزاهت اعتباریله جنت دیمکه لائقدر . قیا پاشا واوچلر صویی بوباغلری زیارت ایتدکدنصکره اماسیه خانه‌لرینی سیراب ایدر .

ایلر ایکی منبع بورانك ذوقنی اکمال
کویاکه بری آب زلال وبری سلسال
بر منبعی یاپدی قیا پاشا کبی مفضال
دیکر عجم آغا کبی معمار اماسیه

بوجبلدن جریان ایدن صولرك مشهوری اوچ منبعدرکه صاحبلرینك نامیله مشهوروخفت وحلاوتجه بربرندن متفاوتدر . بونلره قیا پاشا صویی ، اوچلر صویی، عجم علی صویی دینور. شو اوچ صویك منبعی چقالر سمتنده‌در برده (چیر چیر صویی) اولوب بونك منبعی قره قیا سمتنده‌در . اماسیه‌ده اك زیاده اشتهار ایدن صو ، قیا پاشا وعجم علی صولریدر اوچلر صویی ، عجم علی صوینه ملحق وچیرچیر دخی مقداری ونفعی

آزدر بونلردن ماعدا پك چوق منابع مخصوصه وار ایسه‌ده منافع عمومیه‌یی الك چوق شوایکی منبع ، تأمین ایدر . دیکر منابعك بونلر قدر شهرتی ، عمومه منفعتی یوقدر .

(قیا پاشا صویی) چقالارك اوچ کیلو متره قدر ایلروسنده واقع (ایرمش کویی) یایلاسندن نبعان ایده‌رك چقالره جریان ایدر . بوصو قدیماً جاری اولوب اماسیه امراسندن طورمطای زاده (قیا پاشا) ٨٠٥ ده منبعنی تطهیر ومجاریسنی تعمیر ایلدیکی مناسبتله (قیا پاشا صویی) دینمشدر . بوندن اول بوصویه (طورمطای صویی) دینورایدی. امیر مشارالیه (طورمطای)دن بطریق الوراثه حفیدی (قیا پاشا) یه انتقال ایده‌رك اسکی نامنی محافظه ایتمکده ایدی .

(قیا پاشا) اماسیه‌ده حمامی ، مکتبی بنا ایدوب اون بش موقعده چشمه‌لر اعمار ایده‌رك صویی ٨٠٥ ده وقف وبوچشمه‌لره وسائر پك چوق خانه‌لره اساله وایثار واوقافنی تعیین ؛ منافع عمومیه‌یی بوصورتله تأمین ایلدیکندن (قیا پاشا صویی) دینمشدر. بو وقف صویك آقدیغی هرخانه‌دن سنوی اون بش درهم عثمانی یعنی رائج حاضر اوزره اوتوز اوچ غروش قدر برمبلغ اخذ وجمع واولادندن برمتولی معرفتیله صویولی ومنبعی تطهیر وصو یولجیسی وظیفه‌سی اعطا اولندقدنصکره فضله‌ٔ وقفی قازانجی محله‌سنده واقع مکتبنه صرف اولنمسی مشروطدر .

بومکتب جوارنده کائن حمامی وارداتی کاملاً مکتبه

مشروط اولوب قیا پاشا اولادی زماننده کرك حمامی ، کرك مکتبی معمور ایکن تولیت ، پاشای مشار الیهك ذوی الارحامندن رختوان محمد پاشا اولادینه انتقال ایلدکده حمام ومکتب محو ونابود اولمش ، یالکز وقف صویك واردات سنویه‌سی جبایت اولنمقده بولنمشدر .

(عجم علی صویی) چقاللرك شرقنده کائن زنجیرلی قیا جوارنده مشهور دره‌نك اوسطنده (سونکوتلی قیا) دیمکله مشهور قیانك التندن نبعان ایده‌رك بوده چقاللره جریان ایدر . بوصوده قدیماً جاری اولوب اماسیه خواجکانندن یعنی تجارندن نیسابورلی (خواجه الحاج عجم علی اغا) ٨٧٣ ده مجراسنی انشا واماسیه‌ده اون اوچ موقعده چشمه‌لر احیا ایده‌رك وقف ویك چوق خانه‌لره اساله ایتدیکی مناسبتله (عجم علی صویی) دینمشدر .

بوصو ، مقدماً اوچلرك تصرفنده اولوب مؤخرا (الحاج محمود چلبی) دن عجم علی اغایه شراءً انتقال ایتمش وبوده عجم علی محله‌سنده بنا ایلدیکی مکتبنه ومنافع عامه‌یه وقف ایله‌مشدر . کندی محله‌سیله برابر دیکر جوار محلاته جاری اولان اوچلر صوینه (عجم علی صویی) دینمش ایسه‌ده اوچلر محله‌سنه آقان صو ، اسکی نامنی محافظه ایده‌بیلمشدر . حالبوکه بواوچلر صویی‌ده عجم علی اغانك وقفیدر بومکتبك تاریخچه‌سی محله‌سی بحثنده واوچلرك کیملر اولدیغی‌ده اوچلر محله‌سی بحثنده ذکر اولنور انشاالله

بو عالی جبالك جهت شرقیه‌سی بالتوارث (سلطان سلیمان خان اول) حضرتلرینه انتقال ایلدکده شهزادهٔ همایونلری (سلطان مصطفی) اماسیه والیسی اوله‌رق کلمش وبوزاده (صیفیه) انشا ایتدیروب اقامت ایلدیکی اثناده مشاهیرعلمادن (سیرك محی‌الدین افندی) وبعده مرزیفونی (خیرالدین حضر افندی) وبعده مشهور (سروری افندی) خدمت تعلیمده ومشاهیر ادبادن (حمدی ، زمانی ، ادایی) کبی شعرا ورستم بك زاده (غنجه کیوان) ولالابك زاده (بنفشه احمد) وغازی بك زاده (چیکدم علی) بکار ایله چقال زاده (کل سنان چلبی) کبی نورسیدکان ندیملك خدمتلرنده بولنمشلرایدی.

بونلردن غنجه ، چیکدم بکلره وچقال زاده (لاله علی چلبی) ایله (کل چلبی)یه ولالاسی حمزه بکه شهزادهٔ مشارالیه برر قطعه باغ احسان وتملیك ایتمشدر . الیوم (حمزه دوزی) دینیلن یر لالا حمزه بکه (غنجه‌لق) نامیله معروف اولان حمزه دوزینك جهت شرقیه‌سی غنجه بکه اصابت ایتدیکی اکلاشلمقده‌در . کل ولاله چلبیلرك موقعی ، حمزه دوزینك جهت غربیه وجنوبیه‌سی اولدیغی ظن اولنور . بوزمانلرده شهزادهٔ مشارالیهه انتساب ایتمه‌نك یولی بنفشه ، غنجه ، کل ولاله ردیفلی قصائد تنظیم وتقدیم اولدیغی بیان شعرادن چوقلری بویولده قصیده‌لر ، غزللر تنظیم وتقدیم ایتمشلردر . بونلرك برقسمی (منتخبات اشعار) مجموعه‌لرنده مندرجدر .

٩٦٧ ده اماسیه والیسی ایکن قره‌مصطفی پاشانك مکرینه اوغرایوب عازم دارنعیم اولان شهزاده (سلطان بایزید) لڭ غیبوبت ابدیه‌سی اوزرینه (صیدگاه شهزادگان) اولان یورانك مجموعی امرا وارکان واعیانه‌فروخت‌ایدلدیکی‌اثناده (چقال(١) زاده کل سنان ولاله علی) چلبیلره بیوك برقسمی اصابت وبعده (لاله علی چلبی) حصه‌سی مخدومی‌لاله زاده (محمد چلبی) یه‌وبعده بوحصه‌ده (سنان چلبی) یه انتقال ایتمشیدی .

مؤخرا مشارالیه‌چقال‌زاده (سنان‌پاشا) سیواس‌والیلکندن معزولاً ١٠٠٥ سالنده ارتحال ایتمکله بوراسی مخدوملری (محمود ، یوسف ، محمد) پاشالره وقیزلرینه انتقال ایتمش (محمود پاشا) بلاولد وفاتیله حصه‌سی فروخت ایدلدیکی کبی (محمد پاشا) دخی وفاتیله مخدومی (احمد بك) ویوسف پاشا زاده (احمد پاشا ، محمد بك) حصه‌لرینه صاحب اولدقلری حالده (احمد پاشا) ١٠٧٦ ده وفاتیله‌قیزلری (منوره ، فاطمه) خانملره ومحمد بك زاده (احمدبك) دخی ١٠٩١ ده بلا ولد وفاتیله اولاد اناثه وسائرلره انتقال‌ایلمش اولدیغی اماسیه تاریخنه خدمتکار فخری اولان محرر عاجز طرفندن تحقیق ومحکمهٔ شرعیه سجلاتندن استخراج ایدلمشدر .

---

[١] چقال قاضی دیمکله مشهور اولان (بدرالدین محمود چلبی) اولادینه چقال زاده‌لر دینور . بونلر ایچری شهرده (حاجی محمود چلبی زاویه‌سی) اوقافنه متولی ایدیلر .

مقدما‌رنده بو‌را‌لره تغلیباً (چقال اوغللری باغلری)
دینوزایدی . بعده تخفیف اولنه‌رق (چقاللر باغلری) دینمشدر .
(چقاللر) تورکجه‌مزده (چقال اوغللری) تعبیرندن مختصر
اولدیغی امثال عدیده‌سیله اثبات اولور . طوپال اوغللرینه
(طوپاللر) اورتاق اوغللرینه (اورتاقلر) صال اوغللرینه
(صاللر) دینلدیکی مشهوردر .

غربنده بونك کوه‌جلی شهرهٔ فرهاد
کویا اثر عشق ایله ویرمش اکا بنیاد
رومیلر آنك دامننه (ونك) دیمش آد
لکن بودر اعجوبهٔ اخبار اماسیه

قره قیانك غرب جنوبیسنه تصادف ایدن یوکسك ویالچین
قیایه (فرهادقیاسی) وبوقیانك شرقه‌طوغری‌اوزانان سلسله‌سنه‌ده
(فرهاد طاغی) دینور بوطاغ ، (پونت) سلسلهٔ جبالنك
غرباً مبدائی عد اولنوب ارضرومه کیدر وبورادن ایرانه
کیروب کیلان جوارنده (کوه‌بیستون) ه اتصال ایدر وبوراده
نهایت بولور . پونت طاغلرینك مبدائی فرهاد ، منتهاسی
(کوه‌بیستون) اولدیغی مناسبتله‌بوطاغلره عموماً (کوه‌بیستون)
دینلدیکی بعض جغرافیای عربی کتابلرنده کورلمشدر .

(فرهاد قیاسی) آماسیه‌نك جنوب غربی بوغازی اوزرنده

اولدیغندن قیانك تصادف ایتدیکی یرلره (فرهاد اراسی) دینور. قیانك سطح زمیندن تقریباً اوچیوز متره قدر ارتفاعی واردر. جبههٔ غربیه‌سی یالچین اولوب اوستی دوز ، شمالی اتکی باغ وبستان اولدیغی حالده جنوب غربی اتکی سیاه طاشدن عبارتدر. دوزیرلرینك شرق طرفلری لطیف یایلالره ، صولاق وهوادار کویلره کیدر . تماميله غربه ناظر اولان قیانك اتکنده زمیندن تقریباً اوچ متره قدر یوکسك یرنده قوس شکلنده بر اویوق مشاهده اولنمقده‌در .

بو اویوق تقریباً آلتی قدم عرضنده وایکی بچق متره قدر عمقنده اولوب کویا دونکی کون اویولمش کبی مجدد برحالده بولندیغی ارباب تماشایی حیران ایتمکده‌در . قیانك اسمندن وشو اویوقدن ومجرانك اخور اوکنه قدر امتدادندن استدلال اولنه‌رق بعض خرافات احداث ایدلمش والسنهٔ عوامی شو روایت عجیبه اشغال ایتمشدر .

کویا « معهود (شیرین) ه عاشق اولان (فرهاد) ، معشوقه‌سنه وصلت اوغورینه اوتوز طقوز کونده ! او بیوك واوزون صو یولنی یاپارکن اوکنه تصادف ایدن بو قیایی عشقله دلمش : اولدیغندن (فرهاد قیاسی) دینمشدر ! » بو مصاله قوت ویرمك ایچون (فرهاد قیاسی) نك اوسنده الیوم مشهود اولان بش متره اوزونلغنده وایکی بچق متره قدر کنیشلکده‌کی مزار ، (عاشق فرهاد) ه نسبت ایدلمش واسکی زمان آدملرینك بوینی اوزون اولدیغی کوسترلمشدر .

اماسیه مورخی قره‌مفتی زاده (مصطفی واضح افندی) تاریخنده بو (فرهاد قیاسی) مسئله‌سنی تدقیق وحل ایتدیکی اثناده « الجواب : شیرینه عاشق اولان فرهاد دلشدر » دیه افتا ایدییور ایسه‌ده غالبا شو اجتهادنده خطا ایدییور چونکه : بوفرهاد آراسنده واقع (اویوق) هرایکی طرفدن تعقیب وتدقیق اولنورسه ؛ اماسیه‌یه تقریباً اون بش کیلو متره قدر بعدمسافه‌ده جهت‌جنوبیه‌ده بولنان (شاهین قیاسی) اوکندن ابتدا و برمتره‌قدر عرضنده وایکی متره‌قدر عمقنده‌اولدیغی‌حالده فرهاد آراسندن، می دده اوکندن مرور ایده‌رك کومدرسه ، شامیجه ، رجب ، چریباشی ، عجم علی ، اوزون مصطفی ، کمشلی زاده . محمد پاشا ، سوادیه محله‌لرنی دولاشوب بایزید محله‌سنده واقع کبریتخانه‌نك جنوبنده برقیا اوزرنده درت متره قدر قطرنده مربع بر شکلده اویولمش اولان دلیکده منتهی برصو یولی اولدیغی اکلاشیلور .

بو صو یولی . وقتیله غایت منتظم، کارکیر اوله‌رق یاپیلمش اولوب مجموع طولی شو حساب اوزرینه اون سکز کیلو متره قدر امتداد ایدر . بو صو یولی (شاهین قیاسی) اتکنده واقع دره‌لرك صولرنی جمع ایده‌رك اماسیه شهرینه یوزلرجه سنه‌لر آقدیغی ، صو یوللرینك ایچنده مشاهده ایدیلان اون سانتیمتره قدرقالین‌سونکوتلردن، قوری یوصونلردن‌استدلال‌اولنمقده‌در.

بو صویوللری، شاهین قیاسی اوکندن شهره قدر بر سیاق

اوزره یاپیلمش اولوب شهره کیردکجه جسامت پیدا ایتدیکی آکلاشیلور . مثلا شاملیجه محله‌سنه تصادف ایدن قسمی، جسیم اولدیغی کبی محمد پاشا محله‌سنه تصادف ایدن قسمنده صولرك حالا موجود وجاری بولندیغی، بهار کونلرنده تزاید وایام حاره‌ده تناقص ایتدیکی مشاهده اولنور . صولرك جریانیله برابر تزاید و تناقصی وشهره کیررکن یوللرك خراب وقورو اولمسی تدقیق اولنورسه شهره کیردکدنصکره بو صو یوللرینه دیکر منابعدن صو قاریشدیغی ثابت اولور .

شمدی شو قدر آثار عظیمه‌نك نقدر مصرفله، قاچ سنه‌ده وجوده کله‌جکی تأمل اولنورسه بر فرهادك تك باشنه ، اوتوز طقوز کونده دکل، اوتوز طقوز سنه‌ده بیله یاپه‌میه‌جغنده شبهه ایدیله‌مز . اوچ ساعتلك بر بعد اوزرنده یاپیلان جسیم صو یوللرینه صرف ایدیلن کیرچ بیله اوتوز طقوز کونده یاقیله‌مز . هله‌درت ، بش یرده تونل شکلنده اویولمق شرطیله قیالرده اجرا ایدیلان عملیات جسیمه‌یی بر آدمه نسبت ایتمك قدر صفوت درون اوله‌مز . هر حالده بو جسیم صو یوللرینی یاپدیرانلرك پك بیوك اقتدار ملکی ومالی یه مالك اولدیغی ، اولمسی لازم کلدیکی شبهه‌سز کورلمکده‌در .

(قاموس الاعلام) ده اماسیه‌ده اجرای حکومت ایدن (پونت) حکمدارلرندن (مهرداد) ك زیله‌ده یاپدیردیغی بیان اولونان مجاری عظیمه ، مبانی جسیمه ایله اماسیه‌ده کرك قلعه‌ده ،

کرك شهرك درون و بیرونده کوریلن بوکبی آثار قدیمه مقایسه اولنورسه بوصو یوللرینی یاپدیران دخی حکمدار مومی الیه (مهرداد) یاخود اسلافی اولدیغی تخمین اولنه بیلور. اماسیه یی زیارت ایدن آلمان ، فرانسز ، انکلیز سیاحلری شو آثار قدیمه یی تدقیق ایده رك (پونت) حکمدارلرینه نسبت ایتمکده درلر .

بالاده نقل ایدیلان مصالك احداثنه باعث اولان سببك رنجیده سی بوقیانك (فرهاد قیاسی) وطاغلرده (فرهاد طاغی) اسملریله مشهور اولمسیدر (فرهاد ، شیرین) مصالی ذاتاً خیالی بررومان‌در . بورومانك موضوعی اولان (کسری ، شیرین) معاشقه سی تحریف ایدیله رك (فرهاد ، شیرین) دینلمشدر . (نظامی ٔ کنجوی) طرفندن (کسری ، شیرین) معاشقه سنی مصور اوله رق تنظیم ایدیلن اثرادبی ، غایت مشهور ومقبولدر. (کسری) ایران شاهی (خسرو پرویز) اولوب (شیرین) ده بیزانس ایمپراطوری (موریس) ك قیزی (ماریه) در. بونلرك صورتلری ایرانده (کوه بیستون) ده محکوکدر .

(اخبار العباد) و (طریق الرشاد) کتابلرنده محرر اولان عبارهٔ عربیه نك ترجمه سی شودر . « بیستون طاغی : عراق عجمده کیلان بلادنده مشهوردر . اوطاغك تپه سنه قدر چیقمق ممتنع در . بر یوزی یوقاریدن اشاغی یه قدر دوزدر . ارقه سنده بر مغاره ایچنده صو کوزی و اوزرنده کسری وشیرین صورتلری واردر »

(بیستون) تعبیری (پونتوس) تعبیرندن غلط محرف اولمسی واماسیه (پونتوس) سلسلهٔ جبالنك اتکنده بولنمسی کبی ملاحظات ، شو روایت عجیبه‌یی تولید ایتسه کرك . بو روایتك صحتنی فرض ایدلسه‌بیله بو صو یوللرینی ، معهود فرهادك یاپمسی تاریخاً پك اوزاق ، پك واهیدر . چونکه (کسری ، شیرین) قصه‌سی هجرت نبویه‌دن اوتوز سنه مقدم اولدیغی حالده بوصویوللری ، هجرتدن یدییوزسنه‌اول موجود ایدی . شوحالده بوقیایه (فرهاد قیاسی) دینمسنك سببی نه‌در ؟

مؤلفی، تاریخ تألیفی معلوم اوله‌میان برمجموعهٔ تاریخیه‌ده [١] مذکور اولدیغی اوزره « ایرانشاهی (خسرو پرویز) کوچك آسیایی استیلا واماسیه‌یی اشغال ایتدیکی زمان ، امراسندن (فرهادبن افروخته) یی اماسیه وحوالیسی والیلکنه نصب ایتمش ومذکور صویوللرینی ، اماسیه والیسی (فرهاد) اعمار ایله‌مش اولدیغی مناسبتله (فرهاد قیاسی) دینلدیکی روایت ایدلمکده‌در »

(مرأت‌العبر) ده بیان اولندیغی اوزره (خسرو پرویزبن هرمز تاجداربن نوشیروان عادل) هجرت نبویه‌دن اوتوز بر

---

[١] بو مجموعهٔ تاریخیه اسبق چوروم مفتیسی مشاهیر نوابدن (الحاج احمد افندی) یدنده اولدیغی وچورومده بنا ایلدیکی کتبخانه‌سنه وضع ایلدیکنی محرر عاجزه بو مجموعه‌نك مندرجاتیله برابر مجالس عدیده‌ده بیان ایتمشدر .

سنه مقدم تخت ایرانه جالس اولوب هجرتك یدنجی سنه‌سنده مقتول اولمش وقاین پدری بولنان بیزانس ایمپراطوری (موریس)ی روملرك خلع واعدام ایتملرینه حدت ایده‌رك ایران اردوسیله استانبوله قدر هجوم وكوچك آسیایی اشغال ایتمش ویدی سكز سنه قدر پونت ایالتی ایران حكومتی اداره‌سنده قالمشدر .

شو استیلانك صحتی ، ادعا ایدیلن تعمیر وتسمیه‌نك معقول اولمسنی ایجاب ایدرسه‌ده فرهاد بن افروخته‌نك اماسیه والیسی اولدیغی وبونكده مذكور صو یوللرینی تعمیر ایلدیكی تاریخاً مشكوكدر صحیح اولسه بیله بو استیلادن صكره اماسیه رومارك تكرار اداره‌سنه رجوع ایده‌رك درتیوزیتمش سنه قدر بونلرك اداره‌سنده بولندیغی زمان ، رومارك خصم جانی اولان ایرانلی بر قوماندانك اسمی فتح جلیل اسلامه قدر نصل محافظه ونقل وایصال ایدلدیكی شایان تدقیقدر .

(تاریخ آل دانشمند) ده مذكور اولدیغی اوزره (ملك احمد دانشمند غازی) ٤٦٧ حدودنده خرجنه (اماسیه) یی محاصره ایلدیكی اثناده امرادن (فرهاد غازی) حلواجی پیكاری اوكندن حركتله فون (پونت) طاغنی آشوب قبله طرفندن اماسیه اوزرینه ایتمسی تنسیب ایدلمش اولدیغندن امیر مومی الیه (فرهاد غازی) دلاوران اسلام ایله فون طاغنه چیقدیسه‌ده بالمحاربه شهید اوله‌رق اورایه دفن ایدلمشدر .

شو قیده نظراً بوطاغك اوزرنده كوریلن مزار عجیب ،

امرای دانشمندیه‌دن اولان بو (فرهاد غازی) بکك مزاری اولدیغی ومؤخراً امیر مشارالیهك نامی بوطاغه علم مخصوص اوله‌رق قالدیغی ا کلاشیلیر . یالکز مزاری صکره‌دن بیوك یاپدقلری وعاشق فرهاده نسبت ایتدکاری تخمین او نه بیلیر. هر حالده بوصویوللاری، ایکی بیك سنه مقدم انشا ایدلدیکی وبك چوق سنه‌لر جریان ایتدیکی شبهه‌سزدر . بو (فرهاد قیاسی)نك جنوب اتکلری (حلواجی پیکاری) وشمال اتکلری (ونك) دیمکله مشهور اولوب هرایکیسی‌ده شوسه یولی اوزرنده کائندر .

(حلواجی پیکاری) بوغازك منتهای شرقیسنده‌در. ١٠٦٤ده وفات ایدن اسبق اماسیه متسلمی (حلواجی محمد اغا) طرفندن اورایه برچشمه بنا ایدلمش اولدیغی مناسبتله (حلواجی پیکاری) دینمشدر . بعده اماسیه اعیانندن (الحاج ابراهیم اغا) ١٢١٠ ده بو پیکاری تعمیر ومجراسنی تطهیر ایده‌رك صوینی اجرا وبرقاچ دکان وقف واحیا ایتمشدر . بو چشمه ایله فرهاد اراسنده (بك پیکاری) نامیله دیکر بر چشمه ارلوب ١١٦٤ ده اسبق میرلوای مصر (الحاج عثمان بك) انشا وصوینی اجرا واوقافنی تنظیم ایتمشدر . الیوم هرایکیسی‌ده خرابدر .

(ونك) دنك وزننده‌اسم علمدر . توقاده کیدن شوسه‌یولنك صول طرفنده (نمی‌دده اوکی مزارلغی) نك صوکنده (حاجیلر میدانی) اوسته‌نده کائن بر صرتك اسمیدر . ایکی طرفی‌ده روم وارمنی خرستیانلرینك قبرستانیدر . اوراده ایکی چاتی وآغدیرمه

اولوب ایکیسنك آراسی آچیق بر یولدر . بو یولك منتهیسنده کیس طوپراقلردن متشکل قیا شکلنده بر کتلهٔ ترابیه واردرکه منفذلردن بلاانقطاع صولر داملار . اطرافی چوراقدر .

داملهلرك جمعنه مخصوص اولهرق قیانك التنده سیاه‌طاشدن معمول اوفاق بر حوض واردر داملایان صولر بو حوضده طوپلانیر . صویی غایت پارلاق ایسه‌ده طاتسز وآغیردر . بوراسی بتون خرستیانلر اراسنده محترم بر موقعدر . هر پازار کونلری خرستیانلر بوراده اجتماع وعیش وعشرت ایدهرك عودت ایدرلر ایکن چوراغی (جوهر) دیه یوزلرینه ، آنلرینه سوررلر .

بوراسی قدیماً خرستیان قبرستانی اولدیغی حالده ۱۳۰۰ تاریخلرینه قدر روملرك ، ارمنیلرك بورایه انجق قبرستانی زیارت قصدیله نادراً گیتدکاری کورلمکده اولوب متروك ، معطل بر حالده خراب ایکن بو تاریخدن صکره ابتدا ارمنیلرك ، بعده روملرك پازار کونلرنده محل اجتماعی اولمش وبو تاریخدن صکره ایکی ملت اراسنده بعض روایات عجیبه ظهور ایدهرك بورایه دواملری ، حسیات دینیه‌دن نشئت ایلدیکنی اکلاتمق ایستهمشلردر .

روملر دییورکه : « حواریوندن (پیهر) نامیله مشهور اولان (بطرس) تلامذه‌سندن (یوانیس) امامیه سکانی دینه دعوت ایتمك اوزره مأمورا کلوب اوراده اوطورمش وخرستیانلغك حق اولدیغنه دلیل اولمق اوزره طاشدن صو آقتمش

اولدیغندن بورالر (یوانیس) نامیله مشهور اولدیغی حالده مؤخراً تخفیف اولنه‌رق (ونك) دینمشدر . »

ارمنیلر دییورکه : « حواریوندن (اوهانیس) روان داخلنده (اچمیازین) شهرنده اقامت وارمنیلری دینه دعوت ایدوب حسب الایجاب قیصریه‌یه عزیمت ایدرکن اماسیه‌یه کلدکده اعدانك تعقیبندن کندینی تخلیص ایچون اورایه کیزلنمش و برقاچ کون صکره صوصامش ، وارقه‌سنده طایاندیغی طاشه امر ایدرك صولری آقمش اولدیغندن بورالره (اوهانیس) نامی ویرلمش ، صکره‌دن تخفیف اولنوب (ونك) دینمشدر . »

شوایکی روایت تدقیق اولنورسه ایکیسی‌ده برمنبعدن ظهور ایلدیکی اکلاشیلیر (ونك) اسمنده وتخفیفنده اتحاد ومنشأ اصلیسنده اختلاف ایلدیکی کوریلیر . روماليلر وخرستیانلق تاریخلری مطالعه اولنورسه شو ونكك كرك (یوانیس) ، كرك (اوهانیس) ایله لفظ ومعناده بر مناسبتی اولمدیغی کورولور . روما ایمپراطوری ظالم مشهور (نرون)ك رومادە نشرعیسویت ایدن (بطرس) ایله تلامذه‌سنی هجرتدن (٥٦٢) سنه مقدم یعنی میلادك ایکنجی عصرنده قتل وخرستیانلری پك فنا تعذیب ایتدیکی مشهوردر .

اماسیه‌ده خرستیانلق ، انجق میلادك دردنجی عصری اوائلنده ظاهر اولدیغی وارمنیلرك اراسنده خرستیانلق ، میلادك اوچنجی عصرنده ظهور ایتدیکی وهجرتدن (٣٠٠) سنه اولنه

قدر خرستیانلرك روما دولتی رجالندن کورمدکلری عذاب و شدت قالمدیغی ملاحظه اولنورسه میلادك برنجی و ایکنجی عصرنده یوانیس و اوغانیس نام راهبلرك اماسیه‌ده نشر دین واختفا ایتمسنه وهم دینور .

طرمطای جامعی وتربه‌سی وخلفت غازی مدرسه‌سی وتربه‌سی طاشلرینك بعضلری اوزرنده محکوك اوله‌رق کوریلن عبارات رومیه‌دن اکلاشلدیغنه کوره ونك تسمیه ایدیلان موقعك شرق طرفنده قدیماً بر کلیسا و پطریقخانه اولدیغی موقعنده کوریلن خرابه‌لر اثبات ایتمکده‌در . فتح جلیل اسلامدن صکره خراب اولوب انقاضندن مدرسه وجامع شریف وتربه بنا ایدلمشدر .

(تاریخ آل دانشمند) ده مذکور اولدیغی اوزره ٤٦٧ تاریخنه قدر اماسیه پطریقی اولان (هرقلوس) اثنای محاصره‌ده وفات ایتدیکندن (ونکلیوس) اماسیه پطریقی اولوب (ملك احمد دانشمند غازی) فاتحانه اماسیه‌یه کیردکده پطریق مومی الیه (ونکلیوس) نائل مساعده اوله‌رق مذکور کلیسا وپطریقخانه‌ده مدت مدیده اقامت ایتمشدر .

٦٢٢ ده اماسیه قاضی القضاتی (تقی الدین عثمان بن علی) امضاسیله مصدق اولان خلفت غازی وقفیه‌سنده وبعض حدودنامه‌ده‌اوزالره (ونکیوس) نامی ویرلدیکی کورلمکده‌در . شو وثائق عتیقه‌یه نظراً پطریق مومی الیه ونکلیوسك اوراده بر مدت اقامتی، باعث تسمیه‌اولوب ابتدا لامی حذف اولنه‌رق

(ونكيوس) بعده (يوس) لفظی‌ده ترك اولنه‌رق (ونك) دینمش اولدیغی پك صریحدر .

(مصطفی واضح افندی) تاریخنده دیورکه : « ونك‌ده جسیم بر کلیسا وار ایدی . رومیهٔ صغری (اماسیه) ده بو کلیسا عموم اناطولی کلیسالرینك مرجعی ایدی . اماسیه پطریقی (ضغاتر) بو کلیساده اقامت ایلدیکی اثناده سفیر نبوی (دحیة بن خلیفة الصحابی . رضی الله عنه) حضرتلری مکتوب عالیٔ رسالتپناهی‌یی روم ایمپراطوری (هرقل) ه تسلیم ایلدکده مضمون شریفنی تحقیق ایچون بو (ضغاتر) ه ارسال وصحابیٔ مشارالیه اماسیه‌یه کلوب تبلیغ کیفیت ایلدکده (ضغاتر) روملری بو کلیساده جمع وقرائت وکندیسی تصدیق وشهادت ایتمکله روملر اوزرینه هجوم وضغاتری شهید ایتمشدر . »

نقل وتأییددن عاری اولان بو روایت ، (الخمیس فی احوال النفس النفیس) ده منقول ومذکور ایسه‌ده عندالمحدثین مقبول دکلدر. [١] حضرت (دحیه) نك اماسیه‌یی تشریفی ؛ حضرت (صهیب رومی) نك چورومده دفنی کبی غریب وغیر موثوقدر .

(الاصابه فی تمیز الصحابه) ده مسطور اولدیغی اوزره مشارالیه (دحیهٔ صحابی) حضرتلری یدنجی سنهٔ هجریه اوائلنده ایمپراطور هرقلك نزدینه سفارتله اعزام بیورلمش وایمپراطوره (حمص)ده

---

[١] بدرالدین محمودالعینی ، صحیح بخاری شرحنك برنجی جلدنده حضرت دحیه‌نك سفارتنه دائر پك موثوق ایضاحات ویرمکده‌در .

ملاقی اولەرق اکمال امر سفارتلە عودت و (٤٣) حدودندە دار نعیمە رحلت ایتمشدر .

مشرق طرفی بر جبل شاهق مستور
زنجیرلی قیا نامی ایلە عالمە مشهور
زنجیری ایلك اوزنسنەاول ایدی منظور
حیرتلە باقاردی اکا ابصار اماسیە

اماسیەنك (یوقاری بازار) قسمندن‌بتلە مشرق طرفی (زنجیرلی قیا) دیمکلە مشهور غایت بیوك ، اوجی سیوری بر قیادر. بوقیا، پونت سلسلۀ جبالندن آیرلمش اولوب جنوبدن شمالە ، یعنی اماسیەنك ایچریسنە طوغری اوزانمشدر . کمشلی زادە محلەسی جنوبندە واقع (چقور باغچە) موقعنەقدر کیرمشدر. غربە ناظر اولان جبهەسی دوز ویالچین اولوب تقریباً اوچیوز مترە قدر مرتفعدر. یالچین یرندە (مشقگاه) حذاسندەزمیندن تقریباً التمش مترە یوقاریسندە قیایە مربوط ، برارشون طولندە اوتوز سانتمترە قدر قطرندە برزنجیر اولدیغی مناسبتلە (زنجیرلی قیا) دینمشدر .

بوزنجیرك نەزماندنبری اورادە مربوط اولەرق بولندیغی معلوم دکلدر . خرافات قدیمەدن اولمق اوزرە اماسیەدە دوران ایدن روایت عجیبەدن استدلال ایدلمك ممکن اولورسە اماسیەدە

اجرای حکومت ایدن (پونت) قراللری زماننده قالمه بر زنجیر اولدیغی اکلاشیلیر . ۱۳۱۱ تاریخنه قدر بو زنجیر ، موجود اولدیغی حالده برکیجه دوشمش وتمنا محله‌سنده ساکن اولان ارمنیلر اره‌سنده غائب اولمشدر .

بوقپانك ذروه‌سنه قریب ، شمال طرفنده کوریلن آرالغه (کدیکلی قپا) دینور بوراسی دوز چمنزار لطیف اولوب ایام بهارده شایان تنزه برمسیره‌در. یان طرفنده صو کوزی، اوکنده لطیف باغچه‌لری والتنده (تمنا محله‌سی) واردر . بو محله‌نك اوسته‌نده بولونان دوز یره (مشقکاه) والیوم قافك حذفیله تخفیفاً (مشکاه) دینور .

بو موقعده شیخ‌الخطاطین ، مشهور (حمداه افندی) شاکردانه تعلیم خط ، اعطای مشق ایتدیکی مناسبتله (مشقکاه) دینمشدر. بوموقعك جنوبنده صوکوزه‌سی اولوب درین اولدیغی جهتله غربدن شرقه ایتر قویو شکلنده یاپیلمش وطاش مردیون ایله اینلمکده بولنمشدر. بوراپی ۸۷۸ ده خضرپاشانك کتخداسی (حسام‌الدین اغا) بنا ایتمشدر .

کدیکلی قپانك اشاغی یرنده ، شمال شرقی طرفندن (چقور باغچه)یه ناظر دیکر برقپا واردرکه اوستی دوز اولدیغی مناسبتله (یاصصی قپا) دینور. بوقپانك (صغیربازاری) نه ناظر اولان غرب شمالی جهه‌سنده‌ازمنهٔ قدیمه‌ده تربه اولمق اوزره اویولمش ایکی مغاره واردر . بو مغاره‌لره عائد تفصیلات تاریخیه قریباً ذکر اولنه‌جقدر . انشااه

بالوس قیاسی شرقه اوزانمش بوقیادن
بولمش اتکی فیض وشرف صنع خدادن
عالیدر آنك منقبه‌سی مدح وثنادن
زیرا بوراده مستتر ابرار اماسیه

بوزنجیرلی قیانك ارقه‌سندن شرق طرفنه طوغرو اوزانوب کیدن قیایه (بالوس قیاسی) دینور. وجه تسمیه‌سی معلوم اولمیان شو قیا (لقمان طاغی) نه التصاق وبورادن (پونت) سلسلهٔ جبالنه التحاق ولقمان طاغنده اولان نقطهٔ التصاقی بر دره تشکیل ایدر.

بو قیانك شمال اتکی غایت لطیف، منظره‌سی دلفریب، بر موقع عالی اولوب قدرت فیاضهٔ خدا بورایه هر درلو حسن ولطافتی، فیض وشرافتی احسان بیورمشدر . دوزینه (بکلر سرایی) دینور . اوراده خلافت معظمهٔ عثمانیه‌نك محتشم بر سرایی، حضرت (پیرالیاس خلوتی) نك عالی بر تربه‌سی اولوب (پادشاهان آل عثمان ادام‌الله خلافة نسلهم الی آخر الدوران) حضراتندن برقاچ صاحبقران ذیشانك مولدی وپك چوق فضلا واولیانك مدفنیدر .

بالوس قیاسی مقابلنده بولونان طاغه (لقمان طاغی) دینورکه (صواقجه محله‌سی) ارقه‌سندن (کبریتخانه) اوکنه قدر ایندر . بو قیانك منتهاسنده یول اوزرنده قدیما تربه اولمق اوزره اویولمش اولان برمغاره واردر. بوطاغك جنوب طرفلری غایت یوکسك،

هوادار ، بر يايلا اولوب اماسيه‌ده دارالشـفا طبيبی (رشيدالدين لقمان بن حسن‌الخوار زمی) [١] نام حكيمك مالكی اولديغی مناسبتله يايلايه ، طاغه ، صويه عموماً (لقمان يايلاسی) ، (لقمان طاغی) و (لقمان صويی) دينمشدر .

حكيم مومی‌اليه يايلاده دوز بر موقعده مدفون‌اولوب مزاری غايت بيوك ياپيلمشدر . فرهادك مزارينه مشـابه اولوب نبوت وولايتنده اختلاف اولونان مشهور (لقمان حكيم) اولمق اوزره كوسـترلمكده‌در . فقط بولقمان، فرهاد كبی بر شخص موهوم اولميوب (٧٢٧) سنهٔ هجريه‌سی رجالندن اولان (رشيدالدين الخوارزمی) در . حكيم مومی‌اليهك اسمی، او روايت معهوده‌يی توليد ايتمشدر .

بالوس قياسی ايله لقمان طاغی اراسـنده لطيف ، واسـع بردره اولوب هرايكی طرفی باغ وبستان ، باغچه وكلستان در . بودره (بكلرسرايی) اوزرنده ايكی قوله منقسم اولوب برقولی صوفيلر محله‌سنه يعنی غرب طرفنه ، ديكر قولی‌ده بايزيد پاشـا محله‌سنه يعنی شمال طرفنه اينر .

اوستنده‌سرای شرف آباد قديم‌در،
ايشته بوراسی مولدسـلطان سليم در
بر قيشله ومكتب‌ايله‌عمرانی عظيم‌در
بونلرله تجـدد ايدر ادوار اماسـيه

---

[١] ترجمه‌سی (باب ثانی) ده ذكر اولنه‌جقدر .

السنهٔ عامه‌ده (بکلر سرایی) ، (سرای‌دوزی) ، و (پیر۔ الیاس) دیمکله مشهور اولان بو موقع مستثنی ، فتح جلیل اسلامه قدر کیملره مقر ومسکن اولدیغی معلوم اوله‌مدی . فقط حکومت دانشمندیه‌نك فتحندن اعتباراً اماسیه‌یه حاکم اولان سلاطین وامرای اسلامك مرکز اقامتی اولمقله برموقع تاریخی اوله‌رق طانمشدر. اطرافنده واوسطنده جابجا کوروان خرابه‌لر؛ بومقام عالی‌ده پك چواق ذواتك استراحت واجرای حکومت ایتدکلرینی اثباته مدار اولور .

بوراسی ٦١٤ تاریخلی اوله‌رق بولونان بروثیقهٔ شرعیه‌ده (ملك غیاث الدین شاه) دیه معروف ومقید بولنمسی (سلطان مسعود سلجوقی) دورندن اعتباراً مقرشهزادکان اولدیغنه دلیل اوله‌بیلور . مؤخراً ٦٦٥ تاریخلرنده وزرای سلجوقیه‌دن مشهور (معین الدین پروانه) بکك انشته‌سی اولان امیرکمشلی (امین الدین یونس المستوفی) تصرفنه کچوب امیر مشارالیهك ارتحالنده اولادینه انتقال ایده‌رك طول مدت بونلرك تصرفلرنده قالمشدر .

کمشلی‌زاده (تاج‌الدین محمودچلبی) اماسیه‌ده اجرای امارت ایتدیکی زمان ، بورایه بر قصر عالی بنا ایدوب شرق طرفی (کمشلی‌زاده کوشکی) غرب‌طرفی (کمشلی‌زاده باغچه‌سی) دیمکله مشهور اولمشدر . امیرمشارالیه ، باغچه‌سی باشنده بنا ایلدیکی محتشم ، سنکین ، فقط اوفاق تربه‌سنده حلیله‌سی

(دوندی خاتون) وکریمه‌سی (عایشه خاتون) ایله مدفوندر .

۸۰۰ سنه‌سی اوائلنده اماسیه‌یی والیلکله تشریف بیوران (چلبی سلطان محمد خان) حضرتلری (کمشلی‌زاده کوشکی) یرینی کمشلی‌زاده (خواجه جلال چلبی) دن اشترا وبعده بر سرای‌عالی انشاایتدیرمش و (کمشلی‌زاده‌باغچه‌سی)تمامیله کمشلی زاده سلاله‌سی یدنده قالدیغندن کمشلی زاده (پیرالیاس‌الخلوتی) ودامادی کمشلی‌زاده بیوك (عبدالرحن‌چلبی) ودیگر کمشلی‌زاده (خیرالدین‌حضرالخلوتی)قدس‌الله‌اسرارهم‌حضراتی (محمودچلبی) تربه‌سی جوارنده‌دیگر برتربه‌یه دفن ایدلمش وبوصورتله (کمشلی زاده‌باغچه‌سی)ندریجاً قبرستان اولمشدر .

لکن شرق طرفی اولان موقع عالی . (خاندان آل‌عثمان) ایچون اماسیه‌ده سرای‌عالی اولمق اوزره اوچیوز اللی سنه‌قدر قلمش و (سلطان مراد خان‌ثانی) ایله (سلطان سلیم خان‌اول) حضراتی کبی ایکی پادشاه عالیشانك مولد سعادتلری اولمشدر. (چلبی سلطان محمد خان) حضرتلری بوراده اون التی سنه و (سلطان مراد خان ثانی) حضرتلری یکرمی سنه و(سلطان بایزید خان‌ثانی) یکرمی‌التی‌سنه‌اقامت‌بیورمشلردر. بعده(شهزاده سلطان‌احمد)،(علاءالدین)ودیگر(شهزاده‌سلطان‌احمد)و(مصطفی) و (بایزید) چلبیلرده بوراده اجرای امارت ایتمشلردر .

بو سرای عالی ، خرابهٔ قدیمه‌سنه نظراً وقتیله بیوك بر حرمسرایی ، سلاملغی ، قپو اوکنده اغالره مخصوص اوچ

دائرهٔ جسیمه‌یی ، ایکی حمامی ، ایکی مطبخی ، جسیم ایکی باغچه‌یی واورته‌لرنده مرمردن مصنوع بر حوضی وغرب جنوبی طرفنده دیکر برقصری مشتمل وکافهٔ مشتملاتی محیط اولمق اوزره جسیم ، کارکیر دیوار ایله محاط اولدیغی اکلاشلمقده‌در .

١١٤٧ تاریخنه قدر بو سرای عالی : مکرراً زلزله کبی حادثات کونیه‌یه معروض اوله‌رق مکرراً تعمیر ایدلمش اولدیغی حالده بو تاریخده واقع اولان زلزله‌دن مصاب اولمش وایران محارباتی توالی ایتدیکی مناسبتله تعمیر ایدیله‌مه‌مش اولدیغندن بردها خراب اوله‌رق قالمشدر . ١٢٤١ زلزله‌سنده تماماً منهدم اولوب عرصهٔ خالیه شکلنه کیرمش وبك چوق قیمتدار طاشلر یر آلتنده قالمشدر .

١٣٠٠ تاریخندن اعتباراً اطرافدن تجاوزاته معروض ولدیغی کورولمکله ١٣١١ حریقنده اماسیه (مکتب اعدادیسی) ده محترق اولدیغندن بر مکان مناسب تحری ایدلدیکی اثناده استانبولی عارف بك‌زاده (محمدکمال‌بك‌افندی) اماسیه متصرفی اوله‌رق کلمش ومشارالیهك تنسیبی اوزرینه بو سرای عالی باغچه‌سنك سمت غربیسنه (مکتب‌عالیٔ اعدادی) انشا وانظار عمومیه بوسرایك یرینی اولسون حسن محافظه ایتمکه جلب ایدلمشدر .

ارمنیلرك اختلال حریتپرورانه‌لری ، اختلاجات ملیه شکلنده

جلوه نما اولدیغنه بناءً اماسیه سنجاغی آلای مرکزی اتخاذ و برطابور نظامیه عسکری اقامه ایدلدیکندن ١٣١٦ ده اسکی سرایك اورته یرنده محتشم برقیشله بناسنی الزم کورن متصرف مشارالیه وردیف ضابطانی کمال غیرتله انشاو ١٣١٨ده اکمال ایتمشلردر .

ضابطان مومی الیهم طرفلرندن صرف ایدیلن مساعیٔ مشکوره سایه‌سنده اسکی حمام ومطبخ تجدید و باغچه‌سی اعمار ایدلمش وبر (تعلیم میدانی) تسویه اولنه‌رق جوارنده بولونان (مکتب اعدادی) ایله بوقیشله ، اماسیه‌ده افکار جدیدهٔ عثمانیه‌نك تنویرینه پك بیوك همت ایتمش وبوصورتله تجاوزات ناروانك اوکی النه‌بیلمشدر .

یانبده صغوق چشمه که بر باغ ارمدر
خوش منظره‌در لطف هوا ، دافع غمدر
تسنیم کبی آبی دخی بر فضل نعمدر
ویرمش بورایه بهجتی دادار اماسیه

بو سرایك جنوب شرقیسنده کائن دره‌نك ایکی طرفنده بولونان باغلره ، باغچه‌لره و او دره‌یه (صغوق پیکار) دینور . بو دره‌دن جاری اولان صویه دخی (صغوق پیکار صویی) دینمکده‌در . بودره‌نك یوقاریسی ، پك لطیف اورمان اولوب

فندق اغاجلری و سائر اشجار مثمره مبذولاً بولونور اورته‌-
-سندن جریان ایدن صو ، غایت کور وصغوق اولوب دره‌نك
ایکی طرفنده موجود اولان دکرمنلری اداره وباغلری اسقا ایدرك
التنده بولونان محلاتی احیا ایتمکده‌در .

بو صغوق پیکار صویی لقمان طاغنده حکیم موسی الیهك
مزاری جوارندن نبعان ایده‌رك بو لطیف دره‌یه جریان ایدر .
کمشه‌لی زاده (تاج الدین محمود چلبی) کندی محله‌سنده بنا
ایلدیکی متعدد چشمه‌لره بو صودن اساله وایثار ایتمشدر . دادار
حقیقی اولان جناب حقك شودره‌یه احسان بیوردیغی لطافتی ،
بوصو فوق العاده تزیید ایده‌رك منظرهٔ طبیعیه‌سنه حسن ورونق
ویرمش وهواسنك غایت صاغلام اولمسی مراتب عالیه اربابنی
کندینه جلب ایله‌مشدر .

بر قلعهٔ مستحکمه‌در سمت شمالی
آثار کرانمایهٔ اسلاف ایله مالی
شمدی ایسه عمران وسکوندن ایچی خالی
کویا سپر دافع پیکار اماسیه

اماسیه‌نك شمال طرفلری یوکسك قیالر ایله محاط اولوب
بو قیالردن تام اماسیه‌نك اورته‌سنه ناظر اولان بر قیانك اوستنده
غایت مستحکم وصعب المرور برقلعه موجود اولوب آثار قدیمه‌سی

محیر عقول اوله‌رق مشهوددر . قرون سالفه‌ده پك چوق اقوام مختلفه وحکمدارانك محل سکون وتحصنی اولدیغی مناسبتله هر برندن پك چوق آثار قدیمهٔ قیمتدار قالمشدر .

اماسیه‌نك اطراف مختلفه‌سنده اسملری مضبوط وآثار قدیمه‌سی مشهور اولدیغی اوزره یدی قلعه اولدیغی استدلال اولنور. بونلرده حروف هجا ترتیبی اوزره (ارغوما، اندرون، بالوس ، خرشنه، زمندو ، فون، کلکیس) قلعه‌لریدر بونلردن ماعدا قلعه خرابه‌سی اولدیغی ظن ایدیلن بعض آثار قدیمه‌یه تصادف اولنمقده ایسه‌ده بونلری اسملریله برابر ایضاح ایده‌جك بر قید بولنه‌مه‌مشدر .

(۱) (ارغوما قلعه‌سی) صولی اووایه ناظر اولان شمال بوغازینك منتهاسنه قریب برموقعنده بوغازك ایکی طرفنده‌قارشیلقلی اوله‌رق بنا ایدلمش اولدیغی خرابهٔ خفیفه‌سندن ا کلاشلمقده اولوب کرك بوغاز و قلعه ، کرك اوکنده بولونان جسیم اووا (ارغوما) نامیله مشهور وقیود عتیقه‌ده محرردر .

فقط بواسمك صورتی (ارغوما ، ارغوماس ، ارغوناما ، ارغوناماس) کبی اشکال مختلفه‌ده مقید اولدیغنه باقیلیرسه (ارغون آماس) شکلندن مخفف اولدیغی ظاهر اولور . شو تخفیف ظاهری ، بوقلعه‌نك (ارغون آماس) طرفندن بنا ایدلدیکنی اخطار واکی تورکلرك آثار قدیمه‌سندن اولدیغنی اشعار ایتمکده‌در

(۲) (اندرون قلعه‌سی) نامیله مقیـد اولان (ایچ قلعه) محررات عتیقه‌ده (باطن اماسیه) نامیله‌ده مسطوردر. بو قلعه ، اماسیه محیطنك ایچنده اولوب شرقاً (هلکیس محله‌سی) وغرباً (سابق الدین محله‌سی) وجنوباً (یشیل ایراق) وشمالاً (خرشنه قلعه‌سی) ایله محدود وطولی بیك ایکیوز متره قدر ممتد اولوب (اشاغی قلعه) دخی دینور . درت قپوسی، ایکی برجی اولوب غرب طرفی غایت متین در .

ایرماق ساحلنده برسور عظیم تملی مشاهده اولنوب بو سورك ارتفاعی (ماغدینوس قپوسی) سوریله مقایسه اولندیغی صورتده ایرماغك یتاغندن اعتباراً اون ایکی‌متره قدر اولدیغی اکلاشیلیر. زلازل متوالیه تأثیراتیله بو سور عظیم خراب اولدیغندن تسویه اولنمشدر .

قپولرك بری (هلکیس) طرفنده ، دیکری (الچاق کوپری) اوکنده اولوب ایکیسی‌ده بی لزوم اولدیغندن هدم ایدلمشدر . الچـاق کوپری اوکنده‌کی قپویه (سرای قپوسی) دینـوب ۱۲۸۱ ده اماسیه متصرفی (ضیا پاشا) طرفندن هدم ایدلدیکی واولدقجـه مکمل ، سیاه مرمردن مصنوع، طاقی پك ظریف اولدیغی بیان ایدلمکده‌در .

(ماغدینوس قپوسی) سلطان بایزید جامع شریفی اوکنده اولوب اوفاق اولدیغندن مرور وعبوری تسهیل ایچون ۱۳۲٦ سنه‌لرنده توسیع ایدلمشـدر . محررات عتیقه‌ده (ماغدنوس ،

مغدینوس ، معده‌نواز) کبی اشکال مختلفه‌ده مسطور اولوب الیوم (ماده‌نوس) دینمکده‌در . بوقپویه (ماده‌نوس قپوسی دیندیکی کبی اوکنده‌کی کوپرویه دخی (ماده‌نوس کوپریسی) دینور .

(میدان قپوسی) غرب طرفنده میدانه کیدن یول اوزرنده (سابق‌الدین محله‌سی) اوکنده واقعدر . بو قپو واوستی وبتون محیطی غایت صاغلام اولوب هدمی ، بناسندن مشکل برحالده متین اولدیغندن دها پك چوق سنه‌لر حادثات کونیه‌یه مقاومت ایده‌بیلمسی مأمولدر .

بو ایچ قلعه‌نك ارقه‌سنده‌کائن مغاره‌لرك حذاسنده برسرای قدیم خرابه‌سی کورلمکده اولوب السنهٔ عامه‌ده (قیزلرسرایی) دینمکده‌در . بوسرایك خرابه‌سندن استدلال اولندیغنه کوره ایکی قپوسی ، داخلیه‌سی ، خارجیه‌سی ، باغچه‌سی ، ایکی حمامی ومطبخی واردر . بونلر عموماً طوپراق آلتنده قالوب داخلیه قسمی یوکسك ، هوادار برموقعده‌در . خارجیه دیواری وقپوسی طوریبور .

جنوب طرفنده اولان قپوسی غایت جسیم اولوب غربه ناظر واوکی بایردر . اطرافی محکم ایسه‌ده اوستی منهدم اولمشدر . دیکر قپوسی شرقه ناظر اولوب (هلکیس محله‌سی) اوکنده‌در . بوقپو اوفاق اولوب تونل شکلنده یولی واردر .

بو سرایك (اسفندیار سرایی) نامیله مذکور اولدیغی

(جهانما) ده کاتب چلبی تصریح ایدەرك « قسطمونی حاکمی کتوروم بایزید اوغلی اسفندیار ، بوسرایده اقامت ایلدیکندن (اسفندیارسرایی) دینمشدر . » دیورایسەده اصابت ایدەمدیکی اکلاشیلیور .

(باب اول) دەکوریلەجکی اوزره حاکم مومی الیه (بایزیدبك) طرفندن مخدومی (اسفندیاربك) سفارتلەاماسیەحاکمی شادکلدی پاشا زادەدواتدار (احمدبك) نزدینه کلوب برماه قدر اقامت ایلدیکی (بزم ورزم) نەمحررایسەدەبوندن صوکرەیوزاللی سنەدن زیادەعثمانلی شهزادکانه ، خاتونلرینه ، سلطانلرینه مقر اولان بو سرایده بوقدرجق اقامت ایدن اسفندیاربکه نسبت ایدلمسی برازمستبعددر.

پك چوق وثائق شرعیه وسجلات عتیقەدە مقید اولدیغی اوزره ۹۹۰ تاریخلرندن اعتباراً بوش قالان بو سرای عالیده اماسیه اعیانندن سیدی علی زاده (اسفندیار چلبی) بن اسکندر چلبی بن خضر چلبی طول مدت مأموراً اقامت وایفای نظارت ایتدیکی مناسبتله (اسفندیار سرایی) دینمسی اغلب احتمالدر .

بو ایچ قلعەیی وسرایی بنا ایدن کیمدر ؟ سؤالنه جواباً (شارل تکسیه) دیورکه « بوایچ قلعەیی پونت حکمدارلرندن اوچنجی (مهرداد) تاریخ میلادیدن ایکی بچق عصر اول بنا ایدوب روما جنراللرندن مشهور (پومپه‌یوس) تاریخ میلادیدن یارم عصر اول اماسیەیی ضبط واشغال ایلدیکی اثناده هدم وتخریب وبعده (روما حکومتی) تعمیر ایتدرمشدر . »

بهجةالتواريخ ، العيلم و جامع‌الدول تاریخلرینك ویردیکی معلوماته نظراً (سلطان مسعود سلجوقی) اماسیه‌یی مرکز سلطنت اتخاذ ایلدکده (٥٤٠) حدودنده بوابج قلعه‌یی تعمیر وجامع ومدرسه وحمام وسرای بنا و ارتحالنه قدر بو سراینده اقامت ایتمشدر .

سلطان مشارالیهك سرایی الیوم (قورشونلی محله‌سی) ایله (اخی‌سعدالدین محله‌سی) نك برقسمندن عبارت اولان ایرماق کناری اولدیغی قیداً اکلاشلمقده‌در . بوقاری حمامك اوست طرفنده یشار محمد افندینك خانه‌سندن اعتباراً غربه طوغرو ایرماق کنارنده بولونان ریختیم بو سرایك تملی اولدیغی قدیماً متواتردر . بوسرای عالی دور سلجوقیده معمورایکن ٧١٨ زلزله‌سنده مصاب اولمش وبعده قضاتدن (ضیاءالدین مسعود بن احمد) احفادی تصرفنده بولنمشدر .

٨٥٣ ده برقسمی (علاءالدین‌علی‌المسعودی) طرفندن مسجد شریف اتخاذ ووقف ایدیلوب دیکر اقسامی تماماً بر محله‌نك جهۀ جنوبیه‌سنی تشکیل ایتمشدر . الیوم سراجزاده (یشار محمد افندی) نك ورثه‌سی تصرفنده بولونان خانه ، بو سرایك خارجیه‌سندن معدود اولدیغنی وخارجیه قپوسی غایت مکلف، طاقی مصنع برحالده ١٢٧١ تاریخنه قدر موجود ایکن خانه‌لرینك تجدیداً تعمیرنده پدرینك هدم ایلدیکنی مرحوم (یشار افندی) بیان ایتمکده ایدی .

(٣) (بالوس قلعه‌سی) بكار سرایینك شرق جنوبیسنده الیوم قیشله‌نك شرقنده واقع بر محله‌ده اولدیغی خرابه‌سندن اكلاشیلیر. بو قلعه‌نك یری (كمشلی زاده كوشكی) دینلكه‌ده مشهور اولدیغندن اوراده كوریلان خرابه قلعه‌نك، یاخود كوشككك انقاضی اولدیغی پكده معلوم دكلدر. هر حالده قیداً ثابت اولان (بالوس قلعه‌سی) بو موقعده ایدی. بو قلعه شمال بوغازینه ناظر اولدیغندن بوغاز محافظلی اولق اوزره تاقی ایدلمكده‌در. قلعه‌نك موقعی یوكسك، جرمی اوفاقدر.

(٤) (خرشنه قلعه‌سی) قریباً ایضاح ایدیله‌جكدر. (٥) (زمندو قلعه‌سی) اماسیه‌نك جهت شرقیه‌سنده كائن (زیاره محله‌سی) نك نام قدیمی اولوب قریباً محلات بحثنده ذكر اولنه‌جقدر. (٦) (فون قلعه‌سی) (چتاللر) ك جهت غربیه‌سنده اولدیغی (تاریخ آل دانشمند) ك تعریفندن اكلاشیلیر. ابتدای فتحده (عبدالله غازی) طرفندن ٤٦٨ده تخریب ایدلمشدر. (٧) (كلكیس قلعه‌سی) اماسیه‌نك جنوب بوغازنده واقع اولوب ایكی چه‌لی اولدیغی خرابه‌لرندن اكلاشیلیر. (كلكیس) بحثنده ذكر اولنه‌جقدر.

انواع صنایع ایله انظارده ممتاز
عنقا كبی كورمش قانادین اتمه‌ده پرواز
شاهین كبی سمت فلكه طوغرو سرافراز
اولمش بو و قاریله نكهدار اماسیه

اماسیه‌نك آثار قدیمه‌سندن برنمونهٔ محتشم اولان بوقلعه‌نك خرابه‌سنی تدقیق ایدن انظار تماشاگران؛ هرطرفنده برمهارت، هرگوشه‌سنده برصنعت، قصر طاشنك وضعنده بردقت کورمه‌مك قابل دکلدر .

اماسیه‌نك قسماً شمال طرفنی محیط وقلعه‌یی حاوی اولان بوقیانك جبهه‌سی دوز اولوب ارقه‌سی (قرقلر) طاغنه استناد ایتمشدر . تملی؛ عرضاً اکالی اولوب ذروه‌سنه طوغرو طار ـ المقده‌در. طولی؛ هلکیس باغچه‌سنك اورته‌یرندن ابتدا ایده‌رك (قمرالدین محله‌سی) نهایتنه قدر تقریباً ایکی بچق کیلومتره امتداد ایدر. ایکی طرفلری‌ده یوکسلدکجه طارالیر. مخروطی برشکل آلیر ذروه‌سی دوز اولوب شرق طرفی انکین، غرب طرفی یوکسك‌در . یان طرفلری مخروطا اچیلمش قاناد،کی قاباریق، اوکی غربه طوغرو مائل‌در. اشو وضعیتی، غربه طوغرو وهوایه اوچان شاهینه بکزر بوقلعه، اماسیه‌یی اعصار قدیمه دنبری تعرض اعدادن محافظه ایدن برنکهبان اولدیغنی تاریخ عمومی سویله‌مکده‌در .

دیرلرکه بونی خرشنه‌در ایلین انشا
ایتمش اکا کندی آدینی صکره‌دن اعطا
یاپمش بورایی کندیسنه مسکن زیبا
بوقلعه یوزنده کورولور غار اماسیه

الیوم (قلعهٔ بالا) و (یوقاری قلعه) دینلکه مشهور اولان

بوقلعه تواریخ عربیه‌ده (خرشنه) نامیله مشهور اولوب حاکی اولدیغی بلاده عموماً (خرشنون) دینور . بوقلعه‌یی ابتدا (خرشنه) نام ذات طرفندن بنا ایدیلوب بانیسی نامیله مذکور اولمشدر .

(معجم البلدان) ده یاقوت حموی دییورکه : « خرشنه ؛ اولک فتحی وثانینک سکونی ونقطه‌لی شین ونون ایله ملاطیه قربنده بر بلده‌در . اورایه (سیف الدوله حمدانی) غزا ومتنبی شعرنده ذکروثنا ایتمشدر » « خرشنه بن روم ابن الیقن بن سام بن نوح (علیه السلام) بنا ایلدیکندن بانیسی اسمیله موسوم اولدیغی منقولدر . حقنده (ابو نواس) شوئی دیمشدر .

ان زرت خرشنة اسیرا فلکم حللت بها امیرا

(خرشنون) بر قطعه‌نك اسمیدرکه خرشنه بوقطعه‌نك مرکزیدر . »

انساب السمعانی ، مراصد الاطلاع ، لب اللباب کتابلرنده عین حرکات ایله ضبط ایدیلان « خرشنه بلاد رومدن ملاطیه قربنده بر بلده‌در . خرشنون دخی بر قطعه‌نك اسمیدرکه خرشنه بلده‌سی بوقطعه‌یه حاکمدر . بوراده کومش معدنی واردر » دیه مسطوردر .

(بزم ورزم) ده عزیز بن اردشیر الاسترابادی دییورکه

اماسـيه قلعه‌سی ، خرشـنه نامیله مسمی برموقعدرکه قبهٔ فلکه ناظر ، غایت مرتفعدر . ایچسی چیقمسندن مشکل ، چیقمسی ده عادتا ممتنعدر .

(عجائب‌المقدور فی نوائب تیمور) ده شهاب‌الدین احمدبن عربشاه‌رومی دییورکه : « سلطان بایزید خان‌اول شهزادکانندن (سلطان محمد وموسی) چلبیلر خرشنه نامیله موسـوم اولان اماسـیه قلعه‌سـنده ایدیلرکه اوقلعه غایت ارتفـاع ایله مشهور ومتانتله مذکوردر » .

(ترجمهٔ قاموس) ده عاصم افندی دییورکه خرشنه، شین معجمه ایله خردله وزننده روم‌دیارنده‌بربلده‌در . طرازالمذهب نام کتـاب تعریب‌ده حالا اناطولیده بلدهٔ اماسیه اولمق اوزره مرسوم‌در . بانیسی اولان خرشنة بن روم بن سـام بن نوح (علیه‌السلام) ایله مسمی‌در واکا سافده (سیف‌الدولهٔ حمدانی) غزا ایتمکله متنبی بر قصیده ایله وصف ایله‌مشـدر . بو بیت اندندر .

حتی اقام علی ارباض خرشنة
تشقی بها‌الروم والصلبان‌والبیع

(العلم‌الزاخر) ده مصطفی جنابی افندی و (جامع‌الدول)ده درویش احمد افندی و (تهییج‌الغصون) دیباجه‌سـنده الحاج خضر افندی «خرشنه، اماسیه وقلعه‌سنك نام قدیمی» اولدیغنی

تصریح ایدییورلر . (تاریخ آل دانشمند) ده (خرشنه) یرنده (خرجنه) مذکور اولوب اماسیه‌نك نام قدیمی اولدیغی مسطوردر.

شو دلائل تاریخیه‌دن حاصل اولان نتیجه‌یه کوره (خرشنه) اماسیه قلعه‌سنی بنا ایدن ذاتك اسمی اولوب قلعه‌یه علم مخصوص اولمشدر . بوقلعه‌نك بندر تجارتی، مدار سعادتی اولان شهره دخی (آماسیه) دینوب بو شهرك مرکزی، محافظی ده (خرشنه) اولدیغندن یکدیکریله تسمیه ایدلمشدر. بوشهر وقلعه یکدیکرینك متممی، لازم غیر مفارقیدر . تاریخ الامم، عقد الجمان کتابلرنده اماسیه وخرشنه ناملری مسطور اولوب قلعه‌یه (خرشنه) شهره دخی، (اماسیه) دینیدیکی وقوعاتك تعقیبندن اکلاشیلیر .

بوقلعه‌نك بانیسی اولمق اوزره کوستریلن (خرشنه) تعبیر دیکر (خرجنه س) کبی بالانسبت اولمیوب آبا واجدادی ذکر ایدلمکده‌در . فقط بونلرك ضبطنده ارباب تاریخ اراسنده تخالف واردر . بو (خرشنه) معجم البلدانده روم بن الیقن بن سـ نوح (علیه السلام) والکامل‌ده روم ابن اسود بن سام والقاموس‌ده روم بن سام اوغلی اولمق اوزره ضبط اولنمشدر. خرشنه‌نك پدرنده اتفاق وجدنده اختلاف اولنمقله برابر بوسلاله ارباب نسب نزدنده معلولدر .

چونکه ارباب تاریخك ضبطنه نظراً اولاد نوحك یریوزنده انتشاری طوفاندن تقریباً (٦٧٠) سنه صوکره‌در عقیب انتشارده (خرشنه) نك کلوب بوقلعه‌یی بنا ایتدیکی فرض ایدلسه‌بیله

يدی عصر ظرفنده بطناً اوچ ، یاخود ایکی واسطه ایله حضرت نوحه اتصالی ممکن اولهماز . سام بن نوحك الیقن ، اسود ، روم آدلی اوغللری اولمدیغنی بتون نسابهلرك ذکر ایلدکارینه بناءً (خرشنه) نك اسامیٔ آبا واجدادندهتعریب ، تحریف وحذف اولدیغی شبهه‌سزدر .

خرشنه ، روم ، الیقن ، اسود اسملری معرب ، محرف اولمقله برابرهانکی قومه منسوب اولدقلری پکده معلوم دکلدر. فقط تدقیق وتحلیل اولندیغی تقدیرده (آماس) کبی تورکلردن اولدقلری ظنی پك زیاده قوت بولور .

چونکه : لغتعربیه‌ده جریان ایدن اصول تعریب ، کلمات معربه‌نك اساسلرینی تبدیل ایتمکسزین حروفنی وصورتلفظنی تحویل ایده‌رك کلمات عربیه اشکالنه وضع ولهجهٔ عربیه‌یه تطبیق ایتمکدن عبارتدر . بواسما شواصول اوزره تحلیل واساسلری تدقیق اولنورسه تورك اسملرندن عبارت اولدقلری منفهم اولور . اصول تعریبده صاغر کافلر ، قاف‌وجیم وسینلر، شین‌وشینلر، سین‌وقافلر ، خا وپالر ، فاحرفلرینه تبدیل ایدلدیکیمشهوردر . خجند ، جرجان ، جوجان ، قاشان ، قومس ، خرتنج ، فرغانه اسملرینك اصللری اولان قوکند ، کورکان ، کوچان ، کاسان ، کومش ، قرتنك وپارقانج اسملری تاریخاً مضبوطدر. بواصله بناءً (خرشنه‌نك) اصلی دخی (قراسانج)و (قراسان) اولدیغی اکلاشیلیر .

(تکسیه) نك خرشنه یرنده (قریسینی) ضبط ایتمسی بواصلی تأیید ایدر .

آثارعتیقه علماسندن (تئودوررئناق) بون حکومتی نام اثرنده مؤرخین قدیمه‌دن (هرودوت) و (کیسنه‌فون) طرفلرندن یازیلان آثاردن نقل ایده‌رك دییور که : « بون قطعه‌سنده (مهرداد ، میتراد) حکومتی تشکل ایتمزدن مقدم (خالیب ، سالیب) و (تیبار) و (موسنیك ، بوزوق) و (ماقرون) و (سان ، چان) اقوامی مسکون ایدی . » [١]

شو اقوامك تورك اولدقلری بالاده (مرأت‌العبر) دن نقلاً تحریر ایدلمش ایدی . سانلر ؛ تاریخا زانلر ، چانلر دیمکله مشهور اولان تورکلر اولوب (زانیت [٢] جانیك) شهری بونلرك آثارندن اولدیغی معلوم واماسیه قلعه‌سنی بنا ایدن (قراسان) بونلرك جدی اولمسی اغلب احتمالدر . (خرجنه) روایتی (قراچان) اولمسنی دها زیاده تقویه ایدر .

شو اساس اوزرینه بو (خرشنه) نك پدری کوستریان (روم) اسمی بونك پدری کوستربلن (الیقن) اسمنه باقیلیرسه اسامیٔ رومیه‌دن اولمیوب تورك اسمی اولدیغی ظن ایدیلیر . شو حالده

---

[١] بون قطعه‌سنده قدیماً مسکون اولان اقوامك تفصیلاتی (باب اول) ده درج ایدیله‌جکدر . انشاءاه

[٢] بوکا (چانیت وسانیت) ده دینور آخرنده بولنان (ت) حرفی ادات نسبت اولدیغی عائلهٔ تورانیه السنه‌سنی تدقیق ایدنلره معلومدر.

بر اسم منحوت اولوب (باروم [١]) اسمندن اولی نحت ایدلمش و (الیقن) معرب اوله‌رق (ایلی‌خان [٢]) و (اسود) (اوسوت [٣]) اولدیغی تخمین اولنور . تورکلرك جدی (یافث بن نوح) اولدیغنه کوره (سام) اسمی محرف اولوب (سولی [٤]) یاخود (سولیم [٥]) اولدیغی محتمل‌در. شو احتماله بناءً (سام) عدایدیلن (سولیم) ایله حضرت نوح آراسنده خیلی بطون حذف ایدلمش اولور.

تواریخ عربیه‌ده ضبط وترتیب ایدیلن شونسبك تمامیله یالان اولمیوب یاکاش اولدیغی وبون قطعه‌سنده (قرون اولی) ده مسکون اولان اقوامك ماهیت ملیه‌سنی بردرجه تعیین ایده‌جکی تسلیم اولنورسه شوانسابك قیمت تاریخیه‌سی تقدیر ایدلمش اولور.

بوقلعه‌نك بانیسی حقنده شرق وغرب آراسنده تباینه قریب برتخالف واردر. مورخین عرب؛ بوقلعه‌نك بانیسی (خرشنه)

[١] باروم اسکی تورکجه‌مزده واریم ، وصلت معناسنه‌در. . تورکلردن برقبیله‌نك اسمی اولوب بونلره بارروملر، برمیلر دینور.

[٢] ایلی خان ؛ اسکی تورك خاقانلرندن برقاچ ذاتك اسمیدر.

[٣] اوسوت ؛ عاقل معناسنه اولوب عقل وادب معناسنه اولان (اوص) کلمه‌سندن مشتقدر.

[٤] سولی ؛ سولك مصدرندن مأخوذ اولوب یوجه ، رفیع معناسنه‌در.

[٥] سولیم ؛ رفعت معناسنه اولوب کوچك آسیاده قدیم تورك قبیله‌لرندن برقبیله پدرینك اسمی اولدیغی (مرأت العبر) ده مسطوردر.

اولدیغنی بیان ایتمکده متحد اللسان اولدقلری بالاده نقل ایدیلن قیود تاریخیه‌دن ا کلاشلمشدر. اوروپا مورخلری‌ده (قرون اولی) نك نصف اولنی ادوار مجهوله‌دن اعتبار وبودوره عائد هردرلو معلومات تاریخیه‌یی اساطیر اولین اولمق اوزره تلقی ایده‌رك بعضلری بوقطعه‌ده بولنان آثار قدیمه‌یی یون قرالارینه عطف واسناد وبر قسم مدقق تردد ایدوب دها اوله طوغرو ارجاع نظر ایتدکاری کورلمکده‌در.

ارباب تدقیقدن (تکسیه) کوچك آسیایه عائد اثرنده دییورکه «بوقلعه‌یی بوراده اجرای حکومت ایدن (مهرداد) میلاد عیسی‌دن ایکی بچق عصر اول بنا ایتمشدر. (ویتال کونیه) دخی آسیاده ترکیا آدلی اثرنده بوقولی نقل وتأیید ایتمکده اولوب شرق وغربك بوخصوصده نقطهٔ نظری تخالف ایدییور. بو تخالفی؛ الیوم کوچك آسیاده (هتیت، خطای) حکومت قدیمه‌سی حقنده بذل ایدیلن مساعیٔ جدیه نتیجه‌سنده کشف ایدیله‌جك آثار قدیمه‌نك حل ایده‌جکی شبهه‌سزدر.

بوقلعه شرقدن غربه اوزون، شمال طرفلری دوز، جنوب طرفلری انکین، واطرافی، تقریباً اون بش متره قدر مرتفع طاش دیوارایله محاطدر. شرق طرفی غربه نسبتله اشاغی، غرب طرفی دها یوکسك، اوستی عموماً دوز ومربع‌در. غرب طرفلرینك ارتفاعی شرقه نسبتله یکرمی متره قدر زیاده‌در.

قلعه؛ برمحله اعتبارنده اولوب ایکی برجی، ایکی قپوسی،

برسرایی ، برجامعی ، برمدرسه‌سی ، برزاویه‌سی ، برعمارتی ، برقویوسی وایکی حمامی واردر. برجك بری شرقه ، دیکری شماله ناظر اولوب موقعلری یوکسك‌در. قپولردن بری شاملیلر محله‌سنه یعنی شمال شرقی‌یه، دیکری‌ده خضر پاشا محله‌سنه یعنی غربه ناظر اولوب بونلر الیوم موجوددر. شماله ناظر اولان قپوسی غایت بیوك، طاشدن معمول ومصنع اولوب یوکسك طاقنده عبارات محکوکه وار ایسه‌ده لاتین حروفی اولدیغندن اکلایه‌جق برکیمسه بولنه‌مدی.

قلعه‌نك شرق طرفنده قپو جوارنده دوز برموقعده جامع‌شریف خرابه‌سی اولوب نصف محرابی، مناره‌سنك برمتره قدر تملی مشاهده اولنمقده‌در. بوجامع شریفك یری قبل الفتح اندره کلیساسی اولدیغی قیود عتیقه‌ده کورلمشدر. بوکلیسا (پونت) والیسی (اندرونق قومن) طرفندن بنا ایدیلوب زمان فتحده قلعه‌ده ساکن اولان خرستیانلر اماسیه‌ده اسکان ایدلدیکی مناسبتله جامع شریفه تحویل ایدلمش ومکرراً زلزله‌دن مصاب اوله‌رق امیر الحاج (شمس الدین شاد کلدی پاشا —) طرفندن ۷۷٤ حدودنده مجدداً کارکیر بر جامع شریف وجوار غربیسنده برحمام انشا ایدلمشدر.

بوحمامك جوارنده (الشیخ بهاءالدین محمد خلوتی) ۸٤۷ده برزاویهٔ خلوتیه وسلطان ارتنا بك‌زاده (علاء الدین علی‌پاشا) بردارالضیافه وقلعه دزداری (قره احمد اغا) ۸۹۰ده جامع

شریف جوارنده (دزداریه) نامیله برمدرسه بنا ومخدومی (مصطفی پاشا) ٩١٧ ده برمکتب علاوه ایدرك اوقافنی تنظیم ایلدکلری سجلات عتیقه‌دن اکلاشلمشدر.

غربه ناظر اولان قپونك حذاسندن اعتباراً غرب طرفی برسرای عالی اولوب (سلطان قلیج ارسلان رابع) بوراده اقامت ایتمشدر. تشکیلاتی منتظم اولدیغی خرابه‌سندن اکلاشلمقده‌در جسیم برمخزنی، لطیف برحمامی اولوب قبه‌سی حذاسنه قدر طوپراغه کومولمشدر. قلعه‌نك زندانلری عموماً شرق طرفنده اولوب اك مخوفی، اورته یرنده اشاغی سرایه اینه‌جك دره‌نك حذاسنده چقور یرده‌در.

بوقلعه‌نك شمال طرفی دها یوکسك برطاغه استناد ایتمکده اولوب بوطاغه (قرقلر طاغی) دینور. ٦٨٢ تاریخلرنده یازلمش اولوب اله کچن وثائق عتیقه‌ده بوطاغ (جبل اربعین) نامیله مقید اولدیغی کورولمشدر. شوقیده نظراً (قرقلرطاغی) نامی پك قدیم اولوب السنهٔ عامه‌ده متواتر اولان بر روایت، بوتسمیه‌یی انتاج ایلدیکی ظن اولنور. روایت متواتره شودر: « دانشمند غازی اماسیه قلعه‌سنی محاصره ایلدیکی اثناده مدافعلر پك زیاده اصرار ومقاومت ایلدکلرندن بهادران اسلامدن قرق کشی بوطاغده طوپلادقلری برقاچ سوری قیونك بوینوزلرینه موملر دیکوب کیجه صباحه قارشو طاغدن اشاغی قلعه‌یه طوغری عسکر نظامی اوزره سوردکلرینی کورن مدافعلر

عظیم برقوۀ امدادیه کلدیکنه ذاهب اوله‌رق قلعه‌قپوسنی آچمشلر وقرق بهادر بلاافتنه زمان قلعه‌یه کیروب مدافعلری تسلیم نفسه اجبار ایدرك قلعه‌یی بوصورتله فتح ایتمشلردر. »

وسطاده جیلانبولی دخی حیرتی جالب
هر بر طرفنده کورولور درلو غرائب
مجرا و مصبی‌ده نه معلوم و نه غائب
آبی صاییلیر افضل آبار آماسیه

بوقلعه‌نك اورته یرنده بیوك‌قپونك حذاسنده‌کائن یوکسك موقعده الیوم (جیلانبولی) نامیله مشهور برصوقویوسی واردر. جنوبدن شماله طوغری کیدر. یوز اللی قدر باصامقله اشاغی اینر. درین، غایت قورقونج برقویودر. قپوسی سکز متره قدر قطرنده واسع واوستی مدور بردلیك اولوب عین‌وسعت صویك بولندیغی یره قدر دوام ایدر.

قپو طرفی طوپراقدن اولوب کارکیر ایله اورولمش ایسه‌ده ایندکجه یکپاره قیادن اویولمش اولدیغی مشاهده اولنقده‌در. اولدیغی یر؛ طاشدن اویولمش برحجرۀ مدوره شکلنده اولوب صویك یتاغی طوپراق ومحیطی طاشدر. صویی غایت پارلاق ومبذول اولوب خفیف وطعمی لطیفدر. کوروینشده زا کد، غایت طورغون برحالده ایسه‌ده تدقیق نظر ایدلدکجه حرکت دوریه‌سی غایت بطی اوله‌رق حس اولنور.

جنوب طرفی، نهایت برآرشون درینلکنده ایسه‌ده شمال طرفی، یعنی قیانك دیبی غایت دریندر. نه‌طرفدن چیقار، نره‌یه آقار بلکده معلوم دکلسه‌ده غرب طرفندن نبعان وشرق طرفنه طوغری جریان ایلدیکنی احساس ایدر . درینلکنی اکلامق خصوصنده ارباب مراقی پك چوق تجربهٔ مهلکه‌یه سوق ایتمشدر.

(مصطفی واضح افندی) اماسیه‌تاریخنده [١] دییورکه: « بو صویك درینلکنی اکلامق ایچون اماسیه‌متصرفی جانیکلی‌زاده (مقداد احمد پاشا) [٢] برآدمی استیجار وآیریجه دیت شرعیه‌سنی اعطا ایدرك اورایه ایندیرر. غواص مذکور، صویه کیرر. قیانك دیبنده غائب اولور. حالا کیدر.»

(شارل تکسیه) کوچك آسیا اثرنده دییورکه : « انکلیز مدققلرندن سیاح مشهور (هامیلتون) اماسیه‌یه کلوب شایان تدقیق اولان یرلری زیارت واجرای تدقیقات ایلدیکی اثناده بوقویویی اکلامق ایچون آدملر طوتوب مشعله‌لر ایله اشاغی‌یه اینمش وقلعه یولی اولوب بعده صومنبعنه تصادفله قویو اولدیغنی اکلامشدر . »

[١] بلابل الراسیه نامیله معروف برتاریخ اولوب مقدمه‌نك نهایتنده عرض اولنه‌جقدر .

[٢] مقداد احمد پاشا (١١٩٠ ـ ١٢٠٠) تاریخنه قدر برقاچ دفعه متصرف اولمش وزرادن اولوب تفصیل احوالی (باب اول) ده ذکر ایدیله‌جکدر.

فقط شو روایتلره باقیلیرسه السنهٔ عامه‌ده دوران ایدن روایت قدیمه‌یی قبول ایتمك ایجاب ایدر. دینیورکه : « بوراسی قدیماً قلعه‌یه مخصوص صو قویوسی اولمق اوزره انشا ایدلمش و (قرمان طاغی) طرفندن آقان صو ، بورایه اجرا ومجراسی دخی شرق طرفندن ایرماغه قدر ایندیرلمش اولدیغی حالده صنعتله غائب ایدلمشدر . قوش کوپرینك اوستنده بولونان (لکن قیا) بومجرانك منتهاسی اولدیغی سویلنمکده‌در .

چونکه : واضح افندینك روایتنه نظراً غواصك بوغولدقدنصکره جسدی مطلقا صویك یوزینه چیقمسی لازم ایکن چیقمه‌مش وشمدی‌یه قدر اورایه آتیلان جسیم قیالر ، طاشلر صویك ایچنده غائب اولوب کیتمشدر اکر بونلر جمع ایدلسه قویویی آغزینه قدر طولدیرردی . بوقدر طاشلر نره‌کیتدی ؟ نه طرفدن چیقدی ؟ معلوم دکلدر . فقط صو ، قدیماً اولدیغی کبی طوریور .

اماسیه متصرفی (محمدکمال بك) بوصویی دیکرلرینه‌ترجیح ایده‌رك استعمال ایتدیکندن او زمان عموم مأمورین و اماسیه اشرافی بوصودن ایچمکه دوام ایتمشلردر. بوصویه (جیلانبولی صویی) وقویویه‌ده (جیلانبولی) دینور .

بو (جیلانبولی) نامنه وقویونك بونام ایله نصل مسمی اولدیغنه دائر معلومات صحیحه بولنه‌مدی . فقط جیلانبولی اسمندن استدلال ایدلدیکنه کوره مقدماً (جیلان) نام بر

كيمسه قلعه‌يی تعمير ايده‌رك (جيلانبوليس ، جيلان شهری)
تسميه ايتمش ايسه‌ده اشتهار ايده‌ميوب انجق قويويه علم مخصوص
اوله‌رق قالمش اولديغی ظن اولنور .

بو (جيلانبولی) نك جنوباً حذاسنده اشاغی سرايك
اوسته‌ده كائن دره‌نك يوقاريسنده صول طرفنده درين برقويو
دها واردر بوقيو شرقدن غربه طوغرو يكپاره طاشدن اويولمش
اولوب طقسان مرديون ايله اشاغی اينيلير ديبی جنوبدن شماله
طوغری سكز قدم عرضنده اون بش قدم درينلكنده صو
يولی شكلنده اويولمش بريول اولوب جيلانبولی يه طوغرو
كيتمكده‌در . جنوب طرفی ، يكديكرينه متصل ايكی بويوك
مغاره طرفنه كيتمكده اولوب هرايكی طرفی‌ده طاشلر ايله طولمش
اولديغندن نه اولديغی تماميله اكلاشيله‌مه‌مشدر . فقط شمال
طرفنده كوريلن ترشحاته باقيليرسه جيلانبولی قويوسندن اشاغی
سرايه جاری اولان صويولی اولمسی محتملدر . يوقاری قويونك
طاش باصامقلری طوپراق ايله طولوب غائب اولمش ايسه‌ده
بوقونك باصامقلری ، برسنه اول ياپيلمش كبی طورمقده‌در .
بونك وضعی ، وسعتی‌ده جيلانبولی‌يه مشابهدر .

بر مركز محفوظ قرالی ايدی اول
بونشاهلری قاعد تخت اولدی مسلسل
روماليلره ايتدی يدی حرب مكمل
بونلر ايله معلوم اولور اطوار اماسيه

قپادوقیا وپونت قطعه‌لرینك مرکزحا کمی اولان بوقطعه‌نك ازمنهٔ عتیقه‌ده کوردیکی دور اقبالی وازمنهٔ اخیره‌ده اوغرادیغی مصائب ادباری، انظاره حیرت ویرن آثارقدیمه‌سی کمال بالاغتله اخطارایدییور . پونت قراللرینك مرکزحکومتی اولان بوقلعه‌ده اجرای سلطنت ایتدکلری مشهوراولوب اکثر آثار باقیه‌سی بوحکومتك براقدیغی مأثر عمراندر .

پونت حکمدارلرینك منشائی ، اماسیه‌ده حکومتلری وروماليلرایله مناسباتی ، یدنجی مهردادك روماليلرایله یدی دفعه حربی ، بونلرك انقراضی (باب اول) ده ذکر ایدیله‌جکدر . اماسیه‌نك تاریخ عمومی‌ده شهرتی بونلرك زمان حکومتندن اعتبار ایدلدیکی مناسبتله احوال تاریخیه‌سی ضبط اولنمشدر .

بوشاهلرك دخمه‌سی اولمشدی مغارات
اجسادینی هپ صوکره دهورایلدی تارات
بر وقت رهابینه اولوب جای ریاضات
شمدی ایسه بوش ، مخزن اکدار اماسیه

بوقلعه‌نك بدننده یعنی جنوب طرفنده کوریلن مغاره‌لر ، بو حکمدارانك مزارلری، اولمق اوزره کوستریلیور. اماسیه‌وادیسنده بو مغاره‌لراون ایکی عدداولوب بشی(قیزلرسرایی)اوستنده‌ایکیسی(سرای محله‌سی) اوستنده وبریسی (میدان کوپری) حذاسنده وایکیسی

(یاصصی قیـا) نك جبهۂ شمالیه‌سنده وبریسی اخور اوکنده وبریسی‌ده زیاره یولنده (آینه‌لی مغاره) دیمکله مشهوردر .

(مفصل قرون‌جدیده) ده احمدمدحت‌افندی دییورکه :

« حالا شهر جوارنده قیالر درونه اویولمش صنعی‌مغاره‌لر پونت قراللرینـك مزارلری اولمق اوزره یاپیلدقـلری تواریخـده مندرجدر »

(شرق‌خاطراتی) نام اثرنده اماسـیه‌یی زیارت وبورالری تماشا وتدقیق ایدن مارشـال (مولتکه) دییورکه : « فقط الك جالب‌حیرت منظره طاش‌اوطه‌لردر . قرقرقدم طول‌وعرضنده التمش قدم درینلکنده براوطه تصـور ایدیکز . بو اوطه‌نك ایچنده بر او تشکیل ایدییور .

بوطاشك ایچنده‌ده اون‌بش قدم مربعنده بربوشلق ، برده پنجره ویاقپو تخیل‌ایدیکز . ایشته بوغرائبدن اومطلقا برمزار اولمق اوزره انشـا ایدلمش اوله‌جق . بواوطه‌لردن بش‌دانه‌سی یکدیکرینه متصـل بولنیور . آرالرنده دهلـیزلر ومردیونلر موجود اولوب پارمقلقـلرینه وارنجیه قدر هپسی یکپاره طاش اوزرینه‌اویولمشدر . هیـچ شبهه‌سز بونلر ؛ قره‌دکز (پونت) قراللرینك مقبره‌لری ایدی .

ایکی‌بیـك سنه‌دن فضله برزمان اول انشا ایدلدکاری محتمل اولان بوقبرلرك زینتـلری ، دها دون حك ایدلمش کبی عیان بولنیور رسملرله‌برابر هیئت مجموعه‌سنك طرزی مصرکاریدر .

بوطاش اوطه‌لر ظن ایدرسه‌م وقتیله اورتو آلتنده بولنیورلردی فقط بالآخره ییقلمش ومزارلرکده قالدیرلمش اولدیغی مظنوندر. طاش اوطه‌لره کلنجه آنلر دهور واعصاره دها چوق زمان میدان اوقویه‌جق برحالده‌در . »

(کوچك آسیا آثارقدیمه‌سی تاریخ وجغرافیاسی) نام اثرنده (تکسیه) دییورکه : « اماسیه موقعنك تاریخلرندن اك مکملی استرابونك تاریخیدر الیوم مضبوط وموجود خرابه‌لر حقنده تفصیلات بو تاریخ ایله الده ایدیله بیلیر فقط بو خرابه‌لر ؛ آثار عتیقه علماسیچون صامتدر . بو مغاره‌لرك هانکی دورلره عائد اولدیغی مجهولدر (استرابون) ایله برابر بزده قراللر مزاری دیرز . فقط هانکی قراللرك مزارلریدر ؟

قبل‌المیلاد (٣٠٦ ـ ٦٤) تاریخنه قدر دوام ایدن پون قراللرینك مزارلریمیدر؟ اك قدیمی هانکیسیدر؟ هانکی ذاته مخصصدر؟ برینك قپوسی اوزرنده بولنان برکتابه، بیوك برکاهنك، قراللر قدر اقتداره مالك اولان بیوك کاهنلردن برینك تربه‌سی اولدیغنی کوستریور. [١] بوکیمدر؟ بو آثار

[١] بومغاره الیوم (آینه‌لی مغاره) دیمکله مشهوردر. بونك قپوسندن ماعدا اوزرنده یازی اولان بیوك مغاره یوقدر. بومغاره‌ده (آستریس) نامیله مشهور متره‌پولیدك مدفون اولدیغی روملر آره‌سنده شایع ایسه‌ده اساسی یوقدر.

قديمه؛ اسكندر دورندن اولمیدر؛ صوكره‌میدر؛ بونلره تاریخاً
جواب ویرمك ممكن دكلدر [١] »

بواون ایكی مغاره‌لردن ماعدا اماسیه وادیسی خارجنده
ایری، اوفاق مغاره‌لر موجود اولوب اماسیه درونده بولونان
مغاره‌لر ، پون قراللری عددندن فضله اولدیغی مناسبتله
بومغاره‌لرك برقسمی؛ پونقراللرندن مقدم اویولمش اولدیغی ظن
اولنور. فتح جلیل اسلامدن اول بونلرك جسدلری مغاره‌لردن
قالدیریلوب خرستیان پاپاسلرینك ریاضتكاهی اولدیغی متواتردر.

دورجلیل اسلامده بومغاره‌لر بوش اوله‌رق بولنوب قالمش
و٨٣٣ ده اماسیه واناطولی ولایتلرنده اجرای شقاوت ایدن
(قزل قوجه‌اوغللری) اماسیه‌والیسی (یورکج پاشا) طرفندن
اخذ وگرفت اولندقده بومغاره‌لرده حبس وصمان‌بوغیله اتلاف
ایتدیكی كبی ١٠٠٨ ده خروج وعصیان ایدن اورفه‌لی (قره
یازیجی عبدالحلیم) اتباعی ١٠١١ ده اماسیه‌یی احراق‌ایتدكلری
زمان، پك‌چوق اشراف واعیان بومغاره‌لرده تحصن‌وثروتلرینی
محافظه ایتمشلردر.

ایتدی امرا قلعه‌یی كرات ایله تجدید
سلجوق نسب شاه قباد ایلدی تشیید
لكن بونی‌ده كر زمان ایلدی تبدید
ایتمشدی وطن برجنی دزدار اماسیه

[١] بوكتابی ترجمه ایدوب محرری مستفید ایدن تاریخ انجمنی
اعضای كرامندن احمد توحید بك افندی حضرتلریدر.

روما جنرالى مشهور پومپـه‌يك تخريبندن صكره روما حكومتى طرفندن تجديداً تعميرايدلديكى كبى بيزانس ايمپراطورلغى دورنده (ماردوس فوقاس) وقايعى اثناسـنده تخريب وبعده اعمارايدلمشدر . دورجليل اسلامده ابتدا (ملك دانشمند احمد غازى) و ٥٤٠ حدودنده (سلطان مسعود سلجوقى) و ٦١٨ حدودنده (سلطان علاءالدين كيقباد) طرفلرندن مكرراً تعمير اولنمشدر .

٧١٨ زلزله‌سـنده فنا حالده مصاب اولديغندن كمشلى زاده (تاج الدين محمود چلبى) و ٧٦٨ حدودنده (شمس الدين شاد كلدى پاشا) و ٨١٨ زلزله‌سندن صكره (سلطان مراد خان ثانى) و ٩١٨ده شهزاده سلطان احمد امراسندن (مصطفى بك) طرفلرندن تعمير ايدلمش و ١٠٧٩ ده تكرار زلزله‌دن مصـاب اولديغندن خواجه احمد پاشـا زاده (على بك) و حقله‌لى سلاحدارزاده (يوسف اغا) معرفتلريله اعمار اولنمشدر .

بوقلعه‌نك شهره ناظر اولان اشاغى برجى (دزدار ـ قلعه محـافظى) بكلرك ، اغالرك اقامتنـه مخصوص اوله‌رق بونلرك اداره‌سى ، زعامتى ١٢٥٥ تاريخنه قدر دوام ايتمشدر . ابتداى فتحنده دانشمنديه امراسندن (مبارك غازى) بوقلعه‌نك دزدارى ومركز ولايتك محافظى اولوب (اميرجلال الدين قرطاى) كبى بك چوق امرا دزدار اولمشدر .

ابتداى دور عثمانى‌ده (حسن بك) قلعه دزدارى اولوب

زعامتلری موراموول ویغمور کویلرینك اعشارندن الق اوزره (١٣٠٠٠ ـ ٣٣٠٠٠) اقچه‌یه ترفع ایده‌رك ایچلرندن احمد پاشا، عثمان پاشا ، رجب پاشـا ، محمی بك کبی امیرمیران وامرا ظهور ایتمشدر . دزدار اغالرینك معیتنده (قلعه کتمذاری) و (قلعه یماغی) و (قلعه قپوجیلری) ونفرات مستحفظه اولوب بونلر، زمان سفرده شهر محافظی ایدیلر . قلعه‌ده متعددطوپلر موجود اولوب ١٢٤٨ده بری براقیله‌رك دیکرلری قالدیرلمش و ١٢٨١ده اماسیه متصرفی مشهور (ضیا پاشا) اسکی طوپی قالدیروب برینه اوکدن طولمه برطوپ اقامه ایتمشدر. بوطوپ ، دزداراغالرینك اوطه‌سنده براقیلمش اولوب اوکی آچیلمش ویالکز ایام رسمیه وشرعیه‌ده آتیلمقده بولنمشدر . یری یوکسك اولدیغی مناسبتله طوپك صداسی ایکی ساعتلك کویلره قدر کیتمکده‌در . رمضان تطوعندن بیرام نهایتنه قـدر طوپلر آتیلیر. طاوولر چالینیر . طوپجیلری ، طاووجیلری اماسـیه بلدیه‌سندن موظف اولوب تخصیصات سنویه‌لری واردر .

صـاغنده بونك تربهٔ شروانیٔ کامل
قندیل هدی، فیض خدا، نور فضائل
یاننده یاتار حضرت عیسی کبی فاضل
اطرافی بتون کمل و اخیار اماسـیه

بوقلعه‌نك صـاغ طرفنده ، یعنی شرق شمالیسنده بولونان

(شروانلی تربه‌سی) دینور . شروانی اسماعیل سراج الدین افندینك اورایه دفنندن اول شاملیلر اوستی دینمکده ایدی. ١٢٨٤ ده مخدومی صدر اسبق (محمد رشدی پاشا) تربه‌یی انشا ایتدکده بونام ایله اشتهار ایتمشدر. تربه‌نك اتصالنده برجامع شریف اولوب حولیسی واسع ، دائره‌سی لطیفدر. تربه‌نك حولیسنده مکمل برقوناق واوکنده برشادروان اولوب باغچه‌سی ، منظره‌سی پك کوزلدر.

شاملیلر محله‌سی چشمه‌سنه جاری‌اولان صویندن برمقدار آلندیغی حالده مؤخراً تمامی بوتربه‌یه اجرا وچشمه‌دن قطع ایدلمشدر . تربه درونده شیخ مشارالیهك مخدومی صدوردن (احمد خلوصی افندی) ومشاهیر فضلادن دامادی (الحاج عیسی افندی) دفن ایدلمشدر . بو تربه‌نك جنوب وشرق طرفلری عموماً قبرستان اولوب پك چوق علمای اخیار ، فضلای ابرار بوراده مدفونلردر .

فقط قبرستانك شمال طرفلری (تاتار محله‌سی) اولوب بومحله‌نك وقبرستانك اوستی وتربه‌نك غرب وشمال طرفلری باغلردر . بوباغلر ١٣٠٠ تاریخندن صکره تحدث ایدوب هواسی صاغلام ، موقعی لطیف ایسه‌ده صویی اولمدیغندن (احمق باغلری) دینمشدر . بعض ظرفا (احمق) لفظنه اوچ نقطه علاوه‌سیله (اوجماق باغلری) دییه‌رك (جنت باغلری) دیمك ایسته‌مشدر .

صولنده دخی مقبرهٔ حضرت جوعی
فیضك بورادر مبدأ پرذوق طلوعی
بولمش بورالر نام کریمیله شیوعی
حقا بورادر مجمع اسمار اماسیه

قلعهٔ بالانك صول طرفی ، یعنی غربی (شیخ جوعی) دیمکله مشهور باغلردر . السنهٔ عامه‌ده (جیغ جیغی) دینور . بو باغلرك اوست طرفنده طریقت مولویه مشایخ بنامندن (جمال‌الدین محمد جوعی چلبی) نك تربه‌سی و ۸۱۷ ده بنا ایلدیکی مولویخانه‌سی ونامیله مشهور قریه‌سی واردر . شیخ مشارالیهك قریه‌سنه اجرا ایلدیکی صویندن اشاغی طرفنده بولونان باغلر اسقا اولنمقده‌در . صویی ، قریه‌سی ، مزرعه‌سی وقفدر .

ایام بهارك ایلك دورهٔ مسعوده‌سنده بو باغلرك لطافتی پك مشهور اولدیغی جهتله اماسیه اعیانی وارباب یساری نیسانك یکرمیسندن اعتباراً بورایه کوچرلر هواسی لطیف ، کرازی مشهور ، کوشکلری غایت ظریفدر . اوراسی اذواق روحانیه منبعی ، مصاحبات ذوقیه‌نك مجمعی‌در .

اماسیه‌ده ارباب تنزه ایچون متعدد مسیره‌لر ، متنزهلر موجود اولوب ایلك بهاردن اعتباراً باشلار . مایس نهایتنه قدر دوام ایدر . بومسیره‌لردن برنجیسی‌وابتداسی بو (شیخ جوعی

باغلری) در بعده (زیاره) و (کرازلی دره) و (دربند) باغدری‌ده متنزهات مشهوره‌دن اولوب جمعه کونلرینه وقادینلره مخصوص اولان مسیره‌لر دخی (شروانلی) بعده (سرای‌دوزی) بعده (چناقلر) بعده (قاشیق پیکاری) نام موقعلردر .

کلکیس ایدی اول بورانك نام قدیمی
تزیین ایدییور باغچه‌سنی باد نسیمی
ارباب تنزه آلیور فیض عمیمی
اذواقی بوراده بولور افکار اماسیه

بو باغلر (شیخ جوعی) مرحومك دورینه قدر قدیماً (کلکیس) دیمکله مشهور اولدیغی شیخ جوعی وقفیه‌سنده مسطوردر . تواریخ عربیه‌ده (قالس) نامیله مذکور اولان بوموقعده شیخ مشارالیه طول‌مدت‌اقامت وجامع ، مولویخانه ، مکتب وتربه کبی خیراتی انشا وعمارت ایلدیکی مناسبتله بورالر عموماً (شیخ جوعی) نامیله اشتهار ایتمش واسکی نامی اونودلمشدر .

اماسیه‌نك شمال وغرب طاغلرینك تلاقی ایتدیکی موقع ، قوسه مشابه بر دائره تشکیل ایلدیکندن بو قوسك مجموع دوزه‌سی (کلکیس) نام قدیمیله مشهور ایکن اورته‌سی (شیخ جوعی) نامیله کسب‌شهرت ایله‌مشدر . ملوك‌امویه‌دن (ولید بن عبدالملك) و (هشام بن عبدالملك) زمانلرنده

و (سیف‌الدوله حمدانی) دورنده دلاوران اسلام بوطرفدن هجوم ایلدیکی مناسبتله تواریخ عربیه‌ده نامی (قالس) وباغلر (بطن قالس) نامیله قید ایدلمشدر . بوباغلرك ایچنده ظهور ایدن اجساد ، زمان حربك یادکاری اولدیغنی اخطار ایتمکده‌در .

مغرب طرفی کوه رفیع قرمانی
اولمش اتکی اق بیلکه جای امانی
تفسیر ایله تقواده علم ، پیر زمانی
قدسی شیم ومفخر اطهار اماسیه

اماسیه‌نك مغرب طرفی (قرامان طاغی) دیمکله مشهور ، خفیف اورمان اولان بر طاغ ایله محاط اولوب شمالدن جنوبه طوغرو اوزانمشدر . بو طاغده کلکیس نامیله مشهور اولان جبلك برقسمی ایکن ۷۲۷ ده کمشلی زاده (تاج‌الدین محمود چلبی) نك مصر ترکمنلری طرفندن اخذ واعزامنه مأمور اولان قرامانزاده (یخشی بك) اماسیه‌یه بو طاغدن آشوب کیردیکی ومحمود چلبی‌یی طوتوب مصره اعزام ایلدیکی مناسبتله بو طاغه (قرامان طاغی) دینلدیکی ظن اولنور .

بو (قرامان طاغی) جنوب بوغازینك منتهاسنده کائن (چالاك کوپری) باشنه قدر امتداد ایدر غرب طرفلری (کلد کلان) صحراسنه ناظر اولدیغی کبی شرق طرفلری‌ده عموماً اماسیه شهرینه ناظردر . بو طاغك شرق اتکلرندن

(شیخ جوعی) موقعنك جنوب طرفلرینه تصادف ایدن یرلره (اق‌بیلك) دینور . سادات علمای حنفیه‌دن وکبار مفسرینندن (اق‌بیلك) دیمکله مشهور (منلا بخشی خلیفه) حضرتلری باغلرك جنوبنده یوکسك بر موقعده مدفون اولدیغی مناسبتله ۹۳۱ تاریخندن اعتباراً بورالر (اق‌بیلك) نامیله اشتهار ایتمشدر .

اق‌بیلك باغلری شیخ جوعی باغلرینك جنوباً اشاغی طرفلرنده اولوب شمالدن جنوبه طوغرو اوزانمش بر مستطیل شکلنده‌در . اطرافی دیوار محاط اولوب جسیم بر باغ ایکن مؤخراً تقسیماته اوغرادیغی ظن اولنور . بواق‌بیلك سمتنك اوست طرفنده قرامان طاغنك شرق اتکنده کائن باغلره وبایرلره عموماً ایلکتین دینور .

(ایلتکین غازی) امرای دانشمندیه‌دن و خوارزم ترکمنلرندن اولدیغی (تاریخ آل دانشمند) ده مسطوردر . امیر مشارالیه ؛ ابتدای فتحده اماسیه‌یه بوطرفدن جبراً دخول ایدرك کالکیس قلعه‌سنی تخریب ایلدیکی ومؤخرا بورایه دفن ایدلدیکی مناسبتله بورالره (ایلتکین) دینمشدر . ٥٦٧ تاریخندن شمدی‌یه‌قدر قیود رسمیه وخاقانیه‌ده (التکین) نامیله مقید وبایانده (قدم پاشا) دیمکله مشهور (جهان خاتون) مدفون اولدیغی مشهور ایکن واضح افندینك بورایه دائر ویردیکی معلومات بر خرافهٔ صرفه اولور .

اليوم (ايلتكين تربه‌سی) نامیله مشهور اولان موقعك كيريسنده طاش ييغينلری وديوار قديم خرابه‌لری (كالكيس قلعه‌سی) نك خرابه‌سی اولمق اوزره كوستريليور . بوقلعه ، قارشيلقلی اولوب (فرهادقياسی) نك شمالنده كائن دره‌نك يوقاريسنده جسيم بر طاش اويوغی مشاهده اولنمقده‌در بوطاش اويوغنك ايچ طرفی يكپاره‌طاشدن‌اويولمش بريول شكلنده‌در . تقريباً اون‌متره قطرنده اولان بودليك طاش ايچنده اشاغی‌يه طوغرو ايتمكده‌در .

دوران ايدن روايته نظراً بو طاش يول ، فرهاد اراسنده بولونان ايرماغك التندن كچه‌رك كالكيس قلعه‌سنه منتهی‌در . فی‌الحقيقه بوطاش اويوقدن ايچری كيدن بر آدم صول طرفنده اشاغی‌يه طوغرو كيدن بريول مشاهده‌ايدر . وقتيله موم ياقوب برچوق ذوات ايله بويول تعقيب ايدلديسه‌ده تقريباً اوتوز متره قدر ايلريسنده كيرچله‌نك تأثيری تزايد ايلديكندن عودت ايدلمشدر .

بو (ايلتكين غازی) تربه‌سی درت طاش ستون اوزرنده بر قبهٔ عتيقه‌دن عبارت اولوب نزدنده (قدم پاشا خاتون) مدفوندر . اوراده بردها مزار قديم واراسه‌ده كيم اولديغی اكلاشيله‌مدی بوخاتونك اوراده دفنی قيود قديمه ايله مثبتدر كرك غازیٔ مشاراليهك وكرك بو قدم پاشانك وقفلری واردر . يازی باغلری وقره‌كز محله‌سی عموماً غازیٔ مشاراليهك

وقفی اولوب ١١٦٠ تاریخنه‌قدر اولادی تولیت‌طریقیله تصرف ایتمکده‌لر ایدی .

بو تربه‌نك اطرافی وقتیله بویدن‌بویه برمحله اولوب (سمره) نامیله مشهوراولان قصبهٔ جدیده‌نك مركزی‌اولدیغی ١٠٥٢ ده محرر قیودخاقانیه ایله مثبتدر . الیوم بو محله یوقدر . جامعی ، ایکی مسجدی ، برمکتبی مندرس اولدیغندن اوقافی‌ده مضبوط خزینه اولمشدر . اوکنده بولونان باغلری مشهور اولوب اسكیدن بری باغجیلرك بو ایلتكین غازی‌یه بیوك حرمت مخصوصه‌لری واردر قدیماً اماسیه‌لیلر غازیٔ مشارالیهك قبرینی هرسنه شعبان اوائلنده [١] جم غفیر ایله زیارت ایتمكی اعتیاد ایتمشلر ایكن ١٢٤٢ دن صوكره پك چوق عادات حسنهٔ ملیه بیهوده ترك ایدلدیكی كبی بوده مؤخراً ترك ایدلمشدر .

بویدن بویه بر منظرهٔ حورلقادر
مستغرق انوار فیوضات خدادر
هر بر طرفی باغ ارم ذوق فزادر
هپ بونلری سیراب ایدر انهاراماسیه

---

[١] ایلتكین غازی اماسیه‌یه شعبانك ایكنجی كونی فاتحانه كیردیكی متواتر اولدیغندن مشارالیهك قبرینی زیارت ایتمك اماسیه‌لیلره مخصوص بر عادت قدیمه اولدیغنی شیخ زاده (حاجی‌علی افندی) پدرندن نقلاً وبالمشاهده فعلی بیاناً سویلر ایدی .

اماسیه‌نك طوپراغنده جناب خالق فیاضك احسان بیوردیغی قوهٔ انباتیه فوق‌العاده‌در هرباغنده انسانی اغنا ایده‌جك برر دفینهٔ تجارت ، هرتارلاسنده مملکتی احیا ایده‌جك برر خزینهٔ ثروت مکنوزدر .

باغلر ، یشیل ایرماغك هر ایکی طرفی احاطه ایده‌رك طولانی ، غایت مزین بر قامت انسان شکلنده‌در . یوکسکدن تماشا ایدن بر ناظر ، یشیل ردایه بوروتمش برحوره ، یاخود اشعهٔ خضرادن متشکل برنوره تشبیه ایدر .

اماسیه‌نك باغلری ایرماغك طولی اعتباریله بر طرفدن دیکر طرفه اون سکز ساعتلك بر مسافه‌یی اشغال ایدر . بو مسافهٔ طویله‌نك اورته یری (اماسیه‌شهری) در . بوباغلرك آدلری ، موقعلرینه وصاحبلرینه نسبتله یاد اولنمقده‌در . ایرماغك ساحل جنوبیسنده (سلطان بایزید خان‌ثانی) جامع شریفندن اعتباراً غربه طوغرو محله (حاجی‌الیاس محله‌سی) اوکنده (اینه‌خان) بعده (یورکچ پاشا) بعده (حاجیلر میدانی) بعده (فرهادآراسی) بعده (چالاك کوپری) باغلری بو ناملر ایله مشهوردر .

(بایزیدپاشا) جامع شریفندن اعتباراً شرقه طوغرو (آخوراوکی) بعده (ایاواصل) باغلری (زیاره محله‌سی) حذاسنه قدر ممتد اولوب ایاواصلك جنوب طرفلری عموماً (کرازلی دره باغلری) دیمکله مشهور اولدیغی کبی (قوش

کوپری باشندن اعتباراً ایرماغك ساحل شمالیسنه (باغچه‌لرایچی) وبعـده (فلینکیر ، فرینکیر ، فرنکلر) وبعـده (زیاره) باغـلری دها زیاده مشهوردر . (باغچه‌لرایچی) مقدماً سرایك تماتندن ایکن بیك حدودنده اعیان وافراده فروخت ایدلمشدر .

(میدان کوپری) نك ســاحل شمالیسندن اعتباراً (اوق میدانی) بعـده (ایلتکین) باغـلری مشهور اولوب (چالاك کوپری) باشنه‌قدر ممتداولور . بوطرفده ایرماغك ایکی طرفنده بولونان باغلرك ارقه‌لرنده ایکی میدان جسیم اولوب شمال طرفنده کائن میدانه (اوق میـدانی) وجنوب طرفنـده کائن میـدانه (حاجیـلرمیدانی) دینور اوق میداننده قدیماً اوق آتمق تعلیم وحاجیلر میداننده حجازه عزیمت وعودت ایدن حجاجه دعا ایدلدیکی مناسبتله بونامله مشهور اولمشلردر .

اماسیه‌نك شو جسیم ولطیف باغلرینی ، اماسیه‌دن جریان ایدن ایرماقلر اسـقا ایتمکده‌در . اماسیه‌نك ایرماقلری ، بری بیـوك ، دیکرلری اوفاق اوله‌رق اوچدر . هر ایکی ایرماقده بیوك ایرماغه قاریشدیغندن (اماسیه‌ایرماغی) نامیله اشتهارایدن اصل بیوك ایرماق کسب جسامت ایدر .

(١) (یشـیل‌ایرماق) درکه ازمنهٔ قدیمـه‌ده (ایریس) و (نهر آماس) دیمکله مشهوردر . اماسیه‌نك غرب جنوبیسنده (طوروس ، بوغا) طاغـلرندن نبعان ایده‌رك سیواس وتوقاد سنجاقلرینی طولاشوب جنوب طرفندن قره‌دکزه دوکولور .

بو (ایرماق) اماسیه‌نك اورته‌سندن آقار . مارت اوائلندن اعتباراً چوغالیر . بعضاً طاوابی ، یعنی کنارینی آشار . اطرافه طاشـار . شهری وباغـلری باصار . لکن قابارسـه لطافتدر . طاشارسه برکتدر . آقمسی بر فیض رحمتدر . اماسیه‌یی ازمنهٔ قدیمه‌دن بری کوچك آسـیاده حاکم بلاد ایدن بو ایرماقدر . اماسیه‌نك بو ایرماغه احتیاجی ، هر فردك یمکه ، ایچمکه احتیاجی قدر مهمدر . خلاصه اماسیه‌نك حیاتی بو ایرماقدر .

بو ایرماغك اسم قدیمی اولان (ایریس) کلمه‌سی تحلیل اولنورسه تورك لغتی اولدیغی تظاهر ایدر . اویغور دیلنده جسماً بیوك اولان شیئه (ایری) دینوب اسکی تورکلر بو معنایه (ایریس) و (ایریك) لفظلرینی قوللانیرلر . قبیله بیوکی ، اصیل ونجیب معناسنده دخی استعمالی شایع اولوب مؤخراً لسان عربه انتقال ایلدیکندن اصیل ونجیب معناسی محافظه وتعریب ایدیله‌رك صدیق وزننده (اریس) دینمشدر .

بو ایرماغـك اوزرنده یوزلرجـه دولابلر موجود اولوب بونلرك واسطه‌سیله عموم باغلر اسقا اولنور .

اماسیه وادیسنده التی عدد کوپری اولوب دردی کارکیر ، ایکیسی اخشـابدر . بونلرك هیچ بریده ازمنهٔ قدیمه‌دن قالمه اولمیوب جمله‌سیده فتح جلیل اسلامدن صوکره بنا ایدلمشدر .

(١) (چالاك کوپری) اولوب جنوب بوغازینـك ، یعنی فرهادارانك منتهاسنده کائندر . تملی واوزری ویانلری طاشدن وکمرلری و آیاقلری قیرمزی طوغله‌دن یاپیلمشدر جنوب طرفنك

اورته‌سنده اوفاق ومربع بر اوطه شکلنده چیقتی اولدیغندن چالیق معناسنه اولان چالاك دینمشدر . بو کوپری ، وثائق عتیقه‌ده (التکین کوپریسی) نامیله مقیددر .

شوقیده بناءً بو کوپرینك ، اشاغی طرفنده مدفون اولان امرای دانشمندیه‌دن (ایلتکین غازی) طرفندن انشا ایدلدیکی اکلاشیلیر . لکن تمل طاشنه باقیلیرسه مقدماً اوراده بر کوپری اولوب خراب اولدقدنصکره حکومت دانشمندیه زماننده بنا ایدلدیکی تخمین اولنه‌بیلیر . قیرمزی طوغله ایله انشا ایدیلان آثارقدیمه‌نك اکثریسی بودوره عائد اولدیغی امثالندن استدلال اولنمقده‌در .

(۲) (میدان کوپریسی) اولوب سلطان بایزید جامع شریفنك غرب طرفنده کائن حاجی الیاس محله‌سنك منتهاسنده‌در . میدان قپوسی دیمکله مشهور قلعه قپوسنك اوکنده بولونان اخی سابق الدین محله‌سی حذاسنده‌در . هر طرفی ، رنکی صاری‌یه مائل طاشدن یاپیلمش غایت متین ومجدداولوب دیکر کوپریلره نسبتله قوسی براز طار اولدیغندن اورته‌سی دیکجه‌در .

بو کوپرینك یوز متره قدر اشاغیسنده الیوم ایچری شهرده کمرینك جزئی برقسمی مشاهده و ٥٤٠ حدودنده (سلطان مسعود سلچوقی) طرفندن انشا ایدیلان (سلطان کوپریسی) ۷۱۸ زلزلهٔ مدهشه‌سنده منهدم اولدیغندن درحال بو کوپری ابتدا اخشاب اوله‌رق بنا و ۷۷٦ حدودنده اماسیه امیری

(شاد كلدى پاشا) طرفندن كارگير اولەرق انشا ايدلمش وبعده بودەزلازل متواليەدن دفعاتايله مصاب اولديغى حالده ١٢٤١ ده ايرماغك جوش وخروشنه تحمل ايدەمديكندن ١٢٤٤ ده اماسيه اعيانى اوزلو (الحاج يوسف اغا) معرفتيله تجديد اولنمشدر .

(٣) (ماغدينوس كوپريسى) اولوب سلطان بايزيد مدرسەسن اوكندەدر . بوكوپرى قديماً اخشاب اولوب السنۀ عامەده (مادەنوس كوپريسى) دينور. بواخشاب كوپرينك اوائل بناسنه دائر معلومات الده ايديلەمدى . انجق سلطان بايزيد جامع شريفى بنا اولندقده ٨٩٠ده اعمار ايدلمش ومؤخراً ١٠٣١ده مواليدن (سعدى چلبى) و ١٠٦٣ ده (حلواجى محمد اغا) و ١١٣٠ ده (امير حاجى عبداللطيف چلبى) و ١٢٤١ ده رختوان پاشازاده (الحاج على بك) و ١٢٨١ده اماسيه متصرفى (ضيا پاشا) وبوندن صوكره مكرراً بلديه طرفلرندن تعمير ايدلمشدر .

(٤) (آلچاق كوپرى) اولوب قيزلرسراينك حذاسندەدر. بوكوپرينك اليوم تملى اولان ديكر كوپرى اوفاق كوزلى اولەرق غرانيتدن ياپيلمش اولديغى شكلندن اكلاشلمقدەدر يك قديم برزمانده بنا ايديلەرك اصلا محتاج تعمير اولمديغى حالده ايرماغك طولمەسيله يتاغنده كوزلرى غائب اولوب كمرلرى اوزرينه قالين، مربع الشكل ، كاركير آياقلر وضع ايدلمشدر .

بو کوپری ؛ بون حکومتی آثارندن اوله‌رق زمان کچدکجه آلچالدیغندن السنهٔ عامه‌ده (آلچا کوپری) دینوب ۱۲۸۱ تاریخنه‌قدر اوزرندن مرورو عبور ایدلدیکی حالده ایرماغك زمان طغیاننده مخاطره نظردقته آلنه‌رق اسبق اماسیه‌متصرفی مشهور (ضیاپاشا) آلچا کوپری‌یی تمل‌اتخاذ ایده‌رك اوزرینه اخشابدن دیکر کوپری قوردرمش و ۱۲۹۸ طغیاننده جریانه تحمل ایده‌میه‌رك کندیسنی قابدرمش اولدیغندن ارباب خیرویسارك اعانانیله ۱۲۹۹ ده ایاقلری کارکیر واوستی اخشاب اوله‌رق یاپدیرلمشدر .

(۵) (هلکیس کوپریسی) اولوب دائرهٔ حکومت جوارنده ساعتخانه‌اوکنده‌در . السنهٔعامه‌ده (حکومت کوپریسی) دینور . اساساً هلکیس محله‌سی سکنه‌سی عموماً بو کوپریدن کچدیکی مناسبتله (هلکیس کوپریسی) دینمشدر . قدیماً تعمیر وتجدید اولنه‌رق ادامه ایدیلوب ٦۹۰ حدودنده (خواجه محب‌الدین مودودالزیاری) و ۸۰۰ ده کمشلی‌زاده (شمس‌الدین‌احمدچلبی) و ۸۸۰ ده (احمد بك) و ۱۰۱٤ ده چاوشان درکاه عالیدن (مصطفی‌اغا) و ۱۰۵٤ ده حاجی‌افندی‌زاده (صاری‌محمداغا) وبعده‌پك‌چوق اعیان‌طرفلرندن مجدداً اعمار ایدلمشدر .

بو کوپرینك یکرمی بش متره قدر اشاغیسنده تام حکومت دائره‌سی قپوسنك اوکنده غایت ظریف بر صورتده اخشابدن و (ضیاپاشا) طرفندن ۱۲۸۱ ده دیکر برکوپری انشا ایدلمش

ایسه‌ده (۱۲۹٤) طغیاننده منهدم اوله‌رق اناطولی مفتش عمومیسی جبارزاده مشیر (احمدشا کرپاشه) کارگیر اولمق اوزره ۱۳۱۸ ده تجدیدینه قیام وتحصیل اعانته اقدام ایتمش واوچ ایاقلری ده یاپیلمش اولدیغی حالده بر مناسبتسزلك اکمالنه مانع اولوب اعانات عظیمه هدر وایاقلرده ایرماغك مکرراً طغیانیله منهدم اولمشدر .

(٦) (قوش کوپری) اولوب شاملیلر محله‌سنك اوکنده وقومه‌جق حمامنك قارشوسنده‌در تورك آثارندن اولوب قوسی غایت واسع اولدیغندن اوزری دوز کبی‌در . قدیماً طاشدن انشا ایدلمش اولوب غایت متین‌در سلاطین سلجوقیه‌نك صوکی اولان سلطان مسعودك والدهٔ محترمه‌سی (خوندی خاتون) طرفندن بنا ایدلدیکی قیود عتیقه‌ده محرردر .

فقط (عقدالجمان) تاریخنده ضبط ایدلدیکی اوزره سلطان مسعودك والده‌سی (اوربای خاتون بنت برکه خان) اولدیغنه نظراً (خوندی خاتون) سلطان مشارالیهك والده‌سی دکل ، کریمه‌سی اولدیغی اکلاشیلیر . السنهٔ عامه‌ده قیزی اولمق اوزره اشتهار ایلدیکی بوقولی تأیید ایتمکده‌در .

۷٦۸ تاریخنده محرر قیود عتیقه‌ده (خوندی کوپریسی) وبعده (قوندی کوپریسی) دیمکله مشهور ومضبوط اولان بو کوپرینك اسمی مؤخراً تحریف ایدیله‌رك (قوش کوپری) دینمشدر . یوركج پاشا طرفندن بنا ایدیله‌رك (یوركج کوپریسی)

وبعده تحریفاً (قوش کوپری) دینیدیکی واضح افندی طرفندن یازیلیور ایسه‌ده تاریخه مستند دکلدر .

(۲) (چکه‌رك ایرماغی) درکه ازمنهٔ قدیمه‌ده (اسکیلاقس) دیمکله مضبوط ومشهور اولوب اوروپا سیاحلری بو نهری تدقیق ایدرکن (چکه‌رك) اسمنی یا کلش اخذایده‌رك (چوترلك) صورتنده قید ایتمشلردر . زیله طرفندن کلوب اماسیه‌نك غرب جنوبیسنده کائن (قیا باشی) نام محله‌نك غرب طرفنی احاطه ایده‌رك (سرچوبان تپه‌سی) اوکنده یشیل ایرماغه قاریشیر بوایرماق چای کبی اوفاقدر بهار موسملرنده جوشار . بعضاً ده تمامیله کسیلیر. فقط : آقارسه منفعتی چوقدر . جوشارسه مضرتی یوقدر . بو ایرماغك خفت جریانه ، بعضاً انقطاعنه باقیلیرسه (اسکیلاقس) نام قدیمی (سنکیلك) تورکجه‌سنك محرفی اولدیغی ظن اولنور .

(۳) (ترس آقان ایرماغی) در . شمالدن جنوبه طوغرو آقدیغی ایچون ترس آقان دینمشدر . (اخبارالعباد) ده بو ایرماغك (النهرالمقلوب) نامیله مقید اولدیغنه نظراً بو نام تورکلر اراسنده ابتدای فتحدن بری اشتهار ایلدیکی اکلاشیلیر دهاقدیم اسمی وثائق عتیقه‌ده (استیفونوس) و (ایستیوتوس) اولمق اوزره مقیددر . صوك اسم (ستیت) تورکجه‌سنك صورت محرفه‌سی ظن اولنور .

بوایرماق؛ لادیك قضاسنك شمالندن جریان ایده‌رك حوضه‌نك

شرقندن و (صولی اووا) نك اورته‌سندن مرور وبورادە اماسیه‌نك شمال بوغازینه دخول‌ایدوب (باغچه‌لر ایچی) اوستنده یشیل‌ایرماغه انصباب ایدر . جریانی دائم اولوب یاز کونلرنده آزالیرسه‌ده بهار موسملرنده چوغالیر . جوشدیغی وقت ، اطرافه طاشوب ایراث خسار ایتدیکی جهتله (دلی‌چای) دخی دینور . ایکی ساحلنده بولونان پك چوق فابریقه‌لر ، دکرمنلر ، باغلر وباغچه‌لر بوچایدن مستفید اولور . اوزرنده مشهور وقدیم ایکی کوپری واردر .

(١) (زیاره کوپریسی) اولوب چایك ایرماغه قاریشدیغی یره قریب بر موقعده زیاره یولی اوزرنده کائن‌در . بوکوپری (سلطان مسعود سلجوقی) طرفندن بنا ایدلدیکی (مسعود کوپریسی) نام عتیقندن وطرزمعماریسندن استدلال اولنمقده‌در. غایت‌متین اولوب (اثار سلجوقیه) دن اولدیغی هرطرفی اثبات ایدر. طرزی ، وسعت قوسی (قوش کوپری) یه مشابه ایسه‌ده شکلی دها لطیف ، دها مصنع‌در .

(٢) (چلتك کوپریسی) اولوب (صولی اووا) نك منتهاسنده اماسیه یولی ایله مرزیفون یولنك آیرلدیغی نقطه‌ده واقع‌در . بوکوپری برکوز اولوب قوسی طار اولدیغی مناسبتله کمری غایت یوکسك ، اوستی صوکدرجه دیك ایدی ١٣٠٠ تاریخندن بری مکرراً تجدید وتعمیر ایدیلن شوسه یولی ایکی طرفی‌ده تمامیله طولدیروب تسویه ایلدیکندن کمراشاغی‌یه ایمش

واوستی دوزلمشدر . ۸۱۲ ده موجود اولدیغی اکلاشیلان بو کوپرینک بانیسی کیم اولدیغی اکلاشیله‌مدی کوپرینک طور ارتفاعنه ، طرز معماریسنه باقیلیرسه سکزنجی عصر هجری آثارندن اولدیغی تخمین اولنور .

هروقته کوره میوه‌لری کامل ومبذول
هرمیوه‌سنک طعمی بتون دهرده مقبول
الماسی هدایا اوله‌رق هر یره مرسول
هر بلده ده مشهوردر اثمار اماسیه

شواوچ ایرماغك ایکی ساحلی اوزرنده بولونان وهر بری نعم مخصوصهٔ ربانیه‌نك برمخزن دائمیسی اولان باغلرك طوپراقلری ؛ ایلك بهارك اوائل حلولنده نشئه‌یاب طراوت اولدیغی زمان ؛ اماسیه خاکنك قابلیت فطریه‌سنه بناءً احسان بیوریلان فیوضات سبحانیه انظار کائناته عرض ابتسام ایدر .

قدرت فاطره‌نك انعامات خاصه‌سی تزاید ایتدکجه درونده اعمالی مندرج بردفتر معرفت کبی ارباب فکرتی حیران ایدن ، غایت لطیف یاپراقلر ، صوك درجه ظریف بر صورتده یشیل رنك ایله عرض اندام ایدر .

یشیل ایرماغك ایکی ساحلی بویدن بویه یشیللره غرق اوله‌رق روزکار اسدکجه یشیل دریاده حصوله کلن تموجات

لطيفه كبى يشيل ياپراقلرك هرايكى طرفه التفاتندن حاصل اولان حركات خفيفه ارباب سعيك قلوبنى تهزيز ، ثروت وسعادت رائحه‌سنى تبشير ايدر . انظار دقت ، تجليات قدرتك اماسيه طوپراغنه احسان بيورديغى بدايع طبيعتى تماشا ايتدكجه حيران اولور .

شو بدايع فطرتدركه اماسيه‌نك هرباغى جنت ، هر اغاجى پربهجت ، هريرى بر منبع لطافت ، هرميوه‌سنى مبذول ؛ هر نوعنى مقبول ايتمشدر . اماسيه‌نك منابع تجارتى ، خزائن سعادتى بوباغلردركه هردرلو محصولاتك بر تجليلرينى يتشديرمكله مشهور اولمشدر .

اماسيه‌نك الماسى ، باميه‌سى ، آيوه‌سى ، جوزى ، قارپوزى ، قاوونى ، اريكى ، كرازى وبغدايى جهانك هرطرفنده برنجى موقعى احراز و هر درلو ميوه‌سى اقطار عالمده كسب امتياز ايده‌رك اماسيه‌يى السنهٔ انامده بنام ايتمشدر اماسيه‌نك اخراجاتى محصولات ارضيه‌دن پك مهم اولوب بوجكخانه‌لرى ، توتلرى ، قوزه‌سى پك مشهوردر . سنين اخيره‌ده سنوى قوزه‌سى بر ميليون كيلويه بالغ اولمقده‌در بونلردن ماعدا بغداى ، ارپه ، مصر ، يولاف ، كندير وپرنج كبى محصولاتى مبذول ، تجارتى واسع معادنى مشهوردر . آلتون ، كومش ، باقر ، غاز ، كومور ، طوز كبى معدنلرى موجود ايسه‌ده بونلردن هنوز استفاده جهتى مفقوددر . صنايع و تجارت اماسيه‌يه‌ده ترقى ايتدكجه معادنى ،

محصولاتی مأمولك فوقنده تأمین سعادت ایده‌جکی محققدر .

هر موسمنك برشرف وعزتی واردر
هرباغچه‌سنك برطرب وبهجتی واردر
هر غنچه‌سنك خندهٔ علویتی واردر
بلبللری کریان ایدر ازهار اماسیه

هریرده اولدیغی کبی اماسیه‌ده دخی مواسم اربعه حکمنی اجرا وهر موسم برعالم ذوق وصفایی احتوا ایدر . ابتدا کراز موسمنده کوریلان جریان عمومی مواسم دیکرك اذواقنی استقبال وهرموسمك حلولی کویا بتون خلقه تأمین آمال ایلر .

کرازی ؛ قوزه موسمی تعقیب ایده‌رك برچوق اکلنجه‌لره زمین سماحت اولور بعده میوه موسمی حلول ایلدکده خلق بتون باغچه‌لره قوشار . ایرماغك لطافتی ، میوه‌لرك مبذولیتی عمومی ذوقیاب حضور ایدر . بعده بستان ، دها صکره اوزوم موسملری ذوق وتجارتی ابذال وذخیره معاملاتی بتون خلقی اشغال ایدر .

شواحوال مخصوصه حادهٔ تدقیقدن امرار ایدیلیرسه اماسیه‌لیلر ؛ تنبل ، محکوم عطالت اولمیوب بالعکس تجارت عالمنده سعی وغیرتی طبعا ذوق ومسرت اتخاذ ایتمش واسباب تجارتی کندیلرینه برذوق مخصوص بیلمش اولدقلری اکلاشیلیر .

علماً افكار اجتماعیه‌لری تنور ایتدکجه اماسیه‌نك شهرت قدیمه‌سنی احیا وسعات حاضره‌سنی اعلا ایده‌جکلری قابلیت فطریه‌لرندن انتظار اولنه‌بیلیر .

یوزلرجه ملوك وامرا همتی کورمش
پك چوق اثر لطف ورفاهیتی کورمش
شایان اوله‌جق قدرینه برحرمتی کورمش
تقدیر قیلنمش بینه مقدار اماسیه

اماسیه ؛ موقعنك لطافتی ، قلعه‌سنك رصانتی ، اطراف اربعه‌سنده قدرت فاطره‌نك چکدیکی سور طبیعتی حسبیله ادوار قدیمه‌دن بری پك چوق اهمیت ، ملوك سالفه طرفلرندن پك عالی همت کورمش وبیکلرجه سنه‌دن بری اسکی نامنی ، اسکی شرفنی محافظه ایده‌رك پك بیوك آثار عمران ورفاهیته نائل اولمشدر .

ادوار قدیمه‌ده اماسیه‌نك کوردیکی زینت واحتشامی ، تاریخ صحیفه‌لرندن زیاده الیوم اماسیه موقعنده یرالتنده بولونان طبقه‌لرده آرامق لزومنی ، بالتصادف یرالتنده ظهور ایدن مرمر ستونلر ، مصنع قبه‌لر اخطار ایتمکده‌در . یرالتنده کوریلن شو آثار عتیقه اثبات ایدییور که شمدیکی اماسیه‌نك زمین حاضری اسکی اماسیه‌نك زمین غائبنه نسبتله پك یوکسك اولوب مرور

سنين واعصار ، اسکی زمینی طاشلر وطوپراقلر ایله طولدرمش وکویا اسکی شرف و احتشام آثارنی حسن محافظه ایچون چکوب درونه آلمشدر .

پونت حکومتی دورنده اماسیه‌نك زمینی شمدیکی زمینه نسبتله لااقل التی متره قدر اشاغی ایندیکی ، چیقان آثار قدیمه‌دن اکلاشیلمقده‌در . قیو حفریاتنده ظهور ایدن آثاره نظراً ایچری شهر ؛ کاملاً مرمر دوشمه ایله مزین وایرماق طرفی برسور محکم ایله محاط اولدیغی واکثر ابنیه‌سی قیرمزی طوغله‌دن وقسماً مرمردن مصنوع بولندیغی مشاهده اولنمقده‌در.

ایرماغك جنوب طرفلری یعنی یوقاری و اشاغی پازار بویدن بویه ایچری شهره محاذی اوله‌رق دوشمه‌سی مکمل ، ابنیه‌سی غایت کوزل اولدیغی رجب ، شاملیجه، صوفی زاده محله‌لری التنده بولونان آثار قدیمه اثبات ایدییور . الچاق کوپرینك طرز معماریسی وایرماغك التنه قدر اینمسی ویرالتنده ظهور ایدن ابنیه‌یه محاذی بولنمسی مقایسه ایدیلیرسه بوکوپری، اودورك مصنوعات عجیبه‌سندن اولدیغی اکلاشیلیر .

آخور اوکی غایه‌سنده کرازلی‌دره باغلرینك یولی‌اوزرنده بولونان ترلانك ایچنده ظهور ایدن مستطیل برقبه وسائر آثار قدیمه عنعنات محلیه‌یی اثبات ایده‌جك وثائق تاریخیه‌دن معدود اوله‌بیلیر . بوحوارده قدیماً (قرال سرایی) اولدیغی وبعض وثائق شرعیه‌ده (٦٤٧) سنه‌لرنده بورالره عموماً (فوقه) نامی

ویرلدیکی مشهور ومقیددر. جامع الدول دن نقلاً (باب اول) ده مذکور اولدیغی اوزره اماسیه‌ده اولاد ملوکدن اولان (اولاد فوقا) نك مشهور اولدیغنه باقیلیرسه بوزالر بیزانس ایمپراطوری (فوقا) نك سرایی واولادینك محله‌سی اولدیغی ظن اولنور .

(بیزانس حکومتی) دورنده اماسیه‌نك زمینی بر درجه یوکسلوب اسکی اسامی تبدل ایده‌رك اماسیه‌ده ونکیوس ، اندرونیق، کرتوس، مغدینوس، قومنوس، اغریتوس، واسیوس کبی کلیسا اسملری واتاکیوس، فوقاس ، کیراغوس، الکسیوس، قومنوس ، یانوس ، تکفور وهلکیس کبی محله اسملری بولنه‌رق فوقاس ، هلکیس ، قومنوس، ونکیوس ومغدینوس محلاتی معلوم اوله‌بیلمش ایسه‌ده دیکرلرینك اماسیه‌ده مواقعی تعیین اولنه‌مه‌مشدر .

(سلجوق حکومتی) دورنده اماسیه‌نك زمینی بردرجه دها یوکسلدیکی جهتله آثار رومیه‌دن اولان کلیسا کبی برطاقم مبانیٔ دینیه یاری‌یه قدر یرالتنده قالمش وسلطان مسعود سلجوقی اماسیه‌ده سمره‌نی انشا و اماسیه‌یی مجدداً تعمیر ایلدیکی زمان آثار قدیمه بتون غائب اولوب اوزرلرینه خانه‌لر، خانلر، جمعلر انشا ایدلمش وبعض یرلرده اسکی زمینی محافظه ایده‌بیلمشدر . طاغ انکلری عموماً موقعلرینی محافظه ایدوب اماسیه‌نك اورته‌سی پك زیاده طولمش و شوقدر تبدلاته بناءً اسامیٔ رومیه دخی تبدل ایده‌رك تورك اسملری ، تورك تشکیلاتی قائم اولمشدر .

دور اسلامده اماسیه ایکی قسم اعتبار ایدیلوب اشاغی قلعه یعنی عموماً ایچری شهره (باطن اماسیه) یعنی ایچ اماسیه واشاغی قلعه نك خارجی اولان ایرماغك عموماً جنوب وقلعه نك شرق وغرب طرفلرینه (ظاهر اماسیه) یعنی طیش اماسیه دینمشدر. دور سلجوقیده باطن اماسیه میدان قپوسنك ایچ طرفندن اعتباراً (سو باشی) بعده (مسعودیه) وبعده (یاغبصانیه) وبعده (میراخور) وبعده (قرا طای) محله‌لرندن عبارت ایدی .

(ظاهر اماسیه) دخی شمدیکی کوك مدرسه‌دن اعتباراً (کودول) و بعده (خانقاه) و بونلرك شمال طرفلری (تکورستان) وبعده (علیشیر) وبونك جنوب طرفلری (فتح خان) وبعده (ملك شهنشاه) وبعده (ملك غیاث الدین شاه) یاخود (غیاثیه) وبعده (دانشمندیه) یاخود (اسماعیل غازی ملکی) نامیله معروف محلاتك بولندیغی وثائق عتیقه‌ده مذکوردر . بو محلات اراسنده کوریلن حمامات عتیقه وجوامع ایله جسیم وسنکین تربه‌لر بودورك آثار باقیه‌سندندر .

شو محلات ؛ اواسط دورسلجوقیه طوغرو تکرار تبدلاته اوغرایوب یکی اسملر تحدث ایده‌رك دورجلیل عثمانیده دیکر تشکلات حصوله کلمش واسامی قدیمهٔ سلجوقیه‌دن بعضلری حالی اوزره قالوب بعضلری‌ده تمامیله اونودلمش ویرلرینه اسامی رجال عثمانیه قائم اولمشدر. بو محلات اراسنده الیوم مشهود اولان آثار دینیه ، مبانی علیه اکثریتله شو دورك آثار مهمه‌سندندر.

برنجی دوره‌دن اعتباراً (اماسیه) جنوب غربی‌ده واقع (چالاك) موقعندن شرق شمالی‌ده واقع (زیاره) یه وطرف شمالی‌ده (ازغوما) یه قدر اطراف ثلاثه‌دن اوچ ساعتلك بر طول اوزرنده اولدیغی حالده مؤخراً ظهور ایدن محاربات داخلیه وصلیبیه‌ده صوك درجه خساراته معروض ومکرراً بویدن بویه احراق ایدلمش اولدیغندن دور اسلام اوائلده اماسیه‌نك بناسی تجدید ایدیله‌رك اسکی مدنیت یرینه مدنیت اسلامیه قائم اولمش واماسیه مدنیت اسلامیه اساسی اوزرینه انشا ایدلمشدر .

بناءً علیه اسامیٔ قدیمهٔ رومیه سیاست اسلامیه جمله‌سندن اولمق اولمق اوزره قالدرلمش اولمیوب اماسیه‌نك یکیدن بناسی اسامیٔ جدیده‌نك اشتهارینی و اسامیٔ قدیمه‌نك نسیانی موجب اولمشدر . بونکله برابر هلکیس، ونك ، مغدینوس وایاواسیل کبی اسامیٔ رومیه قالمشدر. طقوز یوز سنه‌لك بر اسلام مملکتنده بیك سنه‌لك اسامیٔ رومیه‌نك قالدیغی‌دوشونولورسه دیکرلرینك رفعی سیاست استقبال دکل ، طبیعت حال مقتضاسی اولدیغی تبین ایدر .

هر ذره‌سی آلودهٔ الطاف اکابر
اظهار ایدییور عالمه بیك درلو مفاخر
اولمشدی محلاتی بتون خیره مظاهر
هپ شاهد عادل بوکا آثار اماسیه

شمدی‌یه قدر سلاطین ، وزرا ، امرا کبی اکابر اسلامیه‌نك بذل نقود و ابراز سماحت ایده‌رك اماسیه‌ده انشا ایتدردکلری آثار جلیله اماسیه ایچون بر مفخرت وبانیلری ایچونده بر منقبت تشکیل ایتمکده‌در . اماسیه‌نك حاوی اولدیغی محلاتی ، بو آثار فاخره‌نك مظاهر حسناتی اولدیغی جهتله ابتدا اسامیٔ محلات حروف هجا ترتیبی اوزره تفصیل وبعده بو محلات ایچنده بولونان جوامع و مساجد شریفه وحمامات و سائره ایضاح ومدارس، مکاتب، زوایا، عمارات وتربه‌لر خاصةً موقعلرنده ذکر اولنور .

١ (اسلام محله‌سی) اماسیه‌نك شرق طرفنده کدیکلی قیا اتکنده واقع اولوب شرقاً کدیکلی قیا اتکنده‌کی باغلر وغرباً دره وجنوباً تمنا محله‌سی وشمالاً یاصصی قیا ایله محدوددر . ٨١٣ ده اماسیه قاضیسی اولوب (صارو قاضی) دیمکله مشهور اولان (بدرالدین محمود بخاری) کریمه‌سی و خطاط مشهور (حمدالله) افندینك عمه‌سی (اسلم خاتون) نامنه منسوبدر . قیود عتیقه‌ده (اسلم محله‌سی) نامیله مقید اولدیغی حالده السنهٔ عامه‌ده (اسلام محله‌سی) دیه مشهور اولمشدر .

بو محله‌ده فاضلهٔ مومی الیها (اسلم خاتون) بر مسجد شریف و یاننده بر مکتب وچشمه بنا ایده‌رك (٨٤٨) ده اوقافنی تنظیم ایتمشدر . زوجی جمالی محمد چلبی اولادی اولان (کمال چلبی) وبونك اولادندن شیخ الاسلام جمالی زاده (علی چلبی) و

دیکر اولادی متولی اولوب بعده منقرض اولدقلری ظن اولنور بو محله‌دن مشارالیه زنبیلی (علی افندی) کبی شیخ الاسلام و (پیری محمد پاشا) کبی صدراعظم ظهور ایتمشدر .

٢ (اسکی کتخدا محله‌سی) سلطان بایزید خان جامع شریفنک شرق طرفنده واقع اولوب شرقاً کوپری باشی وغرباً سلطان بایزید تابخانه صره‌سی وجنوباً بوزه خانه و شمالاً یشیل ایرماق ایله محدوددر. ٨٣٥ تاریخنه قدر اماسیه والیسی یورکیج پاشانك کتخداسی اوله‌رق ضابطهٔ بلدیه وعدلیه و ظائفنده پك زیاده عدل وشهرته مالك اولان (الحاج محمد اغا) نك ارتحالنده یکی کلن کتخدا دخی (محمد اغا) نامنده برذات اولدیغندن اولکی (محمد اغایه) یه (اسکی کتخدا) دینمش واقامت ایلدیکی بو محله (اسکی کتخدا) نامیله شهرت بولمش اولدیغی تتبعات تاریخیه‌دن اکلاشلمشدر .

بو محله‌ده مومی الیه اسکی کتخدا (الحاج محمد اغا) بر مسجد شریف بنا و بدستان ایچنده سکز قدر دکان وقف ایده‌رك (قپوسی قبله مسجدی) نامیله مشهور اولمشدر . حقیقةً قپوسی قبله طرفنه تصادف ایتمشدر ١٠١١ حریقنده محترق اوله‌رق (حاجی افندی) دینلکله مشهور قضاندن چاوش زاده (الحاج محمد افندی) ١٠١٨ ده مجدداً انشا وبدستان ایچنده اوچ دکان وقف ایتمش وبعده مخدومی (صاری محمد اغا) ١٠٥٧ده ینه بدستانده کائن ایکی دکانی وقف ایده‌رك پدرینك وقفنی توسیع ایتمشدر .

دركاه عالى قپوجى باشيلرندن حاجى افندى زاده (الحاج احمد اغا) بومسجد شريفك اوكنده وخانه‌سى اتصالنده ١١٨٠ ده واعياندن يكن زاده (حسين بك) ١٢١٨ ده خانه‌سى اوكنده برچشمه بنا ايتدكلرى كبى قلايجى زاده (الحاج عمراغا) دخى كاشفيه مدرسه‌سى اوكنده ١١٧٩ ده ديكر بر چشمه انشا ايله‌مشدر بومحله‌دن حاجى افندى زاده (عمر پاشا) ويكن زاده (عمر پاشا) كبى وزرا وبك چوق اعيان ظهور ايتمشدر بومحله قديماً (اعيان محله‌سى) اوله‌رق شرفنى محافظه ايتمكده‌در .

٣ (اوچلر محله‌سى) سلطان بايزيد جامعشريفنك قبله طرفنده (عليشير محله‌سى) يرنده واقع اولوب شرقاً دوه خانه وغرباً رجب محله‌لرى وجنوباً برقسمى مزارلق و برقسمى‌ده كوبجكز محله‌سى وشمالاً شوسه يولى ايله محدود و(سمره) بلدهٔ قديمه‌سندن معدوددر . (چلبى سلطان محمد خان) حضرتلرينك دور همايونلرنده فوق‌العاده نفوذ واقبالى حائز اولان معلم سلطانى نيكده‌لى زاده (صوفى بايزيد) وعموجه‌سى (فيض‌الله) و (يعقوب) چلبيلره السنهٔ عامه‌ده (اوچلر) دينوب بونلر بومحله‌ده اقامت ايده‌رك بوراده بر خانه درونده مدفون اولدقلرى مناسبتيله (اوچلر محله‌سى) دينمشدر .

بونلرك اوراده اقامتى ٨١٥ تاريخلرينه قدر دوام ايدوب تصادفات غريبه‌دن اولمق اوزره ٩٢١ تاريخنه قدر بومحله‌ده اقامت و (شهزاده سلطان احمد) ه حلول ايده‌رك فوق العاده

حائز نفوذ واعتبار اولان (قطب الدين احمد) ، (قطب الدين عيسى) و (قطب الدين محمود) نام اوچ مفسدایرانی یه ده (قطبلر) و (اوچلر) دینمش اولدیغندن اوچلر نامی اشتهار ایتمشدر. برنجی اوچلر ۸۵۰ ده تنظیم ایدیلان (قاضی عبدالرحمن مصلحی) وقفیه‌سنده و ایکنجی اوچلر فریدون بك منشآتنده محرردر .

بو محله‌ده اوچلردن (فیض الله چلبی) نك اخشاب اوله‌رق بنا ایلدیکی جامعشریفی ۱۰۱۱ حریقنده یاندیغندن ۱۰۱۸ ده موالیدن (سعدی چلبی) اطراف اربعه‌سی کارکیر واوزری ومناره‌سی اخشاب اوله‌رق مجدداً بنا ویاننده برمکتب وچشمه ودرسخانه انشا ایده‌رك اوچلر محله‌سنده ایکی خانه‌سنی وعبادالله چارشوسنده بش واشاغی بازارده ایکی وبقاللر ایچنده اوچ دکانی وقورشونلو محله‌سنده اوچ خانه‌سنی بوجامع وخیراتنك تعمیر ومرتزقه‌سنه ۱۰۳۹ ده وقف ایتمشدر .

بو محله‌ده اوچلرویدیلرکبی رجال مدفون اولوب اکثریسنك تربه‌سی اولدیغی مناسبتله آتیده تربه‌لر بحثنده ذکر ایدیله‌جکدر . خواجهٔ سلطانی (عمر افندی) ودیاربکر بکلربکیسی (احمدپاشا) کبی پك چوق اکابر بو محله‌دن ظهور ایتمشدر . بو محله‌نك منتهای شرقیسنده بولونان (سقا صوقاغی) مشهور ینکیچری سرداری سقا اوغلی (ابراهیم آغا) ۱۱۴۰ تاریخنه‌قدر بوراده اقامت ایتدیکی مناسبتله مشهور اولمشدر. بو محله‌ده شعبانزاده (الحاج

محمداغا) نك وكاتب زاده (السيد الحاج عثمان اغا) نك برر چشمه‌سی واردر .

٤ (اوزون مصطفى محله‌سی) بورمه مناره جامع شريفنك شمالنده وشهنشاه ملكى يرنده واقع اولوب شرقاً دره وغرباً خواجه سليمان وجنوباً قيليججى وشمالاً قزانجى محله‌لريله محدوددر اعيان تجاردن اولوب سلطان محمد خان ثانى وسلطان بايزيد خان ثانى طرف همايونلرندن مكرراً مصره سفارتله اعزام بيوريلان (خواجه الحاج مصطفى چلبى) بو محله‌ده ٩٠٥ تاريخنه قدر اقامت ايتديكى مناسبتله تسميه ايدلمشدر .

خواجهٔ مومى اليهك بو محله‌ده بر مسجد شريفى ومكتبى وچشمه‌سی اولوب بونلرى اداره ايده‌جك املاكنى ٩٠٠ ده وقف وتوليتنى مخدومى علمادن (الحاج محى الدين محمد چلبى) يه واولادينه تخصيص ايتمشدر . بومسجد شريف مكرراً ياندیسه‌ده احفادينك همتلريله اعمار ايديله‌رك اليوم معمور بولنمشدر . چشمه‌سی موجود ايسه‌ده مكتبى يوقدر .

٥ (بايزيد پاشا محله‌سی) قوش كوپرينك جنوبنده قديماً فوقه محله‌سی يرنده اولوب شرقاً باغلو ، غرباً دره ، جنوباً صو اچه محله‌سی وشمالاً يشيل ايرماق ايله محدوددر . ٨١٦ تاريخنه قدر بو محله‌ده اقامت ايدن وزراى عظام عثمانيه‌دن يخشى بك زاده (بايزيد پاشا) ناميله تسميه ايدلمشدر .

وزير مشار اليهك بو محله‌ده ايرماق كنارنده مصنع بر جامع

شریفی وشرق طرفنده برمسافرخانه ایله برده عمارتخانه‌سی واردر بونلری ۸۱۷ ده اکمال ایدوب ۸۲۰ ده وقفیه‌سنی تنظیم ایتمشدر .

جامع شریف ؛ اوکی ایرماق واطراف ثلاثه‌سی دیوار ایله محاط اولوب بودائره‌نك اورته یرنده واقعدر. جبهه‌سی مرمردن واطرافی طاشدن یاپیلمش اولوب اوکنده ایکی مقصوره‌سی وهر برنده مرمر اوزرینه چیچکلی ، اوفاق برحوض ویاننده لطیف برمناره‌سی واردر. درونده ایکی طرفی برر حجرهٔ واسعه اولوب بوایکی اوطه‌نك اراسی جامع شریف در . فقط زمینی عموماً دوز اولیوب نصف اعلاسی . نصف اسفلندن برارشون یوکسکدر . هر برنصفی برر مربع تشکیل ایدر .

محراب ومنبری غایت ظریف اولوب اوفاقدر . قپوسی جسیم . غایت مصنع اولوب اوزری و یانلری مرمر اوزرینه قبارتمه‌لی چیچکلر ایله مزین ومنقوشدر وقفیه‌سی جامع شریفك طیشنده قبه‌نك مستند اولدیغی مربع کرده قوشاغه مشابه قیرمزی مرمر اوزرنده محکوك اولدیغی کبی قپوسی اوزرنده شو عبارهٔ عربیه محکوکدر .

« انشأ هذه العمارة المبارکة فی ایام دولة السلطان الاعظم الشاهنشاه المعظم السلطان محمد بن السلطان المرحوم بایزید خان خلدالله سلطانه الامیر الکبیر الوزیر الخطیر المفخم بایزید پاشا عظم الله جلال قدره فی تاریخ محرم سنة سبع عشرة وثمان مائة »

بو جامع شريفى ، معمار مشهور (شمس الدين احمد شامى)
نام بر استاذ ماهر يايوب اسمنى قپونك صول طرفنه حك ايتمشدر
بو جامع شريفك درونده كائن ايكى حجره ؛ درسخانه اولوب
برمدرسه اعتباريله علمادن خيلى ذواته و ١٢١٠ ده ويسى بك
زاده (السيدالحاج محمد افندى) يه و بعده اولادينه توجيه
ايدلمشدر . توليتى اولادينه مشروط ايكن منقرض اولملريله
١١٠٠ تاريخلرندن اعتباراً اندرون همايوندن محرج امكدارانه
توجيه و ١٢٥١ ده اوقاف همايون نظارتنه الحاق بيورلمشدر .
عمارتخانه‌نك شرقنده قوش كوپرى حذاسنده (قومه‌جق
حمامى) ناميله برحمام مشهور اولوب كوچك قپو اغاسى (اياس
اغا) قوجه‌جق خواجه احمد چلبى زاده خواجه محمد چلبى‌دن
اشترا ايلديكى عرصه اوزرينه ٩٠٠ ده بو حمامى انشا وا كمال
ايتمشدر . قوجه‌جق عرصه‌سى اوزرينه ياپيلديغى مناسبتله
(قوجه‌جق حمامى) وبعده غلط اوله‌رق (قومه‌جق حمامى)
دينمشدر .
مومى اليه اياس اغا بو حمامى ؛ شرق طرفنده ياپدرديغى سكز
خانه وبايزيد پاشا دائره‌سنك قپوسى اوكنده واقع دكرمن وياننده
برباغچه ايله برابر ٩٠٠ ده وقف و حاصلاتنى شاملر محله‌سنده
كائن جامع ومدرسه ومكتبنه تخصيص ايتمشدر .
بايزيد پاشا جامع شريفنك قبله طرفنده كرازلى دره‌يه
كيده‌جك يولك جوارنده امرادن (غازى بك) ٩٣٧ ده بر

مسجد شریف واوکنده بر چشمه واتصالنده بر مکتب بناسیله املاکنی وقف ایلدیکی مقیددر .

بوغازی بکلك چشمه‌سی غربنده دره کنارنده کائن بردائرهٔ جسیمه ایچنده (قراباغی الشیخ الحاج حمزهٔ نکاری افندی) حضرتلرینك نامنه انشا ایدلمش بر جامعشریف و اتصالنده مشارالیهه مخصوص بر تربهٔ عالیه وغرب طرفنده اخشابدن بر مدرسه واوکنده شادروان وشمالنده بردرسخانه‌یی حاوی دائرهٔ مخصوصه واردر .

بوجامع شریف و مشتملاتنك اساسی ١٣٠٤ ده وضع اولنه‌رق شروان ایالتنده مقیم اولان خلفادن ویسی افندی زاده (الشیخ الحاج محمود افندی) طرفندن جمع وارسال ایدیلن اعانات نقدیه واماسیه‌ده (میرحسن افندی) طرفندن ایفا ایدیلن نظارت وعموم مریدان طرفلرندن بذل ایدیلن مساعئ جدیه سایه‌سنده هرطرفی طاشدن اوله‌رق ١٣١٠ده قسماً اکمال وتدریجاً مشتملات سائره‌سی‌ده اتمام ایدلمشدر .

بوجامع شریف وتربه‌نك بناسی لطیف ومناره‌سیله مرمردن مصنوع منبر ومحرابی غایت ظریفدر . میرحسن افندینك ارتحالنه بناءً ختام بولان تولیت و نظارتی شیخ محمود افندی زاده ویسی ومحمدافندیلره انتقال ایده‌رك ١٣٢٦ ده بونلرك معرفتیله جهه‌سی‌ده ختام بولمش وبوخیراتك اداره‌سنه کافی اوقافی بونلر طرفندن تنظیم ایدلمشدر .

بو جامع شريف ايله قومه‌جق حمامی اراسنده کائن بر موقعده فرانسز ژزويت هيئت روحانيه‌سی ١٣٠٠ ده بر کليسا و مکتب وجسيم بر دائرهٔ مخصوصه انشـا ايده‌رك ميسيونرلکه مخصوص اولان تعليماته توفيقاً اجرای حرکت ايتمکده‌درلر . صدر اسبق (قره ابراهيم پاشا) بو محله‌ده تولد ايتمشدر .

٦ (بوزه خانه محله‌سی) عبادالله چارشوسنك ايکی طرفنده و (اميرسـيف الدين سنقر ملکی) يرنده واقع اولوب شرقاً خواجه سليمان وغرباً دوه خانه وجنوباً چريباشی وشمالاً اسکی کتخدا محله‌لريله محدوددر . شهزاده (سلطان احمد) دورنده بوزه‌نك تعمم ايلديکی اثناده بو محله‌ده جسيم بر بوزه خانه انشـا ايدلديکی مناسبتله ٩٠٠ تاريخندن اعتباراً (بوزه خانه محله‌سی) دينمکه باشلانمشدر .

بو محله‌ده ٨٧٣ده عجم علی اغا برچشمه بنا ايدوب ٩٣١ ده مواليدن مشهور (عبيدالله افندی) برمسجد شريف انشا وبر خان ايله اون دکان و ايکی خانه وقف ايتمشـدر . جامع شريفه واوکنده بولونان چارشويه (عبيدالله) نامی ويرلمش وبعده غلط اوله‌رق (عبادالله) دينمشدر. بو جامع شريف ١٠١١ حريقنده يانمش اولديغندن منلای مومی اليهك حفيدی قائممقام نقيب الاشراف (السـيد شـکرالله افندی) بن يحيي چلبی ابن محمد چلبی بن عبيدالله افندی تجديداً اعمار ايتمشدر .

١١٤٣ حريقنده تکرار محترق اوله‌رك بالکليه اوقافی ضايع

اولدیغندن اعیاندن سراج زاده (الحاج محمد اغا) ١١٤٧ ده مجدداً انشا و اوکنده بولونان بش دکان ایله یوقاریسنده‌کی درت دکان وارقه‌سنده‌کی خانه‌سنی وقف و١٢٧١ حریقنده ینه محترق واوقافی ده ضایع اولمشدر .

١٢٧٣ ده ارباب خیرات اعانه‌سیله جامع شریف ودکانلری مجددا انشا ایدلمش اولدیغی حالده ١٣٠٤ حریقنده دخی یانمش اولدیغندن مفتیٔ مملکت کورجی (الحاج عثمان حلمی افندی) دلالت ایده‌رك دکانلریله برابر مجدداً اعمار ایدلمشدر انجق درت دکانیله برخانه‌سی ومقدماً اون دکان وبرخانی ملکه تحول ایتمشدر .

بوجامع شریفك شرق طرفنده کاتب زاده (محمد رفعت افندی) بن لطف الله افندی پدرینك وصیتنی انفاذ ایده‌رك ١٢٥٠ده قار سبیلی انشا وبر دکان وقف وحزیران ، تموز واغستوس ایلرنده اورایه قار قونمسنی شرط ایتمشدر . سبیلك اوزرنده کتابه‌سی واردر .

٧ (پرنججی محله‌سی) صواقچه دره‌سنك غرب طرفنده و سرای التنده واقع اولوب شرقاً صو اقچه دره‌سی غرباً محمد پاشا جنوباً یعقوب پاشا محله‌لری وشمالاً یشیل ایرماق ایله محدوددر. سلطان بایزید خان ثانی امراسندن (پرنججی سنان بك) بورادە اقامت وبرمسجد شریف ومکتب انشا واملاکنی بونلره وقف وتخصیص ایتدیکی مناسبتله ٩١٢ تاریخندن اعتباراً پرنججی محله‌سی دینمشدر. بومحله‌ده بردارالحدیث وبرزاویه اولوب قریباً

ایضاح اولنور. وزرادن گمشخانه‌لی (علی شفیق پاشا) بو محله‌ده اقامت ایتدیکی مناسبتله شوسه یولنك جنوب طرفلرینه (شفیق پاشا باغچه‌سی) دینور ایدی .

٨ (پروانه بك محله‌سی) بورمه مناره دیمکله مشهور جامع شریفك طرف غربیسنده واقع اولوب شرقاً اوزون مصطفی غرباً عجم علی جنوباً چراغجی شمالاً خواجه سلیمان محله‌لریله محدوددر . بیوك پروانه بکك برادر زاده‌سی (عزالدین محمد پروانه بك) ٧٠٠ تاریخنه قدر بو محله‌ده اقامت ایتدیکی مناسبتله پروانه بك محله‌سی دینمشدر .

بو محله‌ده کائن بورمه مناره جامع شریفنی امرای سلجوقیه‌دن (نجم الدین فرخ [١]) لك بنا ایلدیکی قپوسی بالاسنده محکوك و دامادی بولونان مشارالیه پروانه‌نك ٦٩٩ ده اوقافنی تنظیم ایتدیکی وقفیه‌سندن مستبان در .

بو جامع شریفك اطراف اربعه‌سی کارگیر اولوب اوستی اخشاب در . شکلاً جنوبه طوغرو مستطیل اولوب درونی طولاً اوچ قسمه منقسم‌در. جناحلرنده طاشدن ، مربع الشکل اوچ ستون اولوب بناسی غایت متین‌در. جبهه‌سنده دور سلجوقی‌یه عائد احتشام وزینت یوقدر . ایکی تربه‌سی ، بر کتبخانه‌سی ، برمناره‌سی واردر .

---

[١] عقدالجمانده بوذاتك نامی (فروج) و (فروخ) اولمق اوزره مسطور ایسه‌ده جامع شریفك قپوسی بالاسنده (فرخ) نامی محکوکدر

قپوسی کارکیر اولوب بالاسنده طاشـه‌حك ایدلدیکی حالده کیرچ اوزرینه یازلمش کبی طوران برکتابه‌سی واردر . بوکتابه یاش کیرچ اوزرنده پارمقله یازلدقدنصکره طولدیرلمش اولدیغنی اخطار ایده‌جك برشکل کرفت اوزره حك ایدلدیکندن کمال مشـکلات ایله اوقونه‌بیلمشدر قوس شـکلنده یازلمش اولان عباره شودر :

« عمر هذه العمارة المبارکة فی ایام الدولة السلطان الاعظم غیاث الدنیا والدین ابوالفتح کیخسرو بن کیقباد بن کیخسرو ادام الله سلطانه » بویازینك التنده دوز اوله‌رق شو یازلمشدر .

«عامر هذه البقعة المبارکة العبدالضعیف امیر الصـید فرخ بن سلجوق بن یوسف الخازن غفرالله له فی اواخر ربیع المبارك سنة تسعین وستمائة »

شـو جامع شریفك کرك شکلنده ، کرك طرز انشـاسنده کلیسایه مشابه برجهتی اولمدیغی حالده (ویتال کوینه) آسـیای عثمانی نام اثرنده بیزانس ایمپراطورلغنده بولنمش اولان (قومنن خاندانی) طرفندن بنا ایدلمش برکلیسا اولدیغنی یازییورسـه‌ده شکل حاضری بونی تصدیقه مساعد دکلدر. بلکه یری (قومنن کلیساسی) اوله‌بیلیر .

تولیتی پروانه بك زاده‌لرده ایکن منقرض اولوب مؤید زاده‌لره ارثاً انتقال ایلدیکی اثناده (۹۹۹) ده بوجامع شریف ، زلزله‌دن مصـاب و ۱۰۱۱ ده بیوك یانغینده محترق اولدیغندن

متولی مؤید زاده (پیری چلبی) اعمار واوکنده اخشابدن بر مناره انشا و ١١٤٣ حریقنده تکرار محترق اولمقله متولی واسع چلبی زاده (السید الحاج احمد افندی) تعمیر ومناره‌سنی طاشدن بورمه اولمق اوزره بنا ایتدیرمشدر .

بوجامع شریفك زمان بناسنده جامع اولمق اوزره یاپیلدیغی وقفیه‌سندن مستبان ایکن سلطان بایزید خان ثانی حضرتلرینك جامعی ختام بولدقده جماعت مسلمینك برجامعده اجتماعی مقصدیله یوقاری بازار قسمنده اولان بالجمله جوامعدن منبر قالدرلدیغی اثناده بوجامعدن دخی قالدرمش ایدی مؤخراً جامع سلطانی‌ده جماعتك ازدحامی دیکرجوامعده منبرك وضعنی ایجاب ایلدیکندن ١١٤٦ ده بو جامع شریفده دخی منبر وضع و (حافظ حسین افندی) خطیب نصب اولنمشدر .

١١٤٧ ده کبار محدثیندن حفظی زاده (الحاج عثمان فائق افندی) جامع شریفك اوکنده بولونان تربه‌نك اوزرنده موجود اوطه‌یی کتبخانه اتخاذ وبالجمله کتابلرینی اورایه وضع ووقف ایتمشدر . مؤخراً حافظ کتبلرك وظیفه‌لرینی بیلمدکاری جهتله بتون کتابلر امانته ویرلمش وبعده ویرلدیکی یردن استرداد ایدلمه‌مش اولمسی ضیاعنه سبب اولمشدر . شمدی کتبخانه وار . کتابلر یوقدر . تربه‌یه دائر ایضاحات تاریخیه قریباً ذکر ایدیله‌جکدر .

بوجامع شریفك غرب طرفنده یول اوکنده بولونان درت کوز ابدستخانه اعیاندن اسبق قائممقام نقیب الاشراف موجی

زاده (السيد مصطفى اغا) ١٠٩٨ ده ياپديرمش وهر برينه صو اقتمشدر وبعده تعمير و احتياجنه صرف اولنمق اوزره بقاللر ايچنده درت دكانى وقف ايلديكى وقفيه‌سندن مستبان ايسه‌ده دكانلر ملك و ابدستخانه‌لرده خراب اولمشدر .

بو محله‌ده كائن (سنقورلى مدرسه‌سى) و (ضربخانه‌جى تكيه‌سى) قريباً ايضاح اولنور چارشو باشنده كوريلن مسجدى ١١٠٠ده اعياندن الى كوزل (الحاج محمد اغا) بنا ايدوب مقدار كافى عقار وقف واوكنده برچشمه انشا ايتمشدر بومسجد مكرراً يانوب احفادى ياپديرمش وبعده ينه خراب اولديغندن ١٣١٠ده صنديق امينى زاده (مصطفى رشيد افندى) مجدداً احيا ايده‌رك بانئ ثانى اولمشدر .

بو محله‌ده بچه‌لى زاده (حسن پاشا) نك وموالیدن (حفظى عبدالرحمن افندى) نك و اعياندن (عجم على اغا) نك برر چشمه‌لرى واردر عجم على اغانك چشمه‌سى معلوم ومعين ايسه‌ده بر قاچ دها چشمه اولديغندن ديكرلرى تعيين اولنه‌مدى يالكز ضربخانه تكيه‌سنك اوكنده بولونان چشمه حسن پاشانك ظن اولنور .

٩ (تاتار محله‌سى) شاملر مزارلغى شمالنده (كولوس) ميله مشهور اولان موقعده اولوب شرقاً شوسه‌يولى غرباً احمق باغلرى جنوباً مزارلق وشمالاً كولوس ايله محدوددر . ١٢٩٥ تاريخندن برى اوراده اسكان ايديلن تاتارلرك ورودیله تشكل

ایتمشدر . دفاتر میریه‌ده (احسانیه محله‌سی) نامیله تسمیه وقید ایدلمش ایسه‌ده السنهٔ عامه‌ده (تاتار محله‌سی) نامی غلبه ایتمشدر.

بو محله‌ده ساکن اولان تاتارلر غایت چالیشقان ، متدین اولدقلری مناسبتله اورته‌سنده برمسجد شریف بنا ایتمشلردر . ١٣١٦ده اماسیه اغنیاسندن زیله‌لی حاجی ولی زاده (الحاج حسن افندی) بومسجد شریفك یاننده برمکتب لطیف انشا ایده‌رك محله‌نك شرفنی تزیید وانتشار معارفه همت ایتمشدر .

بومحله‌نك قسم شمالیسنی اشغال ایده‌رك دیکر قسملری چایرلق اولان موقع لطیف اوته‌دن بری (کولوس) نامیله مشهور ومتعارفدر . بونام یوقاری‌یه طوغرو نقدر اراشدیریلیرسه مثلا ٧٢٧ و ٦٣٥ و ٥٧٣ تاریخلرینه قدر تحری ایدیلیرسه عیناً موجود اولدیغی کورولور. شوحالده بواسم اماسیه فتحندن مقدم اولدیغی اکلاشیلیر. بوکولوسك شمال شرقیسنده کائن باغلره طراپوت باغلری دیندیکی‌ده اماسیه فتحندن مقدم اولدیغی اکلاشیلیر .

بو اسملرك ظاهری (پونت حکومتی) دورندن بری بوراده علم اوله‌رق قالدیغنی اشعار ایدر. چونکه : (کولوس) نامی، یا (آرکیلوس) یاخود (لوکوللوس) اسملرندن مخفف اوله‌رق قالمه برشیئه بکزر. تاریخاً مضبوط اولدیغی اوزره (آرکیلوس) یاخود (آرکیلائوس) پونت قرالی یدنجی

مهردادك مشهور برقوماندانی اسمیدرکه بوراده اقامت ایلدیکی مناسبتله تسمیه ایدلدیکی ظن اولنور.

(لوکوللوس) دخی روما قوماندانلرندن مشهور برجنرالك اسمیدرکه مهرداد ایله محاربه ایدەرك غالبانه اماسیه‌یه کیردیکی تاریخاً معلوم اولوب بوراده برمدت خیمه نشین اقامت اولدیغی مناسبتله تسمیه ایدلدیکی‌ده مظنوندر. فقط : (طراپوت) لفظنه دائر بروثیقهٔ تاریخیه بولنه‌مدی. (تورا پونت ، پونت‌قانونی) تعبیرندن مخفف اولدیغی ظن ایتدیرر ایسەده بونی تقویه ایده‌جك برشیئه تصادف ایدیله‌مدی.

١٠ (تمنا محله‌سی) زنجیرلی قیانك شمال اتکنده وامرای دانشمندیه‌دن فتح‌غازی باغچه‌سی یرنده اولوب شرقاً زنجیرلی قیا غرباً وجنوباً دره وشمالاً اسلام محله‌سی ایله محدوددر.

اماسیه‌ده شهزادکان مداحلرندن وایران شعراسندن (تمنای نیسابوری) بو فتحیه باغچه‌سنده اقامت ایتدیکی مناسبتله ٨٢٠ تاریخندن بری تسمیه وقید ایدلمشدر.

خضر پاشانك کتخداسی (حسام الدین اغا) بو محله‌ده اقامتله ٨٧٤ ده کارکیر برمکتب و برچشمه وجوارنده صو کوزینی انشا واوقافنی ٨٧٨ده تنظیم ایتمشدر. وقفیه‌سنده (حسام‌الدین تمنایی) محرردر وامرای عثمانیه‌دن طرمطای اولادندن ایکنجی (قیا پاشا) ٩٧٥ده کارکیر بر جامع لطیف بنا واملاکنی بورایه وقف ایتمشدر .

۱۱ (جامع اندرون محـلەسی) ایچری شهرده خانونیـە محلەسنك جوارنده اولوب قراطای محلەسندن تفریق ایدلمشدر. شرقاً سرای غرباً قراطای جنوباً یشیل ایرماق شمالاً قلعهٔ بالا ایله محدود اولوب اورتەسنده اندرون جامعی نامیله مشهور جامع شریف بولندیغندن بوجامعه نسبت ایدلمشدر .

بوجامع شریف ؛ ٦١٢ تاریخندن بری اله کچن اکثر وثائق عتیقەده (جامع اندرون) نامیله مسـطور و بعضلرنده (جامع غازی بك) عنوانی مذکوراولدیغنه باقیلیرسه دانشمندیه حکمداری (ملك شمس الدین اسماعیل غازی بك) یاخود (ملك عزالدین محمد غازی بك) طرفندن ٦٣٥ تاریخندن اول بنا وایچ قلعەده بولندیغی مناسبتله بعده (جامع اندرون) تسمیه ایدلدیکی ظن اولنور .

بوظنی تقویه ایدن سبب ؛ جامع شریفك طرز انشاسیدر . بوجامع شریف ؛ شـکلاً مربع وهرطرفی قیرمزی طوغلەدن مصنوع اولوب دیواری یوکسك، ایچی کنیش واوستی اخشابدر شرق طرفنده تقریباً اون اوچ متره قـدر قطرنده غایت قالین بر منارەسی اولوب بوقدر قطره کوره ارتفاعی انجق اون بش متره قدردر . عادتا بیوك لوغ طاشـنه مشـابه اولدیغندن السنهٔ عامەده (لوغ مناره) دیمکله مشهوردر. بوده قیرمزی طوغلەدن یاپیلمشدر .

حکومت دانشمندیه رجالی طرفندن بنا ایدیلن جامعلر ،

تربه‌لرا كثریا بوشكل اوزره طوغله‌دن یاپیلدیغی تدقیق اولنورسه بوجامع شریفك بانیسی مشارالیهمادن بری اولدیغی ظنی كسب قوت ایدر . شاملیلر مزارلغنك كنارنده بولونان تربه ایله بوجامع شریفك وچالاك كوپرینك بنالری اراسنده كورولن مشابهت و دانشمندیه حكامندن (یاغیبصان غازی) بكك نیكسار قلعه ـ سنده‌كی جامعی و مدرسه‌سی بنالری مقایسه ایدیلیرسه بوجامع شریفك بناسی اودوره عائد اولدیغی تسلیم اولنور بوجامعك ده كلیسادن دونمه اولدیغی روایت ایدلمكده ایسه‌ده بی اساس اولدیغی شبهه‌سزدر چونكه جامع مزبورك طرز انشاسی وشكلی بوروایتی تكذیبه كافی در مناره‌سی صوكره‌دن علاوه ایدلمش اولیوب جامعله برابر یاپیلدیغی میدانده‌در .

بوجامع شریفك تملی ، طاشدن یاپیلمش برقاچ قبه وستون وارالقلر اوزرنده اولدیغی بالمشاهده ثابت در بناءً علیه : ازمنهٔ قدیمه‌ده بوراده بركلیسا اولوب اطرافی طوله‌رق یره كومولمش وبونك اوزرینده جامع شریف یاپیلمش بولندیغی شو روایتی تولید ایسه كرك :

بوجامع شریف ؛ قدیماً ارباب خیرك وقف ایلدیكی عقارات ایله اداره اولنمقده ایكن ٨٧٩ده سلطان بایزید خان ثانی حضر ـ تلرینك والدهٔ محترمه‌لری (كلبهار خانون) بوجامع شریفك مصارف شرعیه‌سنی اداره ایتمك اوزره قرا ومزارع وقف ایلدیكی كبی اماسیه والیسی شهزاده (سلطان احمد) حلیله‌سی

(کل چیچك خاتون) دخی جوارنده اولان تربه‌سنده جز خوانلغه و بوجامعشریفده دور خوانلغه مشروط اولمق اوزره ۹۱۱ ده عقارات ومزارع وقف ایتمشدر .

۱۲ (چراقجی محله‌سی) پروانه بك محله‌سندن ایکن موخراً تفریق اولنه‌رق ایریجه برمحله اولمشدر . شرقاً قلیججی ، غرباً عجم‌علی، جنوباً دارالسلام، شمالاً پروانه‌بك محله‌لریله محدوددر . اماسیه والیسی شهزاده (سلطان مصطفی) قرناسندن چراقجی زاده (الحاج خلیل چلبی) بن احمدچلبی بومحله‌ده‌اقامت و۹۵۷ده برمسجد شریف انشا واوقافی تنظیم ایتدیکی مناسبتله چراقجی تسمیه ایدلمشدر .

۱۳ (چریباشی محله‌سی) قره‌قیانك شمال اتکنده وقدیماً (سنقر ملکی) یرنده واقعدر. شرقاً عجم علی وغرباً دوه‌خانه وشمالاً بوزه‌خانه و جنوباً شهره کوسدی محله‌لری و قره‌قیا ایله محدوددر اماسیه امیری (شاد کلدی پاشا) وبعده (دواتدار احمد پاشا) دورنده امرای بنامدن اولان (چریباشی امین‌الدین محمد چلبی) بومحله‌ده اقامت وبر مسجد شریف انشا ایتدیکی مناسبتله (چریباشی محله‌سی) دینمشدر .

بو جامع شریفك تاریخ طاشی سوکولمش و وقفیه‌سی‌ده بولنه‌مه‌مش اولدیغندن تاریخ بناسی اکلاشیله‌مه‌مش ایسه‌ده امیر مومی‌الیهك ۷۹۳ سنه‌سنده برحیات اولدیغی بو زمان تنظیم ایدیلن وقفیه شهودندن استخراج ایدلمش اولدیغنه کوره بو

تاریخلرده بنا ایدلدیکی اکلاشیلیر . اولادی درتیوز سنه قدر متولی اوله‌رق بو جامعی حسن اداره ایدوب یکیچری چاوشلرندن متولی زاده (الحاج خلیل اغا) ١١٩٧ده جامع شریفک شرق طرفنه بر منارهٔ بیضا علاوه ایتمشدر .

بو جامع شریفک بناسی ، طرز انشاسی سراجخانه جامعی بناسنه مشابه اولدیغی وهر ایکیسنکده تاریخ طاشلری سوکولمش بولندیغی شایان تدقیقدر . اولادندن اماسیه مفتیسی متولی زاده (الحاج احمدافندی) ١١١٨ ده منبر وضع ایدوب اوقافنی توسیع ایلدیسه‌ده مؤخراً جمله‌سی‌ده ضایع اولوب نقود موقوفه‌دن ماعدا وقفی یوق کبیدر . ١٢٨١ ده اماسیه متصرفی (ضیاپاشا) بو جامعی تعمیر ایتدیرمش و بعده ینه قبه‌سی اقدیغندن محررک پدری عبدی زاده (الحاج محمد اغا) ١٣٠٩ ده اوزرینه بر آغدیرمه بناسیله قبه‌یی محافظه التنه آلدیرمشدر .

جامع شریفک قارشوسنده کوشه باشنده بولونان خانه امامته مشروطه وقفی اولدیغی کبی بو وقف خانه‌نک ایکی خانه اوستنده کوریلن عرصهٔ خالیه‌دخی جزخوانلغه مشروطه وقفی اولدیغی متواتردر بو محله‌نک اشاغی قسمنده (قیا پاشا) ٨٠٣ حدودنده ویوقاری دره قسمنده متولی زاده (الحاج حسن اغا) ١١٤٥ حدودنده بر رچشمه‌یاپدقلری کبی (عجم علی اغا) دخی ٨٧٣ ده جامع شریف اتصالنده بر چشمه انشا ایتمشدر .

١٤ (چیقرق محله‌سی) قیود رسمیه‌ده (شیخ قریق مع خانقاه

محله‌سی) نامیله مقید اولان بو محله قدیماً خانقاه مسعودی محله‌سی یرنده اولوب شرقاً اوچلر وغرباً شامیجه وجنوباً کوبجکز وشمالاً رجب محله‌لریله محدوددر. (شیخ قریق) دیمکله مشهور (محمد چلبی) بوراده اقامت وتکیه جوارنده حجرهٔ مخصوصه‌سنده اجرای ریاضت ایتدیکی مناسبتله ۸٤۱ تاریخندن بری محله (شیخ قریق) نامیله مشهور اولمشدر. السنهٔ عامه‌ده (چیقریق محله‌سی) دینور. بعض اصطلاح پردازلر (قریق) لفظنی غریق یازوب (شیخ غریق) دیمشلردر.

بو محله سلطان مسعودك بنا ایلدیکی خانقاه ایله مشهور اولدیغندن ٥٦۰ تاریخندن ۸٤۰ تاریخنه قدر خانقاه محله‌سی دینمشدر. بوراده جامع شریف ومکتب وچشمه‌لر قدیماً موجود اولوب بعض ارباب خیرات بونلرك اوقافنی تنظیم ایتمشلردر. مشاهیر علمادن (الشیخ عثمان افندی) بو جامعك امامی اولدیغی زمان ، پك زیاده کسب عمران ایتمشدی .

۱٥ (حاجی الیاس محله‌سی) سلطان بایزید خان ثانی جامع شریفنك غربنده واقع اولوب شرقاً سلطان بایزید جامعی وغرباً یورکیج پاشا جامعی وجنوباً شوسه یولی وشمالاً یشیل ایرماق ایله محدوددر. (عمارت ارقه‌سی) ده دینور. امرادن حاجی نوروز بك زاده (حاجی الیاس بك) بو محله‌ده اقامت ومسجد شریف ومکتب انشا ایتدیکی مناسبتله بو نامی آلمشدر .

بو محله‌نك غرب شمالی طرفلری (اینه خان اوکی) دیمکله

مشهور اولوب السنهٔ عامه‌ده (اینه‌هان اوکی) دینور. اوراده سلطان ارتنا بك احفادندن (اینه خان) بك ٧٩٠ تاریخندن بری اقامت ایلدیکی مناسبتله تسمیه ایدلمشدر. بوذاتك ایرماق کنارنده بنا ایتدیکی قصرینك تملی الیوم موجوددر.

شرق طرفلری حاجی بك زاده حمزه والیاس وخضر بکلرك باغچه‌سی ایکن ٨٨٦ده سلطان بایزید خان ثانی حضرتلری تخت همایونه جلوسنی متعاقب بونلردن اشترا ویرینه برجامع شریف ومدرسه وعمارتخانه وتابخانه وشادروان بناسنی فرمان بیورمش اولدیغندن شهزاده‌لری اماسیه والیسی (سلطان‌احمد) درحال انفاذ امرعالی‌یه مبادرت ایتمشدر.

شهزادهٔ مشار الیه؛ جامع شریفك اساسنه ٨٨٦ رجبنده شروع ایده‌رك کافهٔ مشتملاتیله برابر جامع‌شریفی ٨٩١ رجبنده اکمال ایتمش وبوخیراتك اطرافی سور شکلنده مربع وکارکیر بردیوار ایله احاطه ایتمشدر. بوسورك ایکیسی جنوبده ایکیسی شمالده برده شرق وغربده اولمق اوزره آلتی قپوسی اولوب شمال‌طرفی تمامیله ایرماغه ناظردر. غایت کنیش اولان دائره‌سی بتون خیراتی محیط اولوب جامع شریفك درت طرفی‌ده غایت لطیف، اشجار مثمره وغیر مثمره‌یی حاوی برباغچه‌در.

بودائره‌نك اورته یرنده جامع شریف بنا ایدلمشدر. طول وعرضی یوز سکسانر قدم اولوب داخلاً اورته‌سنده ایکی و یانلرنده اوچر قبه‌سی وشرق وغرب و شمال طرفلرنده برر

قپوسی واورته‌ده بولنان ایکی قبه‌نك استنادگاهی اولمق اوزره لطیف، متین برکمری واردر. خارجاً جبهه‌سی بش قبه ایله مستور اولوب بوقبه‌لرك دیرکلری یشیل وسیاه ایله ملون یکپاره مرمردر.

شمالنده کائن اورته قپوسی جسیم وبال رنکنده مرمردن مصنوع اولوب قپونك اوزرنده کوریلن قبارتمه‌لی چیچکلر شایان تماشادر. ایکی طرفنده سوکلون کبی غایت موزون ایکی مناره‌سی؛ کویا عرش اعلادن اماسیه اوسته اینمش ایکی نور فواره‌سی کبی عرض اندام ایتمکده‌در.

صدور سلیمیه‌دن مولانا ادریس بدلیسی (هشت بهشت) نام اثرنده شوخیرات شریفهٔ سلطانیه‌یی شویله مدح وثنا ایدییور. جامع شریف حقنده :

حبذا بقعهٔ مبارك جای   که‌رسد راحتش بخلق خدای
قائم انجا شعائر اسلام   دائم انجا مواهب انعام

قندیللری حقنده :

فکانها والشمس تصبغ سمکها   خیل تمرغ فی مذاب العسجد
کالروح لطفاً وهو لو لم یودع   طرف الاناء لکان غیر مجسد

مناره‌لری حقنده :

دونخل منمراز مرغان خوشخوان
بذکر حق چو بابل درکلستان

عمارتخانه وتابخانه‌سی حقنده:

آن بقعه چو کلشن بهاریست　　خرم چو عمارت عماریست
دروی همه نعمتی مهیاست　　وازمنعم وبانیش مهنا است
هر کس که بدیدنش شتابد　　از منزل آن عنان نتابد

جامع شریفك صاغ طرفنده یعنی غربنده تفصیلاتی آتیاً ذکر ایدیله‌جك برمدرسهٔ عالیه‌سی وصول طرفنده یعنی شرقنده برعمارت وطعامخانه (اعشار عینیه انباری) وعمارتك اتصال شمالیسنده تابخانه یعنی مسافر خانه (اسلحهٔ عسکریه دیوبی) وبونك اوکنده غربه ناظر و خطاطینه مخصوص بردارالتعلیم (اصلاح مدارس قومیسیونی اوطه‌سی) و عمارتك جنوبنده برمکتب (سلطانیه مکتب ابتدائیسی) و جامع شریفك اورته قپوسی اوکنده لطیف برشادروانی واردر.

هشت بهشت ومرأت کائنات وکنه الاخبارده والسنهٔ عامه‌ده تواترا مذکور اولدیغی اوزره (فاتح سلطان محمد خان ثانی) حضرتلرینك شهزاده‌لری (سلطان بایزید) اماسیه و (سلطان جم) قرامان والیلکلرنده بولندقلری اثناده سلطان جمك تحصیل سلطنته تشبث ایلدیکی سلطان بایزیده منعکس اولدقده بی‌حضور اولدیغنی کورن اماسیه مشایخ خلوتیه‌سندن کمشلی زاده (پیر خیرالدین خضرچلبی) و (جمالی‌زاده پیرجمال‌الدین محمدچلبی خلیفه) حضراتی سلطان مشارالیهی تسلیه و سلطنتك کندیسنه

میسر اولەچغنی تبشیر و تأمین ایدەرك اماسیەدە جامع ومدرسە وعمارتخانەانشاسنی رجا ایتملرینە محظوظ اولمش وعقیب جلوسندە خیرات مذکورەنك انشاسنی وعد بیورمشیدی .

٨٨٦ ربیع الاولندە سلطنتی مقدر وجلوسی میسر اولدقدە وعد سابقنیانجاز وشهزادەسی اماسیە والیسی (سلطان احمد) ە موعودینك احیاسنە دائر برامرعالی اصدار بیوردیغی جهتلە ٨٨٦رجبندە بنای خیراتە مباشرت و٨٩١رجبندە اکمال وانجق بش سنە ظرفندە اتمام ایدلمشدر .

(مصطفی واضح افندی) اماسیە تاریخندە دییورکە : بو جامع شریفك بناسنە فیض (٨٩٠) تاریخندە مباشرت و فیاض (٨٩١) تاریخندە اکمال ایدلدیکی قپوسی بالاسندە محکوکدر ! »

اورتە قپونك صاغ طرفندە مرمر طاش اوزرندە محکوك اولان خط جلی شودر

« وقع هذا البناء عماداً لقلوب الفقراء والاهالی بالامر العالی لازال نافذا مدی الایام واللیالی من السلطان الاعدل الاعظم مستعبد ارباب السیف والقلم بمحاسن الاخلاق ومکارم الشیم »

قپونك تام اوستندەکی مرمر طاش اوزرندە

« اسوة سادات الغزاة والمجاهدین قدوة صنادید اساطین السلاطین سلطان البرین وخاقان البحرین السلطان بن السلطان ابو الفتح السلطان بایزید ابن السلطان محمد بن مرادخان خلد الله ملکه »

قپونك صول طرفنده مرمر طاش اوزرنده

« وسلطانه وافاض على العالمين بره واحسانه واتفق الفراغ بعون الله و توفيقه فى رجب الشهر المبارك سنة احدى و تسعين و ثمانمائة و لكون البنـاء عام الفيض كان الاتمام عام فياض كتبه اضعف العبيد على بن مزيد »

شـو خط جلى ؛ تواريخك نقلنى تأييـد ايلديكى حالده (واضح افندى) مرحومى (ولكون البناء عام الفيض كان الاتمام عام فياض) عبـارهٔ واضحه سى تغليط ايتـديكى آكلاشـيلير . مرحوم ؛ (عام الفيض) ايله (عام فيـاض) لفظ مركبـلرينى تدقيق و (الفيض) ايله (فيـاض) كلمهٔ معرفه و منكره لرينى تفريق ايتمه مشدر .

بو جامع شريف مكرراً زلزله يه معروض اوله رق ابراز متانت ايتمش ايسه ده ٩٩٩ محرمنده حادث اولان زلزلهٔ عظيمه ده اوك قبه وكمرلرى وعمارتك قبه لرى رخنه دار اولدقده درحال اعمار ايدلمشدى .

فقط : ١٠٧٩ زلزلهٔ مدهشـه سنده ايچ كمرى چوكمش وقبه لرى منهدم اولوب صاغ طرف مناره سى اشاغى قوشاغندن قبله يه طوغرو دوريلمش وصول مناره سى دخى شرقه طوغرو اكريلمش وعمارت وتابخـانه قبه لرى ياريلمش اولديغندن متولى مرزيفونى (ابراهيم اغا) ناظر واحمد پاشا زاده (على بك) مباشر اوله رق بو قدر خسارات عظيمه ومناره لر بر سنه ظرفنده

تجدیداً اعمار ایدلمشدر. بوندن صوكره مكرراً زلزله حدوثنده عارض اولان خسار خفیف ، درحال تعمیر ایدیله‌رك عمارتی شمدی‌یه قدر حسن محافظه ایدیله كلمشدر . جامع شریفك شمال شرقی طرفنده ایرماق كنارنده توریدی زاده (الحاج علی اغا) ١١٩٧ ده ایام شتاده جماعتك صیجاق صو ایله آبدست المه‌لرینه مخصوص موصلقلر وارقه‌سنده صویی ایصتمغه مخصوص بر اوطه انشا واورانده كائن بر باغنی بورایه وقف ایتمشدر . بورایه (صیجاق صو) دینور شمال غربیسنده كائن دائره قپوسنك اوكنده كككلك زاده (الحاج علی اغا) اولادندن (عایشه‌خاتون) ١٢٢٧ ده اوفاق بر شادروان بنا وبر دكانی وقف ایتمشدر فقط او باغ ایله بو دكان بعده ضایع وملك اولدیغندن حجره وشادروان‌ده مشرف خراب اولمشدر .

جامع شریفك غرب طرفنده تبر داران خاصه‌دن كاتب زاده (السیدالحاج عثمان اغا) ١٢٣٦ ده قار سبیلی انشا والتی دكان وقف واورایه تخصیص ایتمشدر . بونك اوكنده یعنی شمالنده خواجكان دیوان همایوندن قپانجی زاده (الحاج حسین زكی افندی) ١٢٥٨ ده لطیف بر موقتخانه ودرونده بر كتبخانه واوكنده یعنی شرقنده اوفاق بر شادروان بنا واملاكنی وقف ایتمشدر .

١٣٢٣ده وفات ایدن یموق عثمان زاده (احمدنجیب‌افندی)نك متروكات مهمه‌سی مخدومنه قالوب بوده ١٣٢٥ده وفات ایتمه‌دن

ثلث مالنی خیراته وصیت ایتمکله وارثی بولونان عموجه‌سی (محمد حمدی افندی) انفاذ وصیته قیام وسلطان بایزید جامع شریفی حولیسنده طاغ صویی بولنمدیغنی وایرماق صوینك کونترجه بولانیق آقمه‌سندن جماعتك بوکالدیغنی نظر دقته اله‌رق (سلطان بایزید مکتب ابتدائیسی) غربنده کائن دیوارك اوکنده مکمل بر کتبخانه و بونك اوکنده چقاللردن صورت مخصوصه‌ده کتیردیکی صو ایچون برشادروان بناسنه ١٣٢٧ ده مباشرت و ١٣٢٩ ده اکمال ایتمشدر .

بومحله‌ده (قطب) دیمکله مشهور (الشیخ احمد افندی) ١٠٢٨ده مسجد شریف واتصالنده برزاویهٔ خلوتیه و (چلبی محمد افندی) دخی ١٠١٨ده برمکتب بنا ایده‌رك (قطب احمد افندی) عقارات مهمه وقف و اولادی حسن اداره ایتمشلر ایسه‌ده مؤخراً اولادی منقرض وعقاراتی ضایع اوله‌رق مسجد ومکتب وزاویه دخی مشرف خراب اولمشدر. وزرادن کوزجی زاده (حافظ علی پاشا) بومحله‌دن ظهور ایتمشدر .

١٦ (حاجی حمزه محله‌سی) قبانك التنده وفتحیه محله‌سندن آیرلمش برموقعده کائندر. شرقاً دره وغرباً دارالسلام وجنوباً قبا وشمالاً فتحیه محله‌لریله محدود اولوب (سلطان بایزیدخان ثانی) حضرتلرینك اماسیه‌والیلکنده لالاسی ومستشار اموری اولان عیسی بك زاده (حاجی حمزه بك) ٨٧٣ تاریخنه قدر بوراده اقامت ایتدیکی مناسبتله تسمیه ایدلمشدر .

میر مومی الیه بو محلەده کارکیر بر مسـجد کبیر و یاننده برمکتب و چشمه بنا ایدوب اوقافنی اوغللری (احمد، محمود، قاسم) بکلر تنظیم و خیراتنی اکمال ایتمشلردر . بو مسجدشریف ۱۰۵۷ زلزلەسنده مصاب اولدیغندن اماسیه متسلمی (سفر آغا) تعمیر ایتدیردیکی مناسبتله (سفراغا مسجدی) دینمشدر بو محلەده مومی الیه (سفر اغا) بر چشمه دها انشا ایلەمشـدر . بوکاده (سفر اغا چشمەسی) دینور .

۱۷ (حکیم چلبی محلەسی) خضر پاشـا محلەسـنك شرق طرفندهاولوب الیوم عمراندن خالی برموقعدر . شرقاً قمرالدین وغرباً خضر پاشا محلەلری و جنوباً طریق عام و شمالاً قرقلر طاغنك اتکی ایله محدوددر . بوراده اطبـادن ۸۹۰ تاریخنده مشـهور اولان (حکیم بدرالدین محمود چلبی) اقامت ایتدیکی مناسبتله تسمیه ایدلمشدر .

بو محلەده حکیم مومی الیهك بر مسجدی و قائمقام نقیب ـ الاشراف منصور زاده (السـید محمد چلبی) نك بر چشمەسی و سانجی زاده (الحاج حسن اغا) نك بر مکتبی اولدیغی قیداً معـلوم اولوب غرب طرفـده ، ۱۲۱۲ ده مللی زاده الحاج سلیمان بکك تبرع ایلدیکی عرصهٔ واسـعه اوزرینه (اثر جدید قوناغی) بنا ایدلمش ایسـەده ۱۲۹۳ حربنده بو محله اولدیغی کبی خراب اولمش وسکنەسی اولان ایتام وارامل دیکر محلاتده یارینمشـدر . الیوم مذکور قوناغك خرابەسـندن ماعدا محله اولدیغنه دلالت ایدن بر اثر قالمەمشدر .

١٨ (خاتونيه محلەسی) ایچری شهرده و ایرماق كنارنده اولوب شرقاً جامع اندرون و غرباً قورشونلو وشمالاً قرطای وجنوباً یشیل ایرماق ایله محدوددر . سلطان بایزید خان ثانی حضرتلرینك حلیلەلری وشهزاده سلطان احمدك والدۀ محترمەلری (بلبل خاتون) بو محلەده بر جامع شریف و عمارتخانه و شرق طرفنده بر مكتب لطیف بنا و ٩١٥ دەوقفیەسنی تنظیم ایتدیرمشدر .

جامع شریف ؛ مستطیل بر دائرۀ جسیمه ایچنده اولوب كاكیردر . یاننده بر منارەسی اولوب شرق و شمال طرفلری باغچه و غرب طرفی عمارتخانەدر قپوسی بالاسندن كتابۀ محكوكەسنی حاوی تاریخ طاشی سوكولمش اولوب تاریخ بناسی وثائق عتیقەدن اكلاشلمشدر .

بو جامع شریفك غرب طرفنده (چقور حمام) نامیله مشهور بر حمام اولوب سلطان مسعود سلجوقی امراسندن رضوان بكك یاپدیردیغی وثائق عتیقەدن مستباندر .

اماسیه امیری (شاد كلدی پاشا) نك ملكی اولوب بعده خاتون مشار الیهانك املاكی عدادینه داخل اولەرق ٩١٥ ده وقف ایدلمشدر. تاریخ بناسی ٥٥٠ اولدیغی تخمین اولنه‌بیلیر.

بو محلەنك منتهای غربیسنده یوقاری حمامك قارشوسنده امرادن یخشی بكك كریمەسی و صدر اسبق (بایزید پاشا) نك همشیرەسی (پاشا خاتون) طرفندن ٨٢١ ده بر مسجد شریف بنا واوقافی تنظیم ایدلمشدر بو محلەده عیدی زاده (عاكف

مصطفى افندى) نك برچشـمه‌سى جارى اولوب ديكر ذواتك دخى چشمه‌لرى وار ايسه‌ده صولرى منقطع اولمشدر .

۱۹ (خضر پاشا محله‌سى) اماسيه‌نك غرب شماليسنده اوق ميدانى اوسـتنده قديماً (قومنتوس سرايى) بعـده (قواق) ديمكله مشهور و يوكسـك بر موقعده اولوب شرقاً حكيم چلبى محله‌سى غرباً شيخ جوعى باغلرى وجنوباً اوق ميدانى وشمالاً قرقلر طاغى ايله محدوددر . ميرميران اتا بك زاده (خيرالدين خضرپاشا) بوراده ارتحالنه قدر اقامت وجامع شريف ومدرسه ومكتب وزاويه وايكى حمام ومتعدد چشمه بنا ايتديكى مناسبتله تسميه ايدلمشدر .

پاشاى مشاراليه ۸۷۰ ده بو خيراتى اكمال واوقافنى تنظيم ايدوب خيراتنك جمله‌سى ده كاركيردر . جامع شريف ؛ اوفاق و شكلى ظريف بر مناره‌سى لطيف اولوب مدرسـه‌سى شرق طرفنـده‌در . اوكنده بر شـادروانى اولوب جمله‌سى بر دائره ايچنـده‌در . جامع شريفك غرب طرفنده چفته حمامى غايت ظريف اولوب هر سنه قادينلر سنبل موسمنده بورايى زيارت واجراى تنزه ايتدكلرى مناسـبتله (سنبل حمامى) ديمشدر . بو محله‌نك آشاغى طرفنده اسبق اماسيه متسلمى) الحاج خضر اغا) ۱۰۶۱ ده بر مكتب و زاويه و چشمه بنا ايتمشدر .

۲۰ (خواجه سليمان محله‌سى) عجم على محله‌سنك شمالنده و قديماً (شهنشـاه ملكى) يرنده اولوب شرقاً اوزون مصطفى

وغرباً بوزه‌خانه و جنوباً عجم علی وپروانه بك و شمالاً قزانجی محله‌لریله محدوددر . ۸۷۸ تاریخنــه قدر بوراده اقامت ایدن اعیان تجاردن شیخ حمید اوغلی (خواجه الحاج سلیمان چلبی) بو محله‌ده اقامت ایتدیکی مناسبتله تسمیه ایدلمشدر .

خواجهٔ مومی‌الیه بومحله‌ده برمسجد شریف بنا واوقافنی ۸۷۸ ده تنظیم ایتمشدر . الیوم (صمان بازاری جامعی) دینمکله مشهوردر . مخدومی (پیر محمد چلبی) دخی شرق طرفنــده دره کنــارنده صیغیر بازارینك آلتنده بر مناره‌لی بر مســجد شریف بنا و ۹۱۳ ده اوقافنی تنظـیم ایتــدیکی کبی حلیله‌سی (قمر خاتون) بنت ابو بکر بك دخی بو جامعده اجزا وقف ایتمشدر .

بو محله‌ده بقاللر چارشوسنده سلطان بایزیدخان ثانی حضرتلرینك ابریقداری (علی اغا)ده ۸۹۰ ده کارکیر بر مســجد شریف بنا واوقافنی تنظیم ایدوب بو مسجدك شرقنده بکر بك زاده (الحاج عثمان بك) جسیم بر خان بنا و۱۱٦۱ ده بنا ایلدیکی مدرسه‌یه وقف ایتدیکی کبی بو خانك شرق شمالیــنده اسبق اماسیه متصرفی (رختوان محمد پاشا) ۱۱۱۱ ده طاشــدن بر خان عظیم انشا واولادینه وقف وبو خانك اورته‌سنده مخدومی (الحاج احمد بك)۱۱۸۰ ده بر مسجد شریف بنا والتنده بر شادروان انشا ایتمشدر .

۲۱ (دارالسلام محله‌سی) اوزون یول مزارلغنك شرق طرفنده

وتقسیمك آلتنده اولوب شرقاً حاجی حمزه وشمالاً چراغجی وعجم علی محله‌لری وغرباً اوزون یول مزارلغی وجنوباً تقسیم اوکنده کائن یول ایله محدوددر . بوراده وزرای سلجوقیه‌دن (معین الدین سلیمان پروانه) بکك سرایی ودائرهٔ مخصوصه‌سی اولوب عصرنده (دارالسلام) دینمکله . ٦٦ تاریخندن بری بو محله‌یه علم اولمشدر .

بو دارالسلام سرایی مؤخراً اماسیه امیری بانو قشاهك تصرفنه کچوب بونك حفیدی (علی پاشا) ابن اسن بك ٧٨٥ حدودنده برمسجدشریف وچشمه بناواوقافنی تنظیم وموالیدن مظلوم ملاك زاده (السید احمد افندی) ٩٨٦ده بو مسجدی مجدداً تعمیر ویاننده بر مکتب علاوه ایتمشدر . خواجه سلطان زاویه‌سی بومحله‌ده اولوب قریباً ایضاح اولنور .

٢٢ (دره محله‌سی) قبانك التنده اولوب شرقاً چقاللر دره‌سی وغرباً فتحیه وجنوباً قبا وشمالاً قیلیججی محله‌لریله محدوددر . دره‌نك کنارنده بولنمه‌سی بونام ایله یاد ایدلمسنه باعث اولمشدر . بو محله‌ده چیقماز سوقاق ایچنده شیخ الاسلام جمالی زاده علی افندینك همشیره‌سی (معصومه خاتون) ٩٢٢ ده برزاویه واوکنده برمسجد شریف وبر چشمه وبوسوقاغك اغزنده دره کنارنده محرم افندی زاده (فاطمه خاتون)٩٥١ ده دیکر بر مسجد شریف واوکنده بر چشمه بنا ایتمشلردر. بونلردن زاویه مفقود وایکی مسجد خراب وایکی چشمه‌ده منقطع اولمشدر . معصومه خاتونك وقفی واردر .

٢٣ (دوه‌خانه محله‌سی) قاكلی پازارینك اطرافنده‌اولوب شرقاً بوزه‌خانه وغرباً اوچلر وجنوباً چریباشی وشمالاً اسكی كتخدا محله‌لری وسلطان بایزید جامعی ایله محدوددر . اسلاف قدیمهٔ عثمانیه‌ده ذخائر ومهمات عسكریه‌نك نقلی ایچون احضار ایدیلن بكلك دوه‌لرك (مناخه‌سی ، طوراغی) اولمق حسبیله دوه خانه دینمشدر .

مشهور (قاكلی پازاری بو محله‌نك اورته‌سنده اولوب اسبق اماسیه متسلمی ایدین بك زاده قاكلی علی اغا)بوراده خیلی‌عقاروقف وپازار تشكیل ایتدیكی مناسبتله (قاكلی‌پازار) دینمشدر . بو پازارك اوكنده عجم علی پیكاری واردر بومحله‌ده حاجی علی اغانك جد اعلاسی (ایدین بك) ٦٢٠ حدودنده بر حمام ومسجد شریف بنا ایده‌رك ایدین حمامی نامیله قیداً معروف ایكن ٩٩٩ زلزله‌سنده خراب اولدیغندن مومی‌الیه (الحاج علی اغا) حمامی ومسجدی مجدداً اعمار ویاننده برده زاویه بنا ایدوب ١٠١٨ ده جسیم بر خان واطرافنده خیلی دكان وقف ایتمش وحمام ایله مسجدوزاویه قاكلی‌حمامی،قاكلی مسجدی وقاكلی تكیه‌سی نامیله مشهور اولمشدر .

١١٤٣ حریقنده حمله‌سی محو اولوب یری‌ده ملك اولدیغی حالده ١٢٢٨ ده مشاهیر علمادن طاشكوپریلی (الشیخ الحاج عبدالله افندی) مسجد وزاویه‌یی مجدداً احیا واوكنده برده چشمه انشا ایتمشدر . فقط : اسكی مسجد وزاویه‌نك یری

شمديكي مسجد وزاويه‌نك يري اولديغي معلوم اوله‌مدي وحمامك يري‌ده بوانه‌مدي . بو محله‌ده كائن فقير خانه ايله پياسلي زاده حلمي افنديك خانه‌سي اراسنده بولونان خانه يري ايكي دكان بو مسجده موقوفدر .

بو محله‌نك منتهاي شماليسنده سلطان بايزيد مكتبي قارشوسنده خواجه زاده امير امام (الحاج عبداللطيف افندي) ١١٥٩ ده كاركير غايت منتظم بر كتبخانه وقبله طرفنده كائن باغچه‌سنده اسبق اماسيه متسلمي اق حسن زاده (الحاج حسن اغا)١٢٤٨ ده بر زاويه بنا وشمال طرفنده كائن باغچه‌سي اوكنده حسين پاشا كريمه‌سي (فاطمه خانم) ١٢٥٩ ده (تللي پيكار) ناميله مشهور اولان چشمه‌يي انشا ومكتب مذكورك قبله طرفنده يول اوزنده قپانجي زاده (الحاج حسين زكي افندي) برمدرسه بنا ايتمشلردر

٢٤ (رجب محله‌سي) سلطان مسعود سلجوقي تربه‌سنك شرقنده وسمره بلدهٔ قديمه‌سي يرنده اولوب شرقاً اوچلر وغرباً شاميجه وجنوباً شيخ قريق وشمالاً شوسه يولي ايله محدوددر. ٨٧٩ ده ارتحال ايدن معلم سلطاني (صدرالدين رجب چلبي) بوراده اقامت ومسجد شريف بنا ايتديكي مناسبتله بونامي آلمشدر

بو جامع شريف : ١٠١١ حريقنده ياندیغي جهتله معلم مشار اليهك احفادندن اسبق روم ايلي قاضيعسكري اماسيه‌لي (حسن افندي)١٠٢٩ده مجدداً بنا ويانده بر مكتب وچشمه

انشا ایده‌رك اوقافنی توسیع ایتمشدر . ١١٤٣ حریقنده تکرار یانوب امامی ومتولیسی ساعتجی زاده (الحاج محمد افندی) تجدیداً اعمار ایتمش وبعده مکرراً تعمیر اولنمشدر . بو محله‌ده میرمیران (خضرپاشا) بر زاویه بنا ایلدیکی قیداً معلوم ایسه‌ده الیوم یری بولنه‌مه‌مشدر .

٢٥ (زیاره محله‌سی) اماسیه‌نك منتهای شرق شمالیسنده (اقطاغ) دن ایریلوب یشیل ایرماغه طوغرو اینن اوفاق بر طاغك اتکنده‌در اوکنده بولونان دره‌نك کنار شرقیسنده واقعدر . اطرافی قدیماً دیوار ایله محاط اولدیغی باغلرینك کنار یرنده وطاغ اتکنده کوریلن تمل طاشلرندن ، دیوار خرابه‌لرندن استدلال اولنمقده‌در .

بوزیاره قدیماً بر قلعهٔ حصینه وبلدهٔ لطیفه‌نك اسمی اولوب دها قدیم اولان اسمی (زمندو) یاخود (سمندو) در الیوم السنهٔ عامه‌ده (خیره) وزننده (زیره) دینور . (عقدالجمان) ده بدرالدین محمودالعینی دییورکه : « زمندو ؛ زاومیمك فتحی ونونك وآخرنده واوك سکونی ودال مهمله‌نك ضمی ایله بر بلدهٔ لطیفه‌وحصینه‌درکه زانك کسریله (زیاره) دینور » . (تاریخ آل سلجوق) ده ابن بیبی دییورکه « امیر سیواس قیرخان خوارزمی ؛ زمندو قلعه‌سنه نفی ایدلمشدر » [*]

[*] خوارزم امراسندن برکه خان اماسیه والیسی ایکن اقرباسندن بولونان بو قیرخانك زمند وقلعه‌سنه نفی اولنه‌رق ازمدت ظرفنده‌بورادہ وفات ایتمسی برکه خانه تأثیر وعصیاننی انتاج ایتمشدر .

(قاموس)ده مجدالدين فيروز آبادى ديبوركه « سمندو ؛ ذالك ضم واشباعيله روم اولكه سنده برقلعه آديدر » [١] . (تاريخ دول الاسلام) ده امام ذهبى ديبوركه : « ٩٤ سنهٔ هجريه سنده مسلمة بن عبدالملك روم طوپراغندن سمندوه شهرينى فتح ايتمشدر .» [٢] شاعر مشهور (ابوالطيب المتنبى) ده سيف الدولهٔ حمدانى ايله اماسيه يه كلوب سمندويى زيارت وشو بيتى انشا ايتمشدر .

رضينا و الد مستق غير راض | بما حكم القوا ضب والوشيج
فان يقدم فقد زرنا سمندو | وان يحجم فمد عدنا الخليج

اماسيه ده بولونان وثائق عتيقه ده عموماً بو محله نك نامى (زياره) اولمق اوزره مقيد و مشهور اولوب اليوم (زيره) ديمسى (زياره) دن مخفف اولديغنى كوسترمكده در . بو محله دن

[١] بو عباره نك شرحنده شارح قاموس السيد مرتضى افندينك عباره سنى عاصم افندى ترجمه ايده رك ديبوركه « حالا بلغراد ديدكلريدر . لكن بلغراد قربنده سمندره ديدكلرى اولمق غالبدر » فقط : دقت بيورولورسه شارح ومترجم افنديلرك اصابت ايتمدكلرى محققدر چونكه مسلمه ، سيف الدوله وقيرخان نه روم ايلى قطعه سنده بولونان بلغراده ، نه ده جوارنده بولونان سمندره يه كيتمدكلرى تاريخاً محققدر .

[٢] تاريخ الامم والملوك ده امام طبرى ديبوركه (٩٣ سنه سنده مسلمة بن عبدالملك روم اولكه سنه غزا ايدوب ملطيه نواحيسندن ماسه (اماسيه) وحصن الحديد وغزاله (زيله) وبرجه يى فتح ايتمشدر و ٩٤ ده غزاله (زيله) يه قدر غزا ايتمشدر ، عقد الجمان ده ٩٤ وقوعاتنده مسلمه نك اماسيه وسمندوه يه كلديكى ذكر ايدلمكده در بناءً عليه سمندو شهرى اماسيه قربنده اولديغنه شبهه ايديله من .

ظهور ایدن (خواجه محب الدین مودود الزیاری) ٦٩٠ تاریخنده مشهور مستوفیٔ روم اولوب حفیدی (سعیدالدین موهوب بن الزیاری) ٧٨٧ ده وفات ایدهرك شاد كلدی پاشا تربه‌سی اوكنده مدفون و نام و شهرتی قبر طاشنده محكوكدر.

بوراسی قدیماً پك مشهور اولوب صویی غایت صغوق ، هواسی غایت صاغلامدر . فقط قلعهٔ قدیمه‌سی شهرك شمالنده اولوب كورفز بر موقعده اولدیغندن اورانك هواسی آغیردر . خرابه‌سی پك خفیف بر صورتده كورلمكده‌در . قیرخان خوارزمی بوراده وفات ایتمشدر . شهرك منظرهٔ عمومیه‌سی آچیق اولوب اماسیه شهرینه ناظر ، یشیل ایرماغه مائلدر . شرقندن ماعدا یرلری عموماً باغ و بستان ، باغچه وكلستاندر . المانك برنجیلری بورادن چیقار. محصولاتی پك مبذول اولوب هر نوعی غایت مقبولدر. صوینك كثرتی، مقبولیتی وباغلرینك وسعتی ، لطافتی زیاره خلقنك تشبثات شخصیه‌لرینی تزیید ایتمكده‌در .

بو زیاره ؛ ابتدا كیمك طرفندن یاپیلدیغنه وقدیماً (زمندو) یاخود (سمندو) نامیله و نه صورتله تسمیه ایدلدیكنه دائر تاریخاً بر قید صریح بولنه‌مدیغی كبی زیاره نامی دخی كیمك طرفندن ویرلدیكی اكلاشیله‌مدی . انجق (واضح افندی) تاریخنده « زیره ؛ بر مناسترك آدی اولوب صوكره محله‌یه علم » اولدیغنی یازییور ایسه‌ده بونكده تاریخه مستند برشی اولدیغی

معلوم اوله‌مدی. چونکه : مرحومك؛ کندیسنه معلوم اوله‌میان اسامیٔ قدیمه‌یی برر مناسترك آدی اولمق اوزره کوسترمسی عادتی اولدیغندن اعتماد ایدیله‌مدی . لکن اماسیه‌ده مسکون اولان (سانیت ، سانلی) تورکارینك بورایه (سانیت) دیملری بعده تحریف اوله‌رق (سمندو) دیمسی ملحوظدر .

(بیزانس حکومتی) دورنده بو بلدهٔ لطیفه ؛ اماسیه‌نك شایان تماشا و تنزه مواقع مهمه‌سندن معدوداولدیغنی (دوراموی) دن بری اماسیه‌یه کلن فاتحان اسلامك بورایی زیارت ایتملری و اماسیه امیری (ملك اسماعیل غازیٔ دانشمندی) بورایه التجا ایدوب اهل صلیب فرقه‌سی اماسیه‌یه کیردکده ٤٩٣ ده ملك مشار الیهی بوراده تضییق و شهری عموماً محو واحراق ایتمسی اثبات ایده‌بیلیر .

(سلطان مسعود سلجوقی) اماسیه‌یی مرکز سلطنت اتخاذ ایلدیکی زمان، بو شهری تجدید وعمارتنی تزیید واسکی انتظامنی اعاده و بر قصر لطیف انشا ایده‌رك آب و هواسندن استفاده وبهار کونلرنده بورایی صیق ، صیق زیارت وکوشکنده اقامت ایتدیکی حسبیله (زمندو) لفظی (زیاره) نامیله یاد ایدلدیکی ، یاخود زیاره ؛ زمندو لفظندن غلط اولدیغی ظن اولنور .

امرای سلجوقیه‌دن (خواجه محب الدین مودودزیاری) ٦٨٠ حدودنده بوراده تملی طاشدن و دیواری و مناره‌سی

قیرمزی طوغله‌دن و اوستی اخشابدن بر جامع شریف انشا و ایکی حمام و دره‌نك غرب شمالیسنده جسیم دیوار ایچنده کول بنا ایتمشدر. کول دیواری یوکسك اولوب ایچنده بولونان صویی، سیلدن محافظه ایچون کارکیر و متین دیوار ایچنه آلمشدر. سلطان بایزید خان ثانی حضرتلری اماسیه والیسی ایکن ٨٧٠ حدودنده اشاغی کولی انشا و آلتنده‌کی باغلری عموماً خاص باغچه اتخاذ ایتمش و ١١٤٣ تاریخنه قدر بستانجیلر کتخداسی اداره‌سنده بولنمشدر.

بعده خواجه مودود جامعی زلازل وعوارضدن مصاب اولوب ٩٧٠ حدودنده کچی اوغلی (الحاج علی چلبی) تجدید واعمار و اوقافنی تنظیم ایده‌رك السنهٔ عامه‌ده و قیود رسمیه‌ده (کچی اوغلی جامعی) دینمکله مشهور و مقید اولمشدر. یاننده عتیق برحمامی و زاویه‌سی و مکتبی واردر..

زیاره، اشاغی محله و یوقاری محله ناملریله ایکی محله اعتبارنده اولوب بو جامع شریف وحمام وسائر مشتملاتی اشاغی محله‌ده‌در. یوقاری محله‌ده اماسیه کتخداسی (الحاج محمد چلبی) ١٠٨٠ حدودنده برجامع شریف بنا ایدوب اشراف محلیه‌دن چلینکیر اوغلی (الحاج علی اغا) ١١٩٨ ده توسیعاً کارکیر اوله‌رق انشا و یاننده بر مناره علاوه ایتمش و ١٢٤٣ ده مجدداً بردها تعمیر اولنمشدر. بونك‌ده یاننده برحمامی و مکتبی واردر. ١٠٧٥ ده زیاره‌لی (الحاج ابراهیم چلبی) دخی اشاغی محله‌نك جهت

شماليه سنده برمسجد شريف واوكنده چشمه ياپمش واوقافنى تنظيم ايتمشدر .

٢٦ (سابق الدين محله سى) ميدان كوپريسنك اوكنده اولوب شرقاً قلعه قپوسى وغرباً قمر الدين محله سى و جنوباً يشيل ايرماق و شمالاً خرشنه طاغى ايله محدود و طيش اماسيه دن معدوددر. السنهٔ عامه ده (سبق الدين محله سى) وقيود رسميه ده (اخى سابق الدين محله سى) دينور .

امراى قديمه دن (سابق الدين ابوبكر) ٧٨٠ سالنه قدر بوراده اقامت ايتديكى مناسبتله تسميه ايدلمشدر . بوراسى قديماً (سولى ملكى) ناميله معروف اولوب كوپرينك باشنده بابازاده (نورالدين قتلوبك) ٧٤٠ ده برمسجد شريف واوكنده بر چشمه بنا واوقافنى تنظيم ايتمشدر بومسجد شريفك غربنده (اهلى خاتون) ٨٧١ ده بر زاويه بنا ايدەرك اوقافنى تنظيم ايتديكى كبى ١٢١٦ ده جانيكلى زاده (محمود طيار پاشا) بر مدرسه و ١٢٤٨ ده اماسيه مفتيلرندن صاچلى (الحاج محمود افندى) بر كتبخانه انشا ايتمشلردر بونلرك اوقافى ضايع اولمشدر.

٢٧ (سراجخانه محله سى) آلچاق كوپرينك جنوب شرقى طرفنده اولوب شرقاً سيل اغزى و غرباً كوپرى باشى وجنوباً قزانجى وقوجه جق محله لرى وشمالاً يشيل ايرماق ايله محدوددر. قديماً (شهنشاه باغچه سى) ناميله مشهور اولان بوموقعده دباغلر وسراجلر اقامت ايدەرك (چلبى سلطان محمد خان) حضرتلرينك

اماسیه‌ده اجرای سلطنت بیوردیغی اثناده بوراده برسراجخانه انشا ایتدرمش اولمسی بونام ایله اشتهارینی موجب اولمشدر .

بو محله‌نك باشنده کوریلان حمام ؛ (سلطان شهنشاه) بن سلطان مسعود سلجوقی اثری اولدیغی قیداً کورلمشدر. بو حمامك شرق طرفنده اماسیه امیری (شادکلدی پاشا) ٧٧٣ حدودنده تملی طاشدن و دیواری و قبه‌سی طاش و طوغله‌دن برجامع شریف و یاننده برمناره انشا ایتمشدر. جامع شریفك درونی شرقدن غربه طوغرو اوزون و اورته‌سنده برکمر اولوب ایکی قبه ایله مستوردر .

بو جامع شریف ؛ مؤخراً (سراجخانه جامعی) و (سراجلر جامعی) نامیله مشهور اولمشدر تاریخ طاشی سوکولمش اولدیغی مناسبتیله بانیسی اونودلمش ایسه‌ده قید عتیقده (جامع شادکلدی پاشا) عنوانیله کورلمشدر . وقفیه‌سی بولنه‌مدیغی جهتله تاریخی تخمین صورتیله کوستریله‌بیلمشدر. اسبق قول کتخداسی زورلی زاده (الحاج محمد اغا) و اعیاندن (الحاج عثمان اغا) ١١٧١ تاریخلرنده دکانلر وقف ایدوب کرسی مشیختی احداث ایتمشلردر. ١١٤٧ ده اماسیه قاضیسی چتن زاده (الحاج احمد افندی اوکنه بر شادروان بنا وصو اساله ایتمشدر .

بو محله‌نك منتهای شرقیسنده سیل اغزنده غربیلر اغاسی محمد اغا) ٩٢٣ ده برمسجد شریف بنا واوقافنی تنظیم ایدوب (غربیلر مسجدی) دینمکله مشهور اولمشدر . زمان بناسندن ١٢٨١ تاریخنه قدر تعمیر وتجدید اولنه‌رق محافظه ایدلدیکی

حالده اسبق اماسیه متصرفی ضیا پاشا حکومت قوناغنی انشا وکوپرینک اوکنی تسویه وبورادە بولونان مزارلغی رفع ایلدیکی اثناده بو مسجدی ده هدم و تسویه ویرینی صاتوب حکومت قوناغنه صرف ایتمشدر . الیوم مزارلغك و مسجدك یری بدستان اولمشدر سراجخانه جامعشریفنك شرق طرفنده (الاجه یحیی بك مدرسه‌سی) و غرب طرفنده (حاجی محمود افندی مدرسه‌سی) وایلریسنده (مولویخانه) اولوب بونلرك تفصیلاتی مدارس وزوایا مبحثلرنده ذکر اولنه‌جقدر .

۲۸ (سرای محله‌سی) قیزلر سراینك التنده اولوب شرقاً ساده هلکیس وغرباً جامع اندرون محله‌لری وجنوباً یشیل ایرماق وشمالاً قیزلر سرایی ایله محدوددر. قیزلر اغاسی (فیروز اغا) ۹۰۰ ده بومحله‌ده بر مسجد شریف بنا واوقافنی تنظیم ایتمشدر . مشهور (قرق بدل) بورادە اولوب سرای مذکور وقتیله معمور ایکن خدمه واوشاقلر مسکون ایدی موقعی بایر اولوب اوکنده بولنمسی باعث تسمیه اولمشدر .

۲۹ (سعدالدین محله‌سی) ایچری شهرده میدان قپوسنك ایچ طرفنده اولوب شرقاً قورشونلی محله‌سی و غرباً میدان قپوسی وجنوباً یشیل ایرماق وشمالاً قلعهٔ بالا ایله محدوددر . قدیماً سوباشی موسی ملکی یرنده اولوب ۷۷۰ تاریخنه قدر علمادن (سعدالدین چلبی) بورادە اقامت ایتدیکی مناسبتله تسمیه ایدلمشدر (اخی سعدالدین محله‌سی) نامیله مقید اولان بورایه السنهٔعامه‌ده (اخ سادالدین محله‌سی) دینور .

مومى اليهك اولادندن كاتب ديوان سلطانى (سعدى افندى) ٨٧٨ ده بوراده برمسجد شريف وزاويه بنا واوقفى تنظيم ايتديكى كبى اماسيه مفتيسى مؤيد زاده (على چلبى) دخى جوارنده ٨٨٣ ده برمكتب انشا واجزا وقف ايتمش وبونلر خيراتى جوارنده مدفن مخصوصلرنده مدفون اولمشلردر. سعدى افنديك زاويه‌سنده طعاميه‌سى وار ايدى .

٣٠ (شامليلر محله‌سى) قوش كوپرينك طرف شمالنده اولوب شرقاً يشيل ايرماق وغرباً مزارلق وجنوباً قلعهٔ بالا اتكى وشمالاً باغچه‌لر ايچى باغلريله محدوددر قديماً (ملك اسمعيل دانشمندى) اقامت ايتديكى مناسبتله (دانشمندلى ملكى) ديه مشهور ايكن ٧٩١ تاريخنده توركلردن مصر حكمدارى (ملك اشرف شعبان) ايله چركسلردن (ملك ظاهر برقوق) اراسنده ظهور ايدن منازعات داخليه‌ده ملك اشرفه مظاهر اولان شامليلر اطرافه هجرت ايتمكه مجبور اولدقلرى اثناده بر قسمى ده اماسيه‌يه التجا ايتمش وبو محله‌يه اسكان ايدلمش اولديغى مناسبتله شامليلر محله‌سى ديلمشدر .

قيود عتيقه‌ده (شاملولر محله‌سى) مقيد و السنهٔ عامه‌ده (شاملر محله‌سى) ناميله مشهوردر . شو منازعه ومهاجرت تواريخ عربيه‌ده مفصل ومذكور اولديغى حالده واضح افنديك ملوك بنى اميه دورنده اماسيه‌يه كلن شاملولر بوراده اوطورديغى مناسبتله شاملولر محله‌سى ناميله مشهور اولمشدر» ديمسى غرائب واضحاتندندر .

بومحله‌ده (ملك غازی) بكك جامعی وتربه‌سی اولدیغی قیداً مثبت اولوب عوارض كونیه‌دن خراب اولدیغی جهتله كوچك قپو اغاسی (ایاس اغا) ٩٠٠ ده كاركیر برجامع شریف ویاننده برمناره واوكنده برمدرسه وبرده مكتب انشا و اوقافنی تنظیم ایتمشدر . بیوك‌قپو اغاسی (حسین اغا) دخی برمدرسه‌بناسیله بومحله‌یی احیا ایتمشلردر .

٣١ (شامیجه محله‌سی) كوك مدرسه جوارنده و قدیماً (كودول‌مالكی) یرنده‌اولوب شرقاً رجب وغرباً كوك مدرسه وجنوباً چیقرق‌محله‌لری وشمالاً شوسه‌یولی‌ایله‌محدوددر. كوچك شامی دینك اولان معمار مشهور (شمس‌الدین احمد شامیجه) [١] ٨٥٦ سالنه‌قدر بوراده اقامت ایتدیكی مناسبتله (شامیجه محله‌سی) دینمشدر .

معمار مومی‌الیه ٨٤٧ده بوراده برمسجد شریف واوكنده برچشمه ویاننده برمكتب بنا و اوقافنی تنظیم ایتمشدر . مكرراً یاندیغندن ١١٩٨ده توریدی‌زاده (الحاج‌علی‌اغا) مجدداً مسجدی اعمار ومدرسه بنا واوقافنی ترتیب ایتمشدر . بومحله‌ده خلفت غازی الهٔ قاضیعسكرابراهیم افندینك برر مدرسه‌سی وبك‌چوق

---

[١] اماسیه‌ده یكدیكرینه معاصر ایكی معمار مشهور اولوب هر ایكیسی‌ده (شمس‌الدین احمد شامی) نامیله معروف اولدیغندن ارالرینی تفریق ایچون برینه (شامی چلبی) دیكرینه‌كوچك معناسنی اشعارایدن (شامیجه چلبی) دینمشدر .

امرا وقضات وعلمانك تربه‌لری ومدفنلری واردر . جمله‌سی قریباً ذکر اولنور .

٣٢ (شهره کوسه‌دی محله‌سی) اوزون یول مزارلغنك اوسته‌نده اولوب شرق وشمال طرفلری مزارلق وغرب وجنوب طرفلری‌ده قره قیا اتکلریدر شهرك خارجنده برمحله کبی اولوب بوراده (شهره کوسه‌دی) دیمکله مشهور اولان (پیر سنان خلوتی) حضرتلری ٩٥٧ سنه‌سنه قدر اقامت ایتدیکی مناسبتله قیود عتیقه‌ده (شهره کوسدی نام دیکر پیرسنان محله‌سی) مقید والسنهٔ عامه‌ده (شارا کوسدی محله‌سی) دیمکله‌مشهور اولمشدر

پیرمشارالیه ؛ اثنای وعظنده اماسیه‌والیسی شهزاده (سلطان مصطفی)حقنده بعض تعریضات وموأ خذاته جسارت ایلدیکنه حدت ایدن شهزادهٔ مشارالیه ، بونی وعظ ونصیحتدن وخلقی مجلس و عظنه دوامدن منع ایتمش اولدیغندن پیر حضرتلری کوسه‌وب عهده‌سنده بولونان وظائفی ترك ایده‌رك بومحله‌ده اقامت وانزوا ایتمشدر . پیرمشارالیهك احباسی بومحله‌ده برزاویه ویاننده برمسجد شریف وچشمه بنا واطرافنده‌عقارات انشاسیله بورایه وقف ایله‌مشلردر. الیوم بونلرك موقعی بیله غائب اولوب تربه‌سی ١٣٠٤ ده بولنمشدر یالکزچشمه‌سی موجوددر .

٣٣ (صاواتجه محله‌سی) صغوق پیکارك التنده اماسیه‌نك منتهای شرقیسنده کائن؛ شرقاً لقمان طاغی وغرباً دره وجنوباً صغوق پیکار وشمالا اخوز اوکی ایله محدوددر . خلفای صفویه‌دن

ارزنجـانی (عبدالرحمن خلوتی) حضرتلری بوراده اقامتله زاویه‌سی اوکنده چشمه والتنده اغاجدن اوفاق اوله‌رق (صاواق، هاوود) [١] یاپدردیغی مناسبتله اوهاووده (صاواقجه) دینمش و مؤخراً محله‌یه علم مخصوص اولمشدر . الیوم السنهٔ عامه‌ده (صاواقجه محله‌سی) دینمکده‌در . (شیخ قریق ، شیخ غریق) قضیه‌سی کبی بعض ذوات بو(صاواقجه) یی‌ده (سوادیه) شکلنده یازمش وقیود رسمیه‌یه بوصورتله کچمشدر فقط بویازیش ٩٨٠ دن صوکره حادث اولمشدر قیود عتیقه‌ده (صواقچه محله‌سی) مقیددر. لسان عربی‌ده سرچه معناسنه اولان (سه ده وقرالتی وبرشهرك کوی کندی معناسنه اولان (سـواد) کلمه‌لرینك بومحله ایله مناسبتی اکلاشیله‌مز . بومحله‌ده (مراد اغا مسجدی) و (عبدالرحمن مدرسه‌سی) و (صاواقجه چشمه‌سی) اولوب مسجد شریف ١٠٢٩ حدودنده درکاه عالی چاوشانندن (مراد اغا) بنا ایتمشدر . مدرسـه قریباً ذکر اولنه‌جقدر . الیوم بونلردن اثر یوقدر. چشمه موجود ایسه‌ده نامی تبدل ایتمشدر .

٢٤ (صوفی زاده محله‌سی) کمشلی زاده محله‌سنك آلتنده اولوب شرقاً یاقوتیه وغرباً وجنوباً کمشلی زاده محله‌لری وشمالاً یشیل ایرماق ایله محدوددر. قدیماً (غیاث الدین شاه باغچه‌سی)

---

[١] چشمه‌نك التنه وضع ایدیلان صوتکنه‌لرینه ؛ اغاجدن اولورسه (صاواق) وطاشدن اولورسه (هاوود ، هافد) دینور بعضاً یکدیکری مقامنده استعمال اولنور .

يرنددر . چلبی سلطان محمدخان حضرتلرینك معلم ومستشاری صوفی بایزید چلبی زاده (محمود چلبی) بومحلهده اقامت ایتدیکی مناسبتله (صوفی زاده محلهسی) دینمشدر .

٨٣٥ ده مومیالیه (محمودچلبی) بومحلهده برمسجدشریف و ٨٤٣ ده یوزکیج پاشانك حلیلهسی (شاهبولا خاتون) بنت مصطفی بك بومسجدك یاننده برمکتب وچشمهبنا وهرایکیسیده اوقافنی تنظیم ایتمشلردر . بومحلهده برقادری تکیهسی اولوب قریبا ایضاح اولنور . سلطان سلیمان خان قانونی وزراسندن (صوفی محمد پاشا) بومحلهده تولد ایتمشدر .

٢٥ (صوفیلر محلهسی) کدیکلی قیانك شرق شمالی اتکنده اولوب شرقاً پیر الیاس مزارلغی وغرباً کموشلی زاده وشمالاً یاقوتیه ومحمد پاشا محلهلری وجنوباً بالوس قیاسی اتکلری ایله محدوددر . بومحله قدیماً (بهرامشاهملکی) دیمکله مشهور اولوب حضرت پیر الیاس وعبدالرحمن چلبیلر دورنده مشهور طقوز قدرصوفیلرك اقامتکاهی اولدیغی مناسبتله(صوفیلر محلهسی)دینمشدر .

بو محلهده (امیر مبارزالدین بهرامشاه) برمسجد شریف وچشمه بنا ایتمشدر . بوکا (بهرامشاهمسجدی) دینور . بعده کموشلی زاده (خواجه جلال چلبی) بو محلهنك باشنده یوکسك بر موقعده حضرت پیر ایچون بر زاویهٔ عالیه بناسیله (پیر عبدالرحمن چلبی) دورنده (قصر صوفیان) تسمیه ایدلمشدر .

بعده سلطان بایزید خان ثانی دورنده بکلر بکیلردن حاجی سنان بك زاده (عبدالله پاشـا) ٨٩٠ ده کارکیر و غایت متین بر جامع شریف و شرق طرفنده بر مناره و اوکنده برمدرسه و دار القرا بنا ایلدیکنی متعاقب ارتحـال ایلدیکندن مخدومی دفتردار (عبدی ، عبـدالکریم بك) ٩٠٧ ده اوقافنی تنظیم ایتمشدر .

بو جامع شریف صوفیلر جاده‌سی اوزرنده اولوب یوکسك اولدیغی مناسبتله طاش مردیون ایله چیقیلیر . مردیونك اوکنده بولونان قپونك ایچ طرفی جامع شریفك اوك حولیسی اولوب اوستی قبه ایله مسـتوردر . جناحلرنده ایکیشر اوطه اولوب مدرسه‌سی بو اوطه‌لردر . بو حولی اوکنده ینه طاش مردیون اولوب جسم قپوسـندن جامع شریفه کیریلیر . جبهه‌سی سـیاه طاشدن مصنوع اولوب قپوسی اوزرنده شو کتابه واردر .

« عمر دار الحدیث عبدالله پاشـا بن الحاج سـنان عفی الله عنهما فی ایام سلطان بایزید عز نصره فی سنة تسعین و ثمانمائة » شو کتابه‌نك دلالتی اوزره بو جامع شریف ومدرسه دارالحدیث اولمق اوزره بنا ایدلمش و ٩٠٧ تاریخلی وقفیه‌سنده دخی بو جهت مصرح بولنمشدر .

٣٦ (عجم علی محله‌سی) اوزون یول منتهاسـنده اولوب شرقاً چراغچی وپروانه بك وغرباً چریباشی وجنوباً دارالسلام وشمالاً خواجه سـلیمان محله‌لریله محدوددر . مشـاهیر اعیاندن

(خواجه الحاج عجم علی اغا) ۸۸۰ تاریخنه قدر بوراده اقامت ایتدیکی مناسبتیله تسمیه ایدلمشدر .

خواجهٔ مومیٰ الیه بو محلهده خانهسی او کنده برچشمه ویاننده برمکتب و احفادندن (بالی بك) بن مصطفی چلبی بن خواجه عجم علی اغا ۹۱۷ ده کارکیر برجامع شریف وشرق طرفنده بر مناره بنا و اوقافنی تنظیم ایتمشدر بوجامعی یاپان معمار (محمود چلبی) اولدیغی یان پنجرهسی اوزرنده ویاپدیران (بالی بك) اولدیغی قپوسی اوزرنده محکوکدر .

کتابه شودر « عمر هذا المسجد المبارك بالی بك فی سنه سبع عشر وتسعمائة » شوکتابهنك آخر طرفی برمقدار قیریلمش اولدیغی جهتله (بالی) نك نصف اعلاسی قیریقدر . ۹۱۷ ده تسجیل ایدیلان وقفیهسنده اسمی محرردر . بوجامع شریف مکرراً تعمیرایدلمش و ۱۲۷۱ ده یانمش اولوب منارهسی هدم ایدلدیکندن (یانیق مناره) نامیله مشهور اولمشدر .

۳۷ (فتحیه محلهسی) قبانك آلتنده اولوب شرقاً دره و غرباً حاجی حمزه و جنوباً قبا و شمالاً قیلیججی محلهلریله محدوددر . بوراسی قدیماً (فتح غازی ملکی) نامیله مقید اولوب بعده فتحیه دینیدیکنه کوره اماسیه محافظلرندن (فتح غازی) بوراده اقامت ایتدیکی آکلاشلمقدهدر واضح افندی « رأس المنابر [۱] طرفندن ابتدا بو محله فتح ایدلدیکی جهتله

(۱) اماسیهیی صوك دفعه اولهرق قطعیاً فتح ایدن (دانشمند احمد غازی) اولدیغی تاریخاً محققدر . واضح افندینك رأس المنابر دیدیکی بوذات اولسی در .

تسمیه ایدلمش » اولدیغنی یازییور .

بو محلهده (فتحیه جامعی) نامیله مشهور بر جامع شریف اولوب هیئت حاضرهسی کلیسادن محول اولدیغنی کوسترمکدهدر. ٥١٠ حدودنده (فتح غازی) طرفندن جامع شریفه تحویل ایدلمش اولدیغنه اسمی دلالت ایدر . ١٠٥٧ زلزلهسنده مصاب اولدیغندن فتحیهلی (مصطفی صدقی پاشا) تعمیر و همشیرهسی اولوب (جان میرزا پاشا) نك حلیلهسی اولان (عایشه خانم) ایله اوقافنی ملکاً و نقداً تنظیم ایتمشلردر . ١٠٤٨ ده کرسی شیخی (الحاج حسن افندی) املاك ونقودینی بوجامعه وقف و تعمیر ایلدیکی کبی ١١٩١ ده متولی (الحاج علی اغا) دخی تعمیر ایتدیرمش و ١٣٠٠ ده متولی اینجه زاده (الحاج محمد عارف افندی) دخی تعمیر وغرب طرفنه کارکیر بر مناره علاوه ایلدیکی اثناده ظهور ایدن بر مرمرك اوزرنده کتابهٔ محکوکه کورلمش و یدنجی قرن میلادی اوائلنده بیزانس ایمپراطورلرندن فوقاسك قیزی، پرنسس (الینا) طرفندن یاپدیرلمش اولدیغی خبر ویرلمشدر .

اماسیه قاضیسی منلا بکلك دیمکله مشهور مصلحی زاده (عبدالرحمن چلبی) بو محلهده بر حمام انشا ایدوب مخدومی قاضیعسکر منلا ولدان (محمد چلبی) دخی حمامك اوستنده برمدرسه بنا ایدهرك بونك مخدومی قضاتدن (عبدالرحمن چلبی) ٩١٢ ده حمامی وقف ایتمشدر حمام و مدرسه (قاضی حمامی)

و (قاضی مدرسه‌سی) نامیله معروف اولوب مدرسه تماماً منهدم ویری‌ده غائب اولمشدر .

٣٨ (قبا محله‌سی) قافك ضمیله کوشك قپاسی آلتنده یوکسك بر موقعده‌در . شرقاً دره و غرباً یول و جنوباً کوشك قپاسی و شمالاً فتحیه محله‌سی ایله محدوددر . بورانك قدیماً اسمی (قبالو محله‌سی) اولوب سادات حسینیه‌دن و فرغانه ایالتی داخلنده کائن (قبا) قصبه‌سی اهالیسندن اماسیه‌ده (قبالو شیخ) دیمکله مشهور (جمال الدین حسین بن محمد الفرغانی القباوی) ٨١٠ تاریخنه‌قدر بوراده ساکن اولدیغی مناسبتله (قبالو محله‌سی) بعده (قبا محله‌سی) دینمشدر .

سید مشار الیهك حفیدی (الشیخ حسام الدین حسین الخلوتی) ٨٥٧ ده بو محله‌ده برمدرسه ویانده برجامع شریف و چشمه و کندیسنه بر تربه بنا و اوقافی تنظیم ایتمشدر . ١٠٧٩ ده جامع و مدرسه خراب اولدیغندن اماسیه متسلمی قبالی (عبدی بك) ١٠٨٠ ده مجدداً جامع شریفی و اوغلی (محمد پاشا) دخی ١١٠٥ ده مدرسه‌یی اعمار ومکتب علاوه ایتمشدر .

٣٩ (قراطای محله‌سی) ایچری شهرده اولوب شرقاً جامع اندرون وغرباً قورشونلی وجنوباً خاتونیه محله‌لری وشمالاً طاغ ایله محدود وقلعه دزداری و اماسیه محافظی اولان امرای سلجوقیه‌دن (جلال الدین قراطای) نامنه منسوبدر بو محله‌نك جهت غربیه‌سی (یاغیبصانیه) دیمکله مشهور اولوب

بوراده عماد زاده (محمودچلبی) ٨٠٧ ده بر زاویه و دارالضیافه و ٩٤١ ده (الشیخ خیرالدین خضر افندی) برمسجد شریف و یاننده فحول علمادن عینتابی (قره عثمان افندی) ١١٤٨ ده بر درسخانه‌بنا وهر بری اوقافنی تنظیم ایتمشدر. مسجدمذکور (شیخ‌مسجدی) نامیله‌مشهوراولوب‌احفادندن‌ایکنجی (الشیخ خضر افندی) ١٠٥٨ ده تجدید و اوقافنی توسیع ایتمشدر.

٤٠ (قزانجی محله‌سی) قیود عتیقه‌ده (قزانجی طوغان محله‌سی) نامیله مقید اولوب سراجخانه محله‌سی اوسته‌ده کائن و شرقاً قوجه‌جق و غرباً بوزه‌خانه و جنوباً خواجه سلیمان و شمالاً سراجخانه محله‌لریله محدوددر قدیماً شهنشاه باغچه‌سی یری اولوب ٨٥٦ ده سکبان باشیلقدن معزولاً اماسیه‌یه کوندرلمش و بوراده اقامت ایتمش اولدیغی مناسبتله نام وشهرتیله تسمیه ایدلمشدر. نام قدیمی (قیا پاشا محله‌سی) در.

بو محله‌ده قیا پاشانك ٨٠٥ ده بنا المدیکی بر حمامی و مکتبی اولوب ٨٩٠ ده بویوك قپو اغاسی (حسین اغا) کبیر بر بدستان ویاننده قیزلر اغاسی (فیروز اغا) دخی دیکر بدستان و بونك جنوبنده کیلاری (سلیم اغا) دخی ینه ٨٩٠ ده کارکیر بر جامع شریف و یاننده بر مناره بنا و هر بری اوقافنی تنظیم ایتمشلردر. جامع شریفك قپوسی بالاسنده شو بیتلر محکوکدر.

بارك الله ایها المسجد عجز العقل عن مناقبك
بناك حضرة سلیم اغا صاحب المنة لواهبك

و افاض الرحمن تاريخا   رفع الاله شان صاحبك

شو تاريخ تاملك دلالت ايلديكى ٨٩٠ ده جامع شريفك بناسنى اتمام ايدوب ٩٠٠ تاريخنده وقفيه‌سنى تنظيم ايتديكى سجلات شرعيه‌دن مستبان‌در فقط السنهٔ عامه‌ده و اكثر قيود مسجلاتده (كيلارى سليمان اغا جامعى) ناميله مشهور و مقيد اولديغنه باقيلير سه قيد محكوك ده كوريلان (سليم اغا) تعبيرى ؛ (سليمان اغا) لفظنك وزن مصراعه صيغمديغى جهتله اختيار ايدلمش اولديغى احتمالى وارد خاطر اولور . قيا پاشا خراب حماملك اوستنده خراب اوله‌رق كورولن مسجد شريف فضلادن (منلا بخشى خليفه) حضرتلرينك بنا كرده‌سى اولوب ٨٢٣ ده وقفيه‌سنى تنظيم ايتمشدر .

٤١ (قمرالدين محله‌سى) ميدان كوپريسنك شمالنده اولوب شرقا اخى سابق‌الدين و غربا حكيم چلبى محله‌لرى و جنوبا يشيل ايرماق و شمالاً طاغ ايله محدود در اماسيه واليسى (مبارزالدين خليفه آلپ) خدمتندن نشئت ايده‌رك امرادن اولان (قمرالدين الخادم) ٦٤١ حدودينه قدر بوراده اقامت ايتديكى مناسبتله (قمرالدين محله‌سى) دينمشدر .

بوراده امير عمادالدين سولى بكك بر مسجدى و حمامى اولوب ١٠٧٩ ده خراب اولديغندن اماسيه متسلمى (الحاج على اغا) تجديد و ١١٤٣ ده محترق اولديغندن اعياندن سانجى زاده (الحاج حسن اغا) تعمير ايتديرمشدر ايرماق كنارنده

امرادن ابوبكر بكك كريمه‌سی (فخرالنساء خاتون) ٩١٤ ده
بر مسجد شريف و يانده بر مكتب بنا و اوقافنی تنظيم
يتمشدر .

٤٢ (قوجه‌جق محله‌سی) اوزون مصطفى محله‌سی آلتنده
اولوب شرقاً سيل آغزی و غرباً قزانجی و جنوباً اوزون
مصطفى و شمالاً سراجخانه محله‌لريله محدوددر . بوراده
(قوجه‌جق) ديمكله مشهور (خواجه الحاج احمد چلبی)
اقامت و ٨٧١ ده بر مسجد شريف و مكتب و چشمه بنا
ايتديكی مناسبتله تسميه ايدلمشدر .

بو مسجد شريف مكرراً تجديد ايدلمش و حاجی بك‌زاده
(محمد بك) ١٠٧١ ده بو جامعی اعمار و وقف عقار ايدوب
ينه ياتمش اولديغندن ١٢٣٠ ده تجاردن بندرلی (الحاج
فيض الله اغا) مجدداً بنا و احيا ايده‌رك قبله طرفنده برمدرسه
و يانده بر مكتب انشا و اوقافنی تنظيم ايله‌مشدر مشاهير
اوليادن ايكنه‌جی زاده (الشيخ صفی الدين محمود الخلوتی)
حضرتلرينك تربه‌سی بومحله‌ده‌در .

٤٣ (قورشونلو محله‌سی) ايچری شهرده يوقاری حمامك
جوار غربيسنده اولوب شرقاً قراطای و غرباً اخی سعدالدين
محله‌لری وجنوباً يشيل ايرماق و شمالاً طاغ ايله محدوددر . بومحله
(ياغيبصانيه) اولوب ملوك دانشمنديه‌دن (ياغيبصان غازی)
بوراده برخان جسيم بنا ايده‌رك (خان ياغيبصان) ديه ٥٦٠

تاريخندن برى مشهور اولمش و مؤخراً احفادندن (جمال غازى بك) تعمير واوزرينى قورشون ايله ستر ايلديكندن (قورشونلو خان) ديمش و بعده خان لفظى حذف اولنه‌رق (قورشونلو) نامى بو محله‌يه علم اوله‌رق قالمش اولديغى قيود عتيقه تتبعاتندن آكلاشلمشدر .

سلطان مسعود سلجوقى سرايى بو محله‌ده اولوب مؤخراً قضاندن آل مسعوده انتقال ايتمكله بونلردن (علاء الدين على چلبى) بن ابى القاسم احمد بن مسعود ايرماق كنارنده ٨٤٠ ده برمسجد شريف واوكنده برچشمه بنا واوقافنى تنظيم ايتمشدر . اشقيا وقعه‌سنده يانديغندن ١٠٤٧ ده اماسيه‌يه كلن صدر اسبق (بيرام پاشا) مجدداً احيا واوقافنى توسيع ايتمشدر . يوقارى حمام ديمكله مشهور حمام بو محله‌نك باشنده اولوب سلطان مسعود سلجوقى آثارينك اماسيه‌ده بولنان بقاياسندن معدوددر . بودخى اوقاف خاتونيه‌دندر

٤٤ (قليججى محله‌سى) بورمه مناره جامع شريفنك قبله طرفنده اولوب شرقاً دره وغرباً پروانه وچراغجى وجنوباً فتحيه وشمالاً اوزون مصطفى محله‌لريله محدوددر . قديماً (قليج محله‌سى) وبعده (جودار محله‌سى) ديمكله مشهور ومقيد ايكن سلطان سليم خان اول امراسندن (قليججى يوسف بك) بو محله‌دن ظهور واشتهار و ٩١٧ ده دره كنارنده برمسجد شريف انشا واوقافنى تنظيم ايتديكى مناسبتله (قليججى محله‌سى) ديمشدر .

٤٥ (كوبجكز محله‌سی) قره‌قیانك اتكنده اولوب شرقاً اوزون یول مزارلغی وغرباً چیقرق محله‌سی وجنوباً طاغ وشمالاً رجب و اوچلر محله‌لریله محدوددر. بواسم ، قیود عتیقه‌ده (كوكجكز ولد سوروق) ومحله‌ده (كوكجكز محله‌سی) نامیله مقید اولدیغنه بناءً كوبجكز ، كوكجكز اسمندن غلط اولدیغی محققدر. بوكوبجكز دیدیكمز ذات ءسالور قبیله‌سندن وسلطان مسعود سلجوقی امراسندن (بهاء الدین كوكجكز) اولوب ٥٧٥ تاریخلرینه قدر بو موقعده اقامت ایتدیكی مناسبتله تسمیه ایدلمشدر.

بومحله‌ده امرای سلجوقیه‌دن صاحب اعظم (مهذب الدین علی) دامادی (حسام‌الدین كپوك ساغوزی [١]) ٦٦٠ حدودنده بومحله‌ده مختصر برمسجدشریف بنا ایدوب (كپوك‌مسجدی) دینمشدر . بعده بو مسجدی ٨٠٠ حدودنده (داود بك) تجدید واوقافنی تنظیم ویاننده برمكتب علاوةً انشا ایدوب ٩٥٧ ده (علی چلبی) بن منصور چلبی و ١١٠٨ ده متولیسی (الحاج عبدالقادر اغا) وبعده بونك حفیدی (حافظ الحاج محمد اغا) مجدداً یاپدیرمشلردر .

٤٧ (كپوك مدرسه محله‌سی) اماسیه‌نك منتهای جنوبیسنده

---

(١) عقدالجمان ده پروانه معین الدین سلیمانك همشیره‌سی زوجی حسام الدین كباوك الرومی دیه مسطور اولان ذات بودر .

٤٦ (كوپری باشی محله‌سی) الحاق كوپرینك جهت جنو-
بیه‌سنده اولوب شرقاً سراجخانه وغرباً اسكی كتخدا وجنوباً
قزانجی محله‌لری وشمالاً یشیل ایرماق ایله محدوددر . مذكور
كوپرینك باشنده اولدیغی مناسبتله تسمیه ایدلمشدر. كوپرینك
باش طرفنده اسبق اناطولی والیسی عمرپاشا زاده (الحاج عثمان
بك) ١١٦١ ده بر مسجد شریف بنا واوقافنی تنظیم ایدوب
اولادی حسن اداره ایلدیسه‌ده مؤخراً باقلمدیغندن خراب
اولمش و١٣٠٠ ده اماسیه نائبی ودینی زاده (الحاج محمد امین
افندی) بومسجدی پك مكمل ولطیف بر صورتده تجدیداً
احیا ایتمشدر.

مومی الیه (الحاج عثمان بك) بومحله‌ده بردار الحدیث
وكتبخانه وچشمه بنا ایدرك نامنی ابقا ایتمشدر . مومی الیهك
خانه‌سی اتصالنده یان یانه ایكی حمام اولوب (آلاجه حمامی)
دینمكله مشهور اولمش و ٨٧٥ تاریخنه قدر (آلاجه یحیی بك)
بن یعقوبشاه چلبی تصرفنده قالمشدر. كوپرینك رأس شمالیسنده
بولونان حمام اماسیه حكمداری (شهنشاه سلجوقی) آثارندن
اولدیغی مقیدایسه‌ده بوایكی حمامه دائر برصراحت كوریله‌مدی.
بوایكی حمامك وضعیتلرینه وآلجاق كوپری حمامی سویه‌سنده
بولندقلرینه باقیلیرسه آثار سلجوقیه‌دن اولدقلری اكلاشیلیر.
میر مومی الیه (یحیی بك) اماسیه امیری (شاد كلدی پاشا)
احفادندن اولدیغی وحماملرك‌ده بونك تصرفنده ارثاً بولندیغی

ملاحظه اولنورسه بونلرکده پاشای مشارالیهك آثارندن اولمسی لازم کلیرسه‌ده بو ایکی حمامك اماسیه‌ده موجودیتی شاد کلدی پاشانك تولدندن مقدم اولدیغی ؛ مشارالیهك آثارندن اولمدیغنی اکلاتیر. بو حماملر الحاج عثمان بکك اوقافندندر.

(کوك مدرسه محله‌سی) قیلیج ارسلان تربه‌سی دیمکله مشهور (طورمطای تربه‌سی) شرقنده اولوب شرقاً شامیجه وجنوباً شیخ قریق محله‌لری وطاغ وشمالاً یشیل ایرماق وغرباً یول ومزارلق ایله محدوددر قدیماً (کودول ملکی) اولوب (کودول محله‌سی) دینور ایدی . ٦٦٥ ده اماسیه والیسی بکلر بکی (امیر سیف الدین طورمطای) بو محله‌ده جامع ومدرسه بنا ایده‌رك مدرسه‌سی (کوك مدرسه) نامیله مشهور اولدیغندن محله‌یه علم مخصوص اولمشدر .

مدرسه‌یی حاوی اولان جامع شریفك جبهه‌سی غایت مصنع اولوب طاش اوزرنده قبارتمه‌لی چیچکلر شایان تماشادر . اوك طرفی یوکسك اولدیغی مناسبتله ایکی طرفلی طاش مردیونی وقپوسی اوکنده صفه‌سی وسیاه مرمردن یاپیلمش کبی غایت متین برصورتده پایدار اولان بدیع ومصنع تحته قپوسی واردر قپونك اورته ستوننده محکوك اولان (عمل ابو مسلم کالنجار) عباره‌سندن معمار مشهور (ابومسلم کالنجار) طرفندن یاپیلدیغی اکلاشلمقده‌در .

قپودن ایچری کیرلدکده اوزری قبه‌لی واسع بر بوشلق اولوب

قپونك ایکی طرفنده بر اوطه وصول جناحنده عظیم بر تربه وبو تربه‌نك آلتنده طاش مردیون ایله اینیلیر دیگر بر اوطه مشاهده اولنمقده‌در . بونلره دائر ایضاحات مدارس وتربه‌لر بحثنده ذکر اولنور .

شکلاً مربع اولان بوشلغك اوکنده دیکر بر قپودن جامع شریفه کیریلیر . بو جامع شریف جسیم طاشلردن بنا ایدیلوب قپوسی اوزرنده کتابه‌سی سوکولمش اولدیغندن ١٣١٦ ده متولی کورجی زاده (محمد نجیب بك) طرفندن تعمیر ایدلدیکنه دائر بر کتابه قونمشدر قارشوسنده (طورمطای) مرحومك تربه‌سی واردر . تولیتی ، واقف مشارالیهك حیاتنده حفیدی (امیر جلال الدین محمد پروانه بك بن امیر مبارزالدین موسی) یه واولادینه تخصیص ایدلمشدر .

بو محله‌نك شمالنده باغچه ایچنده امرای عثمانیه‌دن بیرام بك زاده (ملك غازی بك) دیمکله مشهور ملك الامرا (اسمعیل بك) ٨١٩ ده بر زاویه بنا واوقافنی تنظیم ایدرك تولیتی اولادی طرفندن اداره ایدلمش وتکیه شیخی ومتولیسی اولان (سنبل محمد افندی) ١٢٤٥ ده بر مسجد شریف علاوه ایتمشدر .

بو زاویه‌نك اتصال غربیسنده وزرای عثمانیه‌دن اتابك زاده (یورکیچ پاشا) بر دائرۀ مخصوصه ایچنده غایت مصنع ، جبهه‌سی مرمردن واطرافی قزلجه طاشدن اوفاق ودلنشین ، صوکدرجه متین بر جامع شریف وشرق طرفنده بر مناره وقپونك یان

طرفنده كنديسنه واولادينه مخصوص بر تربه وقارشوسنده بر عمارتخانه وجامع شريفك ايكى طرفنده حجرات اربعه‌يى مشتمل برمدرسه بنا وبونلرى ٨٣٤ ده اكمال ايتمشدر . قپوسى بالاسنده قزل مرمر اوزرنده ويشيل چيچك ايله مزين ، غايت مصنع اوله‌رق شو عبارهٔ عربيه محكوكدر .

« انشأ هذه العمارة المباركة المنسوبة الى الفقراء والمساكين فى ايام الدولة السلطان الاعظم والخاقان المعظم غياث الدين والدنيا ابى الفتح سلطان مراد بن المرحوم السلطان محمد المشتهر بابن عثمان خلد الله سلطانه الامير الكبير والوزير الخطير جلال الدولة والدين يوركج پاشا بن عبدالله الاتابكى فى غرة سنة اربع وثلثين وثمانمائة »

شو خيراتك وقفيه‌سى ٨٤٠ تاريخنده تنظيم ايدلمش اولوب جامع شريفك طرف غرب جنوبيسنده شوسه يولنه قريب بر موقعده غايت لطيف واوفاق برحمامى اولوب (چارداقلى حمام) ديمكله مشهوردر بوده موقوف اولوب ١٢٩٦ تاريخنه قدر معمور اولديغى حالده بوسنه ايرماغك طغيانندن كلخانى ويانلرى رخنه‌دار اولديغندن جزئى برهمتله اعمارى قابل ايكن اوهمت جزئيه‌يى دريغ ايدن حكومت مطلقه زماننده معطل برحالده قالوب منافع وقفيه هدر اولمقده‌در .

٤٨ (كومشلى زاده محله‌سى) سيل اغزينك جهت شرقيه‌سنده اولوب شرقاً ياصى قيا وصوفيلر محله‌سى و غرباً وجنوباً سيل اغزى ودره وشمالاً صوفى زاده محله‌سى ايله محدوددر سلطان

مسعود سلجوقی شهزاده‌سی (سلطان غیاث الدین محمد شاه)، بو محله‌ده اقامتله (غیاث الدین شاه ملکی) دینمش و ۹۲۷ تاریخنه‌ قدر اماسیه امیری اولان کومشلی زاده (تاج الدین محمود چلبی)یه نسبتله قیود رسمیه‌ده (کمشلی زاده محله‌سی) نامیله قید ایدلمشدر

بو محله‌نك یوکسك بر موقعنده مشارالیه کومشلی زاده (تاج الدین محمود چلبی) ۷۲۵ ده برجامع شریف بنا ایده‌رك ۷۲۷ ده اوقافنی تنظیم ایتمش وحفیدی (شمس الدین احمد چلبی)، ۸۱۳ ده هلکیس باغچه‌سنی وقف ایلدیکی صره‌ده بوجمع شریفه تاجیه جامعی) دیندیکی ۸۰۵ ده تنظیم ایدیلن حفیدی (شمس الدین احمد چلبی) وقفیه‌سنده کورلمشدر .

۸۱۸ ده زلزله‌دن مصاب اولدیغندن کومشلی زاده (احمد پاشا) تعمیر ایدوب بعده یاندیغندن احمد پاشا زاده دفتردار (احمد بك) ابن عبدالله بك ۸۹۰ ده مجدداً کارکیر اوله‌رق احیا و غرب طرفنده برمناره بنا واوقافنی تنظیم ایتمشدر . قپوسی بالاسنده مرمر اوزرنده شو کتابهٔ فارسیه محکوکدر .

شد تمام این مسجد جامع بتوفیق خدا
در زمان پادشاه عادل دانش پذیر
ابتدای این بنا بأخیر احمد بك بخوان
لیك تاریخش بود قد تم جامع کبیر

اشقیا وقعه‌سنده ۱۰۱۱ ده یانمش اولدیغی جهتله بو احمد بکك

احفادندن میرمیران (شمس الدین پاشا) تجدید وبعده ١٠٩٩ ده کومشلی زاده (ابراهیم پاشا) تعمیر واوقافنی توسیع وبعده بر قاچ دفعه زلزله و ١١٣٣ ده حریق وقوعیله محترق اولدیغندن متولی (الحاج مصطفی اغا) ١١٣٤ ده تجدد بنا ایتمشدر .

١٢٣٨ ده اعیاندن رختوان پاشا زاده (الحاج علی بك) وعیظه احداث ودکانلرینی بو جامعك کرسی شیخلکنه وقف ایتمشدر . بودکانلر واضح افندینك احفادی النده وقف اولمق اوزره تصرف ایدلمکده‌در . بو جامع شریفك قبله طرفنده (فاطمه خاتون) برمدرسه بنا ایدوب ١١٥٨ ده اوقافنی تنظیم ایتمشدر .

چقور باغچه‌ده دفتردار (شمس الدین پاشا) برمسجدشریف بنا و ١٠٢٣ ده عقاراتنی وقف و سبیل اغزنده (علی پاشا) ٩١٦ ده برمکتب انشا واوقافنی تنظیم و ١١٠٠ ده کومشلی زاده (ابراهیم پاشا) دخی‌سبیل اغزنده کومشلی زاده (محی‌الدین محمد الخلوتی تربه‌سی) اوکنده برچشمه وچارشوایچنده طوپجی زاده (الحاج‌عبدالرحمن، عبدی اغا) ١٢١٨ ده برجامع شریف واوکنده بنا ودکانلرینی وقف ایتمشدر بوجامع شریفه (اکری جامع) دیرلر .

٤٩ (محمدپاشا محله‌سی) تیمارخانه‌نك شرق طرفنده اولوب شرقاً برنجی‌ویاقوتیه وجنوباً یعقوب‌پاشامحله‌لری وشمالاً یشیل ایرماق‌ایله‌محدوددر . قدیماً (دغراقیه‌محله‌سی) نامیله‌مشهوراولوب

٨٩٠ تاریخندن اعتباراً (محمدپاشا محله‌سی) دینمکه باشلامش و (دغراقیه) نامی یالکز مدرسه‌یه علم ارله‌رق قلمشدر .

بو محله‌ده اماسیه والیسی (نورالدین طغرق) ٦٣١ ده ایرمق کنارنده بر مسجدشریف واتصال جنوبیسنده کندیسنه مخصوص ، غایت متین بر تربه بنا ایتمشدر . قپوسی بالاسنده شو عبارهٔ عربیه محکوکدر .

« امر بعمارة هذ المسجدالمبارك فی ایام الدولة السلطان المعظم شاهنشاه الاعظم مالك رقاب الامم علاءالدنیا والدین ابوالفتح کیقباد بن کیخسرو برهان امیرالمؤمنین حاجی طغرق امیر شکار سنة احدی وثلثین وستمائة »

اماسیه والیسی شهزاده (سلطان احمد) ك لالاسی وزرادن خضر پاشا زاده (محمد پاشا) ٩٠٠ ده مسجد شریفك شرق طرفنده یول اوزرنده یشیل ایرماغه ناظر بر موقعده کارگیر بر جامع شریف وغرب طرفنده برمناره واوکنده عمارتخانه ومدرسه وشرق طرفده کندیسنه مخصوص تربه بنا وبوخیراتی جسیم بردائره احاطه ایتمشدر .

جامع شریف ؛ شرقدن غربه طوغری مستطیل اولوب منبری غایت مصنع ومرمر اوزرنده قبارتمه‌لی چیچکلرله مزیندر . قبله طرفی جسیم باغچه اولوب اوکنده اوفاق بر شادروانی وجناحلرنده برر مقصوره‌سی وشماله ناظر ایکی قپوسی واردر . اورته قپوسی جسیم ومرمردن مصنوع اولوب اوزرنده شو عبارهٔ عربیه محکوکدر .

« انشأ هذه العمارة المباركة فی ایام الدولة السلطان الاعظم بایزید خان ابن محمد خان خلدالله سلطانه الوزیرالکبیر محمدپاشا زید قدره فی تاریخ محرم سنة تسعمائة »

بو جامع شریفك جنوب طرفنده پاشای مشارالیه بر زاویهٔ خلوتیه بنا ایدوب بونلرك اوقافنی تنظیم ایتمشدر ویور کج پاشا زاده مصطفی بك ٨٤٠ ده بو جامع شریفك غرب طرفنده بر حمام لطیف و ٩١٠ ده قبله طرفنده (اوروج بك) بر چشمه و ٩٨٧ ده قضاتدن (خیرالدین افندی) بر مسجد شریف و حمامك شرق طرفنده ١٠٧١ ده (الشیخ محمد آغا) بر دارالقراء وبوندن اول (نوح بك) دیکر بر دارالقراء و١٢٥٧ده اخسخه‌لی مفتی زاده (علی افندی) محمد پاشا دائره‌سنك شرق قپوسی ایچنده تربه‌سی یاننده بر مدرسه و ١٣٠٨ ده احفادندن متولی (محمد بك) غرب طرفنده یول اوزرنده دیکر بر مدرسه بنا واوقافلرینی تنظیم ایتمشلردر .

٥٠ و ٥١ (هلکیس محله‌سی) الچاق کوپرینك جهت شمالیه‌سندن قوش کوپری اوزرنده (لکن قیا) یه قدر ممتد بر طول اوزرنده اولوب شرقاً و جنوباً یشیل ایرماق وغرباً سرای محله‌سی و شمالاً خرشنه طاغی ایله محدوددر . اعیان رومیه‌دن (هالکیس) قبل الفتح بوراده اقامت ایدوب شرق طرفی باغچه‌سی و غرب طرفنده خانه‌سی اولدیغی مناسبتله نامی قالمش وبعده تخفیفاً (هلکیس) دینمشدر .

بو محله قديماً ايكى قسمه منقسم اولوب حكومت كوپريسنك جهت غربيه‌سنده بولونان ساعتخانه‌نك اوكنه قدر (ساده هلكيس محله‌سى) وبورادن لكن قيايه قدر اولان طرفه دخى (باغ هلكيس محله‌سى) دينور. سابق اماسيه مبعوثى (اسماعيل حقى پاشا) ساده هلكيس محله‌سنده تولد ايتمشدر .

٦٩٠ حدودنده خواجه (محب الدين مودود زيارى) بو محله‌ده بر مسجد شريف و ياننده بر دارالعلم بنا ايتديكى قيداً ثابت ايسه‌ده هانكى طرفده اولديغى بيلنه‌مدى . باغ هلكيسك نصف شرقيسى عموماً كومشلى زاده (شمس الدين احمد چلبى) بن بدرالدين محمود چلبى طرفندن ٨٠٥ ده وقف ايدلمشدر . تاجيه جامعى يعنى كومشلى زاده جامعى اوقافندندر .

بوباغ هلكيس محله‌سنده ١٠١٨ ده چاوشان دركاه عاليدن مصطفى اغا برمسجد شريف ويانده برمكتب بنا واوقافنى تنظيم ايده‌رك احفادى (حاجى افندى زاده‌لر) دن (الحاج على اغا) بعده (الحاج احمد اغا) مجدداً تعمير ايتدرمشلردر. بومسجد شريفك جهت غربيه‌سى عموماً قپودان دريا حافظ على پاشا زاده (الحاج احمد مقداد پاشا)نك خانه وباغچه‌سى ايكن ١٢٨١ ده اماسيه متصرفى (ضيا پاشا) عزت و نورى بكلردن اشترا ايدوب يرينه غايت مكمل برحكومت قوناغى وارقه‌سنده طاغ كنارنده برحبسخانهٔ عمومى وپاشانك سلاملغنى (بلديه دائره‌سى) وفوقانيسنى (تلغرافخانه) ياپدرمش و ١٣١٢ ده بلديه باغچه‌سى شرقنده بر پوليس دائره‌سى‌ده علاوه ايدلمشدر .

متصرف مشاراليه ، باغ هلكيس ايله ساده هلكيس اراسنده حد فاصـل اولان قيا اوزرنده عموماً شهره ناظر برموقعده جسيم برساعت قله‌سی انشا وشرفه‌سنه مربع وجسيم ، اوچ جبهه‌لی بيوك ساعت وضع ايتدرمش اولديغی افكار عموميه‌يی ايقاظه بروسيله اولمشدر . بوساعتخانه‌نك اتصـالنده ۱۳۱۲ ده بلديه اجزاخانه‌سی وبونك قارشـوسنده برده اوراق مخزنی احداث ايدلمشدر .

۵۲ (ياقوتيه محله‌سی) تيمارخانه‌نك غرب طرفنده اولوب شرقاً وجنوباً كومشلی زاده وشمالاً محمدپاشا محله‌لری وغرباً يشيل ايرماق ايله محدوددر . قديماً (غياث الدين شاه باغچه‌سی) يرنده اولوب امرای عثمانيه‌دن (سـنان الدين ياقوت پاشا) بوراده اقامت ايتديكی مناسبتله مومی اليهك نامنه نسبت اولنمشدر .

بو محله‌نك اوكنده (دارالشفا) اولوب اليوم السنهٔ عامه‌ده (تيمار خانه) ديمكله مشهوردر . بودارالشفا غايت متين اوله‌رق طاشدن بنا ايديلوب جبهه‌سنده كورولن قبارتمه چيچكلر ، صنايع لطيفه؛ آثار سلجوقيه‌يه مشابه برلوحه عرض ايتمكده‌در . قپوسنك اوزرنده ويان طرفنده مشاهده اولونان صنايع ، ديكر طرفنده يوقدر . فقط هرطرفی غايت متين‌در . درونی واسـع وشكلاً مربع اولوب اوچ ربعنده يعنی شمال ، جنوب وشرق طرفلرنده بيوكجه اوچر حجره وقپونك ايكی يان طرفلرنده برر حجره واردر . وحجره‌لرك اوكنده طاشدن سـتونلر اولوب اوزری قپالی

واوزته‌سی آچیق‌در. انسانه برمدرسهٔ قدیمه شکلنی تخطر ایتدیرر .
قپوسی اوزرنده شو عبارهٔ عربیه محکوکدر .

« وفق الله عز سلطانه بعمارة دار الشفاء المبارکة بایام السلطان الاعظم والخاقان المعظم غیاث الدین والدنیا الجایتو محمد خان خلد الله سلطانه وایام عزة الخاتون المعظمة مالکة الاکابر ایلدوش خاتون زیدت دولتها العبد الضعیف عنبر بن عبد الله تقبل الله منه فی ثمانیة وسبعمائه » بونك یان طرفنده ایریجه « وامیر اناطولی احمد » شو عبارهٔ صریحه‌نك دلالت ایلدیکی اوزره بو دارالشفانی تاتار حکمداری (سلطان الجایتو محمد خان خدابنده) نك زمان سلطنتنده و حکمدار مشار الیهك حلیله‌سی (ایلدوش خاتون)ك دور عزتنده (عنبر اغا) واناطولی امیری (احمدبك) ٧٠٨ ده بنا ایتمشلردر . بوقپونك یان طرفلرنده مستطیل برر طاش اوزرنده برر کتابه دخی موجود اولوب بردرلو اوقونه‌مامشدر . یالکز جنوب طاشنده (علاء الدولة والدین علی) وشمال طاشنده (ابن المرحوم المغفورله محمد) عباره‌لرینه مشابه یازی کورلمکده‌در .

قیود عتیقه‌ده عموماً (دارالشفاء المرحوم علاء الدین) و سجلات عتیقهٔ محکمه‌ده (دارالشفاء المرحوم علاء الدین علی) و (دارالشفاء المرحوم پروانه‌بك) و (دارالشفاء پروانه) صورتلریله مقیددر . وثائق عتیقه و تواریخده اماسیه‌ده صوك سلجوق حکمداری سلطان مسعودك پروانه‌سی (عزالدین محمد بن قطب الدین عثمان) وبونك اوغللری (علاء الدین علی پروانه)

و (ناصرالدين احمد پروانه) و (اسدالدين جعفر) اولديغى مذكور اولديغنه باقيليرسه بودارالشفايى بنا ايدن عنبراغا واحمد بك اوقافنى تنظيم ايتمه‌دن وفات ايتدكلرى و (علاء الدين على پروانه بك) بعده وقفيه‌سنى تنظيم ايتديكندن بودارالشفا علاء الدين پروانه بكه نسبت ايدلديكى اكلاشيله‌بيلير . اماسيه مولويخانه‌سى وقفيه‌سنى‌ده تنظيم ايدن بو(علاء الدين على) اولديغى قيداً مثبت در .

بناءً عليه : قيودك اثبات ايلديكى (علاء الدين على) بودر. (سلطان علاء الدين) تعبيرينه گلنجه تاريخ بوكا مساعد دكلدر. اخرملوك سلجوقيه اعتبار ايديلن (سلطان علاء الدين كيقباد ابن فرامرز سلجوقى) ۸۰۷ دن اول وفات ايتمش بولنديغندن اصلا بو (سلطان علاء الدين سلجوقى) اولەمز بلاداناطوليده بوندن بشقه بوعصرده (سلطان علاء الدين) ناميله بر كيمسه معلوم دكلدر وقفيه‌سى ضايع ايدلمشدر . هرحالده (علاء الدين) لقبى (سلطان علاء الدين) عنواننك قيد ايدلمسنه باعث اولديغى ظن اولنور .

بودارالشفاده (رشيدالدين لقمان خوارزمى) و(بدرالدين محمودچلبى) (نفيس الدين محمدچلبى) كبى ذوات حكيم عصر اوله‌رق اشتهار ايتمشلردر. كبارصلحادنشاملر شيخى(الشيخ صالح الخلوتى)نك انفاس مباركه‌سى مجانينه اكسيرشفا اولديغى مشهوراولديغندن (دارالشفا شيخى) اولديغى حالده ۱۰۷٦ حدودينه طوغرو وفات ايتمشدر.

دارالشفا درونندە تربەسی واردر (لغات تاریخیه وجغرافیه) مؤلفی مرحوم (محمد رفعت افندی) بودارالشفا ، وقتیله تیمارخانه اولوب بعده بیمارخانەیه تحویل ایدلدیکنی و(مصطفی واضح افندی) دخی معین الدین سلیمان پروانه بك طرفندن بنا اولندیغنی یازییورلر ایسەده هرایکیسیده قپوسی اوزرنده محکوك اولان عبارهٔ عربیەیی اوقومدقلری اکلاشیلیور. بودارالشفانك آثار اسلامیەدن اولدیغی طرز انشاسندن ومحکوکاتندن بدیدار ایکن وقتیله تیمارخانه اولدیغنی ادعا ایتمك قدر غریب برشی اولەمز

چونکه اماسیەدە تیمارخانەنك اولدیغی صورتده مطلقا مشرکلر دورنده یعنی میلاد حضرت عیسادن مقدم قرون اولیده بنا اولنەجغی شبهەسزدر . حالبوکه اماسیەدە قرون اولی اثاری انجق التی یدی متره قدر یرك التنده قالدیغی حالده بودارالشفانك بر متره بیله یره کومولمکسزین یراوستنده مشهود اولمسی ؛ قرون اولی اثارندن اولمدیغنی اشعار ایدر . یاقین وقته قدر اوقافی ، متولیسی ، کاتبلری ، جابیلری ، زنجیرجیلری ، قپوجیلری ، وطبیبی ، شاگردلری ، اجزاجیسی، چامەشورجیسی، آشجیسی، ونقطەجیسی معلوم ایدی . شمدی کراستەجیلره دپواولمشدر . بودارالشفانك طرف جنوبیسنده (یاقوت پاشا) ٨١٦ ده بر زاویه ویاننده برمسجد شریف ودارالضیافه بنا ایدەرك اوقافنی تنظیم ایتمشدر . بومسجد شریفك شرق طرفنده (چوبلیجه مدرسەسی) اولوب قریباً زاویەسیله برابر ذکر اولنور .

٥٣ (يعقوب پاشا) اشاغی پیرلرك اطرافنده بولونان محله‌یه دینور . شرقاً صاواقجه وغرباً کومشـلی زاده وشمالاً محمد پاشا محله‌لری وجنوباً پیر الیـاس مزارلغی ایله محدوددر . بوراده امرای عثمانیه‌دن (یعقوب پاشا) کارکیر بر دائره‌ایچنده بر جامع شریف ویاننده بر مناره وایکی طرفنده چله‌خانه یعنی زاویهٔ خلوتیه واوکنده بر درسخانه وایریجه برده‌شیخ‌اوطه‌سی انشا ایده‌رك ٨١٥ ده اوقافنی تنظیم ایتمشدر .

وقفیه‌سی درونده (پیر الیـاس) حضرتلرینك ارتحالی وخلیفـه‌سی « مفتی الثقلین وشیخ‌الاسـلام الاجل مولانا پیر جلال‌الدین عبـدالرحمن » و(چلبی‌سـلطان محمد خان بن بایزید خان) حضرتلری مذکور اوله‌رق بو پیر عبـدالرحمن چلبی حضرتلریچون بنا ایلدیکی مسطور وتولیتی عزیز مشـارالیهك خلفاسندن (مولانا الشیخ الاجل شمس‌الدین محمدالبخاری) واولادینه مشروط اولدیغندن بودائرهٔ جسیمه‌نك ٨١٥ده ختام بولدیغی محققدر . زاویه‌نك بقیهٔ احوالی مبحثنده ذکر ایدیله‌جکدر .

بویعقوب پاشا دائره‌سـنك شرق طرفنده (چوکجی بابا) دیمکله مشهور (شمس‌الدین محمدالقرطاسی) تکیه‌سی اولدیغی مناسـبتله بو طرف (چوکجه) و (یعقوب پاشـا) طرفی‌ده (چـله‌خانه)ناملریله مشهور اولمشـدر . چله‌خانه‌نك غرب طرفنده (قوشباز تکیه‌سی) دیمکله مشهور (شیخ‌یعقوب افندی

زاویه‌سی) اولوب (الشیخ عبدالله افندی تکیه‌سی) دخی پیر الیاس مزارلغنك منتهای غربیسنده‌در .

ایشته اماسیه شهرینك حدودی داخلنده مشهور اولان الای اوچ محله بونلردن عبارتدر . شهرك خارجنده ایکی محله دها واردر که بونلرده اماسیه شهرندن معدوددر .

١ (قره سکیر محله‌سی) اماسیه‌نك غرب جنوبی طرفنده اولوب اون بر کیلومتره قدر اوزاق بر مسافه‌ده واقعدر . بوراسی امیر سیف الدین قره‌سنقر چفتلکی اولدیغی مناسبتیله (قره سنقر چفتلکی) ایمده تخفیفاً غلط اوله‌رق صاغر کاف وفتح سین ایله (قره سکیر) دینمشدر . بو محله‌ده قره سنقر بکك جامعی ومکتبی واردر . الیوم بو جامع ایله مکتب اعانات اهالی ایله اداره اولنمقده‌در . اسبق حجاز قوماندانی میرلوا (حسن پاشا) بو محله‌دندر .

٢ (قیا باشی محله‌سی) قره سکیر محله‌سنك جنوبنده اولوب یشیل ایرماق ایله چکدرك ایرماغنك اراسنده مثلث بر جزیره شکلنده‌در . (امیر قیاپای) ك ، بوراسی چفتلکی اولدیغی مناسبتیله (قیاپای چفتلکی) نامیله قید ایدلمش اولوب مؤخراً غلط اوله‌رق (قیا باشی) دینمشدر . بو محله‌نك ایرماق کنارنده بولونان بر موقع لطیفه (پهلوان) دینمکده‌در . (امیر شجاع الدین پهلوان بك) ، بو قیاپایك مخدومی اولوب اوراده اقامت ایتمسی باعث تسمیه اولمشدر .

(پهلوان زاده) لردن قیالی (احمد پاشا) ١٠٦٨ ده

پهلوان نامیله مشهور اولان موقعده بر جامع شریف و مکتب و درسخانه بنا و اوقافنی تنظیم ایتمشدر. بو ذاتك عائله‌سنه عموماً (قیالی زاده‌لر) دینور. بونلردن (علی پاشا) و (السید کاشف عمر پاشا) رجال و امرادندر. جدلرینك اوقافنه متولی اولمشلردر.

بوایکی محله‌نك آراسنده لطیف بر تپه اولوب (سرچوبان) دینور بو تپه‌نك جهت شرقیه‌سنده کائن (طاملر قریه‌سی) قره سکیر محله‌سندن معدوددر. قره سکیر و قیا باشی محله‌لری معمور بر کوی شکلنده اولوب باغلری، بستانلری، یاغلری، یوغورتلری، پینیرلری و سائر محصولات ارضیه‌سی پك مقبولدر. هله قیا باشی قارپوزلرینك امثالی یوقدر. بومحله‌لرده مشاهده اولونان احوال، اطوار، معیشت کمال صفوت اوزره اولوب اسکی تورکمنلرك اصولی جاریدر.

هر دوره‌سی بر سلسلهٔ عشق و جنون در
هر بر دره‌سی طولمش انك اشك ایله خون در
هر کوشه‌سی بیك مدفن ارباب فنون در
اقطاره بتون منتشر اذکار اماسیه

اماسیه‌نك هر طرفی برر سلسلهٔ جبال ایله محاط و مستور اولوب ارباب عشق و غرامك مسیره‌سی و هر طرفنده برر مجذوب الهی مقری اولدیغی مشهوردر. مثلا شمال بوغازنده

(تكير طاغلى بابا) نك و جنوب بوغازنده (خاص بابا) نك و شرق طرفنده (عبدالرحمن بابا) نك و غرب طرفنده (ممى دده) نك مكانلرى واردر . اماسيه‌نك ايچنده اوچ دره موجود اولوب برنجيسى (صاواقجه‌دره‌سى) ايكنجيسى (چقاللر دره‌سى) اوچنجيسى (قره قيا دره‌سى) در . بو دره‌لرك الك مدهشى چقاللر دره‌سى اولوب سيل اغزندن ايرماغه اينر . بو دره ، پك چوق مهلك قضالره باعث اولمشدر .

١٢٧١ ده نزول ايدن باران شديدى متعاقب دهشتلى بر سيل اينه‌رك اوزرنده بولونان كوپريلرى ، خانه‌لرى هدم ايدوب اوكنه قاتمش و اوفاق قبه كبى طاشلردن برينى سيل اغزينك جهت غربيه‌سنده اولان سنان حمامنك قبه‌سى اوزرينه براقوب پك چوق حيواناتى ، عربه‌لرى ، كراسته‌لرى ، انسانى ايرماغه دوكمشدر .

بو حمامك اوزرنده قالان طاشى ، پك چوق كيمسه‌لر اوغراشه‌رق كمال مشكلات ايله ايندرمشلردر . بو حمام ، خضرپاشانك عتقاسندن اسبق سيواس بكلربكيسى سنان پاشا طرفندن ٩١٧ ده بنا ووقف ايدلمشدر . بودره اياغى ايرماق اوزرنده بولونان شوسه يولنه تصادف ايتديكندن مخاطره‌سى دائم اولديغى نظر دقتى جالب اولمقله ١٣٢٥ ده اماسيه متصرفى (احمد جودت بك) شوسه يولنك التنه برتونل انشاسيله دره‌نك اياغى شوسه يولندن قطع ايتمشدر .

اکثر بلاد اسلامیه‌ده جاری اولان عادت اوزره اماسیه‌نك هر کوشه‌سنده پك چوق اولیا ، علما ، صلحا ، مشایخ مدفون اوله‌رق اطرافی مزارستان اولوب معتنی موقعلرنده وزرا ، امرا ، قضات بنامك مدفن مخصوصلری وپك چوق اولیای کرامك تربهٔ مخصوصه‌لری اولدیغندن بو تربه‌لر ، حروف هجا ترتیبی اوزره ذکر اولنور .

(آق بیلك تربه‌سی) قرمان طاغنك اتکنده باغلرك اوزرنده بر ترلا کنارنده اولوب اوراده منلا بخشی خلیفه حضرتلری مدفوندر . مشاهیر فضلادن خلوتی بر پیر مفسر ایدی . زیارتکاه علمادر .

(آلا کوزبابا تربه‌سی) شاملرمزارلغی کنارنده یول اغزنده غایت اسکی بر تربه‌در . بوتربه ملوك دانشمندیه‌دن (اسماعیل غازی) یه منسوب اولوب شکلی ، طرز انشاسی التنجی قرن هجری آثارندن اولدیغنی ارائه ایتمکده‌در . ٨٠٧ ده بنام و (آلا کوز) دیمکله مشهور (الشیخ شمس الدین احمد بابا) اورایه دفن ایدلدیکی مناسبتله (الا کوز بابا تربه‌سی) دینمشدر . بوتربه‌ده ملك مشارالیه (اسماعیل غازی) نك مدفون اولدیغنه دائر عنعنات منقوله‌دن ماعدا دلائل وسائر آثار محکوکه بولنه‌مدی .

(ابواسحق چلبی تربه‌سی) قیلیچ آرسلان یعنی طورمطای تربه‌سی صره‌سنده آچیق بر باغچه درونده اولدیغی خبر ویرلمکده‌در . اوراده کوریلن ایکی قبرك بری (قتلو پاشا)

دیکری‌ده مخدومی (ابواسحق چلبی) اولوب وقفیه‌سی ابواسحق چلبی طرفندن تنظیم واجزا وقف ایدلمشدر . بونلر امرادندر. جزخوانلری واردر .

(اسکندر ممی چلبی تربه‌سی) اوچلر تربه‌سنك قارشوسنده کائن مزارلغك بر کوشه‌سنده کارکیر ، اوفاق بر تربه اولوب درونده قتلوبك زاده (ممی چلبی) دیمکله مشهور (محی الدین محمد چلبی) ومخدومی(اسکندر چلبی) مدفوندر. تربه‌یی یاپان ووقفیه‌سنی تنظیم ایدن (اسکندرچلبی) در. بونلرده امرادندر .

(افرومیه بانو تربه‌سی) کوك مدرسه جامع شریفنك اوست طرفنده کائن بر تپه اوزرنده‌در . اوستی طام و اطرافی کرپیچ دیوار ایله محاطدر . درونده اماسیه‌ده بیزانس ایمپراطورلغنك صوك والیسی اولان ژوتاتئوسك قیزی واماسیه فاتحی ایلتکین غازینك حلیله‌سی اولان (افرومیه بانو) مدفون اولدیغی عنعنات محلیه‌دندر مخدومی(امیر حسام‌الدوله حسن غازی) طرفندن اوقافی وجزخوانلری اولدیغی وثائق شرعیه‌ده کورلمشدر . (تاریخ آل دانشمند) ده بومجاهده‌نك غزاسی ، حکایاتی مذکوردر .

(امیر امام تربه‌سی) سلطان بایزیدك مکتبی قارشوسنده کائن کتبخانه‌نك جهت شمالیه‌سنده باغچه ایچنده‌در . درونده کتبخانه صاحبی خواجه‌زاده امیر امام (عبداللطیف افندی) واولادندن (السید سعداه افندی) و (السید خلیل افندی)

و (السید ابوبکر افندی) ایله وزرادن اسبق کردستان والیسی (بسیم پاشا) مدفوندر .

(انبارلی اولیا تربه‌سی) شیخ قریق محله‌سنده کائن برخانه درونده‌در . تربه دینیلان یر ؛ قپونك اتصالنده اوزری دوز اولوب انبار شکلنده بر چقور ایچنده‌در . بوتربه تماميله یرك التنده غائب اولمش کبی بر وضعیتده اولوب چقورك ایچنه اینلمدکجه اوراده تربه اولدیغی اصلا بیلنه‌مز . چقوره اوفاق بر اغاج مردیون ایله اینیلیر . تربه‌نك قپوسی اوفاق اولوب اکیلمدکجه کیریله‌مز کیرلدکده قبه‌سی بکتاشی طاقیه‌سی شکلنده اولوب درت کوشه‌لی اوفاق کارکیر براوطه مشاهده اولنور .

اوطه‌نك اورته‌سنده اوزری اسکی بر یشیل اورتو ایله مستور غایت اسکی بر تخته اوزادلمش اولوب بو تخته‌نك اوزرنده پارچه ، پارچه انسان کمیکلری سرلمش اولدیغی کورونور بوکمیکلرك ایچنده پارچه‌لنمه‌مش بر کمیکه تصادف ایدیله‌مز قول وباجاق وبیلك کمیکلری کسکین بر آلت قاطعه ایله کسیلمش کبی بر وضع کوسترمکده‌در . خانه صاحبی بیله بوکمیکلرك کیم اولدیغی یعنی بو تربه‌ده مدفون اولان ذاتك کیم اولدیغنی اصلا بیله‌میور .

تربه‌نك شو حال مکتومانه‌سی وکمیکلرك شو وضع مکسورانه‌سی ٦٣٧ ده اماسیه‌ده دعوای نبوت ایدن مشهور یلانجی پیغمبر (بابا اسحاق کفرسودی) تربه‌سی اولدیغنی اخطار ایتمکده‌در .

باب اولده تفصيل اولنه‌جغی اوزره بابای مرقوم (اسحاق كفرسودی) دعوای نبوت ايده‌رك عصيان واماسيه وتوقاد وسيواس سنجاقلرينی استيلا ايلدكده (مبارزالدين ارمغانشاه) مقابله واماسيه‌ده محاصره ايتمشدی امير مشاراليه مرقومی صو معه‌سنده اخذ وگرفت وصلباً اعدام ايدوب لاشه‌سنی تفسخ ايدنجيه قدر دار اغاجنده كونشك قارشوسنده طوردرمش وبعده ايندیروب پارچه‌لتمش وبابانك اتباعی‌ده كميكلرينی كيجه طوپلايوب صاقلامش اولدقلری توارخده مسطوردر . شو حادثه ايله تربه‌نك اوحال ووضعی واوراده مدفون اولان انسانك كميكلری تأمل اولنورسه بو تربه‌بابانك اتباعی طرفندن قصداً ير آلتنده بنا وبابانك كميكلرينی زيارت ايچون بورايه دفن وخلقدن اخفا ايتدكلری فكری حاصل اولمه‌مق قابل دكلدر .

مقدما ير اوزرنده ياپيلديغی حالده مؤخراً اماسيه‌نك سطحی طولوب ير التنه كوموله‌مش اولديغی ادعا ايديله‌مز . چونكه اوجوارده بولنوب ٦٢٢ ده بنا ايديلن خلفت غازی تربه‌سی و ٦٧٧ ده بنا ايديلن (طورمطای تربه‌سی) غايت يوكسك اوله‌رق طوريبور . بونلرك اوست طرفنده ٥٤٠ حدودنده بنا ايدلديكی ظن ايديلن (خانقاه مسعودی) خراب اولديغی حالده تمل ديواری حالا ير اوزرنده عرض اندام ايتمكده‌در .

شمدی‌يه قدر خواص وعوامك او تربه‌يی زيارت ايتمسی

واوزرنده قبه بولنمسی ؛ درونده مدفون اولان کیمسه‌نك ولی، صالح اولدیغنه دلالت ایلدیکی ومشهور یلانجی پیغمبر اولمدیغی‌ده ادعا ایدیله‌من چونکه تربه‌نك یر التنده غایت مخفی بر صورتده یاپیلمسنده بر مجبوریت اولمدیغی کبی هر قبه صاحبی‌ده ولی اوله‌من. ثروت وسامانی دوزکون اولان کیمسه‌لر ، نامنی دنیاده ابقا ایچون محتشم تربه‌لر بنا ایتمشلردر. بعده ایچنده مدفون اولانلرك ترجمهٔ حالی اونودلمش اولدیغندن شریعت اسلامیه‌نك امر ایلدیکی اوزره حسن ظن ایدیله‌رك تربه‌لری خواص و عوام طرفندن زیارت ایدلمکده‌در . (رب قبر یزار وصاحبه فی النار)

(اوچلر تربه‌سی) اوچلر محله‌سنده سعدی چلبی جامع شریفنك غرب طرفنده کائن عیسی افندی زاویه‌سی قارشوسنده بر خانه درونندده‌در . اوراده نیکده‌لی زاده (صوفی بایزید چلبی) وعموجه‌سی (فیض الله چلبی) و (یعقوب چلبی) و (ایران خاتون) بنت علی بك موفونلردر. بونلرك ترجمهٔ حالی وکتابه‌سی باب ثانی‌ده ذکر ایدیله‌جکدر .

(اوروج بك تربه‌سی) خضر پاشا جامعی حظیره‌سنده‌در. پاشای مشارالیهك دامادی اولان قاسم بکك مخدومی اولوب کندیسندن مقدم وفات ایتدیکندن متأثر اوله‌رق ٨٧٠ ده تربه یاپدرمش واجزا وقف ایتمشدر .

(اهلی خاتون تربه‌سی) میدان کوپریسی باشنده کائن مدرسه‌نك ارقه طرفنده زاویه اوکنده‌در . خاتون مومی الیها

اماسیه امیری شاد کلدی پاشا زاده دواتدار (احمد پاشا) نك کریمهٔ صالحه‌سی‌در . ٨٧١ ده تربه‌یی و تمه‌سنی بنا واوقافنی تنظیم ایتمشدر . تربه‌یی حاوی اولان حجره هدم ایدلمش اولدیغندن قبری اچیقده قالمشدر. کتابه‌سی یوق ایسه‌ده وقفیه‌سنده تربه‌سی مذکوردر . قادینلرك زیارتکاه مشهوری‌در .

(ایبك بابا تربه‌سی) شیخ قریق محله‌سنده خانقاه مسعودی خرابه‌سی جوارنده کائن برخانه‌نك باغچه‌سی ایچنده‌در. اوراده تاتار حکمدارلری اباقا وارغون خانلرك زماننده نفوذ واقباله مالك اوله‌رق پروانه بکك اعدامنه باعث وطریقت باباثیه‌یی نشره خادم اولان (صدرالدین ایبك الترکانی) وخلیفه‌سی (احمدبابا) مدفون بولنمقده‌در .

(ایکرلی اولیا تربه‌سی) یورکچ پاشا عمارتی شرقنده کائن اوفاق مزارلغك درونده شرق طرفنك اورته‌سنده بیوجه ایکی دوغوم اغاجنك اراسنده‌در. اوراده مربع اوله‌رق خصوصی ایکر شکلنده یاپدیرلمش برطاش مشاهده اولنمقده‌در . بوطاشك التنده کیمك مدفون اولدیغی اکلاشیله‌مدی . انجق (العلم الزاخر) ده کوریلن برحکایه‌یی اخطار ایتمك اوزره اورایه برطاش قوندیغی ظن اولنور . (العیلم) ده مصطفی جنانی افندی دیبورکه : « حلب حکمداری سیف‌الدوله‌نك عمزاده‌سی (ابو فراس الحارث) حکمدار مشارالیهك نزدنده مکرراً اماسیه قلعه‌سنه هجوم وصولت ایده‌رك اشتهار ایدوب برهجومنده

قلعهٔ بالانك يوكسك يرنده روملر طرفندن محاصره وتضييق ايدلمش واسير اولمسنه رمق قالمش ايكن راكب اولديغى حالده آتيله برابر كنديني ايرماغه طوغرى آتمش ، آتى ايرماغك كنارينه دوشوب اولمش و كنديسى بعون الله تعالى خلاص اولمشدر . » العلم عندالله

(ايكنه‌جى زاده تربه‌سى) قوجه‌جق محله‌سى اوكنده چارشو ايچنده برتربهٔ مخصوصه‌در . اوراده شيخ زكرياى خلوتى خلفاسندن ايكنه‌جى زاده (الشيخ صفى الدين محمود خلوتى) حضرتلرى مدفوندر . تربه‌نك اولديغى دائره قديما محكمه اولوب اماسيه قاضيلرينك سكناسنه موقوف وسنوى اجارات موقوفه‌سى بوتربه‌يه مخصص ايدى. چونكه : بوخانه‌يى شيخ مشاراليهك حفيده‌سى (عايشه خاتون) تربه‌يه وقف وحكام ومحكمه‌يه تخصيص ايتمشدر .

١٣١١ حريقنده تربه وخانه ايله برابر سجلات قديمه‌نك برقسم مهمى ياندیغندن اماسيه معارف قوميسيونى بغير حق قوجه‌مان عرصهٔ قيمتدارى ضبط ويرينه عقارات مهمه انشا ايده‌رك بردانه‌جك دكانى بيله تربه ايچون براقمه‌مشدر . فقط شوقوميسيونك رئيس واعضالرينك اوغراديغى احوال؛ تدقيق اولنورسه غصب موقوفاتك برمكافات دينويه‌سى اولديغى ظاهر اولور .

(ايلتكين تربه‌سى) ايلتكين باغلرينك اوسـتنده طاغك

اتكندەدر . دورت دانه طاش ديرك اوزرنده مخروطى برقبهٔ سنكين‌در درونده وزراى دانشمنديه‌دن (ناصرالدوله ايلتكين الارتقى) ومخدومى امير (حسام‌الدوله حسن غازى) مدفون اولوب قديما هرسنه شعبان اوائلنده جم غفير ايله زيارت اولنور ايدى .

(اينكلر تربه‌سى) محمد پاشا عمارتى اوكنده يول اوزرنده ودغراقيه مدسه‌سنك اتصالنده كائن‌در . تملى ويان طرفلرى غايت متين ، غربه طوغرو اوزون برتربهٔ سنكين اولوب اوزرى بالق صرتى شكلنده كاركير برقبه ايله قپالى‌در . درونده امراى سلجوقيه‌دن اماسيه واليسى (نورالدين طغرق) ومخدومى (شمس‌الدين ايناج) وحفيدى (عزالدين بلبان) و ديكر احفادى مدفون‌در . (ايناج تربه‌سى) ديمكله مقيد ومعلوم ايكن اوراده مدفون اولان ايناج بكك و اولادينك كيم اولدقلرى اونودلمش وسلامت خاتونك جوارنده بولنمش اولديغى ، حكايهٔ عجيبهٔ معلومه‌نك تصنيع ايدلمسنه باعث اولمقله سلامت خاتونك اينكلرى فرض ايدلمش واينكلر تربه‌سى ديمكله مشهور اولمشدر .

السنهٔ عامه‌ده دوران ايدن حكايهٔ عجيبه‌شودر . « كويا نوح عليه‌السلامك بد دعاسيله طوفان اولديغى اثناده بنى مشاراليهه ايمان ايدوب طوفاندن خبرى اولميان خاتونك اينكلرى ياغمورك ياغمديغى بر كونده اياقلرى وديز قپاقلرى ياش اولدقلرى حالده كلملرينه شاشوب اسبابنى صورمش وطوفانك وقوعنى خبر

آلدقـده اینکلرك هلاك اولمدقلرینه وکندیسنك سلامتده قالدیغنه حمد وثنا ایدوب کندینه سلامت خاتون دیمش وکندی تربه‌سی جوارنده مبارك اینکلری ایچون بر تربه یاپیلوب (اینکلر تربه‌سی) نامیله مشهور اولمشدر . »

شو حکایهٔ عجیبه‌نك یالان اولدیغی میدانده اولوب بر طاقم صافدلانك ایناندقلرینه شاشامق قابل دکلدر . بو (ایناج بك) یدنجی (وسلامت خاتون) دخی طقوزنجی قرن هجری رجال ونساسندن اولدقلری حالده ایناج واولادینی اینکلر فرض ایدوب سلامت خاتونی‌ده نوح علیه‌السلامك دوری بقایاسندن اولدیغنه قناعت ایتمك قدر کولنج بر شی یوقدر . بونلرك باب ثانی‌ده مسطور اولان تراجم احوالنه مراجعت بیورولورسه بوحکایه‌نك درجه‌سی اکلاشیلیر .

(بکتاش بابا تربه‌سی) اشاغی پیرلرك غرب شمالیسنده تکیه مدرسه‌سی اتصالنده اولوب کارگیر برقبه‌یی حاوی حجرهٔ مخصوصه‌در . درونده بکتاشیلردن قیرشهرلی (بکتاش بابا) مدفون اولوب باش اوجنده (الحاج بکتاش بابای ولی) لوحه‌سی واردر . پیر اشیکنی زیارت ایلدیکی مناسبتله حاجی دینمشدر . اماسیه قراسنده مسکون فرقهٔ علویه طرفندن ١٢٨٤ ده ابتدا برتربه انشا ایدیلوب ١٣١٤ ده ینه قرا علویه‌سی طرفندن تعمیر ایدلمشدر . علویلرك زیارتکاهیدر .

(پروانه‌لر تربه‌سی) پروانه‌بك جامع شریفنك شرقطرفی

منتهاسنده اولوب اوزری تخته‌پرده ویانلری پرمقلق ایله محافظه آلتنده بولنمقده‌در اوراده وزرای سلجوقیه‌دن جامع شریف بانیسی (نجم‌الدین فرخ) وواقفی (عزالدین محمد پروانه‌بك) واوغللری (ناصرالدین احمد پروانه بك) و (علاءالدین علی پروانه بك) مدفون اولدیغی محقق و (معین‌الدین سلیمان پروانه بك) ك مدفون اولدیغی مشکوکدر .

(پیر الیاس تربه‌سی) بکلر سراینك طرف غربیسنده کائن مزارلغنك باشنده بر تپه‌جك اوزرنده اولوب محتشم ، عالی بر تربه‌در . ابتدا کومشلی‌زاده (احمدپاشا) طرفندن بر حجره اولمق اوزره بنا ایدیلوب ٨٩٠ ده سلطان بایزید خان ثانی طرفندن کارکیر واورته‌سنده بیوك بر ویانلرنده اوفاق ایکی قبه اوله‌رق انشا وغرب طرفی رجاله وشرق طرفی نسایه مخصوص مسجد شریف واورته‌سی تربه اتخاذ ایدلمش ومرزیفونده‌ایکی قریه بوتربه‌شریفه‌یه‌وقف وتولیتی پیرمشارالیهك احفادندن (پیرخیرالدین‌خضرالخلوتی) حضرتلرینك اولادینه تخصیص بیورلمشدر .

درونده کومشلی‌زاده (پیر شجاع‌الدین الیاس‌الخلوتی) ودامادی (پیر جلال‌الدین عبدالرحمن‌چلبی) وحفیدی (پیر خیرالدین خضرچلبی) و آیاق طرفلرنده بونلرك حلیله وکریمه‌لرندن درت خاتون مدفون اولدیغی مناسبتله (پیرلر تربه‌سی) دینوب بونلره یوقاری پیرلر دینور . بوتربه‌یی متولیسی اولان

حضرت پیرك برادری اولادندن كومشلی‌زاده (ابراهیم پاشا) دخی ١١٠٠ ده مجدداً تعمیر ایتدرمشدر . عمومی بر زیارتكاه مسلمین‌در .

بعده مكرراً زلازله معروض اوله‌رق اطرافنه وهن‌طاری اولدیغی نظر دقته آلنوب ١٣١٢ ده تمامیـله هدم ایدلمش وقول آغاسی خورشید بكك غیرتی و عموم اهالیٔ محلیه‌نك اعانات نقدیه‌سی و سلطان مخلوع عبدالحمید خانك دخی اوقافدن مقدار كافی مبلغك اعطاسی سایه‌سنده اطرافنده كائن مزارلغك اوستی تسویه وبردائرهٔ جسیمه تشكیل‌واورته‌سنده اسكی‌وضعیتی محافظه ایدلمك صورتیله یان طرفلری رجال‌ونسایه مخصوص‌برر مسجد شریف واورته‌سی تربه اتخاذ وحجره ومسجدلرتوسیع وقبه‌لری برشكل‌وجسامتده ترفیع‌ایدلمش وغایت‌منتظم‌برصورتده یاپیلمشدر . اسكی تربه‌نك شمالنده كائن غرب پنجره‌سی اوكنده كبار امتدن برقاچ ذاتك مدفنی‌اولدیغی حالده یكی وضعنده‌بونلر تسویه اولنوب اوزرینـه تربه‌داره مخصـوص اوطـه یاپیلمش وشمدیكی تربه‌نك قبله طرفی عموماً باغچه اولمشدر . فقط بو باغچه‌یی اعمار ایدرك باغچه حالنده محـافظه ایدلمسی پك مناسب اولدیغی حالده‌اعیان‌واشرافك‌مدفنی‌اولمسی‌روادكلدر. اسلاف كرام قبله طرفنه غایت‌اعتنا ایده‌رك باغچه حالنده‌بولندرملری وديوار ارقه‌سنده اولسه بیله مزارلغه قارشو نماز قیلمق خصـوصنده احتیاطه رعایت ایتدكلرینی اثبات ایتمكده‌ایكن ، اخلافك‌بوكبی

اینجه‌لکلره دقت ایتمیه‌رك اسلافك هرمسلکلرینی ترك ایتملری بزی یك فنا بریوله سوق ایتمشلردر .

(پیر سنان تربه‌سی) شهره کوسدی محله‌سنك یوقاریسنده کائن یولك اوزرنده برموقع مخصوصدر. اوراده رجال خلوتیه‌دن واعظ مشهور (پیر سنان‌الدین یوسف افندی) مدفوندر . تربه‌سی زیارتکاهدر .

(پیر عبدالرحمن چلبی تربه‌سی) یعقوب پاشا یعنی چله‌خانه دائره‌سی ایچنده وقفیه‌ده مسطور اولان حجرهٔ مخصوصه‌در . قبله طرفنده بولونان فاتحه بجره‌سی حجره‌نك تاریخ بناسندن صوکره آچیلمش واوزرنده کتابه‌یی حاوی سیاه مرمر قونمشدر . درونده قبا اولیاسی پیرحسام‌الدین خلوتی مخدومی وحضرت پیر الیاس خلوتی حفیده زاده‌سی (پیر جلال‌الدین عبدالرحمن ثانی) مدفوندر . بورایه (اشاغی پیر تربه‌سی) واشاغی پیرلرده دینور .

(پیر محمد چلبی تربه‌سی) سیل اغزنده کائن صغیر بازاری جامع شریفنك غرب طرفنده اطرافی دیوار ایله محاط اوفاق برحظیره ایچنده‌در . اوراده جامع شریفك بانیسی (پیر خواجه الحاج محمد چلبی) وحلیله‌سی (قمر خاتون) مدفون اولدقلری سجلاً مضبوطدر . مصطفی واضح افندی «دفتردار مشهور اسکندر چلبی‌نك پدری محمد چلبی بوراده مدفون »

اولديغنى يازييور ايسه‌ده اسكندر چلبى‌نك پدرى موسى چلبى اولديغى قيداً مثبتدر .

(تاج‌الدين تربه‌سى) پير الياس حضرتلرينـك تربه‌سى جوارنده مسدس شكلنده سنـكين محتشم واوفاق بر تربه‌در . هرطرفى سياهه‌مائل طاشدن‌مصنوع وهر ضلعى محتشم وقبه‌سى قوشـاغى (دائراً مادار) چيچكلر ايله مزين اولوب اوزرنده بعض آيت محكوكدر . درونده اماسيه اميرى كومشـلى زاده (تاج‌الدين محمود چلبى) وحليـله‌سى (دوندى خاتون) وكريمه‌سى (عايشه خاتون) مدفون اولوب وقفى (عايشه‌خاتون) طرفدن ترتيب ايدلديكى قيداً معلومدر . دعواى توليت ايدن بعض ذواتك بورايى (قدم‌پاشاتربه‌سى) اولمق‌اوزره‌كوسترمسى قدم پاشا تربه‌سنك موقعنى اونوتديغنى آ كلاتمقده‌در .

(تكير طـاغلى بابا تربه‌سى) صـولى اووايه ناظر بوغاز ايچنده غرب طرفنده كائن‌باغلرك اوستنده برصرتك‌اوزرنده‌در كبار مجاذيب الهيه‌دن عيدى زاده عاكف مصـطفى افندى‌يه معاصر تكير طـاغلى بابا ديمكله مشهور اولان ذات اوراده مدفوندر . بوذاته پك چوق غرائب اسناد ايدلمكده‌در .

(تيمارخانه اوليـاسى تربه‌سى) پروانه بكك دارالشـفاسى درونده شرق طرفنده جنوب كوشه‌سنده حجره ايچنده‌در . اوراده پك چـوق دايلرى انفاس مباركه‌سـيله افاقيـاب عقل

وشعور ایدن شاملر شیخی مشهور (صالح افندی) حضرتلری مدفوندر . بوکا (صالح بابا) ده دینور .

(جمودار تربه‌سی) بورمه منـاره جامع شریفنك اوکنده مناره حذاسنده اولوب قپوسی جامع شریفك بناسندن اوچ‌سنه صکره سیاهه‌مائل طاشدن بنا ایدلمشدر. تربه‌نك شکلی تاج‌الدین تربه‌سی کبی مسـدس [١] واولدقجه محتشم اولوب درت زبعی جامع شریفك خارجنده‌در. درونده تحتانی وفوقانی اونق اوزره اوفاق ایکی حجرهٔ سـنکین اولوب تحتانی‌ده واقع حجره ، تربه وفوقانی‌ده واقع حجره دخی کتبخانه اتخاذ ایدلمشدر .

تحتانیسنده کائن حجره‌ده بعضیلری یکدیکری اوزرنده سکز تابوت اولوب اوزرلری یشیل اورتوایله اورتولمشدر اوك طرفده بولونان ایکی تابوتك ایچنـده جسـدی تام اوله‌رق عرب ظن اولونان ایکی میته واردر . دیکرلرینـك اعضاسی تام اولمیوب کمیکلری هیئت اصلیه‌سیله طورمقده اولدقلری کورلمکده‌در . بونلرك کیم اولدقلری اماسیه‌جه مجهول اولوب مصطفی واضح افنـدی بونلر ، پروانه بکك کوله‌لری و جاریه‌لری اولدقلرینی واوروپا مدققلری‌ده قرون اولی‌دن قالمه‌جسدلری مومیا ایدلمش آدملر اولدقـلرینی یازیورلر بونلرك هر ایکیسی‌ده تخمیناتدن عبارت اولدیغی شبهه‌سزدر .

---

[١] بوایکی تربه‌یی زیارت ایدنلر، تدقیق نظرایدرسه شکلاً وحجماً هرایکی تربه اراسنده برمشابهت تامه اولدیغنی کوریرلر وبونلرك بانیٔ معماری برآدم یاخود قاین پدر وداماد اولدیغنه حکم ایدرلر .

فقط اجرا ایدیلن تحریات قیودیه‌ده بو تربه تاتار حکمداری هلاکوخانك حفیدی اناطولی ناظری شهزاده (جمودار) بن یشموت بن هلاکوخانك تربه‌سی اولدیغی محقق و نزدنده اماسیه امیری ابشقای (ایشبوغانویین) مدفون اولدیغی اکلاشیلمشدر. بونلرك یاننده واوك طرفده بولونان تابوتلرایله دیکر ایکی تابوت مقدما فتحیه جامع شریفنك التنده مخزن ایچنده ایکن ۱۲۷۱ حدودنده بورایه نقل ایدلدکلرینی بیلنلر الیوم موجوددر .

معین الدین سلیمان پروانه بکك تاریخ شهادتی اولان ۶۷۵ سنه‌سنده هنوز جامع شریف بیله یاپیلمه‌مش اولدیغندن کوله و جاریه‌لرینك بورایه دفن ایدلمسی واوزمان بونلر ایچون قوجه بر تربه یاپیلمسی شایان قبول اوله‌مز و قرون اولی مشرکلرینك بر جامع شریف التنده شمدی یه قدر محافظه ایدلمسنی قبول ایتمك‌ده حسیات اسلامیه ایله قابل توفیق دکلدر. کلیسایی جامع شریفه تحویل ایدن (فتح غازی) واوغلی (محمود غازی) لرك وحلیله‌لرینك، یاخود کریمه‌لرینك جسدلرینی اولمسی دها زیاده معقول‌در

(چلبی اوغلی تربه‌سی) خواجه سلطان جوارنده تقسیم اوکنده اوزون یول مزارلغنك باشنده بر موقع مخصوص‌در. اوراده رجال خلوتیه‌دن (چلبی خلیفه) دیمکله مشهور جمالی زاده جمال الدین محمد چلبی حضرتلرینك مخدوملری خواجه سلطان تکیه‌سی شیخی (بدرالدین محمود چلبی) حضرتلری مدفون و زیارتکاه مشهوردر.

(حاجی حمزه افندی تربه‌سی) بایزید پاشا محله‌سنده کائن حاجی حمزه افندی جامع شریفنك شرقاً اتصالنده اولوب جسیم برقبه‌یی حاوی بیوك برحجره‌در .

جامع شریف ایله بوتربه اراسنده بردمور پرمافلق اولوب درونده کبار مشایخ خالدیه‌دن (قرا باغی الحاج حجرهٔ نکاری ول حضرتلری ویاننده مخدومی (سراج‌الدین اسماعیل‌افندی) وبونك یاننده خلفادن (میرحسن افندی) مدفونلردر .

(حاجی حمزه بك تربه‌سی) حاجی حمزه بك محله‌سی اورته‌سنده حاجی حمزه بك مسجد شریفی اتصالنده کائن باغچه درونده‌در . بوباغچه ایچنده امرای عثمانیه‌دن (الحاج حمزه‌بك) ومخدوملری (احمد ، محمود ، قاسم) بکلر ومشاهیر علمادن بالی بك زاده (عبدالرحمن چلبی) مدفون اولدیغی خبرویردیکی کبی خواجه سلطان اوزرنده برباغچه ایچنده اولدقلری‌ده سویلنمکده‌در. لدی التحری بالی بك زاده عبدالرحمن چلبی مسجد شریف باغچه‌سنده اولدیغی سنك مزارندن اکلاشلمش ودیکرینه دائر برکتابه کوریله‌مه‌مشدر .

(حبیب قرامانی تربه‌سی) محمد پاشا جامع شریفنك شرق طرفنده کائن محمد پاشا تربه‌سنك باغچه‌سنده موقع مخصوص‌در. اوراده‌کبار مشایخ خلوتیه‌دن (الشیخ حبیب قرامانی) ویاننده خلفادن (سیدی احمد خلیفه) وبونلرك غرب طرفنده (الشیخ

حسن افندی) وبونك شمالنده محمد پاشا وقفی متولیسی قورد بك زاده (محمد بك) مدفونلردر .

(حسین دده تربه‌سی) چریباشی محله‌سنده جامع شریفك شرق جنوبی طرفنده کائن باغچه‌نك غربنده یول اوزرنده بر موقع مخصوصدر . اوراده کبار خلوتیه‌دن واعظ مشهور (الشیخ حسین افندی) ومدرس (مصطفی افندی) وبونلرك شرق طرفنده محرر عاجزك والده‌سی (زاهده خاتون) وبرادری (حافظ خلیل افندی) وهمشیره‌سی (فاطمه خاتون) مدفونلردر.

(حالقه‌لی دده تربه‌سی) چریباشی محله‌سنده شهره کوسدی محله‌سی اوکنده یالکز بر موقعده اولوب مربع درت طاش دیرك اوزرنده مخروطی برقبه‌در اطراف ثلثه‌سی باغچه وجنوب طرفی یول اولوب بر دیوار ایله محاط در . درونده اماسیه امیری شاد کلدی پاشا احفادندن شادی بکك کریمه‌سی (سارو خاتون) مدفون اولدیغی باش طاشنده وقبله دیوارنده موضوع طاش اوزرنده محکوکدر .

بو تربه‌نك اورته یرنده صندوقه‌سی اولوب آلتی سارو خاتونك جسدینی حاوی بر مخزندر اومخزن تربه‌نك جسامتنده اولوب اورته یرنده اوستی اچیق تابوت ایچنده جسد موجود وجزئی صارارمش کوریلن کفنك ایچنده ، بلا تغیر تام اولدیغی حالده مشاهده اولنمقده‌در. صندوقه‌نك شمالنده مستطیل بر صورتده سیاهه مائل ، یکدیکرینه مقابل ایکی طاش اولوب

کنارلرنده ایکیشر دمیر حلقه واردر . بو دمیر حلقه‌لری حاوی طاشلر؛ مخزنك اغزنده اولوب ایجاب ایلدیکی تقدیرده بو حلقه‌لرله طاشلر طوتولوب قالدیریلیر و مخزنك اغزی اچیلیر. بو حلقه‌لره یورومین چوجقلرك ایاقلری اوچ هفته جمعه ایرتسی کونلری طاقیلیرسه باذن الله تعالی یورورلر اعتقادی راسخ اولدیغندن قادینلر طرفندن بو حلقه‌لره نسبتله سارو خاتونه (حلقه‌لی دده) نامی ویرلشدر. [illegible]

(خلفت غازی تربه‌سی) شامیجه محله‌سنده غازی مشار الیهك مدرسه‌سی اتصالنده بر تربهٔ عالیه‌در . هر طرفی طاشدن مصنوع وجنوبه ناظر اولان جبهه‌سی قبارمه چیچکلرله مزین. قپوسی اوزری غایت مصنع، فوق العاده یوکسك وقبه‌سی اهرام مصریه کبی مخروطدر . قپوسنك اوستنده کنیش بر قوس ایچنده مزین، خط کوفی ایله محرر بر کتابه‌سی اولوب آیة الکرسی مسطوردر . قوسنك درونده غایت کرفت اوله‌رق یازیلان خط کوفی چچیکلر آراسنده یاپیلمش باشقه چیچکك کبی کورلمکده اولوبده قرائتی غایت مشکلدر . بو تربه‌نك ایچنده اماسیه والیسی (امیر عمار الدین خلیفه آلپ) مدفون اولدیغی قپوسی بالاسنده محکوك اوله‌رق کورولمکده‌دن بو تربه‌نك درونده طاشدن بر طندوقه اولوب غربدن شرقه طوغرو قونمش مستطیل شقلنده‌در . بو طندوقه‌نك جنوبه ناظر جبهه‌سنده قبارمه اوله‌رق نقش وقیلون قفالری هواسکی تورکارك

دائما قوللاندقلری اشکال مخصوصه واردر . بو قفالری واشکال مخصوصه‌یی کوروب‌ده حقیقت حاله واقف اوله‌میانلر؛ بو تربه‌نك مشرکلر دورندن‌قالمه یاخود مجردتدن اول خرستیانلره عائد اولدیغنی درمیان ایتمکده‌در .

فقط اسکی تورکلرك اسکی عادتلرینی بیان ارباب مراق ، بوقفالردن واشکال مخصوصه‌دن مقصد نه‌اولدیغنی کمال سهولتله آکلارلر مدرسه‌سنك قپوسی اوزرنده (مبارزالدین خلیفه بن تولی) نامیله محکوك و ٦٢٢ تاریخلی وقفیه‌سنده مسطوراولان امیر مشارالیه اشکال مخصوصه‌نك دلالتی اوزره نسباً (قانق ، قنق) قبیله‌سندن اولوب قیز وقیون قفالرینك دلالتی اوزره والده‌سی طرفندن (قیونلی) قبیله‌سنه منسوبدر . [١] شو اشارانه وقپوسی اوزرنده کوریلن محکوکاته واقف اولمسه بیله بوتربه‌نك طرزینی ، صندوقه‌نك وضعنی تدقیق ایدن برذات،

[١] اسکی تورکلر ؛ صویلره (انسابه) ، قبارلره (شعوبه) واویماقلره (قبائله) پك زیاده رعایتکار ومربوط اولدقلرندن داردینادن کیتدکلری حالده بیله هانکی صویه ، هانکی اویماغه منسوب اولدقلرینی اکلاتمق ایچون عادت قدیمه‌لری اوزره قوللاندقلری اشکالی واویماقلرینك آدلرینی کوسترن صورتلری تربه‌لرینك قپولری یاخود صندوقه‌لری اوزرنده حك ایتدیرمکده مسلم اولدقلری حالده بر بأس شرعی کورمدکلری اکلاشلمقده‌در . اناطولی بلادنده‌تحریات اجرا ایدیلیرسه بونك پك چوق امثالنه تصادف ایدیله‌جکی محققدر .

بوزانك بر مسلم تربه‌سی و آثار سلجوقه‌دن اولدیغنی ا كلامقده مشكلاته اوغراماز . [۱]

(خواجه‌سلطان تربه‌سی) دارالسلام محله‌سنك اوستنده وتقسیم اوكنده شرقه كیدن یولك ایلریسنده برموقع مخصوص‌در . اوراده زاویهٔ مشهوره وعمارتی بنا ایدن (خواجه سلطان) دیمكله مشهور ، تجاردن (شمس‌الدین احمد چلبی) مدفون اولدیغی كمال مشكلات ایله برارمنی خانه‌سنده بولونان سنك مزارندن ا كلاشلمشدر .

(درسی تمام تربه‌سی) قوش كوپری باشنده دره‌نك غرب طرفنده برحجرهٔ مخصوصه‌در . مقدما اوستی آچیق ودرت دیواردن عبارت ایكن ۱۳۱٤ده اماسه تحریرات مدیری اولان استانبولی (محمد مظهر بك) اوستی قپالی منتظم برحجرهٔ مخصوصه اوله‌رق تعمیر ایتدرمشدر . درونده مدفون اولان ذاتك كتابه‌سی اولمدیغی جهتله (درسی تمام) دیمكله مشهور مفتی زاده (الحاج عمرافندی) اولدیغی یدی سنه قدر تحریات نتیجه‌سنده ا كلاشیله‌بیلمشدر .

(رجب چلبی تربه‌سی) حاجی الیاس محله‌سنده شوسه‌یولی

---

(۱) بو تربه ، خرستیانلره عائد اولدیغندن وغایت یوكسك ، كلاه كبی سیوری اولان قبه‌سی مشرف خراب اولوب محله اوزرینه ییقلمسی ملحوظ وغایت مخاطره‌لی بولندیغندن بحثله بلدیه طرفندن هدمنه رمق قالمش ایكن محرر عاجز ، اماسیه متصرفی (كمال‌بك‌افندی)یه ایضاحات ویرمك صورتیله منعنه موفق اولدم .

اوزرنده شهزادکان تربه‌سنك صره‌سنده غرب طرفنده مربع برباغچه‌در. باغچه‌نك اورته‌سنده درت طرفی طاشدن واورته‌سی طوپراق برقبراولوب جنوب طرفنده ایکی قبر دها واردر طاش قبرك صاحبی مشایخ کرامدن (ابراهیم بن علی الاشجع) اولدیغی محکوك اولوب بونك یاننده محله صاحبی (صدرالدین رجب چلبی) وحفیدی مشاهیرعلمادن (الحاج بیرام افندی) مدفون اولدیغی تتبعاتدن اکلاشلمشدر .

(سلامت خاتون تربه‌سی) درسی تمام تربه‌سنك قبله طرفنده یعنی جنوب غربیسنده وتخمیناً یکرمی متره قدر ایلریسنده بر حجرهٔ مخصوصه‌در درونده اماسیه قاضیسی (منلا بکلك) دیمکله مشهور (نظام الدین عبدالرحمن چلبی) نك کریمه‌سی فاضلات نسادن (سلامت خاتون) مدفوندر . اینکلر تربه‌سی ذیلنده عرض ایدلدیکی اوزره (طوفان نوح) زماننده قالمه برخاتون دکلدر . ٨٥٧ ده بنا ایتدردیکی زاویه‌سی ؛ شفیق پاشا طرفندن بغیرحق تملك وباغچه‌یه‌تحویل ایدلدیکندن ضایع اولوب تربه‌سی محافظه ایدلمشدر .

(سلطان مسعود تربه‌سی) یوقاری پازارك جانب غربیسنده رجب واوچلرمحله‌لرینك اوکنی تشکیل ایدن و(نارلی باغچه) نامیله مشهوراولان مزارلغك جنوب طرفندن جسیم وهرطرفی طاشدن مصنوع ، غایت محکم، غربه ناظر اولان جبهه‌سی عجیب برصورتده مصنع وشکلاً مربعه یاقین مستطیل ، برتربهٔ بدیعه‌در .

شمالدن جنوبه طوغری اوزون وداخلاً اورته‌سنده برکمر اولوب ایکی قبه‌یی حاوی وخارجاً قبه‌لرك اوزری دوزدر .

تربه‌نك درونده صندوقه‌یه ویاخود شبکه‌یه دائر هیچ بر شی اولمیوب منتهاسنده یورکج پاشانك ایکی کریمه‌سی مدفوندر. التی، تمامیله محزن اولدیغی نظر دقته آلنیرسه سلطان مشارالیه ایله برابر بر قاچ شهزادکان سلجوقلك بوراده مدفون اولدیغی آکلاشیلیر. تربه‌نك وضعی بر متره قدر یره کومولدیکنی کوسترمکده‌در جبهه‌سنده ایکی یان ستونلری اوزرنده پك چوق ذواتك چیچك ظن ایتدکلری کتابه موجود اولوب خط کوفیٔ کرفت ایله محرردر . یازیلرك اشاغیسندن اونده ایکیسی مقداری یره کومولمش اولوب قرائتی پك مشکلدر . بو تربه درونده (سلطان مسعود سلجوقی) نك مدفون اولدیغی محقق ایسه‌ده دیکر شهزادکانك بوراده مدفون اولدقلرینه دائر بر علامت یوقدر بو تربه مکرراً یانغینه معروض اولدیغی جبهه‌سنك سیاهلغندن استدلال ایدلمکده اولوب درونده صندوقه‌نك یاخود شبکه‌نك بوکبی عوارض کونیه‌ده ضایع اولدیغی شبهه‌سزدر . ملوك سلجوقیه‌دن اماسیه سمره‌سنده مدفون اولان برنجی (سلطان مسعود) ایله حوضه سمره‌سنده مدفون اولان ایکنجی (سلطان مسعود) ك قبرلرندن قرائت اجزایه مشروط وموقوف اولان اماسیه‌ده ای طوغدی، افته، قوجه اوغلان وتاتار وحوضه‌ده

شیخ صاوجی، قپاقلر ، قوناج کویلری اولدیغی مقید وبرنجی سلطان مسعودك نامی ستون اوزرنده محکوکدر .

...ن افندی تربه‌سی) اوچلر تربه‌سنك جوارنده برخانه درونده‌در. اوراده فحول علمادن شیخ الحرم و(تبیین المحارم) تفسیرینك مؤلفی (الشیخ سنان الدین یوسف الخلوتی)مدفوندر.

(شاد کلدی پاشا تربه‌سی) خلفت غازی مزارلغنك ایچنده اسکی بر قبهٔ محکمه‌در تربه‌نك غربه ناظر اولان جبهه‌سی تمامیله آچیق اولوب اوستی بالق صرتی شکلنده طاشدن یاپیلمشدر . شکلنه ، طرز انشاسنه باقیلیرسه ملوك دانشمندیه دورنده‌کی تربه‌لره پك مشابه اولدیغندن بوراده ملوك یاخود وزرای دانشمندیه‌دن بری مدفون اولدیغنی اخطار ایتمکده‌در بوراده (امیر سیف الدین سنقر بن طابوق) واورته‌سنده اماسیه حکمداری (شمس الدین شاد کلدی پادشاه بن قوتلو) و بونك شمالنده کبار علمادن (سعیدالدین موهوب بن الزیاری) وعثمان پاشا زاده (حسین بك)و (اسی خاتون) مدفونلردر. بوتربه حکمدار مشارالیهك یاپدردیغی تربه اولمیوب کندیسندن ایکی یوزسنه یاخود دهازیاده مقدم یاپیلمش اولدیغی درونده مدفون اولان ذواتك تاریخ وفاتلرندن ا کلاشلمقده‌در . [١]

[١] بوذواتك مدفون اولدقلری برقاچ سنه دوام ایدن تحریاتده ا کلاشیله‌بیلمشدر بوراده و سلطان مسعود تربه‌سنده حفریات اجرا ایدیلیرسه دها چوق ذواتك مدفنلری بولنه‌جغنه شبهه یوقدر

(شروانى تربه‌سى) شاملر مزارلغنك اوسـتنده بردائرهٔ مخصوصه‌ايچنده‌لطيف برموقعه‌در. تربه كاركيرايكى قبه‌يى حاوى اولوب غرب طرفى مسجدشريف وشرق‌طرفى تربه‌در بوتربه‌يى صدر اسبق شروانى زاده (محمد رشدى پاشـا) ١٢٨٦ ده بنا و ١٢٩٠ ده اوقافنى تنظيم ايدوب دروننده پدرى (الشـيخ اسماعيل سراج الدين شروانى) حضرتلرى وبرادرى صدوردن اسبق استانبول قاضيسى (السيد احمد خلوصى افندى) وانشته‌سى (الحاج عيسى روحى افندى) مدفونلردر .

(شهزاده تربه‌سى) نارلى باغچه مزارلغنك شمال غربيسنده درت طاش ديرك اوزرنده مبنى برقبهٔ سنكين اولوب اماسـيه‌ده مدفون اولديغى (بهجةالتواريخ) ده مسـطور اولان سـلطان مراد خان ثانى حضرتلرينك برنجى شهزاده‌سى (سلطان احمد) بوراده مدفون اولديغى ، شهزاده تربه‌سى دينمسندن اكلاشيلير. هيچ بر طرفنده كتابه‌يه دائر برشى يوقـدر . تربه‌نك جنوباً خارجنده مدفون اولديغى كوريلن ، امرادن (يحيى‌بك) در .

(شهزادكان تربه‌سى) شاميجه محله‌سى اوكنده واقع شوسه يولنك شمال طرفنده حاجى الياس محله‌سـنده اينه خان اوكنه كيدن يولك غرب طرفنده‌كوشه باشنده بوده درت طاش ديرك اوزرنده مبنى برقبهٔ محكمه‌در. بوتربه مكرراً تعمير ايدلمش والك صكره ١٣١٤ده‌كورجى زاده (محمد نجيب بك) طرفندن اعمار اولنمش بولنمقله معمورومجدد برحالده‌در. دروننده چلبى‌سلطان

محمد خان حضرتلرینك شهزاده‌سی (قاسم چلبی) وبعده وفات ایدن شهزاده (محمد چلبی بن سلطان بایزید خان) وبعده وفات ایدن شهزاده (محمد شاه چلبی بن سلیمان چلبی) و شهزاده (مصطفی چلبی بن سلیمان چلبی) مدفون اولدقلرینی کتابه‌لری اثبات ایتمکده‌در .

(شهیدلر تربه‌سی) ایکی دانه اوله‌رق مشهور اولوب بری بالاده ایضاح ایدیلن بورمه مناره درونده (جمودار تربه‌سی) دیکری‌ده طورمطای جامعی درونده حجرهٔ مخصوصه‌در. بو حجرهٔ مخصوصه سکز قدر طاش مردیون ایله اینیلیردرین بر طاش اوطه اولوب شرقه ناظر اولان قپوسندن ماعدا اشیق وهوا آله‌جق پنجره‌سی ودلیکی یوقـدر . درونـده ایکی تابوت اولوب بری جنوبده ، دیکر شمالده موضوع و هرایکیسنك اراسی آچیقدر اوستی قپالی اولان شوتابوتلرك درونده متعدد انسان قفالری، قوللری، باجاقلری وسائر اعضالری موجود اولوب اتلری، کمیکلری اوزرنده قورومش کبی طورمقده‌در . شوحاله نظراً ایکی تابوت ایچنده بش التی قدر انسان جسدی موضوع اولدیغی اکلاشیلیر.

بوطاش اوطه‌نك اوزرنده ، ایچنده مدفون اولان ذواتك شبکه‌لری، طاش صندوقه‌لری اولوب تام اوطه‌نك اوزرینه کلان شبکه درت عدد ایسـه‌ده بونلرك شرق طرفنده دیکر بر حجرهٔ مخصوصه ایچنده سکز قدر ذواتك مدفون اولدقلری شبکه‌لری اثبـات ایتمکده‌در . بونلرك کیم اولدقلرینـه دار شـبکه‌لرك

وصندوقەلرك اوزرلرندە كتابە اولمدیغندن دیكر امارات محكوكە بولنەمدی فقط طورمطای مرحومك مخدومی (امیرسنان الدین موسی) وحفیدی (امیرجلال الدین محمد پروانە بك) واحفادندن اماسیە امیری (زین‌الدین یعقوبشاه رومی) وبونلرك احفادی مدفون اولدقلری قویاً مظنوندر .

(شیخ حسام‌الدین تربەسی) قمرالدین محلەسنك اوستندە حكیم چلبی محلەسی اوكندە خضر پاشایە كیدن یول اوزرندەدر شكلاً مربع ویوكسك اولوب اوستی آچیقدر . اورادە اقطاغی زادە (الشیخ حسام‌الدین حسین افندی) ومخدومی (محی‌الدین افندی) مدفون اولدیغی قیداً معلومدر . دیكر (شیخ حسام‌الدین تربەسی) دە خواجە سلطان اوستندە بر باغچە درونندە اولوب اورادەصونسەنی (شیخ حسام‌الدین حسن افندی) مدفوندر .

(شیخ زكریا تربەسی) سراجخانە جامع شریفنك شرق طرفندە قپونك ایچندەبر حظیرۀ مخصوصەدر . اورادەسراجلر شیخی كبار اولیادن (پیر صنع الله خلوتی) وخلیفەسی اولان (پیر زكریای خلوتی) حضراتی مدفونلردر شیخ زكریای خلوتی حضرتلرینك تربەسندە اجزای شریفە اوقونمق اوزرە حقاله ناحیەسندە كائن وپدری (شیخ پاشا) دن موروث ایكی چفتلكنی ٨٧٤ دە وقف ایتمشدر .

(صاچلی افندی تربەسی) شرق طرفندن سلطان بایزید

جامع شریفی حولیسنه کیریله‌جك قپونك قارشوسنده خانه‌ی درونده حجرهٔ مخصوصه‌ده‌در اوراده اماسیه مفتیٔ مشهوری (صاچلی الحاج محمود افندی) مدفون اولوب بو تربه‌یی حیاتنده یاپدرمش اولدیغندن کندیسی اوزرنده کائن اوطه‌ده اوتورر کن بر زائرك فاتحه اهدا ایلدیکنی کوردکده «اوقویکز؛ محتاج رحمت بر آدمدر» دیدیکی منقولدر .

(صفا پاشا خاتون تربه‌سی) شامليلر محله‌سنده شوسه یولی اوزرنده کائن بیوك چشمه‌نك ارقه‌سنده اطرافی دیوارایله محاط اوفاق برموقعدر . اوراده اماسیه امیری شاد کلدی پاشانك کریمه‌سی (صفا پاشا خاتون) مدفون اولدیغی وثائق عتیقه‌ده کورولمشدر . یاننده زوجی اولدیغی ظن ایدیلن (یخشی بك) مدفون اولوب مؤخراً وصیتی اوزره تاریخچه‌سنی یازان (مصطفی واضح افندی) بونلرك یاننه دفن ایدلمشدر .

(طاشکوپریلی تربه‌سی) قاکلی بازارنده اوچلر محله‌سنك یولی اوزرنده کائن مسجد شریفك ارقه‌سنده برحجرهٔ مخصوصه‌در . درونده طاشکوپریلی (الشیخ الحاج عبدالله افندی) وجنوب طرفنده واقع حجره درونده مخدومی (الشیخ محمد عارف افندی) مدفونتلردر .

(طورمظای تربه‌سی) کوك مدرسه‌یی حاوی جامع شریفك شمالنده شوسه یولی اوزرنده محتشم برتربهٔ سنکین اولوب اماسیه‌ده بدایع آثار سلجوقیه‌دن معدوددر . خارجاً درت طرفی قبار -

تمه‌لی چیچکلرله مزین و قبله‌یه ناظری جبهه‌سی دها محتشم کوزولور. ٦٧٧ تاریخنده بنا ایدلدیکی قبله‌یه ناظر اولان جبهه‌سنده پنجره‌سی اوزرنده محکوك در کتابه‌سی شودر .

«عمر فی ایام الدولة السلطان الاعظم غیاث الدنیا والدین ابو الفتح کیخسرو بن قلیج ارسلان خلد الله سلطانه العبد الضعیف المحتاج الی رحمة الله طرمطای بن عبد الله غفر الله له فی سنة سبع وسبعین وثمانمائة»

قپوسی شرقه ناظر اولان بو تربهٔ عالیه غایت یوکسك اولوب طاش مردیون ایله چیقیلیر درونده اماسیه والیسی بکلربکی (سیف الدین طورمطای) اولوب صندوقه‌سی سیاه مرمردن غایت جسیم اوله‌رق یاپیلمش و اطرافنه آیة الکرسی یازلمشدر. اسمی وتاریخ وفاتی صندوقه‌سی اوزرنده محکوك در . صول طرفنده اولادندن (یعقوب چلبی) وبونك مخدومی (محمد چلبی) وبونك مخدومی (علاء الدین چلبی) وبونك مخدومی (ابوبکر چلبی) وصاغ طرفنده اولاد سلجوقیه‌دن تاج الدین غازی چلبی زاده سیواس حاکمی (قلیج ارسلان سلجوقی) وایاق طرفلرنده اماسیه والیسی ایکن مخنوقاً وفات ایدن شهزاده (سلطان علاء الدین بك) مخدوملری (تاج الدین) و (غیاث الدین) چلبیلر مدفون اولدقلری طوکدرمه کیرج اوزرنده محکوك اولان کتابه‌لرندن اکلاشلمشدر . اورایه مؤخراً دفن ایدیلن قلیج ارسلان سلجوقیه نسبتله (قلیج ارسلان تربه‌سی) ده دینور.

(عائشه غازی تربه‌سی) شاملیلر محله‌سنده شیخ اسماعیل شروانی تربه‌سنه کیدن یولك شمالنده بر موقع مخصوصدر . ایکی قبری آله‌جق جسامتده شکلاً مربع اولوب اطرافی سیاهه مائل طاشدن یاپیلمشدر . حکومت دانشمندیه مؤسسی (ملك دانشمند احمد غازی) حلیله‌سی (کانوش بانو) وکریمه‌سی (عائشه غازی) مدفون اولدیغی عنعنات محلیه‌دندر. فقط بونلرك اوزرینه صوکره‌دن برقاچ کیمسه دفن ایدلمشدر .

(عارف افندی تربه‌سی) چربباشی مزارلغنك ایچندن مرور ایدن یولك جنوب طرفنده برباغچه درونده‌در. اوراده شهر کتخداسی زاده (الشیخ محمد عارف نقشبندی) ویاننده مخدومی (الشیخ احمد کامل افندی) واقرباسی مدفونلردر اونجی قرن هجری اوائلی رجالندن (پیر محمدچلبی) دخی بوراده مدفون اولدیغی شیخ مشارالیهك باش طرفنده قونمش اولان طاشك کتابه‌سندن اکلاشلمقده‌در .

(عبدالرحمن بابا تربه‌سی) صاوالجه محله‌سنك شرق طرفنده طاغ کنارنده برموقع مخصوص اولوب یاقین وقتلره قدر زیارتکاه عمومی اولدیغی حالده غائب ایدلمشدر . اوراده مدفون اولان ارزنجانی (عبدالرحمن خلوتی) حضرتلرینك زاویه‌سی واوکنده چشمه‌سی موجود ایکن مرورزمان ایله جمله‌سی‌ده ضایع اولمشدر.

(عبدالرحمن مصلحی تربه‌سی) اسکندر ممی چلبی تربه‌سنك شرقاً حذاسنده درت دیوار ایله محاط برباغچه‌در اوراده اماسیه

قاضیسی منلا بکلك (عبدالرحمن مصلحی) وپدری (محمدشاه) ومخدومی (محمود چلبی) مدفون اولوب (عبدالرحمن مصلحی) طرفندن اجزای شریفه وقف ایدلمشدر .

(عثمان بك تربه‌سی) سلطان بایزید جامع شریفنك شرق جنوبیسنده اولوب هر طرفی طاشدن وقبه‌سی کارکیر اوله‌رق مصنوع ومحتشم بر تربهٔ عالیه‌در . درونینده سلطان بایزید خان ثانی حضرتلرینك شهزادکانندن اماسیه والیسی سلطان احمدك شهزاده‌سی (عثمان بك) مدفون اولدیغی قپوسی بالاسنده محکوك اولان بیتلردن وقیود عتیقه‌دن اکلاشلمقده‌در . تربه‌داری وجزخوانلری وار ایدی .

(عجم علی تربه‌سی) عجم علی محله‌سنده بالی بك جامع شریفنك قبله‌سنده کائن باغچه ایچنده‌در . اوراده (خواجه حاج عجم علی آغا) ویاننده بانی جامع (بالی بك) وحفیدی (عیسی بك) مدفونلردر .

(علی چلبی تربه‌سی) اخی سعدالدین محله‌سنده یول اوزرنده اوفاق بر باغچه‌در . اوراده مشاهیر علمادن اماسیه مفتیسی مؤید زاده (علی چلبی) ومخدومی اماسیه قاضیسی (عبدالکریم افندی) مدفوندر . علی چلبی تربه‌سنه اجزا وقف ایتمشدر .

(عیسی افندی تربه‌سی) دخی اوچلر جامع شریفنك غرب طرفنده خانه‌سی باغچه‌سنده اولوب خلفای نقشبندیه‌دن (الشیخ عیش القریمی) مدفوندر .

(فخرالدين جوهری تربه‌سی) اوق میدانـنـك جنوبنده واقع مزارلغك ایچنده قورد بوغان تربه‌سـنك غرب طرفنده درت دیواردن عبـارتدر . اوراده (خواجه محمد جوهری) مدفون اولوب مشـاهیر فضلادن جمـال‌الدین اقسرایی زاده (فخرالدين اليـاس رومی) یاننده اولدیغی وثائق عتیقـه‌دن اكلاشلمقده‌در . (فخرالدين جوهری) هرایكیسندن مركب بر خليطه اولدیغی مظنوندر . خواجه محمد جوهری طرفندن اجزای شریفه وقف ایدلمشدر .

(قاضیـلر تربه‌سی) خلفت غازی مزارلغنـك كنـارنده وتربه‌سنك قارشوسنده بر قبهٔ جسیمه‌در . شماله ناظر ویوكسك اولان جبهه‌سی آچیق وقبه‌سی بالیق صرتی شكلنده‌در . درونده قاضی (پیر نظام الدين محمود) وقاضی (پیر شـمس الدين محمد) و دیكر كده غره قاضیسی (شمس الدين محمد) وقونیه قاضیسی (عزالدين حسن) چلبیلر مدفوندر .

(قبااولیاسی تربه‌سی) قبا محله‌سنده یوكسك برتپه اوزرنده‌در اطرافی كارگیر دیوار ایله محاط واوستی اخشاب كره‌میدلك ایله مستور اولوب اوفاق برحجره‌در بوراده اعزهٔ كرامدن وسادات حسينيه‌دن قبالوچاپی زاده (الشيـخ حسام الدين حسين الخلوتی) مدفـون در . اجزای شریفـه وقف ایدوب تربه داری وجزخوانلری وارایدی .

(قدم پاشا تربه‌سی) ایلتكین باغلری اوزرنده ایلتكین غازی

تربه‌سنك جوارنده‌در . اوراده اماسيه اميری شاد كلدی پاشا كريمه‌سی (قدم پاشا) دينلكه مشهور (جهان‌خاتون) مدفوندر . بوخاتونك اوقافی واجزای شريفه‌سی واردر .

(قطب تربه‌سی) يوزكچ پاشا عمارتنك شرق طرفنده واقع اوفق مزارلغك ايچنده كوشهٔ غربيسنده‌در . كبار صاحبادن ثمی دده خليفه‌سی (قطب دده) دينلكه مشهور (الشيخ احمد الخلوتی) حضرتلری مدفون اولوب صاحب كشف قبور، حاجی عبدالله اوغلی (الشيخ مصطفی افندی) وصيتی اوزره بوذاتك نزدينه دفن ايدلمشدر .

(قورد بوغان تربه‌سی) اوق ميداننك جنوبنده واقع مزارلغك ايچنده جسيم وكاركير بر تربهٔ عاليه‌در . قبه‌سی واطرافی متين وتملی سنكين اولوب ايچنده كبار اوليادن (پير الياس) حضرتلرينك خواص خلفاسندن (پير شرف الدين حمزهٔ خلوتی) حضرتلری مدفوندر اوقافی واجزای شريفه‌سی اولوب تربه‌داری وجزخوانلری وار ايدی . قورد بوغان ناميله مشهور اولمسنك اسبابی باب ثانی‌ده ذكر ايديله‌جكدر .

(كل چيچك خاتون تربه‌سی) جامع اندرون محله‌سنده جامع شريفك طرف غربيسنده كائن حجرهٔ مخصوصه‌در . اوراده اماسيه واليسی شهزاده (سلطان احمد) ك حليله‌سی (كل چيچك خاتون) مدفوندر . اوقافی واجزای شريفه‌سی واردر .

(كمال پاشا تربه‌سی) اشاغی پیرلرك غرب جنوبیسنده یول اوزرنده مزارلق ایچنده‌در . اطرافی وقبه‌سی کارگیر اولوب مشرف خراب برحالده طوریيور . درونده سلطان بایزید خان ثانی وزراسندن اولوب شیخ الاسلام شمس الدین احمد افندینك جدی اولان (کمال الدین محمد پاشا) ومخدومی (سلیمان چلبی) وسلطان سلیم خان اول حضرتلرینك وزراسندن اولوب اماسیه‌ده مقتول اولان دوقه‌کین زاده (احمد پاشا) نك مدفون اولدقلری سجلاً مضبوطدر . بونلرك صندوقه‌لرینی اوراده درس اوقودان (حضوری محمد افندی) نك قالدردیغی (مصطفی واضح افندی) یازییور .

(کومشلی زاده تربه‌سی) سیل اغزنده کائن چشمه‌نك ارقه‌سنده اوفاق بر حجرهٔ مخصوصه‌در . درونده کبار صلحادن کومشلی زاده (الشیخ محیی الدین محمد الخلوتی) حضرتلری مدفوندر .

(محمد پاشا تربه‌سی) محمد پاشا جامع شریفنك شرق طرفنده آیریجه بر موقع‌در اطراف اربعه‌سی وقبه‌سی کارگیر اولوب قبرك سطحی زمیندن بربچق متره قدر یوکسکدر . درونده جامع شریفك بانیسی وزرای عثمانیه‌دن (محمد پاشا) وقپوسنك اوکنده کائن طاش مردیونك شمالنده باش طرفده پدری (حضر پاشا) مدفوندر . پدرینك سنك مزارنده کتابه‌سی وارایسه‌ده محمد پاشانك یوقدر .

(مصلح الدين تربه‌سی) اوچلر محله‌سنده اسکندر چلبی تربه‌سنك شرقاً حذاسنده کائن عبدالرحمن مصلحی تربه‌سنی حاوی باغچه‌نك بر طرفی عد ایدلمکده‌در . انجق محرر عاجزك تحریاتنه نظراً عبدالرحمن مصلحی وپدری محمدشاه ومخدومی محمود چلبیلرك تربه‌سی اسکندر چلبی تربه‌سنك جنوباً قارشوسنده کائن بیوك چشمه‌نك شرقاً حذاسنده یولك اوزرنده کوریلن طاشلر اولوب باش واایاق طاشلری ضایع اولدیغندن تمامیله حکم اولنه‌مدی . بو باغچه درونده کیلر ؛ اماسیه مفتیسی ومخزن الفقه مؤلفی (مصلح الدین موسی افندی) ومخدومی (عبدالرحمن افندی) وحفیدی (محمدشاه افندی) اولدقلری اماسیه زیارتکاهلرینه پك زیاده واقف اولان ذواتدن منقولدر العلم عندالله

(مصطفی دده تربه‌سی) کوبجکلر محله‌سنك غرب طرفنده وشیخ قریق محله‌سنك اوزرنده کائن بر باغچه‌در . اوراده کبار علمادن وسادات کرامدن اماسیه مفتیٔ مشهوری توقادلی (السید الشیخ مصطفی افندی) ومخدومی (السید اسماعیل افندی) وحفیدی کبار علمادن (السید الشیخ عثمان افندی) مدفونلردر .

(ملاطیه‌لی صوفی تربه‌سی) چریباشی مزارلغنده الشیخ محمدعارف افندی تربه‌سنك اتصالنده اولوب اطرافی دیوار ایله محاط بر باغچه‌در . درونده کبار صلحادن ومشاهیر علمادن

ملاطیه‌لی (صوفی محمدافندی) وشمالنده پنجره اوكنده مخدومی اماسیه مفتیسی (محمدخلوصی افندی) وبونلرك غرب طرفنده مرید خاصی اینجه زاده (حافظ محمد عارف افندی) وبونك یاننده مخدومی كبار صلحادن (حافظ احمد نجیب افندی) مدفونلردر .

(ملك غازی تربه‌سی) بو نام ایله اماسیه‌ده اوچ موقعده تربه یری كوسترلمكده‌در . برنجیسی شاملیلر محله‌سنك غرب طرفنده یول اوزرنده بولونان (الا كوز بابا تربه‌سی) اولوب بوراده (ملك غازی اسماعیل دانشمندی) نك مدفون اولدیغی عنعنات محلیه‌دندر . ایكنجیسی (شادكلدی پاشا تربه‌سی) اولوب بوراده (ملك غازی) نامنده برینك مدفون اولدیغی خبر ویرلمكده‌در . فقط تحریاتده بوكا دائر بر معلومات بولنه‌مدی . اوچنجیسی یوركچ پاشا عمارتی جوارنده كائن مزارلغك شرق طرفنده اولدیغی خبر ویرلمكده اولوب محرر عاجزك تحریاتنده اوراده زاویه‌نك بانیسی اولان (ملك غازی) مدفون دكلدر .

بوذاتك تربه‌سی خلفت غازی تربه‌سنك شرقاً حذاسنده اولان مربع واوفاق عرصهٔ خالیه اولدیغی حفریاتدن اكلاشلمشدر . اوراده وزرای عثمانیه‌دن اولدیغی سنك مزارنده محكوك اولان ملك الامراء (غازی اسماعیل بك) و اولادی مدفوندر . یوركچ پاشا جوارنده بولونان زاویه‌نك بانیسی‌ده بوذات اولدیغی وقفیه‌سنده محرر اولان اسم واوصافدن اكلاشیلیر .

(ممی دده تربه‌سی) حاجیلر میدانینه کیره‌جك یولك غرباً کنارنده اطرافی دیوار ایله محاط برباغچه‌در . اوراده کبار صلحادن ومشاهیر علمادن (ممی دده) دیمکله مشهور (الشیخ محمد الخلوتی) ومخدومی (الشیخ ابراهیم افندی) وخلفاسندن (الشیخ حسام الدین حسین افندی) مدفونلردر .

(منصوربابا تربه‌سی) عبداللطیف افندینك کتبخانه‌سی اتصالنده آق حسن زاده الحاج حافظ حسن اغانك زاویه‌سی باغچه‌سنده‌در . بوباغچه‌ده مشایخ خلوتیه‌دن (الشیخ ابراهیم حقی افندی) ویاننده خلیفه‌سی (الشیخ منصورافندی) وبونك مریدی اعیاندن قیرمه‌جی زاده (الحاج محمد توفیق افندی) مدفونلردر .

(مولویخانه تربه‌سی) سراجخانه محله‌سنك شرق طرفنده کائن مولویخانه‌نك ایچنده بیوك بر حجرهٔ مخصوصه‌در . اوراده (الشیخ محمدعارف دده) و (علاءالدین علی دده) و (عثمان ثاقب دده) و (عرب صالح دده) و (احمد دده) و (محمد صدقی دده) مدفون اولدقلری سجلات شرعیه‌دن اکلاشلمقده ایسه‌ده بونلردن زیاده اولان ذواتك کیم اولدقلری اکلاشیله‌مدی هرحالده مشایخ مولویه‌دن (عبدالقادر دده) و (محمود دده) لرك ده بوراده مدفون اولدقلرینی ظن ایدرم .

(نصوح بابا تربه‌سی) اوق میدانینه کیدن یولك قبله طرفنده باغلر اوکنده‌کی چوریم مزارلغك شرق طرفنده بر موقع مخصوص

اولوب اوراده کبار صلحادن سلطان بایزید جامع شریفی امامی واعظ مشهور (الشیخ نصوح افندی) و قربنده مشاهیر فضلادن عیدی زاده (مصطفی عاکف افندی) واعیاندن چایجی زاده الحاج محمد افندینک مخدومی (محمود افندی) مدفونلردر .

(یدیلر تربه‌سی) اوچلر محله‌سنک جنوب طرفنده سقا سوقاغی قارشوسنده کائن سوقاغک ارقه‌سنده ومزارلغک دیواری دیبنده برموقع مخصوصدر . شهزاده سلطان احمد دورنده اشتهار ایدن یدی امیرلرک التیسی بوراده مدفون اولوب بری اولان اماسیه مفتیٔ مشهوری قوجه امیر (السید ابراهیم افندی) استانبولده ابو ایوب انصاری جوارنده مدفوندر . بو التیلردن امیرعجم (غیاث الدین شیرازی) وکوچک امیر (سنان نیکساری) وقبالی امیر (شرف حمزه چلبی) و (امیر عقیل چلبی) اولدیغی محقق وشهری (امیر محمد چلبی) و (امیر مظلوم ملک چلبی) اولدیغی مشکوکدر .

(یعقوب خلوتی تربه‌سی) کومشلی زاده محله‌سنک اوستنده (پیر الیاس خلوتی) تربه‌سنه کیدن یولک شمالنده پیرالیاس مزارلغنک منتهای غربیسی قارشوسنده کوشه باشنده اوفاق بر مزارلق ایچنده موقع مخصوصدر . اوراده کبار مشایخ بنامدن (الشیخ یعقوب خلوتی) و مخدومی اماسیه مفتیسی (مصطفی افندی) وسائر اولاد واحفادی مدفونلردر . دیکر (الشیخ

یعقوب افندی) و (الشیخ عبدالله افندی) ده بورادهمدفون
اولدقلری مظنوندر .

(یورکیج پاشا تربه‌سی) جامع شریفی قپوسنك غرب طرفنده یوکسك وطاشدن‌مصنوع برحجرهٔ مخصوصه‌در. اوراده اماسیه والیسی وزرای عثمانیه‌دن (یورکیچ پاشا) ویاننده‌مخدومی امرادن (یونس بك) وکریمه‌سی (خوندی خاتون)مدفونلردر.

اماسیه‌ده بونلردن ماعدا پك چوق مقامات وزیارتگاه بولنمقده ایسه‌ده آنلر ، تمامیله معلوم اولمدیغندن یازیله‌مدی وتربه‌لری ، مقامات مخصوصه‌سی تحریر ایدیلن ذواتك تراجم احوالی وتاریخ وفاتلرینی اشعار ایدن کتابه‌لری باب ثانی‌ده‌ذکر وتحریر ایدیله‌جکدر . انشاءالله

هر کوشهٔ فیضنده برر عاشق شیدا
هرکوی کمالنده برر شاعر دانا
هرذرهٔ خاکنده بیک رفیض، هویدا
مسطور کتبدر نیجه اشعار اماسیه

اماسیه ، زمان فتحندن اعتباراً مقرملوك وسلاطین،مرکز علمای مسلمین اولدیغی جهتله ارضنده قوهٔ جلیلهٔ فاطره‌نك ایداع بیوردیغی فیوضات مادیه ومعنویه جمله‌سندن اولمق اوزره اماسیه‌دن پك‌چوق‌عشاق وشعرا ظهور ایده‌رك هر برینك‌اشعار کزیده‌سی تذاکر شعراده مسطور بولنمشدر .

شمدی یه قدر یازیلان تذاکر شعرادن اکلاشلدیغی اوزره اناطولی بلادنده تورك ایلنده صرف تورك دیلی اوزره ایلك شعر (از کی) سویلین، اماسیه لی بابا زاده (عاشق پاشا) در. سکزنجی قرن هجری اوائلنده ظهور ایدن بوذاتك تورك ادبیاتنده آچدیغی چیغیری، سلاطین عثمانیه نك اماسیه یه اولان عنایتی سایه سنده ینه اماسیه لیلر نشر وتوسیعه چالشدیغی ظاهر اولور .

اماسیه ده بو چیغیری تعقیب ایدنلر ایچنده معلوم اولنلری ، دوریکلی زاده (یاری) دیمکله مشهور (یارعلی چلبی) در . بعده کومشلی زاده (شمسی پاشا) وعاشق پاشالی (حمدی چلبی) ودفتردار (غنائی چلبی) وکاتب سلطانی (ذهنی چلبی) وعلمادن (دقیقی چلبی) وکرمیانلی (احمدی چلبی) چلبی سلطان محمد خان حضرتلرینك اماسیه ده اجرای سلطنت بیوردیغی زمانلرده اشتهار ایتمشلردر .

بونلرك ایچنده احمدی ، حمدی ، شمسی مشهور اولوب سلطان مراد خان ثانی حضرتلرینك دورهمایونلرنده اماسیه ده نیسابورلی (فتاحی) و (شیخی پاشا) وقضاتدن (بلائی چلبی) وسلطان محمدخان ثانی حضرتلرینك دورهمایونلرنده رجالدن (فهمی چلبی) و (سعدی) ونسادن بلائی چلبی کریمه سی (زینب خاتون) غایت اشتهار ایتمشلردر .

هله سلطان بایزید خان ثانی حضرتلرینك اماسیه ده یکرمی آلتی ومتعاقبا شهزاده سی سلطان احمدك اوتوز ایکی سنه قدر

والیلکه بولندقلری زمان، ادبیات عثمانیه خادملری تکثر ایده رك تاجی ، آفتابی ، فغانی ، قطبی ، منیری ، جعفری و سعدی چلبیلر کبی فضلای شعرا ظهور ایتمشلردر . بونلردن تاجی بك زاده جعفری وسعدی چلبیلر استانبولده نادرالامثال اوله رق مشهور اولمشلر ایدی . نسادن اماسیه‌لی (مهری خاتون) بودورك بداینه‌ندر . سلطان سلیم خان اول حضرتلرینك ارکان سلطنتدن معدود اولان اماسیه‌لیلردن رحیمی ، رفیقی ، کشفی وروحی افندیلر علماً، ادباً وقلماً غایت مشهور اولمش وسلطان سلیمان خان اول حضرتلرینك دور همایونلرنده آنی، خضری ، زمانی ، فکری واداری کبی اماسیه‌لی شعرا اوعصرك فضلای نزدنده مظهر قبول اوله رق اشتهار ایتمشلردر . بونلردن صوکره هاتفی ، کلامی ، متعدد عبدی، شوقی، شیخی وصدقی وبونلری تعقیباً عیدی ، عاطف ، عاکف، سعید ونائلی وبعده کاشف ، صارم ، عاصم وبعده نکاری، صادق ، کامل افندیلر واسملری درج ایدلمیان پك چوق شعرا اماسیه‌سنجاغندن ظهور ایتمشلردر.

طوپراغی ایدلمش ازلی عشق ایله تخمیر
هم جوهر حسن ایتمش انك ذاتی تنویر
هر صنعت ودانشده یتشدردی مشاهیر
ابراز فضائل ایدر احرار اماسیه

ذیل عطایی‌ده مذکور اولدیغی اوزره « اماسیه قدیماً بر

منبت كريم علمای كرام ومعدن بی عديل فضلای بنام » اولديغی مناسبتله علوم و صنايع بشريه‌نك هرشعبه‌سنده اختصاص تام صاحبلری يتشدرمكده پك زياده ابراز سماحت ايتمش بر شهر مبارك اولديغنه بتون تراجم كتابلری شاهد عادلدر . صنايع نفيسه‌دن معدود اولان (خط) صنعت بديعه‌سنده اماسيه‌لیلرك ابراز ايلديكی مهارت خارقه‌يی تنظير دكل ، تقليد ايده‌جك بر صاحب اختصاص اولمديغنی بتون نفايسپروران اعصار ، تسليم ايتمكده‌درلر . مشاهير خطاطيندن ابراهيم نفيسی وحسين حامد ومستقيم زاده سعدالدين افنديلرك تذكره‌لرنده اماسيه‌لی اولديغی مسطور اولان (ياقوت مستعصمی) ايله اماسيه‌لی اولديغی محقق اولان شيخ زاده (حمداه افندی) نك خطوط بديعه‌سنی بوقدر خطاطان جهان ، جهد بليغ ايتدكلری حالده هيچ بری ده تقليده موفق اوله‌مه‌مشدر .

هله استاذ ديمكله مشهور اولان اماسيه‌لی عبداه افندی و پولاد دست ناميله مشهور اولان اماسيه‌لی (كوسه محيي الدين افندی) وبرادری (جمال الدين افندی) وبونلرك پدرلری (جلال الدين افندی) وقبلة الخطاطين وشيخ الخطاطين وصفلريله مشهور اولان (حمداه افندی) نك دامادی وعمزاده‌سی (شكراه خليفه) واماسيه‌لی (عبداه ثانی) ومصطفی دده) و (درويش محمد دده) لرك امثالی ممالك عثمانيه‌ده پك نادر اوله‌رق كلن خطاطان جهاندن اولدقلری متفق در. مشاراليه (ياقوت) ايله (حمداه)دن

هر بری صنعتنده مخترع اولدیغی کبی صنایع نفیسه‌دن دیگر خط بدیع سیاقتی دخی دیگر اماسیه‌لی تاجی زاده (جعفر چلبی) اختراع ایلدیگی تاریخاً مثبت‌در . هر بری مخترع اولان شو اوچ خطاطك نظیری شمدی‌یه قدر کلمه‌مشدر . تذاکر خطاطین مطالعه ایدنلرك معلومی اولدیغی اوزره « خطاطان روم » ایچنده الك زیاده حائز شهرت کیمسه‌لرك اکثریا «اماسیه‌لی» اولدقلری کورلمکده‌در. بناءً علیه (فن بدیع خط) ده اماسیه‌لیلر استاذ کل اولمشلردر .

تفسیر ، حدیث ، اصول ، فروع ، کلام ، حکمت ومنطق کبی علوم شرعیه و عقلیه‌ده اماسیه‌لیلردن پك چوق ارباب اختصاصك ظهور ایلدیگی معروضات سابقه‌نك توصیفات شاعرانه‌دن عبارت اولمیوب برر حقیقت تاریخیه اولدیغنه شاهد بلیغ‌در بو علومك کافه‌سنده صاحب اختصاص اوله‌رق (علامه)اولان اماسیه‌لیلردن مؤید زاده (عبدالرحمن افندی) وتاجی بك‌زاده (سعدی چلبی) وکمال پاشا زاده (احمد شمس الدین افندی) وجعفر افندی زاده (خضرافندی) و(مصطفی عاکف افندی) وسکوکویلی زاده (محمد کاشف افندی) کبی ذواتك اقرانی ممالك عثمانیه‌ده کلمه‌مش کبی‌در هله اماسیه‌ده مدفون اولان کمال پاشانك حفیدی (احمد شمس‌الدین افندی) متأخرین اراسنده مجتهد منسوب اولمق اوزره طانمش سیمالردن‌در .

علم تفسیرده صاحب اختصاص اولان اماسیه‌لیلردن عبری

زاده (منلا محيي الدين چلبي) وامام مشهور (منلا بخشي خليفه) وقاضيعسكر (محشي سنان افندی) وديگر شيخ الحرم (سنان افندی) وامير مدرس ديمكله مشهور (السيد احمد افندی) وصاحب تفسير (نابی افندی) كبار مفسريندن ايديلر .

علم حديثده صاحب اختصاص اولان اماسيه‌ليلردن شو ذوات ايله برابر شرمی زاده (حافظ عثمان تقی الدين افندی) ومفتیٔ عصر (شيخی محمد افندی) وعمدة المحدثين اماسيه‌لی شيخ القرا يوسف افندی زاده (عبداه افندی) [١] ومحدث مشهور مؤذن زاده (سليمان افندی) وصاری احمد زاده (حافظ محمد افندی) كبار محدثيندن ايديلر .

علم اصول وفروعده صاحب اختصاص اولان اماسيه‌ليلر پك چوق اولوب بونلرك ايچنده شيخ حميد زاده (حميد الدين افندی) و جمالی زاده (علاء الدين علی افندی) وشيخ عماد زاده (مصلح الدين موسی افندی) و(ابراهيم كمال الدين افندی) وسيدی علی زاده قاضيعسكر (عبدالرحمن افندی) و نفس زاده (مصطفی افندی) وبيرام زاده قاضيعسكر (حسن افندی) و پيری زاده (حسين افندی)ومتولی زاده (احمد افندی) وچلبی زاده (حسين افندی) و فنارجی زاده (الحاج محمد افندی) كبار اصوليين وفقهادن ايديلر .

---

[١] فاضل مشارااليه ، شيخ الاسلام اسبق خالد افندی زاده (محمد جمال الدين افندی) حضرتلرينك جد اعلاسيدر .

علم عالئ تصوفده صاحب اختصاص اولان اماسیه‌لیلردن کومشلی زاده (پیرالیاس خلوتی) و(پیر شرف‌الدین حمزهٔ خلوتی) و(پیر صنع‌الله خلوتی) و(پیرعبدالرحمن خلوتی) وجمالی‌زاده (پیر محمد چلبی خلیفه) ومؤید زاده (عبدالرحیم افندی) . کومشلی زاده (محیی‌الدین افندی) دیگرامام زاده (عبدالرحیم افندی) و (قطب‌احمد افندی) و قاضی زاده کوچك (محمد افندی) واستاذ عصر اولان (الشیخ صالح خلوتی) وشیخ زاده (الشیخ احمد رشدی افندی) قدس الله اسرارهم حضراتی پك مشهوردر .

علم کلام و حکمت و منطق کبی فنون لازمه‌ده صاحب اختصاص اولان اماسیه‌لیلر تعدادی مشکل بریکونه بالغ اولمقده‌در بالاده تعداد اولونان ذواتك اکثریسی بو فنون عقلیه‌ده دخی صاحب اختصاص اولوب مفتی زاده (صاری عثمان افندی) و(عبدالله افندی) و(حافظ محمد افندی) وامثالی پك چوق اولدیغندن باب ثانی؛ علوم وصنایعك کافهٔ شعباتنده کرك متخصص وکرك متطلع اولان ذواتك تراجم احوالنی متکفل اولمقله بوراده تعدادندن صرف نظر ایدلمشدر .

کلمش نیجه مجذوب الهی نیجه مشتاق
چیقمش اورادن دهره نیجه کامل وعشاق
کویا بوراده اولمشیدی عالم میثاق
بر فیض وهمم زاویه‌در دار اماسیه

اماسیه‌نك خاك فیضنا كندن شمدی‌یه قدر ظهور ایدن مشایخ كرام طریقت پك چوق اولوب طریقنده تمایز ویاخود مجددانه بر شعبهٔ طریقت تأسیس ایدنلرك شهرتی جهتندن تدقیق اولنورسه اماسیه ؛ كویا معظم بر زاویهٔ فیوضات اولدیغی ثابت اولور .

چونكه اماسیه ؛ فتحندن یاریم عصر صوكره (سلطان مسعود سلجوقی) یه مركز سلطنت اولدیغی زمان ، سلطان مشارالیه بر مدرسه ، برده خانقاه یعنی تكیه بنا ومدرسه‌یی علوم ومعارفك نشر و تعمیمنه و خانقاهی‌ده اخلاق عمومیه‌نك اصلاح وتهذیبنه تخصیص ایده‌رك مدنیت اسلامیه‌یی اماسیه‌ده تأسیس وتحكیم وفرقهٔ اهل صلیبك مهاجماتندن خراب اولان مواقعی اعمار وتنظیم ایتمكه بذل همت ایتمشیدی .

اماسیه‌ده ایلك خانقاهی بنا ایدن سلطان مشارالیهك اواخر عصرنده خانقاه مذكور شیخلرندن اكجق (محمودبابا) نامیله مشهور اولان (سراج الدین محمود بن علی) وبعده مخدومی ظن اولنان (علاء الدین محمد بن محمود) اولدیغی تتبعات وتحریاتدن معلوم اوله‌بیلدیسه‌ده بونلرك طریقنی تماماً بیلنه‌مدی . بعده بو خانقاهك شیخلكی ٦٢٨ تاریخندن اعتباراً (باباالیاس خراسانی) دیمكله مشهور اولان (شجاع الدین ابوالبقا الیاس بن علی الخراسانی)نك فضل وكمالی ، زهد وتقواسی وكثرت اتباعی ایله كسب اهمیت ایلدیكندن مشهور (بابا اسحاق كفرسودی) بابا مشارالیهك

سایهٔ ارشادینه دخالتله تأمین مقاصد ایده بیلمش و یالانجی پیغمبر الکنی بابای مشار الیهك نفوذندن استفاده ایتمك صورتیله اعلان ایله مشیدی.

بابا الیاس خراسانی طریقتی ، مشایخ اهل سنتدن جنید بغدادی حضرتلرینه منسوب ومذهب اهل سنته موافق اولەرق انتشار و (طریقت بابائیـه) نامیله اشتهار ایدوب قبول عامه‌یه مظهر اولمشدر . مرقوم (اسحاق بابا) اساساً طریقت اباحیه‌یی التزام ایده‌رك دعوای نبوت ایتمش اولدیغنـدن بابائیه طریقتـه ظاهراً سلوکی ، طریقت بابائیه‌یی انظار عامه‌ده شائبه‌دار ایده‌مز.

بابا الیاس خراسانی اوغللری (شمس الدین محمود طغرائی) ایله (فخرالدین علی) نك وزرای سلجوقیه‌دن اوله‌رق اشتهاری (بابائی) طریقتك انتشارینی موجب اولدیغندن اوچنجی اوغلی (مخلص الدین موسی بابا) خانقاه مشیختنده بولنه‌وق مرجع انام اولدیغی کبی بابای مشار الیهك خلفاسندن (ایبك بابا) و (بهلول بابا) و (سلتوق بابا) اناطولی‌ده فوق العاده صاحب نفوذ و اقبال اولمشدر .

(ایبك بابا) نك اماسیه‌ده خانقاه شیخی اولدیغی اثنـاده طریقت مولویه رجالندن (ولی الدین احمد دده) مشهور اولوب (علاء الدین علی پروانه بك) ٧١٤ حدودنده ایلك مولویخانه‌یی بنا ایتمش وایکنجی اولمق اوزره اماسیه‌ده مولوی طریقی ظهور ایتمشدر . انجق مخلص بابا زاده (علاء الدین علی عاشق پاشا) خانقاه شیخی اولدیغندن بابائی طریقی متفوق اولمشدر. اماسیه‌ده

واقع اولان حادثات مهمه تدقیق اولنورسه ، شو ایکی طریق رجالنك یکدیکرینه مقابل اتخاذ ایتدکاری اوضاعك ؛ عامل مؤثر اولدیغی اکلاشیلیر .

فقط (پیر الیاس) خلوتی حضرتلرینك شروانذن عودتیله برابر اماسیه‌ده ظهور ایدن طریقت خلوتیه بابائی و مولوی طریقلرینك رجالنه نمونهٔ امتثال اوله‌جق درجه‌ده منتسبلرینی علوم معارفه تشویق ، زهد وتقوایه ترغیب ایده‌رك امرا واعیانه تعرض وتداخلدن منع ایتمش اولدیغی جهتله قبول عامه‌یه مظهریتله پك چابوق انتشار ایتمشدر .

سلطان مراد خان ثانی حضرتلرینك دورنده زینی ونقشبندی طریقلری‌ده شایع اوله‌رق اولدقجه انتشار ایلدیسه‌ده (حبیب قرمانی) و (چلبی خلیفه) حضراتی کبی کبار صلحادن خلوتیلر پك زیاده اشتهار ایلدکاری جهتله بوایکی طریق ایله بابائی ، مولوی طریقلری اسکی شهرتلرینی غائب ایتمشلردر .

فقط (دورسلیم خان اول) ده نقشبندیه رجالندن (صنع الله بخاری) کبی کامل برمرشد عالی همت ، اماسیه‌ده نشر طریقت ایتمکه باشلادیغی زمان ، فیوضات نقشبندیه قلوب امتی تسخیر ورجال خلوتیه‌یی‌ده تنویر ایده‌رك نشر انوار ایتمشدر . ٩٦٠ تاریخندن صکره قادری ، جلوتی ، شعبانی طریقلری‌ده ظهور ایلدیسه‌ده رجال و اتباعی قلیل اولدیغی جهتله پك چوق دوام ایده‌مه‌مش و١٠٤٧ ده بیرام پاشا اماسیه مولویخانه‌سنی مجدداً انشا

ایدەرك طریقت مولویەیی احیا ایدوب ١١٦٠ حدودندە خلوتی ، نقشبندی و مولوی طریقلری جملەسنە فائق اولمشدر .

کبار محدثیندن تورحالی (الشیخ مصطفی النقشبندی) خلفاسی سیواس ولایتندە تکثر ایدەرك نقشبندی طریقی جملەیە تفوق ایتمش وبعدە نقشبندیە طریقندن تشعب ایدن (میرزاجانی) و (خالدی) قوللری اماسیەدە کسب رجحان ایدوب شمدی‌یە قدر نشر فیوضات ایتمکدە بولنمشدر . شو طرق علیەنك رجالنە مسکن اولان زاویەلر ، تکیەلر اماسیەدە مدارس علمیەیە تقابل ایدەجك درجەدە کثیر اولدیغندن حروف هجا ترتیبی اوزرە تحریر اولندی .

١ (آق حسن اوغلی تکیەسی) سلطان بایزیدك شرقندە واقع عبداللطیف افندینك کتبخانەسی اتصالندەدر . بوتکیەیی ، اسبق اماسیە متسلمی آق حسن زادە (الحاج حافظ حسن اغا) ١٢٤٥ دە بنا ومشیختنی رجال خلوتیەدن (السید الشیخ ابراهیم حقی افندی) یە اعطا ایتمشدر . بونك ارتحالندە خلیفەسی (السید الشیخ منصور افندی) تکیە شیخی اولوب ١٢٨٣ ارتحالندن صوکرە درسخانە و ١٣٠٣ دە آلتی فتواخانە واوستی مدرسە اتخاذ ایدلمشدر .

٢ (اهل الله تکیەسی) اوق میدانی اوزرندە خضر پاشا محلەسندە اولوب (میدان آغاسی) دیمکلە مشهور اسبق اماسیە متسلمی (الحاج خضر اغا) طرفندن ١٠٦٤ دە بنا ایدلمشدر .

بوزاویه‌ده هابل زاده (الشیخ اهل‌الله افندی) ١١١٠ تاریخنه قدر اجرای مشیخت ایلدیکنـدن (اهل‌الله تکیه‌سی) نامیله اشتهار ایتمشدر . بوتکیه ، خلوتیلره مخصوص اولوب (الشیخ یحیی افندی) وحماجی‌زاده (الشیخ محمد افندی) تکیه‌شیخی اوله‌رق معروف اولمشلردر .

٣ (اوچلر تکیه‌سی) اوچلر محله‌سنده سعدی چلبی‌جامع شریفنك اتصال غربیسنده اولوب خلفـای نقشبندیه‌دن قریملی (الشیخ‌عیسی‌افندی) خانه‌سی ایکن ١٢٣٨ ده زاویه‌یه تحویل ووقف ایتمشدر . خانه‌نك سکناسی اولادینه مشروط‌اولدیغندن ارتحالنده مخدومی زاویه‌دار اولدیسه‌ده مسلك قضاده بولنمقله مشیخت واقفنه منحصر اولمشدر .

٤ (چله‌خانه تکیه‌سی) حضرت پیرالیاس خلوتی تربه‌سنك شمالنده بولونان یعقوب پاشا دائره‌سی درونده‌در . بو تکیه‌یی ٨١٥ ده امرای عثمانیه‌دن (یعقوب پاشا) مفتی الثقلین کومشلی زاده (عبدالرحمن چلبی) ایچـون بنا وتولیتی خلفاسـندن (شمس‌الدین محمد بخاری) یه و اولادینه وانقراضنده (مؤید چلبی) یه واولادینه تخصیص ایتمشدر .

بوتکیه ، خلفای خلوتیه‌یه مخصـوص اولوب‌حضرت پیرك یرینه دامادی کومشـلی زاده (پیر عبدالرحمن چلبی) بعـده (پیر شمس‌الدین محمد بخـاری) بعده حضرت پیرك مخدومی (پیر جلال‌الدین عبدالرحمن چلبی) ٨٤٣ ده سراجلر شیخی

(پیر صنع الله خلوتی) بعده (پیر زکریا الخلوتی) و بعده ایکنجی زاده (پیر صفی الدین محمود الخلوتی) بعده قبالو چلبی زاده (پیر عبدالرحمن حسامی چلبی) بعده ٩٠٣ ده کومشلی زاده (پیر محیی الدین محمد چلبی) بعده ٩٢١ ده بخاری زاده (پیر محمد الخلوتی) بعده (الشیخ یعقوب الخلوتی) بعده خلفادن (الشیخ عبدالرحمن خلوتی) بعده مخدومی (الشیخ عزالدین حسن الخلوتی) بعده دیکر مخدومی مشاهیر علمادن (الشیخ حسام الدین حسین الخلوتی) حضراتی بو چله خانه ده شیخ عالی شان اولمشلردر. اماسیه خلوتیلری اراسنده بو سلسلهٔ خلوتیه یه (سلسلة الذهب) دینمشدر .

بعده چله خانه شیخی بولونان (الشیخ محمد افندی) ١٠٩٩ فورطنه سنده ارتحال ایدوب (السید ابراهیم افندی) و ١١١٦ ده بوده فوتیله مخدومی (السید محمد افندی) شیخ و متولی اولمشلردر . ١١٦٨ ده السید محمد افندینک ارتحالنده علمادن (حافظ السید محمود افندی) شیخ اولدیسه ده ١١٧٢ ده رفع اولنه رق (حافظ السید عبداه افندی) شیخ و متولی اولدیغی حالده (١٢١٤) اواخرنده ارتحال ایلدیکندن تولیت کریمه سی شریفه خاتونه ویریلوب مشیخت ؛ ضمیمهٔ تدریس اولمشدر .

٥ (چوکجه تکیه سی) یعقوب پاشا اثره سنک جهت غربیه سنده اولوب چلبی سلطان محمد خان حضرتلرینک دور همایوننده اماسیه ده قائمهٔ نقدیه نک طبع و اعمالنده ابراز مهارت ایدن

و (چویکجی) نامیله مشهور اولان (الشیخ شمس الدین محمد القرطاسی) طرفندن ٨٣١ ده بنا ومشیختی خلفای خلوتیه‌یه وتولیتی اولادینه تخصیص ایتمشدر . بوزاویه مکرراً خراب ومعمور اولوب ١٠٨٨ ده (الشیخ سلیمان افندی) اعمار ایده‌رك تکیه شیخی اولمش و١٠٩٩ فورطنه‌سنه قاریشدیغندن خلفای خلوتیه‌دن (الشیخ عمر افندی) یه ویرلمش و ١١٤٢ ده قصریدیله (الشیخ حسین افندی) تکیه شیخی اولوب ١١٨٠ده فوتیله مشاهیر علمادن (سنانی الشیخ حسن الخلوتی) حضرتلری شیخ اوله‌رق اوجاغی اویاندرمش و ١٢٠٩ شوالنك آلتیسنده ارتحال ایتمکله چوکجه مشیختی محمد بن علی واسماعیل بن احمد نام کیمسه‌لره ویرلمش ایسه‌ده اسماعیلك نا اهل اولدیغی تبین ایتمکله مشارالیه الشیخ حسن افندینك خلفاسندن (الشیخ عثمان افندی) ومحمد بن علی یرینه دخی ١٢٤٦ ده علمادن آقشهری (اسماعیل افندی) شیخ اولمشلردر. (الشیخ عثمان بابا) ١٢٤٨ ده و (اسماعیل افندی) دخی ١٢٥٩ ده وفات ایتملری اوزرینه مدرسه‌یه منقلب اولمشدر .

٦ (حجابی تکیه‌سی) زیاره محله‌سنده‌کچی اوغلی جامع شریفنك اتصالنده‌در خلفای نقشبندیه‌دن قریملی (السید الشیخ عبدالباقی حجابی افندی) زیاره‌ده اقامتله ١٢١٢ ده بر تکیه بنا ایده‌رك اجرای مشیخت ایتمش وارتحالنده خلیفه‌سی ودامادی (السید

الشیخ ابراهیم زهدی افندی) شیخ اولوب بوده ارتحال ایتدکده مکتب اتخاذ ایدلمشدر .

٧ (خضر پاشا تکیه‌سی) شامیجه محله‌سنده اولوب یورکیج پاشا اولادندن وبکلربکیلردن (خضر پاشا) ٩٧١ ده بنا و اوقافی تنظیم ایتمشدر . مشاهیر علمادن (منلا شیخ) دیمکله مشهور خلفای خلوتیه‌دن (الیاس افندی) حضرتلری ابتدا شیخ اوله‌رق ارتحالنده (ممی دده) دیمکله مشهور (الشیخ محمد افندی) بعده مخدومی (الشیخ ابراهیم افندی) بعده کبار علمادن (الشیخ حسام الدین افندی) شیخ اولمشلردر .

حسام الدین افندیدن صکره علمادن (الشیخ مصطفی افندی) بروجه تقاعد شیخ اولمشدر . بعده واعظ مشهور (الشیخ حسن افندی) وبعده مخدومی (الشیخ محمد افندی) بوتکیه شیخی اولدیسه‌ده ١١٤٣ حریقنده یاندیغندن تمامیله ضایع اولوب یری بولنه‌مه‌مشدر .

٨ (خواجه سلطان تکیه‌سی) دارالسلام محله‌سنك اوسته‌نده الیوم قبری بولونان یرك شرق وجنوب طرفلرینی محیط اولان خانه‌لرك موقعی‌در. سلطان بایزید خان ثانی اماسیه والیسی ایکن خواجهٔ سلطانی اولان اعیاندن (شمس الدین احمدچلبی) ٨٨٠ ده اوراده برزاویهٔ جسیمه بنا ویاننده مسافرخانه ومطبخ انشا واوقاف کافیه ترك ایده‌رك نامنی ابقا وشیخلکنی کبار خلوتیه‌دن

جمالی زاده (الشیخ جمال‌الدین محمد چلبی خلیفه) حضرتلرینه اعطا ایتمشدر .

مشارالیهك ارتحالندن صوکره مخدومی (الشیخ بدرالدین محمود چلبی) وبعده بونك مخدومی (الشیخ خیرالدین خضر چلبی) وبعده احفادندن (الشیخ محیی‌الدین محمد چلبی) و (علاءالدین علی چلبی) تکیهٔ مزبوره شیخی اولمشلردر . علاءالدین افندیدن صوکره کبار علمادن اولان ذوات بروجه تقاعد تکیه شیخی اولوب نظارت وقفیه‌سی چلبی‌زاده‌لره تخصیص اولنمش و ١٠٩٧ ده الشیخ محمد افندینك ارتحالنده سادات علمادن ظنه‌لی (السید احمد افندی) تکیه‌شیخی وبعده‌متولیسی اولوب ١١٤١ ده وفاتیله مخدومی (السید عبدالله افندی شیخ ومتولی وبعده ناظر اولدقده ١١٧٢ تاریخنه قدراوغللری (السید محمود ، عمر ، عثمان ، احمد ، محمد ، حسین) چلبیلر تکیه‌نك کافهٔ جهاتنه تصرف ایده‌رك مومی‌الیهك ارتحالنده‌مکان وجهاتی تقسیمات ارثیه‌یه معروض وتدریجاً ملك اوله‌رق تمامیله ضایع اولمشدر .

٩ (سعدالدین تکیه‌سی) ایچری شهرده میدان قپوسی جوارنده اخی سعدالدین محله‌سنده اولوب ٨٧١ده کاتب سلطانی (سعدی افندی) بنا واوقافنی تنظیم ایتمشدر . بو تکیه‌نك طعامیه‌سی ومسافرخانه‌سی مکمل اولوب متقاعدین علمادن پك چوق فضلا بورایه شیخ اولمشدر . اخیراً خلوتیه رجالندن

(الشیخ الحاج محمد مشتاق افندی) تکیه شیخی اوله‌رق ۱۲۶۰ سالندن صکره تکیه منهدم وجهتی منعدم اولمشدر .

۱۰ (شاملر تکیه‌سی) شاملر محله‌سنده ایاس اغا جامع شریفنك جوارنده اولوب مشاهیر اعیاندن (خواجه الحاج صالح چلبی) طرفندن ۹۵۱ده بنا واوقافی تنظیم ایدلمشدر. خلوتیه رجالندن پك چوق ذوات بو تکیه‌ده اجرای مشیخت ایدوب (الشیخ صالح افندی) حضرتلری کبی ذوات کرامتسمات بو تکیه شیخی اولمش وبعده (الشیخ یوسف نقشبندی) خلفاسندن (الشیخ ترابی علی افندی) ۱۲۳۱ تاریخندن اعتباراً تکیه شیخی اوله‌رق طریق نقشی فیوضاتنی نشر ایتمشدر .

۱۱ (شهر کتخداسی اوغلی تکیه‌سی)عجم علی محله‌سنده عجم علی پیکارینك جهت شرقیه‌سنده چیقماز سوقاق ایچنده‌در. خلفای نقشبندیه‌دن (السید الشیخ عبدالباقی حجابی افندی) خلیفه‌سی شهر کتخداسی زاده (السید الشیخ محمد عارف افندی) ۱۲۳۸ ده خانه‌سی اتصالنده بر تکیه انشا ومشیختنی اجرا ایتمشدر . بعده مخدومی (الشیخ احمد کامل افندی) و ۱۲۹۹ ده کوچك مخدومی (الشیخ یوسف ضیاء الدین افندی) و ۱۳۱۲ده اورتانجه مخدومی (الشیخ محمد بهاء الدین افندی) بو تکیه‌نك شیخی اولمشلردر .

۱۲ (شهره کوسدی تکیه‌سی) شهره کوسدی محله‌سنك منتهای غربیسنده کائن چشمه‌نك اوسته‌ده ایدی . مشایخ

کرامدن (پیر سنان خلوتی) حضرتلرینه مریدانی طرفندن بنا ایدلمش برتکیه اولوب اوراده محله‌نك حدوثنه باعث اولمشدر . پیر مشارالیه، ایلك شیخ اولوب ارتحالنده خلیفه‌سی (درویش علی خلوتی) بعده (الشیخ احمد افندی) تکیه شیخی اولمشلردر. بوتکیه ۱۲٤۱ تاریخنه قدر معمور اولدیغی حالده بعده خراب ویری‌ده ملك اولمشدر .

۱۳ (شیخ اوغلی تکیه‌سی) کومشلی زاده محله‌سنك جهت شمالیه‌سنده اکری جامع شریفی جوارنده اولان چیقماز سوقاغك ایچنده‌در . مشاهیر فضلادن چوروملی شیخ حسن افندی زاده (عبدالله وجیه افندی) طرفندن امیر مدرس السید احمد افندینك ورثه‌سندن آلنان جسیم خانه‌نك اوك طرفنده ۱۱۹۰ده برتکیه انشا ونقشبندی طریقتی اوزره آیین اجرا ایدلمشدر . بعده مخدومی (الشیخ احمد رشدی افندی) تکیه شیخی اولوب ارتحالنده مخدومی (الشیخ حافظ علی افندی) قادری اولمق اوزره تکیه شیخی و ۱۳۱۲ ده بونك مخدومی (الشیخ الحاج علی افندی) یرینه قائم اولمشدر .

۱٤ (شیخ جوعی تکیه‌سی) اماسیه‌نك جهت غربیه‌سنده شیخ جوعی باغلرینك شمال غربیسنده شیخ جوعی قریه‌سی آلتنده کول جوارنده‌در . بوتکیه ، مولویخانه اولوب شیخ مشارالیه طرفندن ۸۱۷ ده بنا ایدلمشدر .

بومولویخانه شیخی ابتدا بانیسی (محمد جوعی دده) بعده

خلیفه‌سی (یغورتجی بابا) نامیله‌مشهور (پیری احمدده) بعده (عمر آهی‌دده) اولوب دها پك چوق ذوات ، شیخ مثنویخوان اولمش بعده کلن شیخلر (مثنوی خوان) نامیله مشهور ومقید اولوب بونلردن ١١٥٤ ده (اسماعیل دده) و١١٧٧ده وفاتیله (ابراهیم دده) و ١١٩٠ ده اسماعیل دده زاده (فیض‌اﷲدده) و ١١٩٤ ده (السیدحسن‌دده) ومتعاقباً (السید مصطفی دده) و ١٢٠٤ ده اماسیه مولویخانه‌سی شیخی احمد افندی زاده (فیض‌اﷲ افندی) و ١٢٠٨ ده رفعندن برادری (عبداﷲ دده) و ١٢٠٩ ده قصریدندن حاجی زاده (حسین دده افندی) و متعاقبا برادری (حافظ مصطفی دده) و ١٢٢٠ ده وفاتیله اوغللری محمد وابراهیمك ١٢٢٧ ده فوتندن اماسیه‌مولویخانه‌سی شیخی السید محمد کامی دده زاده (السید محمد ثابت دده) مثنویخوان وتکیه شیخی اولمشلردر . فقط بوتکیه‌دن شمدی اثر قالمه‌مشدر .

١٥ (شیخ عبدل تکیه‌سی) صوفیلر محله‌سنده پیرالیاس مزارلغنك منتهای غربیسنده اولوب مشایخ نقشبندیه‌دن (الشیخ عبداﷲ افندی) طرفندن ٩٦١ ده بنا واوقافی تنظیم ایدلمشدر. بو تکیه مکرراً خراب و معمور اوله‌رق ١٢٧١ تاریخنه قدر محافظه ایدلدیکی حالده بعده ضایع اولمش و ١٣١٥ده سیواس مشایخندن (الشیخ غلامی افندی) معارف طرفندن مأموراً اماسیه‌یه کلدیکی زمان ، اوقاف مندرسه‌دن عدیله معارفه ضبط ایدلمشدر.

١٦ (شیخ قریق تکیه‌سی) اماسیه‌ده ایلك بنا ایدیلان وخانقاه مسعودی نامیله مشهور اولان بوتکیه اولوب کوبجکز محله‌سنك غرب طرفنده قاشیق پیکارینك التنده وچیقرق محله‌سنك جنوبنده ایدی . بوخانقاهی ٥٤٥ حدودنده (سلطان مسعود سلجوقی) بنا ایتدیردیکی (بهجة التواریخ)ده مسطور اولوب خانقاه مسعودی نامیله مشهور اولمسی‌ده بوقیدی تصحیح ایتمکده‌در .

بوخانقاهك اوائل احوالنه دائر معلومات بولنه‌مدی انجق ٥٧١ ده (الشیخ سراج الدین محمود بن علی) و ٦٠٧ ده (الشیخ علاءالدین محمد بن الشیخ محمود) بوخانقاهك شیخلری اولدیغی معلوم اولوب ٦٢٨ تاریخندن اعتباراً اشتهار ایدن (شجاع الدین الیاس بن علی الخراسانی) بوخانقاهك شیخی اولمغله (بابا الیاس) دیه مشهور اولمش و٦٣٧ ده بابای مشارالیهك مریدی اولدیغنی ادعا ایدن (بابا الیاس کفرسودی) وقعه‌سنده شائبه‌دار اولدیغندن اماسیه قربنده اولان چفتلکنه ارسال واعیان اتباعی بر طرفه اعزام وخانقاه مذکورده سد ایدلمشدر .

٦٤٦ حدودنده اوغللری (شمس الدین محمود، فخر الدین علی) تشبثاتیله اعاده وخانقاه دخی کشاد ایدلمش وثانیاً خانقاه شیخی اولدیغی حالده وفاتنده برادر زاده‌سی (بهلول بابا) شیخ اولوب مؤخراً بوده صو شهرینه اعزام ایدلمکله بابا الیاسك مریدی (ایبك بابا) یرینه قائم اولمش وبوده پروانه بکه معارض اولدیغندن

٦٧١ حدودنده مصره فرار ایدوب بابا الیاس اوغلی (مخلص بابا) شیخ اولمشدر .

پروانه بکك اعدامنده اعمال نفوذ ایدن (ایبك بابا) عودت ومخلص باباده طریق امارته سلوك ایلدیکندن ٦٧٦ حدودنده ثانیاً خانقاه شیخی اولدیغی حالده بعده وفات ایتمکله خلیفه‌سی (احمد بابا) شیخ اولوب ٧٠١ انهزامنده تاتار حکمداری (سلطان محمود غازان خان) امیر مخلص پاشا ایله بوندن شبهه ایلدیکی معلوم اولدیغندن (امیر مخلص پاشا) مصره فرار واحمد بابا دخی اختفا ایتمشدر .

بواثناده علمادن (الشیخ مجدالدین عیسی) خانقاه شیخی اولدیسه‌ده ٧٠٣ ده سلطان محمودك وفاتیله برادری (سلطان محمد خدا بنده خان) جلوس ایده‌رك مشهور توقادلی (بوراق بابا) نك توصیه‌سیله (احمد بابا) ثانیاً خانقاه شیخی اولمش و ٧١١ ده فوت اولدقده مخلص پاشا زاده (علی عاشق بابا) یرینه قائم اولوب جدی بولونان بابا الیاس خراسانی زماننی جانلاندرمش وسلطان ابوسعید بهادرخانك وکیل مطلقی (امیر چوبان) ك توجهنی فوق العاده جلب ایلدیکندن سیواس امارتنده بولونان اوغلی (امیر تیمور طاش) ه وزیر ومستشار اولمشدر .

(علی عاشق پاشا) خانقاه شیخی ایکن اناطولی‌ده اعلان استقلال ایدن امیر تیمور طاشك وزیری اوله‌رق اشتهار ایتمکله ٧٢٧ فلاکتنده امیر مشارالیهه رفیق اولدقده علمادن (زین الدین

یعقوب الزیاری) وبعده مشاهیر فقهادن (جمال الدین ابراهیم اقسرایی) خانقاه شیخی اولمشلردر . معین الدین سلیمان پروانه بکك اقرباسندن جعفربك زاده (سلطان آرتنا بك) اناطولیده احراز نفوذ واقتدار ایتدکجه بو خانقاهك اسکی نفوذی زائل اولەرق ٧٣٩ ده فاضل مشارالیهك ارتحالندن صکره مسدود حالنی اکتساب ایتمش ومع هذا بعض علمایه جهت معیشت اولمشدر .

فقط (شاد کلدی پاشا) اماسیه امیری اولدقده علمادن (الشیخ حسام الدین حسین الترکمانی) وبعده (سعیدالدین موهوب) خانقاه شیخی اولەرق افتایه مأذون اولمش و ٧٨٧ ده الشیخ حسامك مخدومی (عزالدین حسن چلبی) خانقاه مذکور شیخی اولوب بعده فضلادن (صارو شیخ) دیمکله مشهور (الشیخ شمس الدین احمد رومی) شیخ اولمشیدی .

٨٠٤ ده تاتار حکمداری طوپال (تیمور خان) طرفندن اماسیه والیلکنه تعیین اولونان (قره دولتشاه) علیهنه خلقی تشویق وعثمانلی طرفنی فوق العاده التزام ایدەرك قره دولتشاهی اماسیه یه یاناشدیرمدیغی تیمور خانه شکایت اولندقده شهزادەسی (قره سلطان محمد) ی اماسیه یه ارسال ایتدیکی اثناده اختفا وحلبه فرار ایتمشدر .

چلبی سلطان محمد خان حضرتلرینك بولیدن عودتنده خانقاه مذکورك مشیختنی صارو شیخك تلمیذی وشیخ عزالدینك

مخدومی (شیخ قریق) دینکله مشهور (محی الدین محمد چابی) یه اعطا بیورمش وخانقاه مذکورك نامی یالکز محلهده قالوب (شیخ قریق تکیه‌سی) نامیله مشهور اولدیغی حالده بعده غلط اوله‌رق (چیقریق تکیه‌سی) دینمشدر .

بو تکیه‌نك مشیختی یوز سنه قدر شیخ قریق سلاله‌سنه منحصر اولدیغی حالده (سلطان سلیمان خان اول) حضرتلرینك دورنده مقام تدریسده پیر اولمش علمایه بروجه تقاعد ویرلمش و ١١٣١ حدودنده مشاهیر علمادن توقادلی (السید الشیخ مصطفی افندی) وبعده (الشیخ محمد افندی) وبعده (السید الشیخ اسماعیل افندی) شیخ ومتولی اولوب بر مدت خراب اولدیسه‌ده علمادن ورجال نقشبندیه‌دن مفتی شیخ زاده (السید الشیخ عثمان افندی) اعمار ایده‌رك شیخ ومتولی اولدیغی حالده مومی الیهك ارتحالنده برده‌ا اعاده‌سی ممکن اوله‌میه‌جق درجه‌ده ١٢٥٧ سالنه طوغری منعدم اولمشدر . غایت مختصر اولان شو ایضاحاتی ، مطالعه بیوریلان ارباب تدقیقك نظرنده شو خانقاهك نه‌قدر تاریخی بر تکیه اولدیغی تعین ایدر .

١٧ (ضربخانه‌جی تکیه‌سی) پروانه بك محله‌سنده اولوب بالی بك جامع شریفی شرقنده پروانه بك محله‌سنه کیدن سوقاغك ایچنده چشمه‌نك ارقه‌سنده ایدی . شیمدی یرینی ایکی خانه اشغال ایتمکده‌در . بو تکیه‌یی (اخی ضربخانه‌جی) دینکله مشهور ، اماسیه‌ده ضربخانه امینی اولان (شمس الدین احمد

چلبی) ٨٣٦ ده بنا واوقافنی تنظیم ایتمشدر . سادات رفاعیه‌دن (السید الشیخ احمد افندی) ومدرس عبدی افندی زاده (السید الشیخ علی افندی) کبی علما بو تکیه‌ده اجرای مشیخت ایتمشلردر . شیمدی یالکز مسجدی خراب اوله‌رق طورییور .

١٨ (قاکلی تکیه‌سی) دوه خانه محله‌سنده اولدیغی مقید اولوب اسبق اماسیه متسلمی قاکلی (الحاج علی اغا) ١٠١٧ حدودنده بنا وقادری مشایخنه تخصیص ایتمشدر . بوتکیه‌نك متولیسی آیدین پاشا زاده علی بك ١٠٧٩ ده اعمار ایدوب ١١٤٣ ده یاندیغندن ضایع اولمش و ١٢٢٦ ده مشاهیر علمادن ورجال نقشبندیه‌دن طاشکوپریلی (الحاج حافظ عبدالله افندی) خانه‌سی اوکنده تکیه‌یی احیا وشیخلکنی کندیسی ایفا ایتمش وارتحالنده مخدومی (الشیخ محمد عارف افندی) یرینه قائم اولمشدر . بوطاشکوپریلی تکیه‌سی، اسکی قاکلی تکیه‌سی یرنده اولدیغی مظنوندر .

١٩ (قطب تکیه‌سی) عمارت ارقه‌سی دیمکله مشهور اولان حاجی الیاس محله‌سنده سلطان بایزید مدرسه‌سنك غربنده کائن سوقاغك ایچنده‌در . خلفای خلوتیه‌دن (قطب دده) دیمکله مشهور (الشیخ احمد افندی) طرفندن ١٠١٨ ده بنا واوقافی تنظیم ایدلمشدر . قطب مشارالیه اوراده شیخ اولوب ارتحالنده خلیفه‌سی (الشیخ محمد افندی) بعده کبار علمادن

(الشيخ السيد ابراهيم افندی) تكيه شیخی اولمش وبعده عاملهی متقاعدین شیخ اوله‌رق (چتال حافظ) دیمکله مشهور، مخضهٔ کرامدن (الشیخ احمد افندی) و ١٢٢٠ ده ارتحالنده (ایشیل شیخ) دیمکله مشهور آپاردی زاده (السید الشیخ احمد افندی) بوتکیه شیخلکنده بنام اولمشلردر .

٢٠ (قوشباز تكیه‌سی) يعقوب پاشا دائره‌سنك شرق طرفنده کائن میدانه ناظر برموقعده ایدی . خلفای خلوتیه‌دن (الشیخ يعقوب افندی) طرفندن ٩٦١ ده بنا واوقافی تنظیم وارتحالنه‌قدر مشیختی‌اجرا ایدلمشدر. بعده (الشیخ عبدالرحمن افندی) وارتحالنده ایکنجی (شیخ يعقوب افندی) بعده (الشیخ حسن افندی) شیخ اولمشلردر . مؤخراً خراب اولوب ١٣١٥ ده اوقافی معارفه ضبط ایدلمشدر .

٢١ (کلابی تكیه‌سی) ایچری شهرده جامع اندرون محله‌سنده اولوب ٩٧٣ ده بکلربکیلردن (کلابی پاشا) طرفندن بنا واوقافی تنظیم ایدلمشدر . بوده قادری طریقنه مخصوص اولدیغی حالده ١١٠٠ سالندن صوکره طریق نقشبندی رجلی شیخ اولمشلر ایدی شمدی یری بیله غائب اولمشدر .

٢٢ (کومشلی اوغلی تكیه‌سی) تاجیه دیمکله مسجل اولان کومشلی جامع شریفنك شرق وجنوب طرفلرنده بولونان موقع خالیدر . اماسیه‌ده خلوتیلره مخصوص اوله‌رق یاپیلان ایلك تکیه، بودر. ایکی یوزسنه‌دن زیاده کومشلی زاده‌خاندان

كرامنه معبد اولمش مبارك بر موقعدر . كومشلى زاده (پير الياس) حضرتلرى ابتدا بوراده اختيار خلوت ونشر طريقت ايدوب ٨١٣ ده ارتحالنده خليفه‌سى ودامادى كومشلى زاده (پيرعبدالرحمن چلبى) وبعده مخدومى كومشلى زاده (جلال چلبى) وبعده بونك مخدومى (پير خيرالدين خضر چلبى) و ٨٩٠ ده حضرت پيرك احفادندن كومشلى زاده صوفى (اويس چلبى) وبعده كومشلى زاده (الشيخ محيي الدين محمد الخلوتى) وبعده پيراويس اوغلى (عبدالرحمن چلبى) كومشلى اوغلى تكيه‌سى شيخى وحضرت پيرك تربه‌دارى اولمشلردر .

٩٩٣ ده پير اويس اوغلى (الحاج احمد چلبى) و بعده (الشيخ حسن افندى) وبعده (عبدالرحمن چلبى) و١٠٩٩ ده وفاتيله (على چلبى) و ١٠٧٣ ده فوتيله (الحاج محمد چلبى) و ١٠٩٩ ده حضرت پيرك اولادبناتندن (الشيخ مصطفى افندى) و١١١٤ ده (الشيخ محمود افندى) و ١١٢٤ ده وفاتيله مخدومى (حافظ حسين افندى) و١١٣٥ ده وفاتيله مخدومى (عبدالرحيم افندى) كومشلى اوغلى تكيه‌سى شيخى وحضرت پيرك تربه‌دارى ومتوليسى اولديسه‌ده نا اهل اوله‌رق الشيخ اسماعيل افنديك تحت وصايتنده بولنمشدر .

١١٥٠ ده بوعبدالرحيمك وفاتيله تربه‌دار مشهور (الشيخ اسماعيل افندى) متولى كومشلى اوغلى تكيه‌سى شيخى اولوب سرايلى (فاطمه خانم) بذاته غايت محب اولديغى مناسبتله بونك

توصیه واخطاری اوزرینه ١١٥٣ ده کومشلی اوغلی تکیه‌سی یرینه مکمل برمدرسه بنا و اوقافنی تنظیم ایتمش و ١١٧٩ ده شیخ مشارالیه اسماعیل افندینك ارتحالنه بناء مدرسهٔ فاطمیه مدرسلکی وحضرت پیرك تربه‌دارلغی آیرلمشدر .

بعده متولی وتربه‌دار اولمق اوزره (یکن خلیفه) دیمکله مشهور (محمد افندی) ١١٧٩ ده اسماعیل افندی یرینه قائم و دیگر اولاددن (عبداه افندی) ابن محمد افندی ١١٩١ ده تربه‌دار اولوب (یکن محمد افندی) تولیتده قالمش و١٢١٥ ده فوتیله عبدالرحمن افدی زاده (محمد افندی) و١٢٢٠ده فوتیله (السید احمد افندی) تربه‌دار اولمش و ١٢٢٢ ده متولی (یکن محمد افندی)ده وفات ایدوب مخدومی (الشیخ علی افندی) متعاقباً قصریدیله (السید حافظ عبداه افندی) متولی و١٢٢٣ده تربه‌در السید احمد افندینك فوتیله تربه‌دار و (١٢٣١ ده (السید عمر افندی) بن السید محمد خلیفه و ١٢٤٧ده فوتیله مخدومی (السید محمد افندي) و ١٢٧٥ ده فوتیله برادری (السید عبداه افندی) و ١٢٨٠ده خلفای خلوتیه‌دن (السید الشیخ منصورافندی) متولی وتربه‌دار اوله‌رق ١٢٨٤محرمنده وفات ایتمشدر .

٢٣ (محمد پاشا تکیه‌سی) محمد پاشا جامع شریفنك جنوب طرفنده یول اوزرنده اولوب پاشای مشار الیه طرفندن خلوتیه رجالندن (حبیب قرامانی) حضرتلری ایچون ٨٩٠ده بنا واوقافی

تنظیم ایدلمشدر . شیخ مشارالیه ، بوراده ارتحالنه‌قدر اجرای مشیخت وارشاد خلقه همت ایتمشدر .

مشارالیهك ارتحالنده خلیفه‌سی امام زاده (سیدی خلیفه) دیمکله مشهور (الشیخ سیدالدین علی الخلوتی) وبونك ارتحالنده حبیب قرامانی زاده (الشیخ حسن افندی) وبعده مخدومی (یماق شیخ) دیمکله مشهور (الشیخ محمدافندی) و ٩٦١ ده استانبوله نقلنده برادری (الشیخ عمر افندی) بعده‌اولادندن (الشیخ محمد افندی) و ١٠٧٨ ده وفاتیله مخدومی (الشیخ عبدالرحمن افندی و ١١٠٧ ده فوتیله مخدومی (الشیخ عمر چلبی) و ١١٥١ ده وفاتیله مخدومی (السید محمد چلبی) و ١٢٠٢ ده فوتیله مخدومی (السیداحمدافندی) و ١٢١٠ ده فوتیله اوغللری (السیدعمر ، علی ، محمد) افندیلر و ١٢٢٥ ده دیگر مخدومی (السید عبداه افندی) شیخ ومتولی اولمشلردر . انجق بونلر ورثه‌دن اولدیغی جهتله اصل مشیخت ، و کالتنده بولونان ذوات طرفلرندن اداره ایدلمش و ١٢٩٦ ده مهاجرین اسکانیله تکیه ، مسکن خصوصی اولمشدر .

(٢٤) (محمودچلبی تکیه‌سی) ایچری شهرده قراطای محله‌سنده اولوب مشاهیرقضاتدن عمادزاده (بدرالدین محمودچلبی) ٨٠٧ ده بنا واوقافنی تنظیم ایتمشدر . مسافرخانه‌سی مکمل ، طعامیه‌سی مبذول اولوب نقشبندیه طریقه مخصوص ایدی . (خواجه بهاءالدین محمد نقشبند) حضرتلرینك کبار خلفاسندن (خواجه‌رکن‌الدین

محمود بخاری) حضرتلری اماسیه یه کلدکده قاضیٔ مومی الیه ، بوتکیه یی بنا ومشیختنی خواجهٔ مشارالیهه اعطا ایتمشدر .

انجق سلطان بایزید خان ثانی حضرتلرینك دورنده خلوتیلر بوتکیه ده اجرای مشیخت ایدرك ختم خواجکانی ابقا وعادت خلوتیه یی اجرا ایتمشلردر . چلبی خلیفه حضرتلرینك خلفاسندن (الشیخ خیرالدین خضر توقادی) بوتکیه ده شیخ اولوب بعده (الشیخ محمد افندی) بعده احفادندن (الشیخ خضر افندی) بوتکیه ده سجاده نشین طریقت خلوتیه اولمشلردر .

مؤخراً آربه جی زاده (الحاج عثمان افندی) و ١٠٩٧ ده علمادن (اسماعیل افندی) و ١١١٥ ده قصریدندن مخدومی (محمدافندی) و ١١٣٢ ده وفاتیله ثانیاً پدری (اسماعیل افندی) و ١١٣٧ ده حفیدی (السیدعبدالرحمن افندی) و ١١٤٠ ده وفاتیله آربه جی زاده (الشیخ عثمان افندی) بن عبدالرحمن افندی و ١١٥١ ده وفاتیله اوغللری ابراهیم وعبدالغفور وعبدالحمید مشترکاً تکیه شیخی اولمشلردر .

انجق بونلر نااهل اولدیغی مناسبتله عبدالحمیدك بر مدت صکره فوتندن (حافظ سلیمان افندی) و ١١٦٦ ده حافظ ابراهیمك رفعیله مشاهیر علمادن (الحاج مصطفی افندی) تکیه شیخی اولوب (عبدالغفور افندی) ابقا ایدلمش وحفظ سلیمان افندینك ١١٥٩ ده فوتیله (عبدالکریم افندی) و ١١٦٠ ده بونك ده رفعیله علمادن (احمدافندی) و ١١٩٣ ده

قصر یدیله (عبدالسلام افندی) و ۱۲۱۷ ده وفاتیله کوچك مخدومی (محمد عارف افندی) و ۱۲۲۳ ده وفاتیله (علی افندی) تکیه شیخی اولمشلردر .

دیکر شیخ (الحاج مصطفی افندی) ۱۱۷۳ ده وفاتیله مخدومی (حفظ عبداه افندی) و ۱۱۷۹ ده بوده فوتیله کلن (خلیل چلبی) بر ماه صکره رفع اولنه‌رق حافظ عبداه افندینك اوغللری (حافظ محمد ، عبدالرحمن) شیخ اولمش و حافظ محمد افندینك ۱۱۹۲ ده فوتیله اوغللری (احمد وابراهیم) و ۱۲۰۰ ده بونلرك و ۱۲۰۱ ده عموجه‌لری حافظ عبدالرحمن افندینك قصریدلرندن علمادن زینت زاده السید علی افندینك مخدومی (السیدالحاج عمر چلبی) و ۱۲۲۰ ده فوتیله اوغللری حاجی یوسف زاده دیمکله مشهور (السید محمد ، علی ، ثابت ، سلیم ، احمد) چلبیلر تکیه‌شیخی اولمشلردر .

بالاخره برادرلرینك مجموع حصه‌لریله دیکر حصه‌دار اولان علی افندینك حصه‌لرینه ۱۲٤۱ ده متصرف اولان اسبق اماسیه متسلمی حاجی یوسف اغا زاده (السید الحاج علی اغا) ۱۲٤٤ ده مقتول ازلمقاله مشیخت جهتی اوغللری (السید عبدالرحمن اشرف ، محمد راشد) افندیلره قالمش و بونلرك طرفندن مشهیر علمادن جانیکلی (الحاج محمدافندی) وبعده مخدومی (الحاج محمد حلمی افندی) وبعده بونك مخدومی (الحاج احمد افندی) وبر مدت مفتیٔ اسبق کورجی

(الحاج عثمان افندی) ابتدا وکالةً بعده اصالةً اجرای مشیخت وختم خواجکان قرائت ایتمشلردر .

٢٥ (مفتی اوغلی تکیه‌سی) اماسیه مفتیلرندن تاج الدین افندی زاده (احمد افندی) طرفندن ١٠١٢ ده بنا ایدلمش اولدیغی مضبوط ایسه‌ده ١٠٩٩ حریقنده یاندیغندن نه‌ده اولدیغنه دائر معلومات یوقدر . بو تکیه خلوتیلره مخصوص اولوب (هدایی محمود افندی) حضرتلرینك خلفاسندن (الشیخ علی افندی) ابتدا بو تکیه‌یه شیخ اولوب ارتحالنده خلفه‌سی (الشیخ مصطفی افندی) بعده (الشیخ رمضان افندی) بعده (الشیخ یعقوب افندی) اجرای مشیخت ایتمشلردر .

٢٦ (ملك غازی تکیه‌سی) یورکج پاشا جامع شریفنك شرق شمالیسنده کائن مزارلغك شرقنده اولوب بیرام بك زاده ملك الامرا (غازی اسماعیل بك) طرفندن ٨١٩ده بنا واوقافی تنظیم ایدلمشدر . بو زوایه مکرراً خراب ومعمور اولوب اك صوکره طاشکوپریلی الشیخ الحاج عبداه افندینك خواص مریداننذن قاضی زاده (السید سنبل محمد افندی) ١٢٤١ ده مجدداً اعمار ویاننده بر مسجد شریف احیا واوراده اجرای مشیخت وتولیت ایتمش و (سنبل تکیه‌سی) دیمکله مشهور اولمش و ١٢٧١ ده وفاتیله مخدومی (السید حافظ عثمان افندی) متولی اولدیسه‌ده مشیخت (السید سنبل افندی) یه منحصر قالمشدر .

٢٧ (مولویخانه) حکومت کوپریسی جوارنده یشیل ایرمق

ساحلنده اولوب اماسیه‌ده ایکنجی درجه‌ده تاریخی برتکیه‌در قیود واوراق عتیقه‌ده « مولویخانهٔ مرحوم علاءالدین‌در اماسیه » و« مولویخانهٔ پروانه‌در اماسیه » نامیله‌مسطور وسجلات شرعیه‌ده « مولویخانهٔ مرحوم علاء الدین پروانه بك » دیه مقید و١٠٧١ده ضایع اولان وقفیه‌سنك مندرجاتی شهادتله اثبات اولنه‌رق (علاء الدین پروانه بك) نامنه مسجل اولدیغنه بناءً ٧١٤ ده (علاء الدین علی پروانه بك) طرفندن بنا و اوقافی تنظیم ایدلدیکی اکلاشلمقده‌در [١]

لکن مولویلرك اماسیه‌ده موجودیتی مولویخانه بناسندن مقدم اولدیغی شبهه‌سزدر . چونکه ٦٧٥ ده (الشیخ ولی‌الدین احمد دده) و ٦٨٣ ده (علاء الدین علی دده) و ٦٩٩ ده (الشیخ جلال الدین محمد دد) مولوی شیخی اولدقلری ، الده ایدیلن وثائق عتیقه‌دن ظاهر اولور . پروانه بکك مولویخانه‌یی بنا ایتدیکی زمانلرده مولوی شیخی (الشیخ یوسف دده)اولوب (شاد کلدی پادشاه) دورنده زلوی نصرت زاده (الشیخ جمال الدین احمد دده) بعده خلیفه‌سی (الشیخ محمدجوعی‌دده) مولویخانه شیخی اولمشلردر .

شیخ جوعی دده کندی قریه‌سنده مولویخانه بنا ایده‌رك

[١] ٦٣٦ شوالنده وفات ایدن (سلطان علاء الدین سلجوقی) طرفندن بنا ایدلدیکی ادعاسی ، ٦٧٢ده ارتحال ایدن مولانا جلال‌الدین محمد رومی) حضرتلرینك انتشار طریقی تأمل اولنورسه پك واهی اولور.

اورایه چکلدکده (الشیخ مجدالدین کوپه‌لی دده) بعده ۸٤۰ده (الشیخ مستنجد دده) مولویخانه شیخی کورلمش و ۹۷۵ ده (الشیخ عمر چلبی) بعده (الشیخ ابراهیم چلبی) مولوی شیخی اولدیغی اثناده اشقیا وقعه‌سی ظهوریله ۱۰۱۱ده مولویخانه محترق وشیخی‌ده منعدم اولمشدر .

بو ابراهیم چلبی مخدومی (الشیخ محمد عارف دده) صدر اسبق (بیرام پاشا) یه عرض کیفیت ایده‌رك ۱۰٤۷ ده صدر مشارالیه طرفندن مولویخانه بنا واوقافی توسیع ایدلمش وابتدا مومی الیه (الشیخ محمد عارف دده) بعده دامادی (الشیخ محمود دده) بعده (عبدالقادر دده) بعده (الشیخ علاء الدین دده) مولویخانه شیخی اولمش و۱۱۱۲ده بونك وفاتیله (ابراهیم چلبی) متولی و (الشیخ بلال افندی) شیخ اولدیغی حالده ۱۱۱۳ ده (الشیخ بلال افندی) متولی دخی اولمشدر .

۱۱۱۸ ده ارتحال ایدوب هر ایکی جهت محمد عارف دده اولادندن (الحاج عثمان ثاقب افندی) یه ویرلمش و ۱۱۱۸ ده رفعندن (الشیخ ابوبکر دده) مولویخانه شیخی و (مصطفی افندی) ۱۱۳۱ ده فوتیله مخدومی (علی چلبی) و ۱۱۲٦ ده فوتیله مومی الیه (الحاج عثمان ثاقب افندی) متولیسی اولوب ۱۱۳۱ ده شیخ ابوبکر دده‌نك وفاتیله مولویخانه شیخی اولان (الشیخ صالح دده افندی) حاجی عثمان افندینك رفعنده متولی دخی اولدیسه‌ده ۱۱۳۵ ده (سید حافظ خلیل چلبی)

متولی وبرادری (السید حافظ مصطفی چلبی)ناظر اولمشدر .

بعده بر قاچ دفعه تولیت ونظارت جهتلری رفع وتوجیه اولنه‌رق ١١٤٣ ده (الشیخ صالح دده) متولی وناظر اولمش و١١٥١ ده ارتحال ایدوب (درویش محمد دده) بعده ١١٦٦ ده وفاتیله شیخ جوعی مثنویخوانی (الشیخ اسماعیل دده) و ١١٧٧ ده وفاتیله حاجی زاده (الشیخ احمد دده) [١] ١١٩٠ ده وفاتیله اسماعیل دده زاده (فیض الله دده)١١٩٤ ده رفعیله (السید حسن دده) و ١٢٠٤ ده بوده رفع اولنه‌رق الشیخ احمد دده زاده (فیض الله دده افندی) مولویخانه شیخی وشیخ جوعی مثنویخوانی اولمشلردر .

١٢٠٨ ده فیض الله دده‌نك رفعیله برادری السید عبدالله دده مثنویخوان و احمد دده‌نك برادر زاده‌سی (حسین دده افندی) مولویخانه شیخی اولدیسه‌ده ١٢٠٩ ده بوده رفع اولنه‌رق احمد دده زاده (السید محمد کامی دده) یالکز مولویخانه شیخی اولمش و ١٢٢٧ ده وفاتیله الشیخ حسین دده زاده (السید محمد افندی) مولویخانه شیخی وکامی دده زاده (السید محمد ثابت دده) دخی شیخ جوعی مثنویخوانی اولدیغی حالده ١٢٢٨

---

[١] شیخ جوعی متولیلرندن ١١٤٣ ده وفات ایدن حاجی محمد چلبی زاده سعید دده‌نك مخدومیدر .

فوت اولدیغندن السید محمد دده مولویخانه‌شیخی وشیخ جوعی مثنویخوانی اولمشدر . [١]

اون بش سنه قدر (السید محمد دده) مولویخانه شیخی اولوب ١٢٤٤ ده قونیه‌دن عودت ایدرکن مقتول اولمغله السید ثابت دده زاده (السید احمد سالم دده) وبعده حسین دده زاده (السید حسن دده) بعده برادری (السید علی رضا دده) وبعده وفاتیله مخدومی (السید محمد صدقی دده) وبعده مخدومی (السید احمد دده) بعده مخدومی (السید جمال الدین محمد دده) الیوم مولویخانه شیخی اولمشدر .

٢٨ (میدان تکیه‌سی) میدان کوپریسی باشنده شمال غربی طرفنده سابق الدین محله‌سنده‌در (اهلی خاتون تکیه‌سی) ده دینور . اماسیه امیری شاد کلدی پاشا زاده دواتدار احمدپاشانك کریمهٔ صالحه‌سی (اهلی خاتون) ٨٧١ ده بنا واوقافی تنظیم وتولیتنی برادری بوراق بك زاده (احمد، محمد) چلبیلره تخصیص ایتمشدر . خاتون مشارالیهانك قبری بوتکیه درونده اولدیغندن

[١] شیخ مومی‌الیه ، ١٢٣٥ ده مثنویخوانلغی برادری (السید حسن دده) یه وبوده ، ١٢٤٥ ده الشیخ مصطفی افندی زاده (عثمان خلیفه) یه قصر ید ایتمش و ١٢٦٩ ده عثمان افندینك وفاتیله (السید الشیخ ابوبکر وحدتی افندی) و ١٢٨٧ ده وفاتیله (الحاج مصطفی رفقی افندی) وبونكده وفاتیله مخدومی (حسام الدین دده افندی) مثنویخوان اولمشلردر .

یومی یدی جزء شریف قراتدنی اولادینه ومشیختنی ارباب استحقاقه شرط ایتمشدر .

مشاهیر خلوتیه‌دن (السیدالشیخ علی افندی) بوتکیه شیخی ایکن ١١١٣ ده وفاتیله اوغللری (السید اسماعیل ، ابراهیم ، عثمان) افندیلر مشترکاً وراثتله شیخ اولوب ١١٤٧ده السید اسماعیل افندی زاده (الشیخ السید علی افندی) و ١١٥٥ ده فوتیله اوغلی (السید محمد خلیفه) شیخ ومتولی اولدیغی حالده ١١٨٩ده فوتیله (السید عبداه ، حسین ، یونس) و ١٢١٤ ده (السید مصطفی بن السید عبداه) و (السید محمد بن السید حسین) مشترکاً والسید مصطفی ١٢١٧ ده فوتیله عمزاده‌سی (السید محمد چلبی) مستقلاً شیخ ومتولی اولدیسه‌ده تکیه خراب اولمشدر .

٢٩ (نوح تکیه‌سی) چریباشی محله‌سنك شرقاً منتهاسنده چوریم مزارلغنك التنده یول اوزرنده کوریلن اوفاق مزارلق یریدر . اوراسی مقدما اسبق اماسیه مفتیسی متولی‌زاده (الحاج احمد افندی) طرفندن ١١١٦ ده مدرسه یاپیلمش ایکن ١١٤٣ ده محترق واعاده ایده‌جك وقفی‌ده مفقود اولدیغندن دیکر متولی‌زاده (الحاج علی اغا) برزاویهٔ خلوتیه بنا ومشیختنی درسعام افندیلره تخصیص واوقافنی تنظیم ایتمشدر .

ابتدا عباداللّه جامعی وکرسی شیخی الحاج خضر افندی زاده (الشیخ الحج نوح افندی) بعده (الشیخ عبدالرحمن

افندی) بعده (الشیخ مصطفی افندی) تکیه شیخی وچرباشی جامعی واعظی اولدیغندن تکیه، (الشیخ نوح افندی)یه نسبت ایدلمش و ١٢٣٣ حریقنده یانوب عقارات موقوفه‌سی ده ضایع ومقدما تکیه شیخلرینه مدفن اولدیغی جهتله اعاده‌سی ممکن اوله‌میوب عمومی مزارلق حالنی آلمشدر .

٣٠ (یاقوتیه تکیه‌سی) تیمار خانه‌نك جنوب غربیسنده یشیل ایرماق ساحلنده کائن یولك اوزرنده‌در . مسجدی و شیخ اوطه‌سی ومسافر خانه‌سی و عمارتی اولوب بونلر عموماً کارگیر وغایت متین اوله‌رق امرای عثمانیه‌دن (یاقوت پاشا) طرفندن ٨١٤ده بنا وتولیتی ابتدا شیخ اولان (محمد بن عبداه بخاری) یه واولادینه بعده یارعلی چابی زاده (مؤید چابی)به واولادینه تخصیص ایتمشدر .

(الشیخ بهاء الدین محمد بخاری) ابتدا شیخ اوله‌رق ایفای تولیت ایدوب ایکیوزسنه قدر اولادی متولی اولمشلردر علمادن خیلی ذوات تکیه شیخی اولوب متقاعدین علمادن (الشیخ عثمان افندی) شیخ ومنقرض اولان محمد بخاری اولادی یرینه متولی اولدیغی حالده ١٠٨٠ ده ارتحال ایلدیکندن مؤید زاده (عبدالباقی افندی) اثبات شرط ووراثتله یاقوتیه شیخی ومتولیسی اولمش و ١٠٨٥ ده ارتحال ایلدکده مخدومی (یحیی افندی) شیخ ومتولی اولوب ١١٢٤ده وفاتیله مخدوملری (السید محمد، احمد) افندیلر متولی ومحمود پاشا جامعی کرسی شیخی بولیلی

(ابراهيم افندى) و ١١٤١ ده مخدوملرى (السيد محمد امين، على عارف) فنديلر تكيه شيخى اولمشلر وبعده توليتى دخى الده ايتمشلردر .

مؤخرا مشيخت وتوليت، انجق وظيفه‌نك اخذندن عبارت اولديغنه قائل اولان كيمسه‌لرك تسيب و اهماليله تكيه معطل اولديغندن ١٢٨١ ده اماسيه مفتيسى على قيا زاده (الحاج احمدصدقى افندى) يه فتوا خانه اولمش وبونك ارتحالنده ينه متروك اولديغى جهتله ١٣٠٠ ده (مكتب ابتدائى) اتخاذ ايدلمشدر .

٣١ (ياودود تكيه‌سى) پرنججى محله‌سنك شمال‌شرقيسنده درسى تمام افندى تربه‌سنك قبله طرفنده‌در . بوتكيه‌يى، اماسيه قاضيسى منلا بكلك ديمكله مشهور نظام‌الدين عبدالرحمن مصلحى‌نك كريمهٔ فاضله‌سى (سلامت خاتون) ٨٥٧ ده بنا و اوقافنى تنظيم ايتمشدر . رجال نقشبنديه‌دن (سعدالدين كاشغرى) حضرتلرينك خلفاسندن (صنع‌الله‌بخارى) حضرتلرى وبعده مخدومى (الشيخ عبدالودود افندى) مؤخراً بوتكيه‌شيخى اوله‌رق مشهوروتكيه دخى عبدالودود افندى‌يه نسبتله معروف اولمشلردر .

بعده (الشيخ ادهم چلبى) وبعده (الشيخ محمد چلبى) تكيه‌شيخى‌اولوب ١٠٩٩ ده (الشيخ محمدافندى) و ١١١٠ ده (الشيخ مصطفى افندى)توليتله شيخ‌وزوايه‌دار اولمش و ١١٢١ ده وفاتيله اوغلى (محمد چلبى) و ١١٤٩ ده ديكر اوغلى (عثمان چلبى) و١١٥٣ ده فوتيله اوغللرى(عبدالله،حسن) و١١٥٤ده

رفعلرندن دزسعام (السيد حافظ حسين افندی) شیخ ومتولی اوله‌رق تکیه ، درسخانه اولمش وبعده مخدومی (السید مصطفی افندی) و ١١٧٨ده وفاتیله (محمود چلبی) و ١٢١٠ده‌فوتیله اوغلی (مصطفی) وتعاقبا برادری (السید محمد) و١٢٢٣ ده فوتیله فضلی زاده السید الحاج عبدالقادر افندینك اوغللری اعیاندن (السید محمد سعید ، مصطفی) افندیلر شیخ اوله‌رق وراثت ، تکیه‌یی خراب ایتمشدر . بوتکیه‌نك مسجدی وارایکن مندرس نامیله اوقافی ١٣١٥ ده معارف نامنه قید ایدلمشدر . شمدی یالکز سلامت خاتونك تربه‌سی قالمشدر .

هر بر جهتی مدرسهٔ علم و ادب‌در
ارباب ذکا فیضنه اعلای سبب‌در
مقبول امم ، ملجأ اصحاب طلب‌در
مدخول اولور البته دلازار اماسیه

شریعت اسلامیه‌نك مداری ، جهان مدنیتك مابه‌الافتخاری ؛ علوم ومعارفدر . اماسیه ؛ علوم ومعارف — سایه‌سنده معدن علما ، مدارس ومکاتب سایه‌سنده مرکز فضلا اولدیغی مناسبتله هر طرفی ؛ مدارس علوم ، هرجهتی ؛ مکاتب معارفدر .

مؤسسات علمیه‌سنك کثرتی ، فضائل کاملیه‌سنك شهرتی اعتباریله اماسیه ؛ قدیماً مقبول انام اولدیغندن علما وطلبهٔ علوم ، هرزمان بومعدن علومه مراجعتله اکتساب فیوضات ایده‌رك

نائل سعادت اولدقلری تاریخه مدققانه بر نظردن اکلاشیلیر . اماسیه‌ده علوم ومعارفك بدایت حالنی ، ترقیٔ استقبالنی کشف وتعیین ایتمك ، انجق مدارس ومکاتبك تواریخ بنا واعمارینی بیلمکله ممکندر . ترقیات فکریه‌نك بر نتیجهٔ مسعوده‌سی اولان بو مؤسسات علمیه‌دن اول ، تنویر افکاره همت ایدن علمانك نشر علوم ومعارفه اولان خدماتنی وبونك صورت سیروجریانی تعقیب ایتمك ، عزمکارانه فتوحاتی اقدم وظائف بیلن امم سالفهٔ اسلامیه‌نك علوم ومعارفه ویردکلری قیمتی ، تقدیر ایتدکلری اهمیتی اکلامغه مدار واجدادینك احفادی اولدیغی عزم ومتانتله اکلامق ایسته‌ین اخلافه دخی سرمایهٔ تیقظ وافتخار اولور .

اماسیه‌نك بدایت فتحندن ٥٣٨ تاریخه قدر حکومت دانشمندیه‌ملوکی ، اماسیه‌یه خوارزم وخراسان طرفلرندن آقین ، آقین کلن تورك اویماقلرینك اسکانی واماسیه‌یی قورتارمق ایچون هر سنه تجدید هجوم وصولت ایدن روم ومتعاقباً اهل صلیب فرقه‌لرینه قارشو مدافعه ومنع تجاوز ایله فوق العاده مشغول اولدیغندن خارجدن کلمش اولان علما ایله انجق تأمین حقوق وتوزیع عدالته ساعی اولدقلری جهتله نشر علومه مساعد بر زمان بوله‌مدقلری تتبعات تاریخیه‌دن اکلاشیلیر . فقط بو تاریخده آل سلجوقه انتقال ایدن اماسیه ؛ مرکز سلطنت اولدیغی جهتله (سلطان مسعود سلجوقی) مدنیت اسلامیه‌یی

اماسیه‌ده تأسیسه همت ایده‌رك جامع ، مدرسه ، خانقاه کبی مؤسسات علمیه ودینیه‌یه طرح اساس ایتمشدر .

بعده اماسیه والیلری بولونان (مبارزالدین خلیفه الپ) ایله (سیف‌الدین طورمطای) برر مدرسهٔ عالیه بنا وتدریس علوم ایدن علما ومدرسینه تخصیصات کافیه اعطا وخارجدن اماسیه‌یه کلن علمایی ؛ کرك امرا ، کرك اعیان وکبرا بذل نقود ومعاشات ایله اغنا ایتدکلری جهتله هرات ، خراسان ، خوارزم ، بخارا کبی بلاد بعیده ومهمه‌دن اماسیه‌یه علما وفقها کلوب تعمیم معارفه ، نشر علومه غیرت ایتمش اولدقلرینی الده ایدیلن وثائق عتیقه اثبات ایتمکده‌در .

عبدالملك البرکندی ، ابونصر الکشانی ، محمودالیسوی ، تقی‌الدین عثمان‌الهروی ، فخرالدین محمدالبخاری ، تاج‌الدین یوسف‌التبریزی ، ضیاءالدین‌عیسی الهکاری ، نجیب‌الدین موسی الخلاطی ، سعدالدین محمدالرومیکی کبی فضلا اماسیه‌ده تدریس علومه اقدام ونشر فیوضاته قیام ایدرك پك چوق تلمیذلر یتشدرمشلردر . بونلردن تقی‌الدین عثمان الرومی ، بدرالدین ابراهیم‌القیماری ، صدرالدین محمدالاماسی ، الحاج مجدالدین‌عیسی الساغری کبی فضلا اماسیه‌دن ظهور ایده‌رك بنام اولمشلردر .

حکومت ایلخانیه نفوذی اماسیه‌ده‌جاری اولدیغی زمانلرده تاتارلرك مظالم وسیئاتی کسب دهشت‌ایلدیکنی کورن شوعلمای اسلام ؛ وظائف علمیه‌ده‌اصلا فتورده‌دوچار اولمقسزین تارتارلری

زفق وملايمتله ايقاظ وافكار وحسيات غليظه‌لريني يموشاده‌رق دائرهٔ اسلاميه‌يه ادخال ايتملري ، قوهٔ مسلحه‌نك عاجز اولديغي برموقعده قوهٔ ناطقه‌نك، علوم عاليه‌نك نه‌قدر مدهش بر سلاح موفقيت اولديغني اثبات ايدر .

بناءً عليه آل سلجوقك نفوذي اماسيه‌ده زائل اولديغي صره‌ده تاتارلرك دين جليل اسلامي قبول ايتملري علوم ومعارفك نشر وتعميمنه كرمي ويرمش اولديغندن ٧٠٠ تاريخندن اعتباراً اسكي مسلك دها زياده رواج بولمش وهرطرفدن اماسيه‌يه كلن علما ، فضلا مقدارينه كوره اقدار ، فضل وكمالنه كوره اعتبار كوروب مشاهير امرادن (ناصرالدين احمد اتا بك) مدارس موجوده‌يه برمدرسه دها علاوه ايده‌رك علمانك وطلبهٔ علومك ترفيه احوالنه نقود وهمت نثار ايتمشدر .

بو سكزنجي قرنك فضلاسندن اماسيه‌ده نشر علوم ايدن بيوك وكوچك شمس الدين محمد نخجواني ، جمال الدين ابراهيم اقسرايي، مصلح الدين موسي سيواسي، شرف الدين محمد ارزنجاني، سعدالدين محمد الخجندي ، زين الدين سياوش الدفركي، قوام الدين قاسم الارزنجاني كبي ذواتي متعاقب مجدالدين عمر، شمس الدين احمد ، بدرالدين طوغان ، فخرالدين الياس ، نظام الدين عبدالملك ، صدرالدين ارتق ، فخرالدين عثمان ، ضياءالدين مسعود ، جلال الدين عبدالرحمن كبي فضلا اماسيه لواسندن ظهور وعالم تدريس وقضا وافتاده اشتهار ايتمشلردر .

٧٨٨ تاریخندن اعتباراً اماسیه امارتی ؛ سلطنت جلیلهٔ عثمانیه حمایه‌سنی کمال افتخارایله قبول ایتدکدن صوکره شهرادکان کرامه تعلیمگاه سطوت اولمسی؛ اماسیه‌نك قدرینی اعلاوترقیات علوم ومعارفی احیا ایلدیکندن وزرا ، اعیان طرفلرندن بذل نقود وهمت ایدیله‌رك مؤسسات علمیه تزاید ایتمشدر .

طقوزنجی قرنك اوائلندن قانونی سلطان سلیمان خان حضرتلرینك جلوسنه قدر اماسیه‌ده بنا ایدیلان مؤسسات علمیه‌نك مقداری، کمالی بولمش وبوزمانلرك یتشدیردیکی فضلانك امثالی اماسیه ، بودور کمالدن صکره نادراً کورمشدر. یعقوب پاشا ، یورکج پاشا ، خضر پاشا ، محمد پاشا ؛ عبدالله پاشا ، قاسم بك ، حسین اغا ، ایاس اغا کبی ارباب همت برر مدرسهٔ عالیه بنا وعلما وطلبهٔ علومه تخصیصات کافیه اعطا ایدرك نشرعلوم ومعارفه مالاً خدمت بیورمشلردر .

سکزنجی قرنك بقایاسندن اولان کومشلی زاده شجاع‌الدین الیاس ، جلال‌الدین عبدالرحمن ، شمس‌الدین محمد بخاری ، تاج‌الدین ابراهیم توقادی کبی فضلانك یتشدیردیکی و خارجدن کلن پیر صنع‌الله اماسی ، فریدالدین محمد دوانی ، مؤید چلبی ، مدرس زاده حسام‌الدین رومی ، جلال‌الدین یوسف چلبی ، عبری زاده منلا محیی‌الدین ، سیدی احمد قریمی ، منلا رجب رومی ، سیدی عبدالله افندی ، منلا مدرس عبدی ، خطیب قاسم ، منلا بخشی ، تاج‌الدین اماسی ، منلا شادیلو محیی‌الدین ،

منلا سنان بردعی ، قوجه امیر ابراهیم افندی، منلا مصلح الدین وامثالی فضلا اماسیه‌یی برنجی درجه‌ده بر دارالفنون حالنه قویمشلردر .

٩٢٦ تاریخندن ١٠٤١ تاریخنه قدر موجوده انجق ایکی مدرسه علاوه ایدیله‌بیلمش ایسه‌ده شو ذواتك یتشدیردیکی حقاله‌لی منلا محیی الدین ، توقادلی منلا علاءالدین ، منلا کمال خلیفه ، منلا شیخ الیاس ، شیخ سنان ، بخشی زاده یحیی ، مؤید زاده پیری ، قاضی زاده کوچك محمد افندیلر عالم تدریسده پك مشهور اولمشلردر. بونلری درجهٔ کماله ایصال ایدن اسبابك برنجیسنی؛ اماسیه‌ده بولنان مدارس علمیه‌نك اربابنه توجیهی وهروجهله علمانك ترفیهی خصوصاننده آرامق ایجاب ایدر .

چونکه ١٠٠٤ تاریخنده اساسی وضع اولونان اصول وراثت تدریجی برصورتده اجرای تأثیر ایده‌رك پدرینك حین وفاتنده مجاز اولان اولاده جهات علمیه توجیه ایدلدیکندن علما زادکانی تحصیل علومه تشویق ایدلمش ایسه‌ده افراد اوزرنده خفیف برتأثیر اویاندیرمقدن‌ده خالی قالمه‌مش ومدارس موجوده حالی اوزره‌قالوب تزاید ایده‌مه‌مشدر. بو قرنك یتشدیردیکی علما یغمور کویلی اسماعیل، خواجه زاده عبدالله، جعفرزاده الحاج خضر ، اوزون مدرس محمد ، چوروملی الحاج عمر ، دیکر الحاج اسماعیل افندیلر کبی فضلادر .

١٠٩٨ وقعهٔ هائله‌سی اماسیه‌ده عموم جهات علمیه‌یی زیروزبر

ایده‌رك اصول وراثت ؛ تحصیل علم اوزرنده بولنان اولاده شامل اولدیغندن تدریس ، مشیخت ، خطابت وامامت کبی جهات مهمه‌ده نیابت اصولی احداث و ١٢٤١ تاریخنه قدر شواصول نیابت ؛ مدارسك بعضلرینی خراب ، دیکرلرینی اعمار ایتمشدر . معهذا اوعصر ایچنده چورروملی مفتی زاده عبدالله ، متولی زاده الحاج احمد ، چوروملی حافظ محمد ، توقادلی الشیخ مصطفی ، ینااللی الحاج محمد ، اقطاغلی الشیخ مصطفی ، عیدی زاده الحاج مصطفی عاکف ، اولوسلی محمد ، سکوکویلو زاده الحاج محمد کاشف افندیلر کبی مشاهیر فضلا ظهور ایده‌رك اماسیه‌یی احیا ایتمشلردر .

بونلری متعاقب ارکوبلی الحاج احمد ، شیخ زاده عبدالله وجیه ، تورکمن زاده نابی ، صورروقلی الحاج علی ، پیاسلی الحاج محمد افندیلر کبی فضلا اماسیه‌ده نشرعلوم خدمتنده‌نصب نفس ایده‌رك بنام واستاذ انام اولمشلردر . بونلرك تلمیذلری اولان جانیکلی الحاج محمد ، سپاهی حافظ عمر ، طاشکوپرلی الحاج حافظ عبدالله افندیلر دخی استاذالکل اوله‌رق طانمشلردر.

١٢٤١ تاریخندن اعتباراً اصول وراثتی احداث ایدن اصول نیابت ؛ انجق بعض علمایی بردرجه ترفیه ایتمش اولدیغی جهتله صرف برحمیت دینیه اولمق اوزره بقایای اسلافدن اماسیه مدرسه‌لرنده تحصیل علوم ایده‌رك بنام اولانلرك غیرتی سایه‌سنده اماسیه اسکی شهرتنی غائب ایتمه‌مشدر . شوغیرتوران ایچنده جانیکلی زاده الحاج

محمد ، پیاسلی زاده الحاج عبدالحلیم ، اینه‌پازارلی الحاج اسماعیل ، ملاطیه‌لی صوفی محمد ، ایبکلی الحاج حسن ، شروانی الحاج مصطفی وعیسی افندیلر فوق‌العاده بنام اوله‌رق شمدی بونلرك تلمیذلری نشر علوم ایتمکده‌درلر .

تنظیمات خیریه زماننده شرائط وقفیه خلافنده اولان شواصول وراثت ، معقول ومشروع برحاله افراغ اولنمق لازم کلیرکن دیناً وزماناً پك اهمیتلی اولان مدرسه مدرسلکنی ومکتب معلملکنی چوجقلره توجیهی حقنده کویا مخلفات موتانی ، اموال موروثه‌یی تقسیم ایدر کبی وضع قوانین ایدلمسی عقول سلیمه اربابنی اغلاته‌جق احوالدن اولمقله اسلاف کرامك میلیونلر صرفیله میدانه کتیردکاری مؤسسات عالیه‌دن استفاده‌یی فوق‌العاده تنقیص ایتمش اولدیغی اماسیه‌ده کائن مدارس ، مکاتب وسائر مبانئ علمیه‌نك یکان یکان شرح احوالندن مستبان اولور .

اماسیه‌ده اسلاف کرامك وجوده کتیردکاری مدرسه‌لر ، مکتبلر ، کتبخانه‌لر ، دارالقرالر تدقیق اولنورسه اماسیه‌یی ؛ نه‌قدر بویوك همتلرله دارالفنون ، مرکز علوم حالنه قویدقلری اکلاشیلیر . بویله بویوك همتلردرکه اماسیه‌یی تاریخاً مشهور بر بلدهٔ معظمه ایتمشدر .

اماسیه‌ده ٨٧٠ ده مدرسه‌سی اتصالنده خضر پاشا و ٨٩٠ ده جامعی درونده سلطان بایزید خان ثانی و ١٠١٧ ده خاتونیه

جامعی اتصـالنده مؤید زاده پیری چلبی و ۱۱٤۷ ده بوزمه مناره جامعی درونند‌ه حفظی زاده الحـاج عثمان فائق افندی و ۱۱۵۹ ده سلطان بایزید مکتبی قارشوسنده امیر امام عبداللطیف افندی و ۱۲٤۸ ده تربه‌سی اوزرنده صـاچلی الحـاج محمود افندی و ۱۲۵۸ ده موقتخانه‌سی درونند‌ه قپـانجی زاده الحاج حسین زکی افندی و ۱۳۲۹ ده سلطان بایزید حوالیسنده یتوق عثمان زاده محمد حمدی افندی طرفلرندن سـکز کتبخانه بنـا واوقافی تنظیم ایدلمش ایسـه‌ده عبداللطیف ، حسـین ، حمدی افندیلرك کتبخانه‌لری موجود ، دیگرلری پریشان ومفقوددر.

اماسـیه‌ده معارف ابتدائیه‌یی تلقین ووجوه قرآنیه‌یی تعلیم ایچون بك چوق مکتبلر ، دارالقرالر بنا وتأسیس ایدلمشدر . بونلردن اوقافی مکمل ، هیئت تعلیمیه‌یی اعاشه ایده‌جك حاصلاتی مبذول اولان مکتبلر ؛ سـکز عدد اولوب منتظم ایکی مکتب دخی صکره‌دن علاوه اولنمشدر .

۱ (تمنا مکتبی) تمنـا محله‌سنده اولوب خضر پاشـانك عتقاسندن (حسام‌الدین تمنائی) طرفندن ۸۷۸ ده بنا ایدلمشدر. متین بر مکتب اولوب اوقافی منتظم ، قدیمـاً هیئت تعلیمیه‌سی مکمل ایدی . شمدی متروك برحالده‌در .

۲ (خاتونیه مکتبی) خاتونیه جامع شریفنك شرق طرفنده اولوب ۹۱۵ ده اماسیه والیسی شهزاده سلطان احمد والده‌سی (بلبل خاتون) طرفندن بنا ایدلمشدر. کارگیر ، غایت متین بر مکتب اولوب

اوقافی ده مکملدر. مشهور قواقلی (ابراهیم افندی) ١٢١٠ تاریخنه قدر بومکتب معلمی اولمشدر. مکتبك شهرتنه بناءً ١٣٠٠ده (مکتب ابتدائی) اتخاذ ایدلمشدر.

٣ (خضر پاشا مکتبی) خضر پاشا محله‌سنده جامع شریفی اتصالنده اولوب ٨٧٠ ده پاشای مشارالیه طرفندن بنا ایدلمشدر. بومکتب قدیماً پك مشهور اولوب اوقافی منتظم، هیئت تعلیمیه‌سی مکمل ایدی. اماسیه‌ده خطاط مشهور اولان حافظ مصطفی ومحمد حسنی افندیلر بوراده معلم ایدیلر. شمدی متروك برحالده‌در.

٤ (سلطان بایزید مکتبی) جامع شریفك شرق طرفنده عمارت حذاسنده کوشه باشنده اولوب سلطان بایزید خان ثانی طرفندن ٨٩٠ ده بنا ایدلمشدر. بومکتبك دخی اوقافی منتظم وهیئت تعلیمیه‌سی مکمل ایدی. امیر امام زاده (السید خلیل افندی) ومخدومی (السید محمد امین افندی) بوراده معلم اوله‌رق اشتهار ایتمشلردر. ١٣٠٠ تاریخنده (مکتب ابتدائی) اتخاذ ایدلمشدر.

٥ (شاهبولا مکتبی) صوفی زاده محله‌سنده مسجدی اتصالنده اولوب یورکج پاشا حایله‌سی (شاهبولا خاتون) طرفندن ٨٤١ ده بنا واوقافی تنظیم ایدلمشدر. قدیماً مشهور برمکتب اولوب شمدی مکتب صبیان اوله‌رق مشرف خراب برحالده طورمقده‌در.

٦ (عجم علی مکتبی) محله‌سنده چشمه‌سی جوارنده وغرب طرفنده خواجهٔ مومی الیه (الحاج عجم علی اغا) طرفندن ٨٧٣ ده بنا و اوقافی تنظیم ایدلمشدر . بو مکتب ده (١٢٥٨) تاریخنه قدر (باجی خواجه) دیمکله مشهور (السید اسماعیل افندی) معلم اولدیغندن (باجی مکتبی) دیمکله معروف اولمشدر . محرر عاجزك معلمی بولنان (الحاج حافظ خلیل افندی) یه‌ده باجی مکتبی معلمی بولندیغی مناسبتیله (باجی خواجه) دینمشدر .

٧ (علی پاشا مکتبی) سیل اغزنده کومشلی زاده محله‌سی جنوبنده بولونان وچقور باغچه‌یه کیدن یولك صاغ طرفنده کوشه باشنده اولوب صدراسبق (علی پاشای عتیق) طرفندن ٩١٦ ده بنا واوقافی تنظیم ایدلمشدر . فحول علمادن (کرد حافظ) دیمکله مشهور (علی افندی) ١١٣٠ تاریخنه قدر بوراده معلم اولدیغی مناسبتیله (کرد مکتبی) دینمشدر . ١٣٠٦ ده (مکتب ابتدائی اناث) اتخاذ و ١٣٢٦ ده قبه‌سی و کارکیری قالدیریلوب توسیع وبناسی ترفیع ایدلمشدر .

٨ (کوچك اغامکتبی) شاملیلر محله‌سنده کوچك قپواغاسی (ایاس اغا) طرفندن ٩٠٠ ده بنا واوقافی تنظیم ایدلمشدر . منتظم ، بناسی لطیف وکارکیر برمکتب شریف اولوب ١٣٢٧ ده (مکتب ابتدائی) اتخاذ ایدلمشدر .

مؤخراً بونلره ایکی مکتب علاوه اولنوب برنجیسی

(حاجی حسن افندی مکتبی) دزکه سلطان بایزید حوالیسنده اسکی دوه‌لك موقعنده یشیل ایرماق ساحلنده اولوب اشراف مملکتدن زیله‌لی حاجی ولی زاده (الحاج حسن افندی) طرفندن حریتك اعلاننی متعاقب اوچیوز لیرا قدر بر نقد مهم صرفیله بنا و ١٣٢٨ ذی‌الحجه‌سنده‌رسم کشادی اجراومعارف طرفندن (مکتب ابتدائی) اتخاذ ایدلمشدر . غایت لطیف ، واسع بر اثر شریفدر . اوکنده چشمه‌سی وباغچه‌سی و آلتنده متعدد حجره‌سی واردر . دیکری‌ده (آلاجه یحیی مدرسه‌سی) ذیلنده ذکر اولنه‌جقدر .

اماسیه‌ده وجوه قرأنیه‌یی تعلیم ، قراآت عشره‌یی تلقین ایچون ارباب همت طرفندن بنا ایدیلن دارالقرالر دخی سکز عدد اولوب هر برینك اوقافی منتظم ، خدامی مکمل ایدی .

١ (چریباشی دارالقراسی) چریباشی محله‌سنده جامع شریفك آلتنده وچشمه‌نك ارقه‌سنده کائن واسع بر حجره‌ٔ سنکیندر . بحجره‌سی چشمه‌نك موقعنده اولدیغی حالده ١٢٨١ ده اماسیه متصرفی مشهور (ضیا پاشا) اوکنده بولونان یولی تسویه ایتدیردیکی اثناده چشمه‌یی بو بحجره‌نك اوکنه کتیرمش و بحجره‌یی سد ایدوب دارالقرانی تعطیل ایتمشدر. جامع شریف بنا اولونورکن انشا ایدلمش اولوب والده‌مك جدی شیخ القرا (الحاج خلیل افندی) بودارالقرا شیخی اولمشدر .

٢ (سلطان بایزید دارالقراسی) سلطان مشارالیه‌طرفندن

عمارتك اتمكخانه‌سی شمالنده وتابخانه‌نك غرب طرفنده خضاط اوطه‌سی صره‌سنده بنا بیورلمشدر . ٨٩١ ده ختام بولان دارالقرا اماسیه‌ده مشهور اولوب بك‌چوق‌اهل‌قرآن‌یتشدیرمش و ١٢٦٤ ده متروك برحالده‌قالوب ١٢٩٦ ده دبوی مأمورلرینه مسکن اولمشدر .

٣ (سلطان خاتون دارالقراسی) عجم علی محله‌سنده بالی بك جامع شریفی قربنده اولدیغی الده ایدیلن وثائق عتیقه‌دن اکلاشلمقده ایسه‌ده شمدی موجود اولمدیغندن یری تعیین اولنه‌مدی . ٩١١ ده اوقافی تنظیم ایدلدیکنه نظراً بوتاریخده سلطان بایزید خان ثانی حضرتلرینك ایلك حلیله‌سی واماسیه امراسندن امیر بکك کریمه‌سی (خاتون سلطان) طرفندن بنا ایدلمشدر . مؤخراً جزخوانلغه تحول ایده‌رك کرد حافظ اوغللرینه وبعده تولیتله برابر حاجی بك اوغللرینه توجیه اولنمشدر .

٤ (شیخ محمد اغا دارالقراسی) محمد پاشا جامع شریفنك جنوب طرفنده مصطفی بك حمامنك ارقه طرفنده سوقاق‌ایچنده اولوب ١٠٧٣ ده اعیاندن حاجی افندی زاده (شیخ محمداغا) طرفندن بنا واوقافی تنظیم ایدلمشدر . یاقوتیه مسجد شریفی صره‌سنده اولان اون دکان وقارشوسنده بنا ایلدیکی جسیم بر دکرمن بو دارالقرانك اوقافندن ایدی . مشهور شیخ‌القرا

(حسن افندی) وبعده (اهل الله افندی) بودارالقرا شیخی اولمشلردر .

٥ (عبدالله پاشا دارالقراسی) صوفیلر محله‌سنده عبدالله پاشا جامع شریفی شرقنده اولوب مخدومی دفتردار (عبدالکریم بك) طرفندن ٩١١ ده علاوه واوقافی تنظیم ایدلمشدر . اوکنده باغچه‌سی وشمالنده چشمه‌سی وسائر تمه‌سی واردر . مشاهیر قرادن کریدلی شیخ القرا (الحاج حافظ محمد افندی) وشیخ القرا (یوسف افندی) بودارالقرا شیخی اولمشلردر .

٦ (علی چلبی دارالقراسی) ایچری شهرده قورشونلو محله‌سنده جامع شریفك غرب طرفنده اولدیغی اکلاشلمقده ایسه‌ده شمدی یری غائب اولمشدر . اسبق اماسیه مفتیسی مؤید زاده (علی چلبی) طرفندن ٨٨٤ ده بنا واوقافی تنظیم ایدلمشدر . مؤخراً خراب ومعدوم اولدیغی جهتله جزخوانلغه تحول ایده‌رك برقاچ مشاهیره توجیه اولنمشدر .

٧ (محمود چلبی دار القراسی) ایچری شهرده قراطای محله‌سنده محمود چلبی تکیه‌سی اتصالنده اولوب مومی الیه عماد زاده (بدرالدین محمودچلبی) طرفندن ٨٠٧ ده بنا ایدلمشدر . مشاهیر قرادن شیخ القرا شیخ جوعبلی (الشیخ ابراهیم افندی) بودارالقرا شیخی ایدی .

٨ (نوح بك دارالقراسی) یاقوتیه محله‌سنده تیمارخانه‌نك صاغ طرفنده وزاویهٔ یاقوتیه اتصالنده اولدیغی اوراق عتیقه‌دن

اکلاشلمقده‌در. مشهور قرامان دفترداری اماسیه‌لی حاجی بك زاده (نوح بك) طرفندن ٩٢٧ ده بنا ایدلمشیدی . فقط ١٠٥٩ ده یاندیغندن بردها اعاده‌سی ممکن اوله‌مامش واوقافی ضایع اونشدر . مشهور شیخ القرا (حافظ محمد افندی) بودارالقرا شیخی ایدی .

شو سکز عدد دارالقرانك اماسیه‌ده یتشدیردیکی اهل قرآن قدیماً مشهور وپك چوق ایدی . مکتب صبیان دخی هرسنه پك چوق حافظ قرآن یتشدرمکده اولدیغندن اماسیه‌لیلرك رجالندن همان اوچده بری حافظ قرآن اوله‌رق طانمش ایدی . بونلرك ایچنده شیخ یحیی افندی کریمه‌سی (فاطه منلا) کبی عصرینك قراسنه فائق ، اهل قرآن قادینلر دخی بولنمقده‌ایدی. شمدی بونلرك هپسی‌ده برخیال زائل کبی اولمشدر .

وثائق عتیقه‌دن اکلاشیلدیغی اوزره اماسیه‌ده بوندن یوز سنه اولکی زمانه قدر یوز اوتوز قدر مکتب صبیان اولوب هربرینك اداره‌سی ایچون ارباب همت طرفندن نقود، عقارات، املاك وقف وتبرع ایدیله‌رك متولیلری طرفندن مکملاً اداره ایدلمکده ایدی . اداره ایده‌جك وقفی اولمیان مکتبلر دخی اوعصرك ـ شمدی توریدی ، متغلب ، جبار دیه بکنمدیکمز ـ اعیانی ، اوقور یازار آغالری ، بکاری طرفندن اداره ایدلمکده ایدی .

بوقدر مکاتب صبیاندن چیقان افندیلرك لااقل درتده بری

اماسیه مدرسه‌لرینه دخول ایده‌رك اکمال تحصیل ایتمکده‌ایدی. بناءً علیه شومکتبلر، دارالقرالر؛ ابتدائی واعدادی حکمنده اولوب مدارس علمیه دخی مکاتب عالیه صره‌سنده ایدی. اماسیه‌ده تحصیل ایدیلان علوم عالیه اوچ قسم اعتبار ایدیلوب بر قسمی تفسیر، حدیث، اصول، فقه، کلام کبی علوم شرعیه‌دن وبر قسمی دخی حکمت، منطق، طب، هندسه، حساب، کبی علوم‌عقلیه‌دن وقسم دیکری‌ده‌معانی، بیان، لغت، نحو، صرف، تاریخ، محاضره، شعر کبی فنون ادبیه‌دن عبارت ایدی.

لغت؛ انجق عربی وفارسی لسانلرینه منحصر اولوب حساب، هندسه، تاریخ دخی‌مقدملرنده پك زیاده اعتنا ایدلمش اولدیغی حالده مؤخراً ابتدائی برحالده قالمش‌وتاریخ ایسه ادوار اسلامیه‌یه منحصر کبی اولمشیدی. بناءً علیه الك زیاده اعتنا ایله تحصیل ایدیلن علوم شرعیه اولدیغندن اماسیه‌ده بو قسم شرعی ایله قسم ثالثك فنون عربیه‌سی پك زیاده ترقی ایتمشیدی. قسم ثانی رجالی دیکر بلاده نسبتله اماسیه‌ده نادر دکل ایدی.

فقط بوقسم شرعی ایچنده (علم حدیث) براصول مخصوصه اوزره طرق واسانیده، تراجم رجاله وتنقید احوال رواته مستند بر علم واسع اولدیغندن بوعلمی؛ اسلاف کرام علوم سائره‌دن تفریق ایده‌رك تحصیلنه مخصوص برر مدرسه بنا و (دارالحدیث) نامیله تسمیه ایتمشلردر. اماسیه‌ده درت دانه

(دارالحدیث) اولوب بونلر ؛ دارالحدیث عبدالله پاشا ، دارالحدیث عثمان چلبی ، دارالحدیث ابراهیم افندی ، دارالحدیث عثمان بك نامیله مشهور اولهرق مدارس علمیه صره‌سنده ذکر اولنه‌جقدر . بو دارالحدیثلره علم حدیثده اختصاصی اولان علما مدرس اولهرق صحیح بخاری ، صحیح بخاری ، صحیح مسلم کبی علم حدیثه مخصوص کتابلر ؛ تدریس وبر حدیثك صدق وکذبنی اکلامق ایچون تدوین اولونان کتابلر ؛ یعنی اصول حدیث ، طبقات رواة ، تراجم رجال کبی فنونه مخصوص مدونات اهل حدیث ، تعلیم اولنور ایدی . اماسیه‌ده بوکبی محدثلر ۱۲٤۱ تاریخنه قدر نادر اولمدیغی حالده دارالحدیثلره بر طاقم صبیان وارباب حرف وصنایع ارثاً محدث ، مدرس اولدیغی جهتله مؤخراً کسب ندرت ایتمشدر .

دیکر علوم شرعیه وفنون عربیه وادبیه مدرسه‌لرده مدرسلر ، درسعاملر طرفندن تدریس وبیضاوی ، مطالع ، موقف یاخود مقاصد ، اصول بزدوی ، هدایه وشروحی ، مطول ، مغنی اللبیب ، فناری ، جامی ، شافیه شرحی رضی واظهار کتابلری کمال اتقان ایله قرائت وتقریر واکثر شروح وحواشی طلبهٔ علومك مطالعه ومراجعتلرینه ترك اولنور ایدی . عوامل ، اظهار ، شافیه ، کافیه ، منار متنلری هر طالب علم طرفندن مطلقا حفظ ودائما ازبردن قرائت اولنور وتمرین ایچون اسئلهٔ مشکله ایراد اولنه‌رق اثنای درسده طلبهٔ علومك افکار ذاتیه‌سی ،

مقدار ذکاسی وحواشی‌یه مراجعتی یوقلمه ایدیلیر ایدی .

شوعلومك تحصیلی اثناسنده تراجم اصحاب ، طبقات علما ، احوال روات ، سیر محدثین ، هر حالده سیرت نبویه‌یه عائد کتابلر ایله ادبیات عربیه‌یه ، تواریخ اسلافه ، خصوصیله تاریخ اسلامه دائر مؤلفاتدن انفع اولانلری قرائت ومطالعه اولنه‌رق طلبه‌نك اذهانی توسیع اولنور ایدی . بعده طلبهٔ علوم اجازت آلدیغی اثناده مکمل بر عالم اولور ولااقل ایکی سنه بر مدرس عالی همته معید اوله‌رق تدریس علومه کسب استعداد ایدرسه اساتذهٔ زمانك لااقل اوچی طرفندن تدریس ونشر علومه اقتداری تصدیق اولندقدن‌صوکره انجق درسعام‌اوله‌بیلیرایدی.

بر مجاز افندی ؛ ابتدا معید اولدیغی زمان یومی بش اقچه ، ملازم‌اولدیغی زمان ، اون اقچه ، درسعام اولدیغی زمان یکرمی اقچه وظیفه آلیر وهرسنه بشر ، بشر تزییداولنه‌رق قرق اقچه‌یه قدر ارتقا ایلدیکی زمان سلسلهٔ مدرسینه داخل اولور ایدی . اماسیه‌ده اوچ جهتدن سلسله دوام ایدوب التمش اقچه‌یه قدر ارتقا ایدن مدرسین ؛ آرزو ایدرلرسه طشره مولویتلرندن بریله سلسلهٔ علمادن چیقار ، مسلك قضاته کیرر ، هرنه زمان آرزو ایدرسه تکرار سلسلهٔ علمایه چیقدیغی راده‌دن دخول ایده‌رك مدرسلکه تعیین اولنور ایدی. مسلك علماده ایکی جهت اولوب بری تدریس ، دیکری وعظ یعنی کرسی شیخلکی ایدی . کرسی شیخلری دخی درسعام اولدیغی حالده اوچ قولدن ترقی

ایده‌رك التمشده دیکر علما ایله برلشیر وعلمادن اختیار تقاعد ایدنلر؛ برتکیه شیخلکی ویاخود مؤبداً برمدرسه مدرسلکی ایله سلسلهٔ علمادن چیقار ایدی . اماسیه‌ده علمادن درجهٔ خمسین راده‌سنه واصل اوله‌میانلر ؛ قضـایه وسـتین راده‌سـنه واصل اوله‌میـانلر ؛ افتایه اصـلا انتخاب اولنه‌مازلر ایدی . امامت ، مشایخ قرادن ، هرحالده قرادن اولانلره وخطابت دخی اربعین راده‌سنه واصل اولان علمایه توجیه اولنمق قانون قدیم ایدی . درسدن مجاز اولمیان کیمسه‌لره امامت وجزءخوانلق ودرسعام اولمیانلره تدریس ، خطابت ومشیخت کبی جهات علمیه توجیهی ممنوع ایدی ، شو اصول قدیمه ۱۱۰۰ تاریخلرینه قدر محافظه اولندیغی حالده مؤخراً جهات علمیه‌نك مربوط سلسلهٔ وراثت اولمسی شـو اصول قدیمه‌یی زیروزبر وعلمایی‌ده مضطر ایتمش واسـکی اصـول درس وفکر ترقی یرینه مراسم وعادات قائم اولمشدر .

اماسـیه‌ده علوم عالیه تدریس اولنـان مدارس اوچ راده اوزرینـه ترتیب اولنـه‌رق بری اربعین ، دیکری خمسـین ، اوبری ستین اعتبار ایدلمشـدر . اربعین راده‌سـنده اولان بر مدرس لااقل بش سـنه تدریس علوم ایده‌رك خمسـینه وبعده ینه لااقل بش سـنه علوم عالیه تدریس ایده‌رك سـتینه واصل اوله‌بیلیر ایدی . بونلر برسلسلهٔ منتظمه‌یه تابع اولوب مدرسین آراسـنده تقدم وتأخر دخی بو مراتبه تابع طوتولور ایدی .

بناءً عليه : بيك تاريخنه قدر اماسيه‌ده موجود اولان مدارس ؛ شواوچ تقسیم اوزره ترتيب ايدلمش ايسه‌ده مؤخراً سلسلهٔ وراثت بو ترتيبات منتظمه‌يی بوزديغندن مدرسهٔ ستين ، مدرسهٔ خمسين ، مدرسهٔ اربعين تعبيرلری اصطلاح قديم صره‌سنه كيرمشدر .
ايشته بو مدارس ايله صوكره‌دن بنا و اعمار ايديلن بالجمله مدارس اماسيه ، حروف هجا ترتيبی اوزره ذكر اولنور .

١ (آلاجه يحيی مدرسه‌سی) سراجخانه جامع شريفنك شرق طرفنده يشيل ايرماق اوزرنده ايدی . بو مدرسه‌يی ، ابتدا اماسيه اميری (شاد كلدی پادشاه) ٧٧٥ حدودنده بنا و مدرسلكنی علمادن (صدرالدين آرتق التركمانی) يه اعطا ايتديكی وثائق عتيقه مطالعه‌سندن اكلاشلمشدر . بعده امير مشار اليهك احفادندن سلطان بايزيد خان ثانی حضرتلرينك اماسيه واليلكنده ايكن للاسی بولونان (آلاجه يحيی بك) طرفندن ٨٧٥ ده مجدداً اعمار واوقافی تنظيم ايدلديكی مناسبتله مدرسه ، بوذاتك شهرت واسميله بنام اولمشدر.

١١٠٠ تاريخنه قدر پك چوق فضلا بو مدرسه‌يه مدرس وبعده ظنه‌لی (السيد احمد افندی) اولادی وارث اوله‌رق احفادندن باقرجی زاده (السيد مصطفی افندی) نك وفاتيله مخدومی (حافظ السيد نورالدين محمد افندی) ١٢٤٨ده مدرس اولديسه‌ده مسلك قضاده بولنوب وكالتله اداره‌ٔ مصلحت ايلديكندن

مدرسه متروك بر حالده قالمش و ۱۲۸۱ ده اماسیه متصرفی مشهور (ضیا پاشا) هدم ایدوب یرینه مکمل ، عالی بر (رشدیه مکتبی) بنا ایتمشیدی .

بو مکتب اوتوز سنه افکار مملکتی تنویره خادم اولوب پك چوق اذکیا یتشدرمش اولدیغی حالده ۱۳۱۱ حریق اغتشاشنده یانمش و اون بش سنه قدر عرصهٔ خالیه اولەرق قالمش ایکن اشراف مملکتدن طوبجی زاده (الحاج خلیل افندی) وبرادری (منیب بك) ۱۳۲۸ ده نقود وافره بذل ایدەرك مکمل بر (مکتب ابتدائی) وجامع شریف طرفنه دخی بر «فتواخانهٔ عالی» بنا واسکی مکتب فیوضاتك نامنی احیا ایتمشلردر .

۲ (اتا بك مدرسەسی) صیغیر پازارنده دره کنارنده اولوب امیر مشهور (ناصرالدین احمد اتا بك) طرفندن بنا و۷۲۷ ربیع الاولنده اوقافی تنظیم ایدلمشدر . مدرسەنك شمال طرفنده کائن تملندن اکلاشلدیغی اوزره غایت متین بر مدرسهٔ سنکین ایکن مکرراً زلازل مدهشەدن خراب اولمش و بعده واردات وقفیەسیله اعمار ایدلمشدر . قدیماً جسیم ، اون بش حجرەیی ، بردرسخانەیی ، اورتەسنده باغچەیی حاوی برمدرسه اولدیغی حالده ۱۲۹٤ تاریخندن بری عرصهٔ خالیه شکلنی آلمش واطرافی تملك اولەرق دمیرجی دکانلری یاپیلمشدر .

بو مدرسەیه ابتدا (جمال‌الدین ابراهیم اقسرایی) کبی بر

فاضل وبعده ١٠٩٨ تاريخنه قدر بك چوق فحول علما ، كبار فضلا مدرس اولمشيدى بوتاريخده علمای ساداتدن ظنه‌لی (السيد الحاج احمد افندی) و ١١٤٠ ده وفاتيله مخدومی (السيد عبدالله افندی) و ١١٧٢ ده اوغللری وبعده طورونلری تدريسه متصرف اولوب ١٢٤٥ ده شهركتخداسی (السيد مصطفى افندی) بن السيد محمود بن السيد عبد اللهك وفاتيله علمادن اسكلبلی (حسين افندی) و ١٢٧٨ ده السيد محمود بن السيد عبدالله بن السيد احمد بن السيد عبداللهك فوتيله علمادن شهرلی (مصطفى افندی) مدرس وپدری السيد احمد بن السيد ولی بن السيد احمدك ١٢٦٦ ده فوتيله شهرلی مصطفى افندينك ١٢٩١ ده ارتحالندن مخدومی باقرجی زاده (السيد الحاج محمد امين افندی) و اسكلبلی زاده حافظ محمد افندينك اوغللری حصهٔ موروثه‌لرينه متصرف اولمشلردر .

٣ (بكر پاشا مدرسه‌سی) كوپری باشی محله‌سنده روم كليساسنك شرقاً اتصالنده كوشه باشنده اولوب اسبق ميرلوای مصر اماسيه‌لی بكر بك زاده (الحاج عثمان بك) طرفندن ١١٦٤ ده دارالحديث اولمق اوزره بنا واوقافی تنظيم ايدلمشدر . بومدرسه‌نك درسخانه‌سی ، كتبخانه‌سی مكمل وكاركير ، غايت كوزل برمدرسه اولوب ١٣٠٠ حدودينه طوغری مشرف خراب اولمش ايكن ١٣٠٨ ده جبهه‌سی هدم ايديله‌رك التنه دكاكين ، اوستنه حجرات بنا ايدلمك صورتيله اعمار اولنه‌بيلمشدر .

آلاجه حمام وایکی قپولی خان جسیم بو مدرسه‌نك وقفیدر . بانئ مشارالیهك ارتحالنده مخدومی (ابوبکر پاشا) متولی اولدیغی مناسبتله (بکر پاشا مدرسه‌سی) دینمشدر .

مشاهیر فضلادن استاذ مشهور (لاز ابراهیم افندی) و ١١٧٩ ده سکو کویلی زاده (الحاج محمد کاشف افندی) وبعده داماذی امیر امام زاده (السید الحاج ابوبکر افندی) وبعده مخدومی (السید سعدالله افندی) وبعده چرکشلی (محمد افندی و ١٢٣٣ ده نابی افندی یکنی تورکمن زاده (الحاج ابوبکر افندی) وبعده مخدوملری (الحاج علی راشد، احمد رشدی) افندیلر مدرس و ١٢٩٣ ده احمد افندینك فوتیله اوغلی (حافظ رحمی افندی) و ١٣٠١ده حاجی علی افندینك فوتیله اوغللری حصهٔ تدریسه برمدت متصرف اولمشلر ایسه‌ده ١٣٠٥ ده جمله‌سی‌ده رفع ایدیلوب فضلادن مجدی زاده (حافظ عبدالرحمن کامل افندی) بحقٍ مدرس اولمشدر .

٤ (بندرلی مدرسه‌سی) قوجه‌جق محله‌سنده ایکنه‌جی زاده تربه‌سی ارقه‌سنده سوقاق ایچنده اولوب ١٢٢٨ ده اماسیه اعیان تجارندن بندرلی (الحاج حافظ فیض‌الله اغا) طرفندن ١٢٢٨ ده بنا واوقافی تنظیم ایدلمشدر . بو مدرسه اخشاب اولوب درسخانه‌سی ، باغچه‌سی ، صویی وار ایدی . ١٣٠٠ سالنه طوغری مشرف خراب اولمش ایکن ١٣١١ حریق اغتشاشنده یاندیغندن اعیاندن شیخ احمد زاده (الحاج احمد

افندی) ١٣١٦ ده وفات ایدرکن ثلث مالندن بو مدرسه‌نك مجدداً بناسنی وصیت ایتمکله دامادی حاجی مسود زاده (الحاج حافظ محمد توفیق افندی) ١٣١٨ ده مجدداً بنا واسکی عمارتی احیا ایتمشدر .

بومدرسه‌نك ایلك انشاسنده بندرلی (حافظ محمد افندی) و ١٢٤٧ ده محدث مشهور زیله‌لی (الحاج علی شکری افندی) وبعده علمادن جیرتچی زاده (حافظ احمد افندی) وبعده طاش آبادی (الحاج احمد افندی) وبعده مخدومی علمادن (محمد عارف افندی) ١٣٢٧ ده وفاتنه قدر مدرس اولمشلر ایدی .

٥ (بورمه مناره مدرسه‌سی) جامع شریفك شرق طرفنده کائن چشمه‌نك اتصالنده‌در . بوراسی قدیماً محکمه یری ایکن ١١١٥ ده محکمه ، ایکنه‌جی زاده تربه‌سی اتصالنده محکمه اتخاذ اولونان خانه‌یه نقل اولندقده اسبق سرمعمار درکاه عالی اماسیه‌لی حسین بك زاده (الحاج حافظ حسن افندی) اشترا وبرمکتب صبیان بنا ایتدیرمش و ١١١٧ ده بقاللر ایچنده برقاچ دکان وقف واجاراتنی بو مکتبك معلم وبوابنه واعمارینه تخصیص ایتمشیدی . بعده مشرف خراب ، اوقافی‌ده ضایع اولمش برحالده ایکن علمادن (محرم افندی) مکتب معلمی اولدیغی جهتله هنوزکه اشبو افندن خطیب زاده (الحاج محمد امین افندی) ١٣٢٧ ده مکمل برمدرسه بنا ومدرسلکنی (محرم افندی)

درعهده ایتمشدر . اوکنده بولونان کارکیر چشمه‌یی ، اسبق اماسیه نقیب الاشراف قائمقامی (السید احمد افندی) ١٠٨١ ده بنا وعلوی قریه‌سنده متصرف اولدیغی مزرعه‌یی وقف و بورایه تخصیص ایله‌مش ایدی .

٦ (بویوك اغا مدرسه‌سی) شاملیلر محله‌سنده باغچه‌لر ایچی دیمکله مشهور باغلرك باشنده یول اوزرنده اولوب سلطان بایزید خان ثانی حضرتلرینك اماسیه‌ده قپو اغاسی بولونان (حسین اغا) طرفندن ٨٩٤ ده بنا واوقافی تنظیم ایدلمشدر . مدرسهٔ مزبوره غایت متین ، هرطرفی سنکین اولوب حجراتی واسع ، درسخانه‌سی مکمل ایدی . الیوم خراب برحالده هرکسی متأثر ایتمکده‌در . شو عبارهٔ محکوکه مشارالیه حسین اغانك آثار خیریه‌سندن اولدیغنی اعلان ایدر . بوکا «مدرسهٔ حسینیه» ده‌دینور .

« قدبنی هذا البناء صاحب الخیرات بانی مبانی المبرات حسین اغا بن عبدالمعین الشهیر بقپو اغاسی فی العتبة العلیة لسلطان البرین وخاقان البحرین السلطان ابن السلطان السلطان بایزید بن محمد خان خلدالله سبحانه ملکه و سلطانه فی ایام دولته من قراضة جوده واحسانه تغمده الله تعالی بغفرانه فی تاریخ سنة اربع وتسعین وثمانمائة »

شو عباره حسین اغانك بنا ووقف ایتدیکی بدستانك اوزرنده دخی کورلمکده اولوب یالکز تاریخی (سنه ثمان وثمانین وثمانمائة) محکوکدر . بو مدرسهٔ عالیه‌نك اوقافی واسع و مبذول اولوب بری‌ده اماسیه‌ده مشهور بدستاندر . بو بدستان سراپا وقف

صحیح اولدیغی حالده مؤخراً بعض دکانلری تملك ایدلمشدر . اورته بدستان دخی اون سنه مدتله ابرانوسیان برادرلره انجق اعماری ملاحظه اولنه‌رق ایجار ایدلدیکی حالده یکرمی سنه‌یه قریب برمدت ظرفنده وقفه تسلیم ایدلمدیکی شایان تدقیق برکیفیت اولسه کرك .

بو مدرسهٔ عالیه ترتیب مدارس اعتباریله ستین درجه‌سنده اولوب اماسیه‌ده برنجی صنفدن معدود اولدیغندن پك چوق « فضلای روم » بومدرسه مدرسلکی ایله بنام اولمشدر . ابتدا قوجه امیر (السید ابراهیم افندی) بعده ٩١١ ده طاشکوپریلی (مصلح‌الدین افندی) مدرس اولوب ٩١٨ ده استانبوله تحویل مأموریت ایتمکله اماسیه فضلاسنه توجیه بیورلمش وفاضل مشهور قیم زاده (الحاج اسماعیل افندی) بومدرسه مدرسی اولدیغی حالده ١١٤١ ده وفات ایتمکله عینتابی (الحاج قره عثمان افندی) ١١٥١ ده فوتیله (حافظ محمد افندی) و ١١٦٨ ده ایباتسه‌لی فاضل مشهور (السید عبدالله افندی) و ١١٧٩ ده (خلیل افندی) وبعده (السید مصطفی افندی) بعده مخدومی (السید محمدامین افندی) و ١١٩٣ ده مشاهیر فضلادن شیخ زاده (عبدالله وجیه افندی) و ١٢١٨ ده فوتیله مخدوملری (السید محمد شریف ، عبدالرحمن ، احمد رشدی) افندیلر وبعده مستقلاً (السید الشیخ احمد رشدی افندی) وبعده مخدوملری (الحاج حافظ علی ، اسماعیل)

افنـدیلر مدرس و ١٣١٢ ده حاجی حافظ علی افنـدی زاده (الحاج علی افندی) جهت تدریسه متصرف اولمشدر .

٧ (تکیه مدرسه‌سی) پیرالیاس مزارلغنك شمالنده چوجه تکیـه‌سی یرنده اولوب تکیه‌لر بحثنده ذکر ایدلدیکی اوزره ابتدا تکیه اوله‌رق بنا ایدلمش و علمادن اقشهرلی (اسماعیل افندی) تکیه شیخی اولدیغی اثناده درسخانه شـکلنی اکتساب ایتمش اولمقله ١٢٤٨ سالندن اعتباراً مدرسه اتخاذ ایدلمش و (تکیه مدرسه‌سی) دینمشدر بو (اسماعیل افندی) دن صوکره درسعام مشهور ، اوزون (عثمان افندی) بومدرسه‌نك مدرسی اوله‌رق وفاتنده برمدت متروك اولدیسه‌ده مؤخراً تعمیر اولنوب عثمان افندینك حفیدی مدرس بولنمقده‌در .

٨ (چوبلیجه مدرسه‌سی) یاقوت پاشا زاویه‌سنك ارقه‌سنده مکتب ابتدائی اتصـالنده و بیمارخانه اوکنده اولوب ١٢٣٤ ده اندرون همایون رجالندن اماسیه‌لی آشجی زاده (الحاج محمد اغا) بنا و اوقافنی تنظیم ایتمشدر . بومدرسه ؛ اخشابدن بنا ایدلمش ، اوفاق لطیف اولوب بانیٔ مومی الیهك عمزاده‌سی (چوبلیجه) دینمکله معروف (الحاج مصطفی اغا) متولی اولدیغی مناسـبتله (چوبلیجه مدرسه‌سی) دینمشدر . اشـاغی بازارده التی دکان عقارات موقوفه‌سی وار ایدی .

مشاهیر فضلادن حاجی احمد افندی زاده (السید مصطفی افندی) بعده دامادی قره‌کوز زاده کوچك (مصطفی افندی)

ه بونك دامادی علی قیا زاده (الحاج احمد صدقی افندی)
ن مدرس اولەرق مفتیٔ مومی الیهك ١٢٩١ دەوفاتیلەمخدومی
احمد افندی) جهت تدریسه متصرف اولمشیدی .
٩ (حاجی حمزه افندی مدرسەسی) بایزید پاشا محلەسنده
ا باغی الشیخ الحاج حاجی حمزه افندی حضرتلرینك جامع
ریفی غربنده اولوب ختامنده ١٣١٢ ده بنا ایدلمشدر. اخشاب
مدرسه اولوب مشاهیر فضلادن (میر حسن افندی) ایلك
درس اولدیغی حالده ١٣٢٦ ده وفات ایلدیکنی متعاقب مخدومی
محمد سعید افندی) مدرس اولمشدر .
١٠ (حسامیه مدرسەسی) قبانك جنوب طرفنده کائن
جامع شریفك قبله طرفنده یول اوزرنده ایدی . قبالو زاده
(الشیخ حسام الدین حسین الخلوتی) حضرتلری ٨٥٧ ده
مدرسه اولمق اوزره بنا واوقافنی تنظیم ایتمش ومشاهیرعلمادن
بك چوق ذوات مدرس اولمشدر . حسامیه مدرسلکی ٩٦٠
تاریخنه قدر غایت محترم وستین رادەسنده ایدی ١٠١١ حریقنده
ضایع اولدیغندن اولادندن نقیب الاشراف قائممقامی (السید
احمد افندی) تکیه اولمق اوزره تجدید ایلدیسەده ١٠٩٩
حریقده ینه یاندیغندن ١١٢٥ حدودنده درسعام مشهور قبالی
(حافظ علی افندی) تکرار درسخانه اولمق اوزره احیا ایتمش
و ١٢٤١ تاریخندن بری خراب اولوب باغچه حالنی آلمش
وشمدی یه قدر باغچه اولەرق قالمشدر .

١١ (خضر پاشا مدرسه‌سی) اوق میداننده خضر پاشا محله‌سنده بر دائرهٔ مخصوصه ایچنده‌در . جامع شریفك شرق وشمال طرفی محیط اولوب ٨٧٠ ده امرای عثمانیه‌دن اتا بك زاده (خضر پاشا) طرفندن بنا ایدلمشدر . مدرسهٔ مزبوره کارکیر وحجراتی اوفاق وحوالیسی لطیف اولوب هر اوطه‌نك اوکنده یاز کونلرینه مخصوص برچیقارمه‌سی واردر .

بو مدرسه‌یه قدیماً کبار علما مدرس اوله‌رق توجیهاتی سلسله‌یه تابع اولدیغی جهتله مدرسلرینی تعداد ایتمك بوراده موجب کلفتدر . یالکز ١٠٩٨ تاریخنده سلسلهٔ مدرسینده بر تحول کورلدیکنه بناءً فضلادن معقول زاده (الحاج ابراهیم افندی) بعده (عبدالله افندی) و ١١١٥ (حافظ حسن افندی) مدرس اوله‌رق اصول قدیمه ترك ایدلمشدر .

١١٢١ ذی‌الحجه‌سنك یکرمی اوچنده مدرس مومی الیهك وفاتیله (حافظ احمد افندی) و ١١٢٣ ده قصریدیله (منلا مصطفی) و ١١٢٤ ده قصریدیله (منلا ابراهیم) و١١٤١ ده وفاتیله (منلا صالح) و ١١٥٣ ده وفاتیله (منلا مصطفی) و ١١٥٥ ده فوتیله (حافظ احمد) افندیلر نصفنه متصرف و ١١٥٧ ده نصفنه فضلادن (السید ولی‌الدین افندی) ونصف دیکرینه علمادن (حافظ محمد افندی) مدرس اولمشلردر .

بعده حافظ محمد افندینك ١١٦٧ ده وفاتیله علمادن (السید الحاج محمد افندی) وبونکده ١١٦٩ ده وفاتیله علمادن کوپریلی

(محمد افندی) وبعده قصر یدیله فضلادن (السید عبدالله افندی) و لسید ولی افندینك فوتیله ظنه‌لی زاده (السید عبدالله افندی) و ۱۱۷۳ ده فوتیله فاضل مومی الیه (السید عبدالله افندی) و ۱۱۸۳ ده وفاتیله نصفنه مخدومی (السیدسعید افندی) و نصف دیکرینه‌ده ارکوبی (الحاج احمد افندی) مدرس اولمشدر .

ارکوبی الحاج احمد افندینك وفاتیله مخدوملری (السید محمد کاشف ، احمد نجیب) افندیلر والسید محمد سعید افندینك یرینه علمادن جانیکلی « الحاج محمد افندی » ومفتی اسبق ارکوبی زاده الحاج احمد نجیب افندینك وفاتیله مخدومی « حافظ احمد افندی » و بونکده وفاتیله مخدومی « حافظ مصطفی افندی » و جانیکلی الحاج محمد افندینك وفاتیله مخدوملری « السید احمد ، محمد حلمی » افندیلر ومفتیٔ اسبق السید الحاج محمد حلمی افندینك وفاتیله مخدوملری « السید عبدالله ، احمد » افندیلر مدرس و السید الحاج احمد افندینك ۱۳۱۸ ده وفاتیله اوغللری حصهٔ تدریسه متصرف اولمشلردر .

۱۲ (خلفت مدرسه‌سی) شامیجه محله‌سنده خلفت غازی تربه‌سنك اتصال غربیسنده اولوب اماسیه‌ده ایکنجی اوله‌رق بنا ایدیلان مدرسهٔ عالیه بودر . امرای سلجوقیه‌دن (مبارزالدین خلیفه الپ) طرفندن ٦٢٢ تاریخنده بنا ایدلدیکی وقفیه‌سنده

مقید و ٦٣٢ ده بنا ایلدیکی قپوسی بالاسنده محکوکدر. قپوسی بالاسنده حك ایدلمش اولان عباره شودر .

« امر بعمارة هذه المدرسة المبارکة الامیر الکبیر الحاج مبارز الدولة والدین خلیفه بن تولی فی تاریخ سنة اثنین وثلثین وستمائة » شو عبارە کمال صعوبتله اوقونه‌بیلمکده اولوب عادی و کرفی یازی ایله یازلمشدر .

فقط وقفیه‌سنده امیر مشارالیه اماسیه والیسی ایکن ٢٢ تاریخنده بنا ایلدیکی مذکور اولان بو مدرسه‌نك شو تاریخ محکوکه نظراً ٦٣٢ ده بنا ایلدیکی اکلاشلمقده ایسه‌ده تاریخلر و بولونان وثائق شرعیه‌نك دلالتی ودغراقیه مدرسه‌نك قپوسی بالاسنده محکوك اولان قیدك صراحتی اوزره امیر مشارالیه خلیفه آلپ ٦٣٢ ده اماسیه والیسی اولمیوب کرجستان سرعسکری ایدی . بو تاریخده اماسیه والیسی « امیر نورالدین طغرق » اولوب قاضی دخی « بدرالدین ابراهیم بن خلیل القیماری » و ٦٢٢ ده اماسیه والیسی « امیر مبارزالدین خلیفه » وقاضیسی ده « تقی الدین عثمان بن علی » ایدی . وقفیه‌سی ، بو « قاضی تقی الدین عثمان » طرفندن تنظیم ایلدیکی امضاسندن معلوم اولمقله شو طاشك اورایه مدرسه‌نك بناسندن اون سنه صوکره قوندیغی اکلاشلمقده‌در . بو مدرسه وقتیله سنکین وکارکیر اوله‌رق یاپیلمش اولدیغی جهه‌سی وشمال طرفنده کائن تملی اکلاشلمقده‌در . مؤخراً زلازل ورجفاتك کثرتی خراب ایدوب

ليلری مكرراً تعمير ايدهرك حسن محافظه ايتمشلردر .
١٠ حريقنده وبعده ١٠٥٧ زلزلهسنده پك فنا برصورتده
اب اولديغندن مدرس « حسن افندی » معرفتيله اخشابدن
ايدلمش وينه مكرراً محتاج تعمير اولمقله اعمار ايدلمش واك
كره اسبق اماسيه مفتيسی كورجی « الحاج عثمان حلمی
دی » ١٣٠٥ ده تجديد ايتمشدر .

بومدرسهيه ايلك مدرس اولان قاضیٔ شهيد « بدرالدين
اهيمالقيماری » در . بعده « جلالالدين عبدالوهاب بن
سفالتبريزی » بعده ٦٤٧ ده « صدرالدين محمد بن خضر
زكانی » بعده « نجيبالدين موسیالخلاطی » بعده ٦٩٨ ده
الحاج مجدالدين عيسیالسلغری » بعده « مجدالدين عمر بن
هكاری » بعده « شمسالدين محمدالنخجوانی » بعده ٧٦٨ ده
تیالثقلين « نظامالدين عبدالملك » بعده « فخرالدين عثمان
تركمانی » بعده « شهابالدين احمدالرومی » بعده ٨٠٥ ده
ءدالدين مسافرين ارتق » مدرس كورلمشدر .

٨١٨ ده « عزالدين حسن بن امير علی » و ٨٢٤ ده
تاجالدينابوالمكارمالتوقادی » وبعده «بدرالدينمحمودالمصاحی»
بعده « ركنالدين عبدالكريم الاماسی » بو مدرسهٔ عاليهيه
مدرس اولهرق اشتهار ايتمشلردر . بعده ١٠٩٨ تاريخنه قدر
بواسلوب اوزره پك چوقفضلا مدرس اولوب تاريخمذكورده

علمادن « الشيخ محمود افندی » و ١١٠٨ ده بوسنی مفتی
سابق « حسن افندی » مدرس ومتولی اولمشدر .

١١٣٤ ده تولیتی مخدومی « السید محمد افندی » یه قصر ید
ایدوب ١١٥٠ محرمنده وفاتیله کبار علمادن « حافظ احمد
افندی » مدرس و ١١٦٩ ده متولی دخی اولمش و ١١٧٦ ده
جهت تدریسك نصفنی علمادن « السید عبدالله افندی » یه
١١٨٥ ده بوده « محمود افندی » یه قصر ید ایدوب ١٢١٠ ده
فوتیله مفتیٔ اسبق دزدار زاده « السید الحاج حسین افندی
وسنه‌سنده بوده فوتیله « الشیخ السید مصطفی افندی » و
١٢٢٠ ده قصر یدیله مخدومی « السید لطف الله افندی » حصه
تدریسه متصرف اولدیسه‌ده ١٢٦٦ ده فوتیله نصف دیکرینی
مدرس اولان علمادن ملاطیه‌لی صوفی « محمد عارف افندی »
مدرس اولمشدر .

مومی الیه حافظ احمد افندی تدریسك نصف دیکرینی
١١٨٩ ده بیوك اوغلی « السید عبدالله افندی » یه
تولیتله برابر قصر ید ایتمش اولوب ١٢٠٥ ده تولیتی رفعندن
« الحاج محمود افندی » یه و ١٢١٤ ده فوتندن درسعام مشهور
« الحاج ابراهیم افندی » یه و ١٢٢٢ ده فوتیله علمادن
طاشکوپریلی « حافظ الحاج عبدالله افندی » یه ویرلمش و
١٢٢٦ ده نصف تدریسی مخدومی « محمد عارف افندی » یه
وتولیتی ده « الحاج اسماعیل بن احمد بن السید محمد افندی بن

ـاج محمود افنـدی » ١٢٤٢ ده قصرید ایدەرك مومی‌الیـه
شـكوپریلی زاده « محمد عارف افنـدی » مدرس ومتولی
لمشدر .

مومی‌الیه دخی سالك طریقت اولدیغندن ١٢٤٦ ده نصف
ریـی انشـتەسی ملاطیەلی صوفی « محمد عارف افندی » یه
تولیتی‌ده ١٢٤٨ ده ککلیك زاده « السید الحاج‌علی اغا » بن
ـصطفی بن الحاج‌علی اغایەقصرید ایدوب ملاطیەلی « صوفی محمد
ندی » مدرسۀ‌مزبورەیه مستقلاً مدرس اولمش و ١٢٧٧ ده
ـتحـالنه بناءً مخدومی « محمدخلوصی افندی » وبونك وفاتیله
ورجی « الحاج‌عثمان حامی افندی » وبونك‌ده وفاتیله مخدومی
محمد افندی » مدرس اولمشلردر . .

١٣ « خیریه مدرسەسی » کوك مدرسه محلەسنده یورکج
شانك وقف خانی جوارنده یول اوزرنده اولوب اسبق اماسیه
تسلمی درکاه عالی قپوجی باشیلرندن توریدی زاده « الحاج‌علی
غا» طرفندن ١٢١٠ده بنا وخیریه‌نامیله‌توسیم‌ایدلمش و «یوقاری
باقەجاق مدرسەسی » دیەکله‌مشهوراولمشدر. بومدرسه اخشاب
اولوب جسیم واورتەسی ایکی طرفلی باغچەدر. بانیٔ مومی‌الیه؛
اوچ دکانی ، ایکی قهوەخانەسنی ، برباغنی ، بو مدرسەیه وقف
وتخصیص ایتدیکی حالده الیوم مدرسەموجود واوقافی‌مفقوددر.

بومدرسـەیه ابتدا « حسن افندی » و ١٢٣٢ ده وفاتیله
درسعام مشهور « سلیمان افندی » و ١٢٣٧ ده طاشـكوپریلی

« حافظ الحاج عبدالله افندی » و ١٢٣٨ ده قصریدیله دامادی
ملاطیه‌لی صوفی « محمد عارف افندی » و ١٢٤٦ ده قصریدند
برادری درسعام مشهور « محمود افندی » مدرس و ١٢٧٣ د
فوتیله اوغللری « مصطفی ، ابراهیم ، احمد » مشترکاً حصه
تدریسه تصرف وعموجه‌لری ایفای وکالت ایتمکده ایکن
عموجه‌لرینك وفاتیله اوقافی ضایع ، مدرسه معطل اولدیغندن
١٢٩٦ ده آجاره‌لی « عثمان افندی » فخری مدرس اولمشیدی.

١٤ « دارالحدیث مدرسه‌سی » برنججی محله‌سنده دره
کنارنده حاجی حمزه افندینك جامعی حذاسنده اولوب قضادن
سیدی علی زاده «الحاج عثمان چلبی» طرفندن ٩٣٣ ده دارالحدیث
اولمق اوزره بنا ایدلمشدر . بومدرسه ، بدایت حالنده اخشاب
اوله‌رق بنا ایدلمش اولوب ١٠١١ حریقنده یانمش اولدیغندن
بانیٔ مومی الیهك حفیده‌سی « عائشه خاتون » بنت احمد چلبی بن
الحاج عثمان چلبی ١٠١٨ ده مجدداً بنا وتولیتی مخدومی «شعبان اغا» یه
واولادینه تخصیص واملاکنی وقف ایده‌رك وقفیه‌سنی ده توسیعاً
تنظیم ایتمشدر .

١٠٩٨ وبعده ١١٤٣ حریقلرنده مکرراً یانمش و ١١٠٠
و ١١٥١ سنه‌لرنده مکرراً ومجدداً بنا ایدلمش ایسه‌ده عقارات
موقوفه‌سی ضایع اولوب حقاله ناحیه‌سنده بولونان مزرعهٔ
موقوفه‌سی وجه معاش مدرسین اولمقده ایدی . الیوم محتاج
تعمیر برحالده موجوددر . ١١٥١ ده صوك بناسنده ایالك

مدرس اولان « احمد افندی » ١١٦٣ ده وفاتیله «حافظ حسین افندی » مدرس اولدیسه‌ده ١١٦٨ ده فوتیله « حسین افندی» و ١١٧٠ ده رفعیله حافظ حسین افندی زاده « حافظ احمد افندی » تدریسه متصرف و ١١٧٨ ده قصر یدندن درسعام مشهور فنارجی زاده «اولیاخلیل افندی» و ١٢٠١ده قصریدندن صوروقلی « حافظ علی افندی » مدرس و ١٢٠٤ ده رفعیله « شیرین علی افندی » تدریسه متصرف اولدیسه‌ده ١٢٠٨ ده ثانیاً « حافظ علی افندی » و١٢٢١ ده وفاتیله مخدومی «حافظ احمد افندی » و ١٢٢٧ ده رفعیله « محمد راشد افندی » و ١٢٣١ ده فوتیله « حافظ عثمان فاضل افندی » و ١٢٥٣ ده وفاتیله درسعام مشهور اینه پازارلی (السید الحاج اسماعیل حقی افندی) مدرس اوله‌رق وفاتنده اوغللری (مصطفی ، محمد نوری) افندیلر تدریسه مشترکاً متصرف اولمشلردر .

١٥ (دغرافیه مدرسه‌سی) محمد پاشا جامع شریفنك شمال غربیسنده یول اوزرنده یشیل ایرماق کنارنده واینکار تربه‌سی اتصالنده اولوب اماسیه والیسی (امیر نورالدین طغرق) طرفندن ٦٣١ ده مسجد شریف اولمق اوزره بنا ایدلمش اولدیغی قپوسی بالاسنده محکوك اولان شوعبارهٔ عربیه‌دن اکلاشلمقده‌در .

« امر بعمارة هذا المسجد المبارك فی ایام الدولة السلطان

المعظم شاهنشـاه الاعظم مالك رقاب الامم علاء الدنيـا والدين ابو الفتح كيقباد بن كيخسرو برهان امير المؤمنين حاجى طغرق امير شكار سنة احدى وثنتين وستمائة »

بعده خضر پاشا زاده محمد پاشا بونك قربنده بويوك جامع شريفى بنا ايلدكده پك ياقين اولان بو مسجد شريفى ٩٠٠ ده مدرسه‌يه تحويل و (مدرسهٔ طغرقيه) ناميله توسيم ايتمشيدى. ١٠٩٨ تاريخنه قدر اربعين درجه‌سنده اولان علما مدرسهٔ مزبوره‌يه مدرس اولديغى حالده ١٠٩٩ ده ياندیغندن بر مدت عرصهٔ خاليه اوله‌رق قالمش و ١١١١ ده محمد پاشـا متوليسى اولان تاج الدين زاده (على بك) طرفندن مجدداً بنـا ونقود واراضى وقف ومدرسلكنى علمـادن (عمر افنـدى) يه اعطا ايتمش و ١١٣٢ ده وفاتيله (عبدالرحيم افندى) مدرس اولمشدر .

قيداً (دغراقيه) و شمدى‌يه قدر السنهٔ عامه‌ده (دراقيه) ديتمكله مشهور اولان بو مدرسه‌نك مدرسى عبدالرحيم افنديناك قصريديله ١١٣٦ ده علمادن (على افندى) و ١١٤٧ اوائلنده وفاتيله علمادن ايناللى زاده (السيد ابراهيم افندى) و١١٨٣ده وفاتيله مخدومى (السـيد محمد افندى) و ١١٩٢ ده وفاتيـله علمادن (حافظ مصطفى افندى) مدرس و ١٢٠٦ ده وفاتيله اوغلى (حافظ عمر افنـدى) و ١٢١٢ ده فوتيـله (ابراهيم شاكر افندى) بن خليل افندى متصرف تدريس اولديلر ايسه‌ده

١٢٢٠ ده فوتيله علمادن (الحاج محمود افندی) مدرس اولمشدر .

١٢٢١ ده بونكده قصريديله علما ادن (علی افندی) و ١٢٤٧ ده قصريديله مخدومی (السيد محمد افندی) و ١٢٦٧ ده (السيد الحاج حافظ احمد افندی) دراقيه مدرسی اولديغی حالده ١٢٧٦ ده وفات ايلدكده اوغلی (حافظ حسن افندی) جهت تدريسه متصرف اولديغی اثناده مدرسه مشرف خراب اولوب ١٢٩٦ ده ايرماغك طغياننده تماميله خراب واوقافی ده ضايع اولمش وبعده مشاهير علمادن جانيكلی (محمد افندی) ١٣٠٨ ده جمع ايلديكی اعانات نقديه ايله مجدداً بناسنه همت ومدرسلكنی فخرياً درعهده ايدرك ابراز حميت ايتمشدر .

١٦ (رحمانيه مدرسه‌سی) صاواقجه محله‌سنك شرق طرفنده طاغ كنارنده يوكسك بر موقعده اولوب (عبدالرحمن ارزنجانی) حضرتلرينك تربه‌سی جوارنده دركاه عالی قپوجی باشيلرندن اسبق اماسيه متسلمی حاجی فيض الله زاده (الحاج عبدالرحمن اغا) طرفندن ١٢٠٦ ده بنا ايدلمشدر . اماسيه‌ده اون بش سنه قدر تحصيلده بولونان جانيكلی علی افندينك تعريفنه كوره مدرسهٔ مزبوره اخور اوكی نام محلك قبله طرفنده اولوب اخشاب اولديغندن ١٢٧٥ حدودينده طوغرو خراب وشمدی يری بيله غائب اولمشدر .

١٧ (سراجخانه مدرسه‌سی) سراجخانه جامع شريفنك

جهت غربیه‌سنده برداژهٔ مخصوصه اولوب شوسه یولی اوزرنده یشیل ایرماق کنارنده‌در . ارباب خیراتدن وحاجیکوی قضاسی اشرافندن قزبقلی زاده (الحاج محمود افندی) طرفندن ١٣٠٠ده اخشاب اوله‌رق بنا ایدلمشدر . مشایخ علمادن کورجی (الحاج ایوب افندی) بومدرسه‌یه ایلك مدرس اولمش واماسیه مبعوث فاضلی (محمد عارف افندی) حضرتلری بو مدرسه‌دن تفیض ایتمشدر .

١٨ (سلطان بایزیدمدرسه‌سی) سلطان‌بایزیدجامع شریفنك جهت غربیه‌سنده برداژهٔ مخصوصه اولوب ٨٩١ ده (سلطان بایزید خان ثانی) حضرتلرینك امریله بنا واکمال ایدلدیکی مناسبتله (مدرسهٔ سلطانیه) دیمکله مشهور اولمشدر. بومدرسهٔ عالیه‌نك شماله ناظر اولان قپوسی و اطراف اربعه‌سی سنکین ، حجراتی واسع ومتین اولوب جنوبنده قپو حذاسنده مکمل بر درسخانه‌سی ، اورته‌سنده برشادروانی ، ایکی طرفنده باغچه‌سی ، اوچ طرفنده اون درت حجره‌سی وشمالنده اوچ عدد ملازم اوطه‌سی واردر .

بو مدرسهٔ عالیه‌نك مدرسلکی اماسیه مفتیلرینه مشروط اولوب ٨٩١ده اماسیه‌مفتیلکنه نصب‌اولونان اسبق شیخ‌الاسلام اماسیه‌لی جمالی زاده زنبیلی (علی افندی) ایلك مدرس اولمش و ١٠٨٤ تاریخنه قدر بوشرطه رعایت ایدیله‌بیلمش ایسه‌ده. مفتی الحاج خضر افندینك ارتحالنده فتوا امینی (یحیی افندی)

اماسیه مفتیسی و مرزیفونی مصطفی افندی زاده (عیدی بیرام افندی) سلطانیه مدرسی اوله‌رق تفریق ایدلمشدر. فقط ۱۰۳۳ تاریخلرندن صکره برقاچ دفعه دها تفریق اولنمشیدی .

۱۰۹۹ وقعه‌سنده سلطانیه مدرسی اولان (عیدی افندی) طرابلس شام منلاسی اولدقده شیخ یعقوب زاده (الحاج مصطفی افندی) و ۱۱۰۷ ده استعفاسیله فضلادن داماد (الحاج عثمان افندی) و ۱۱۱۳ ده کبار علمادن چوروملی (احمد افندی) بعده متولی زاده (احمد افندی) بعده مشاهیر فضلادن عیدی افندی زاده (مصطفی عاکف افندی) مدرس و ۱۱۷۳ ده وفاتیله مخدومی (اسماعیل افندی) تدریسه متصرف اولدیسه‌ده ۱۱۹۱ ده وفاتیله فضلادن (السید عثمان افندی) و ۱۲۲۱ ده فضلادن فضلی زاده (السید حافظ احمد افندی) مدرس و بونک ده برسنه صوکره ارتحالنده عاکف زاده (منلا عیدی) تدریسه متصرف اولمشدر .

۱۲۳۳ ده پدری السید عبدالرحیم افندینک ارتحالنه بناءً رفع اولنه‌رق علمادن خطاط مشهور کاتب زاده (السید احمد کاملی افندی) و ۱۲۴۴ ده ارتحالیله مخدومی علمادن (الحاج حافظ مصطفی نعمت افندی) سلطانیه مدرسی اولمش و ۱۲۸۱ ده درسعادته کیدوب اقامت و ۱۳۰۵ ده رحلت ایلدیکنه بناءً وکالتنده بولنان علمادن عربکیرلی (الحاج عثمان افندی) قاعدةً مدرس اولمشدر .

١٩ (سونقورلی مدرسه‌سی) بوزمه مناره جامع شریفنك غرب طرفنده کائن سوقاق ایچنده پروانه بك محله‌سنده اولوب ١١٦٣ ده سونقورلی قضاسی اشرافندن سونقور زاده (الحاج محمد اغا) بنا ومدرسلکنی علمادن چوروملی (الحاج قره اسماعیل هاتف افندی) یه اعطا ایتمشدر . اماسیه‌ده، توقاده وسونقورلی قضاسنده مستغلات موقوفه‌سی وار ایدی . بوکا (مدرسهٔ سنقریه) دخی دینور .

ایلك مدرس اولان مومی الیه قره مفتی الحاج اسماعیل افندینك ١١٩٨ ده وفاتیله مخدومی (حافظ محمد افندی) و ١٢٣٠ ده فوتیله دیکر مخدومی اسبق اماسیه مفتیسی (مصطفی واضح افندی) مدرس اولمش ایسه‌ده ١٢٥١ ده وفاتیله مخدومی (نعمت افندی) تدریسنه متصرف اوله‌رق مدرسه خراب و ١٣٠٤ حریقنده تمامیله محو اولمش ایکن علمادن یموق عثمان زاده حاجی مسود (احمد شکری افندی) یالکز شمال طرفنی بنا وجنوبنده کندیسنه بر درسخانه وحجرهٔ مخصوصه انشا ایتمش و ١٣١٢ ده وفاتنه بناءً مخدومی (الحاج حافظ محمد توفیق افندی) مقام پدری اشغال وتدریس ایله اشتغال ایتمکده بولنمشدر .

٢٠ (صوفیلر مدرسه‌سی) صوفیلر محله‌سنده عبدالله پاشا جامع شریفنك اتصال غربیسنده اولوب دارالحدیثك ارقه‌سنده‌در . بو مدرسه‌نك شمالاً قارشوسنده بولنان درسخانه‌ده مشهور

فضلای عصردن کوپریلی (حاجی حافظ مصطفی توفیق افندی) حضرتلرینك طلبه‌سنه برمکان تحصیل اولمق اوزره ١٣١٠ ده اشراف مملکتدن وفاضل مشارالیهك مخلصلرندن جنون زاده (الحاج مصطفی اغا) طرفندن بنا ایدلمشدر . بو مدرسه اخشابدن اولوب آغای مومی‌الیه طرفندن اداره ایدلمکده‌در . بو عبدالله پاشا جامع شریفنك اوکی دارالحدیث ، صاغ طرفی مدرسه ، صول طرفی دخی وقبله دارالقرا وقارشوسی درسخانهٔ فضلا اولدیغی مناسبتله غایت فیضناك بر محل اولدیغی اثبات ایدییور . مدرسهٔ مزبوره‌نك ایلك مدرسی مشارالیه (حاجی حافظ افندی) حضرتلریدر .

٢١ (طورمطای مدرسه‌سی) کوك مدرسه محله‌سنك منتهای غربیسنده طورمطای تربه‌سنك قبله طرفنده کائن جامع شریفنك ایچنده اولوب ٦٦٥ ده اماسیه والیسی بکلر بکی (سیف‌الدین طورمطای) طرفندن بنا ایدلمشدر . بومدرسه جامع شریفك بویوك قپوسنك ایچ طرفنده کائن بوشلغك شمال وغرب طرفلرنده کوریلن اوفاق وسنکین حجرات عدیده‌دن عبارتدر . درسخانه‌سی شرق طرفنده مسدس شکلنده واسع ، اوستی آچیق ، منظرهٔ خارجیه‌سی دلفریب ، آچیق یاقوت کبی یشیل طاشلر ایله مزین اولدیغی مناسبتله (کوك مدرسه) دینلکله مشهور اولدیغی وقفیه‌سنده مندرج ومحلیه علم مخصوص

اولمشدر . بو درسخانه ؛ مؤخراً واقف مشارالیهك اولادینه تربهٔ مخصوصه اوله‌رق موجوددر .

بو مدرسهٔ عالیه‌یه حکیم عصر اولان (غیاث‌الدین محمود غرمینی) ایلك مدرس اوله‌رق بعده (ضیاءالدین عیسی الهکاری ، شمس‌الدین احمد وردی ، نصرالدین محمد بن غیاث غرمینی ، شمس‌الدین محمد بن‌الخلاطی ، زین‌الدین یعقوب الزیاری ، شرف‌الدین محمدارزنجانی ، بدرالدین طوغان ترکمانی، محیی‌الدین یحیی) کبی فضلا ٨٠٠ تاریخنه قدر مدرس اولمشلردر .

بین‌العلماء بوکا (مدرسهٔ سیفیه) دخی دینور . ٨١٧ ده (بدرالدین اسرائیل رومی) بو سیفیه مدرسی کورلمش وبعده جمال‌الدین اسحاق ، الشیخ محیی‌الدین محمد جرومی کبی فحول علما مدرس اوله‌رق ترتیب مدارس‌ده خمسین اعتبار ایدلمش و ١٠٢٧ ده بقعه اعتباریله (الشیخ علاءالدین افندی) شیخ اولوب ١٠٣١ ده وفاتیله مخدومی (الشیخ احمد شمس‌الدین افندی) شیخ اولدیسه‌ده ١٠٣٢ده شرط واقف وجهله‌مدرسه اعتبار اولنه‌رق علمادن (احمد افندی) مدرس اولمش وبعده سلسلهٔ علمایه تابع اوله‌رق توجیهی اجرا ایدلمش و ١٠٩٨ ده حاجی افندی زاده (الحاج عمرافندی) مدرس اولوب مکرراً (حسن افندی) ایله عزل ونصب اولنمشدر .

١١١٥ ده عمر افندی محلولندن (خلیل افندی) ١١٣٧ده وفاتیله مشاهیر محدثیندن حفظی زاده (الحاج حافظ عثمان‌فائق

افندی) و ١١٥١ ده وفاتیله مشاهیر علمادن زاهد مشهور اقطاغی (الشـیخ مصطفی افندی) و ١١٥٨ ده ترك تدریس ایدوب علمادن (عبدالله افندی) و ١١٦٤ ده فوتیله نصفنه (مصطفی افندی) ونصف دیکرینه (قره ابراهیم افندی) مدرس اولمشلردر .

١١٧٤ ده مصطفی افندینك وفاتیله قرامانی (احمد افندی) و ١١٧٦ ده قصر یدیله الحاج عثمان فائق افندی زاده (السید الحـاج عبدالغنی افندی) بعده مخدومی (منلا عثمان) وبعده بونك مخدومی (منلا علی) افندیلر نصف تدریسه متصرف اولمشلر ایسه‌ده ١٢٣٧ ده قصریدیله علمادن اینه‌بازارلی (حافظ السـید عبدالله شاکر افندی) و ١٢٤٨ ده فوتیله مخدومی (عبدالله افنـدی) و ١٢٦٦ ده بونکده وفاتیـله عموجه‌سی اینه بازارلی (السـید الحـاج اسماعیل حقی افنـدی) مدرس و ١٢٧٣ده وفاتیله اوغللری (مصطفی ، محمد نوری) افندیلر نصف تدریسه متصرف اولمشلردر .

١١٧٣ ده قره ابراهیم افندینك وفاتیله علمادن (السید ابراهیم افندی) و ١١٧٨ ده وفاتیله فضلادن (الحاج حسین افندی) و ١١٩٢ ده وفاتیله علمادن (الحاج عثمان افندی) و ١٢١٨ ده طاشکوپریلی (حافظ الحاج عبدالله افنـدی) بعـده مخدومی (الشـیخ محمد عارف افنـدی) و ١٢٨١ ده وفاتیله علمادن (حسن افندی) بعده علی قیا زاده (مصطفی

افندی) مدرس اولدیغی حالده وفاتیله اوغللری محمد سعید ، حسین کمالی ، احمد نیازی افندیلر دیگر نصف تدریسه تصرف ایتمشلردر .

٢٢ (طیار پاشا مدرسه‌سی) میدان کوپریسنك شمال غربیسنده اهلی خاتون تکیه‌سی یرنده وتربه‌سی اتصالنده اولوب جانیکلی حاجی علی پاشا زاده (طیار محمود پاشا) طرفندن ١٢١٨ ده بنا واوقافی تنظیم ایدلمشدر . بو مدرسه اخشاب اولوب یشیل ایرماق کنارنده مکمل باغچه‌سی واردر . (میدان کوپری مدرسه‌سی) ده دینور . ١٢٨٨ ده خراب اولدیغی کورن شروانی زاده (محمد رشدی پاشا) تجدیداً تعمیر ایتدیرمشدر . بومدرسه‌یه ابتدا فحول علمادن پیاسلی (الحاج محمد افندی) مدرس اولوب ١٢٢٥ ده وفاتیله کبار علمادن (السید محمد طاهر افندی) و ١٢٣٣ ده (السید الحاج عبدالله افندی) مدرس و ١٢٤٢ ده فوتیله اوغللری (محمد عارف ، مصطفی) افندیلر ایله فضلی زاده (السید عبدالسلام افندی) مشترکاً وظیفهٔ تدریسه متصرف اولدیلر ایسه‌ده ١٢٤٦ ده رفعلرندن علمادن یکیجه‌لی زاده (السید محمد افندی) و ١٢٤٨ ده فوتیله (السید مصطفی افندی) و ١٢٥٧ ده فوتیله کبار علمادن (خواجه حافظ محمد افندی) مدرس و ١٢٧٥ ده فوتیله اوغللری (عمر وهبی ، حسن صدقی) افندیلر مشترکاً وظیفهٔ تدریسه متصرف اولوب اوقافی ضایع ومدرسه‌ده خراب

اولمش ایکن ١٣١٣ ده درسعام کورجی (محمدافندی) تجدیده قیام وفوق العاده اقدام ایده‌رك اعانات ایله اتمام ایتمش وفخری مدرس اولمشدر .

٢٣ (عبداه پاشا مدرسه‌سی) صوفیلر محله‌سنده پاشای مشارالیهك جامعی حوالیسنده اولوب ٨٩٠ ده دارالحدیث اولمق اوزره عبدالله پاشا طرفندن بنا ومخدومی (عبدی بك) طرفندن وقفیه‌سی ٩٠٧ ده تنظیم ایدلمشدر . بودارالحدیث ، جامع شریفك ایچ قپوسی اوکنده کائن بوشاغك ایکی طرفنده ایکیشر اوطه‌دن عبارت اولوب بوشلغك اوزری دخی بیوك بر قبه ایله مستوردر . بودارالحدیثك اوطه‌لری اوفاق ودرسخانه‌سی جامع شریفدر .

شرمی زاده (تقی الدین عثمان افندی) ومدرس مشهور (عبدی افندی) کبی فضلا بودارالحدیثه محدث اولوب ترتیب مدارسده خمسین راده‌سنده اعتبار ایدلمشدر . ١٠٩٨ ده (محمود افندی) و ١١٠١ ده (حافظ عمر افندی) و ١١٢٤ ده وفاتیله مخدومی (حافظ عبدالله افندی) و ١١٣٦ ده رفعیله درسعام مشهور دیاربکرلی (اسماعیل افندی) و ١١٤٢ ده درسعام اورته کویلی (السید عبدالوهاب افندی) و ١١٤٥ ده فوتیله (عثمان افندی) و ١١٤٧ ده (احمدافندی) و ١١٦٩ ده وفاتیله (الشیخ مصطفی افندی) و ١١٧٧ ده شیخ القرا (حافظ عثمان افندی) و ١١٧٩ ده وفاتیله (عثمان افندی)

و ١٢٠٤ ده (السيد حافظ عثمان افندی) و ١٢٢٨ ده (السيد محمد افندی) مدرس و ١٢٤٦ ده وفاتيله مخدومی (السيد ابوبكر افندی) تدريسه متصرف و ١٢٩٠ ده فوتيله مرعشلی (ابراهيم افندی) مدرس اولمشلردر .

٢٤ (عثمانيه مدرسه‌سی) ایچری شهرده قراطای محله‌سنده حاجی محمود چلبی تكيه‌سی اتصالنده اولوب ١١٤٩ ده بويوك اغامدرسی كبار علمادن عينتابی (الحاج قره عثمان افندی) طرفندن بنا واوقافی تنظیم ایدلمشدر. بوذاتك بنا ايلديكی يالكز درسخانهٔ كبير اولوب اتصالده بولونان حاجی محمود چلبی تكيه‌سنده بر قاچ اوطه علاوه ایتمش وبعده تكيه تماميله مدرسه اعتبار اولنه‌رق عثمان افندی مدرسه‌سی ، عثمانيه مدرسه‌سی دينلكه بين العلماء معروف وبعده السنهٔ عامه‌ده تكيه مدرسه‌سی دينلكه مشهور اولمشدر . اوقافی بر قاچ دكان وخانه وباغدن عبارت اولوب شمدی جمله‌سی ضایع اولمشدر .

ابتدا موصی اليه عثمان افندينك تيزی (عمر افندی) و ١١٨٣ ده وفاتيله مخدومی (حافظ مصطفی افندی) و١٢٠٦ ده وفاتيله مخدومی (السيد حافظ عمر افندی) و ١٢١٨ ده وفاتيله (السيد مصطفی افندی) و ١٢٤٧ ده وفاتيله اوغلی (السيد احمد رفعت افندی) تدريسه متصرف اولديغندن بر مدت معطل قالمش وبعده تكيه مشيختنده بولونان مفتی جانيكلی زاده (الحاج محمد حلمی افندی) مدرسه‌یی اوياندیرمشدر.

٢٥ (فاطمیه مدرسه‌سی) کومشلی زاده جامع شریفنك جنوب شرقی طرفنده کومشـلی اوغلی تکیه‌سی یرنده اولوب (سلطان محمود خان اول) حضرتلرینك سرایلیلرندن اماسیه‌لی (فاطمه‌خاتون) [١] طرفندن ١١٥٣ ده بنا واوقافی ١١٥٨ ده تنظیم ایدلمشدر . بومدرسـهٔ عالیه اخشاب اوله‌رق بنا ایدلمش اولوب سلطان مشارالیهك تملیکی اوزرینه صاری الاك واورته کوی مالکانه‌لرینی وقف واولکندن اون‌ایکی‌بیك وایکنجیدن سکز بیك غروش افراز وسنوی درت بیك غروش متولی‌یه وبش بیك‌غروش مدرسه وایکی‌بیك غروش‌جابی‌یه‌ودرت بیك غروش مدرسه‌نك محروقات وتنویرات وتعمیراتنه وبقیه‌سنی‌ده درسـعادتده عتیق علی پاشـا جامعی امام ومؤذنلرینه تخصیص ایتمشدر .

مدرسهٔ خاتونیه ، مدرسهٔ فاطمیه وکومشـلی مدرسـه‌سی نامیله مشهور اولان بومدرسه‌نك مدرسلکنه ابتدا بو تکیه‌نك صوك شـیخی ، تربه‌دار حضرت پیر اولان علمادن (الشـیخ اسماعیل افنـدی) و ١١٧٩ ده علمـادن (عمر افندی) و ١١٩٢ ده (السـید علی افنـدی) و ١١٩٥ ده (السـید زین‌العابدین افندی) و ١٢١٢ ده طویللی (الحـاج حسـن

---

[١] مشاهیر زعمادن اماسیه‌لی هندی زاده (الحاج احمداغا) نك زوجه‌سی اولدیغی‌مناسبتله تولیتی بونك‌اولاد ذکورینه تخصیص ایتمشدر.

افندی) و ١٢١٤ ده نیکسارلی (اسماعیل افندی) و ١٢٢٨ ده مخدومی درسعام (علی افندی) مدرس اولدیسه ده باقیله مدیغندن ١٢٨٠ تاریخنه طوغرو مدرسه خراب اولمشدر .

٢٦ (فیضیه مدرسه‌سی) کولك مدرسه محله‌سنده یوز کیج پاشانك وقف خانی صره‌سنده شوسه یولی اوزرنده وخیریه مدرسه‌سنك مقابلنده اولوب اسبق اناطولی قاضیعسکری اماسیه‌لی (ابراهیم افندی) طرفندن اوغلی (السید فیض الله افندی) نامنه بنا و ١١٥١ ده اکمال واوقافی تنظیم ایدلمشدر. بومدرسه اخشابدن اولوب شمال وجنوب طرفلرنده حجراتی وغرب طرفنده درسخانه‌یی حاوی ایدی . ابتدای بناسنده غایت مکمل ایکن ١٢٠٧ حریقنده یاندیغندن ١٢٠٨ ده اماسیه‌لی (شریف احمد افندی) طرفندن بنا و ١٢٠٩ ده ایکنجی وقفیه‌سی ترتیب ایدلمش ومرور زمان ایله تکرار منشرف خراب اولدیغنی کورن شروانی زاده (محمد رشدی پاشا) ١٢٨٨ ده اوچنجی دفعه اوله‌رق مجدداً بنا ایتمشدر .

بومدرسه‌نك اوقافی اماسیه‌ده سکز دکان وایکی خانه اولوب آلتیسی (ابراهیم افندی) وایکیسی ده خانه ایله برابر (شریف احمد افندی) طرفندن وقف ایدلمشیدی . بونلرك جمله‌سی ده ضایع اولدیغندن مدرسه خراب اولمشدر . بومدرسه‌یه ابتدا صدر مشارالیهك اقرباسندن (الحاج محمود افندی) وبعده مخدومی (شریف احمد افندی) و ١٢١٠ ده وفاتیله علمادن

(حسين افندی) و ۱۲۲۳ ده وفاتیله جانیکلی (الحاج محمد افندی) و ۱۲٤۹ ده علمادن منکوبجی زاده (السید یحیی افندی) و ۱۲٦٥ ده وفاتیله مخدومی (السید ابراهیم افندی) مدرس اولمشلردر .

۲۷ (قاضی مدرسه‌سی) فتحیه محله‌سنده جامع شریفک جوارنده اولدیغی قیداً مضبوط ایسه‌ده شمدی ناموجود اولدیغی جهتله یری معلوم اوله‌مدی . بو مدرسه‌نك اطراف اربعه‌سی کارگیر ، حجراتی ودرونی اخشاب اولدیغندن عوارض کونیه‌یه مقاومت ایده‌میه‌رك غائب اولمشدر . برنجی بناسنی ۹۰۰ ده اناطولی قاضیعسکری منلا بکلك زاده (منلااولدان محمدچلبی) اکمال واوقافنی مخدومی قضاتدن (عبدالرحمن افندی) ۹۱۱ ده تنظیم ایتمشدر . بو محله‌ده بولونان (قاضی حمامی) قاضیٔ مومی الیه طرفندن وقف ایدلمشدر. ۹٤٥ ده اولادندن (سیدی پاشا) طرفندن و ۱۰۳۱ ده سلطانیه خطیبی (الحاج مصطفی افندی) طرفلرندن تجدیداً تعمیر ایدلمشدر .

بو مدرسه ، ترتیب مدارس‌ده اربعین راده‌سنده اعتبار اوله‌رق بالی بك زاده عبدالرحمن چلبی ، نیکساری امیر سنان افندی ، سنادی افندی کبی علما قرن عاشرده مدرس اولمش و ۱۰٦۱ ده مشاهیر علمادن (قره محیی الدین افندی) بعده خواجه زاده (عبدالرحمن افندی) و ۱۰۹۹ ده (حسن افندی) بعده حاجی افندی زاده (عمر افندی) بعده ایرا کلی

١١٧٥ ده مدرس اولوب ١١٩١ ده وفاتيله برادری (حافظ محمد افندی) و ١٢١٣ ده وفاتيله فقهادن جانيكلی (السيد حسن افندی) و بعده صاچلی دامادی منكوجی زاده (السيد ابوبكر افندی) و ١٢٥٥ ده وفاتيله يكنی (السيد علی افندی) مدرس اولمشيدی . ١٢٩٨ ده مكتب رشدی معلم عرفانی علمادن ارخويلی (عثمان رمزی افندی) مدرس اوله رق اعمارينه همت ايتمشدر .

٣٠ (كوچك اغا مدرسه سی) شامليلر محله سنده اياس اغا جامع شريفنك اوكنده بردائرهٔ مخصوصه اولوب جامع شريفك شمال وغرب طرفلرينی محيطدر . كوچك قپو اغاسی ديمكله مشهور (اياس اغا) طرفندن ٩٠٠ ده بنا واوقافی تنظيم ايدلمشدر . غايت متين ، اطرافی سنكين اولان بومدرسهٔ عاليه؛ ترتيب مدارس صره سنده خمسين راده سنده اوله رق (اياس اغا مدرسه سی) و (مدرسهٔ اياسيه) ديمكله ده مشهور وشمدی يه قدر معموردر .

بومدرسه يه فضلادن ابتدا شاملو زاده (تاج الدين ابراهيم افندی) وبعده امير قولی (شمس الدين احمد افندی) وبونك ٩١٨ ده استانبوله نقلندن صوكره پك چوق علما مدرس اوله رق احراز مولويت ايتمشلردر . ١٠٨٦ ده فضلادن پيری افندی زاده (حافظ حسين افندی) و آرالقده (حافظ علی افندی) و ١١٠١ ده حافظ حسين افنديك محلولندن (ابراهيم

افندی) وبعده (عمر افندی) و ١١١٣ ده (علی افندی) مدرس ومتولی اولدیسه‌ده ١١١٤ ده علی افندی تولیتده‌قالوب (الشیخ محمد افندی) مدرس اولمش و ١١٢٩ ده (عبدالله افندی) و ١١٣٢ ده فضلادن چوروملی (حافظ السید محمد افندی) مدرس اولمشدر .

١١٤٣ ده السید الحاج محمدافندینك وفاتیله نصفنه‌مخدومی (السید احمد سعید افندی) ونصف دیکرینه کبار علمادن (السید علی افندی) و ١١٤٤ ده السید احمد سعید افندینك ترکیله مفتی زاده (السید حافظ ابوبکر افندی) و ١١٤٥ ده بونکده فوتیله اوبر نصفه دخی مومی‌الیه (السید علی‌افندی) مستقلاً مدرس‌اولدیغی حالده ١١٧٣ ده وفاتیله علمادن‌شریف زاده (السید الحاج مصطفی افندی) و ١١٩٠ ده وفاتیله نصفنه مخدومی (السید محمد امین افندی) ونصف دیکرینه شیخ زاده (السید عبدالله وجیه افندی) و ١١٩٥ ده السید محمد امین افندینك رفعیله مشارالیه (السید عبدالله وجیه افندی) مستقلاً مدرس اولدقده بویوك اغا مدرسه‌لکی کبی عینیله اولاد واحفادی حصهٔ تدریسدن مستفید اولمشلردر .

٣١ (محمد پاشا مدرسه‌سی) محمد پاشا جامع شریفنك حوالیسنده بردائرهٔ مخصوصه اولوب شمال وشرق طرفلرینی محیطدر . ٩٠٠ ده خضر پاشا زاده محمد پاشا طرفندن کارکیر ومتین بر صورتده بنا واوقافی تنظیم ایدلمش اولوب حجراتی

لطيف واولدقجه واسعدر . ترتيب مدارس ده ستين زاده سنده اولوب بو مدرسه نك مدرسه لكندن احراز مولوت ايدن كبار علما چوقدر .

بو مدرسه يه مشاهير فضلا مدرس اوله رق چابي زاده عمر افنديك ١٠٩٥ ده وفاتيله محلو اندن درسعام مشهور چورومل (السيد حافظ محمد افندی) و ١١٤٣ ده وفاتيله مخدومنك حجازده بولنمسندن استفاده ايدن ديار بكرلى (اسماعيل افندی) و ١١٤٤ ده عودتيله مخدومى فضلادن امير مدرس (السيد الحاج احمد سعيد افندی) و ١١٧٩ ده مخدومى (السيد عبدالرحيم افندی) و ١١٩٧ ده وفاتيله مخدوملرى (السيد مصطفى ، حافظ حسن ، محمد) افنديلر و ١٢٠٩ ده بونلرك رفعيله اماسيه فتوى امينى (عمر افندی) و ١٢١٣ ده قره حصارى (احمد افندی) وبعده (حافظ محمد افندی) وبعده ايكيسنكده رفعيله ١٢١٤ اوائلنده ثانياً (عمر افندی) مدرس و ١٢٢٠ ده وفاتيله اوغللرى (السيد على ، ثابت) وبعده اوزون مفتى زاده (السيد مصطفى ، صالح) افنديلر متصرف تدريس اولديلر ايسه ده ١٢٤٧ ده جمله سى ده رفع اولنه رق كبار علمادن موركالى « حسن افندی » مدرس اولمش وبونكده وفاتيله اوغلى « اسماعيل افندی » متصرف تدريس ومخدومى « حافظ احمد افندی » كسب اقتدار ايلديكندن ١٣١٨ ده مدرس اولمشدر .

٣٢ « محمد بك مدرسه سى » محمد پاشا جامع شريفنك غرب

جنوبیسنده یول اوزرنده اولوب وزیر مشارالیهك احفادندن ومشاهیر اسخیادن قورد بك زاده « محمد بك » طرفندن ١٣٠٨ ده اخشاب اولەرق بنا و آلتنده بولونان دكانلری بورایه وقف وتخصیص ایتمشدر . مدرسهٔ مزبوره بش حجرهٔ لطیفەدن عبارت اولوب اقرباسندن شیخ القرا دیوان افندیسی زاده « حافظ محمد نوری افندی » ایلك مدرس اولمشدر .

٣٣ « مسعودیه مدرسەسی » اماسیەده « سلطان مسعود سلجوقی » طرفندن بنا ایدیلن سمرەقصبەسی درونندە یاپیلدیغی بهجة التواریخ ، العلم الزاخر کبی تواریخده مذکور ایسەده ایندیلن تحریات جدیه نتیجەسنده اماسیەنك داخل وخارجنده کان سمره اطلاق ایدیلن بلدهٔ قدیمەلرده بو مدرسەیه دلالت ایدەجك آثاره تصادف ایدیلەمدی . اماسیه سمرەسنده یعنی اوچلر محلەسنك منتهای شمالیسنده مزارلق ایچنده کوریلن جسیم بنای سلجوقی مدرسه ظن اولنورسەده سلطان مسعودك تربەسی اولدیغی یان ستونلری اوزرنده مشهود اولان کتابهٔ محکوکەدن اکلاشیلیر .

٣٤ (نارلی باغچه مدرسەسی) شهزادکان تربەسی اوکنده کوریلن مزارلغك جهت غربیەسنده یول اوزرنده ایدی . اون بر حجرەسی ، بر درسخانەسی جسیم بر باغچەسی اولوب اخشاب اولەرق یاپیلمش وباغچەسی (نارلی باغچه) دیمکله مشهور اولمش بولندیغندن بومدرسه وجوارنده بولونان مزارلق

(نارلی باغچه مدرسه‌سی) و (نارلی باغچه مزارلغی) دیمکله مشهور اولمشدر . بومدرسه‌یی ١١٦٧ ده اماسیه اعیانندن شهر کتخداسی توریدی زاده (الحاج حافظ سلیمان اغا) بناواوقافنی تنظیم ایتمشدر . بوکا (مدرسهٔ سلیمانیه) دخی دینور .

بومدرسه‌یه ابتدا علمادن (حافظ عبدالله افندی)و١١٨٩ده وفاتیله البستانی (ابراهیم افندی) و ١٢٠٠ ده (حافظ محمد افندی) و١٢٠٥ ده ارزنجانی (اولیاابراهیم افندی) و١٢١١ده (السید حسن افندی) و١٢٢٧ ده مجید اوزیلی (السید احمد افندی) وبعده اسکلبلی (حسین افندی) وبعده مخدومی (حافظ محمد افندی) مدرس اولدیغی اثناده ١٢٨١ده اماسیه متصرفی (ضیا پاشا) شوسه یولی تنظیم ایدرکن تام یول اوزرینه کلدیکندن ذاتاً مشرف خراب اولان بومدرسه‌یی هدم وتخریب ایده‌رك نصفندن زیاده‌سنی یوله ودیکر نصفنی دخی مدرس اولان (حافظ محمد افندی)یه ویرمش وبوده اوزرینه برخانه بنا ایتمشدر .

٣٥ (یعقوب پاشا مدرسه‌سی) پیر الیاس حضرتلرینك جوارنده بولونان چله‌خانه تکیه‌سی اولوب مشارالیه یعقوب پاشا طرفندن ٨١٥ ده چله‌خانه یعنی خلوتی تکیه‌سی اولمق اوزره بنا ایدلمشدر .

بومدرسه جامع شریفك یمین و یسارنده اولوب اوطه‌لری اوفاق وکارکیردر . شرق طرفنده اوطه‌لرك شمالنده واقع برشیخ

اوطه‌سی واردر . بو اوطـه‌ده چله‌خانه وبواوطـه‌نك‌ده شیخ اوطه‌سی اولدیغی وقفیه‌سنده مذکوردر .

بوتکیه ١٠٣١ تاریخنه قدر برشیخ‌ایله اداره اولنوب‌انجق یعقوب پاشا جامعی واعظی (الشیخ حسـام‌الدین افندی) ایله علمادن (الشیخ عبدی افندی) اراسنده اون سنه قدر دوام ایدن مشیخت نزاعنی‌قطع ایچون شیخ اوطه‌سی تکیه وچله‌خانه دخی مدرسه اعتبارایدلمش وتکیه شیخلکی حسام‌الدین افندی‌یه ویعقوب پاشا مدرسلکی‌دخی الشیخ عبدی افندی‌یه ویرلمشدر.

بعده ترتیب مدارســه ادخال اولنه‌رق اربعین راده‌سـنده اعتبار ایدلمش ودرسعام اولان علمایه توجیه اولنوب١٠٩٩ ده علمـادن (اسماعیل افندی) و ١١٠٧ ده قصریدیله مخدومی (خلیل افندی) و ١١٢٠ ده مخدومی (حافظ محمد افندی) و ١١٢١ ده علمادن (ابوبکر افندی) وبعده‌مفتی زاده (السید ابوبکر افندی) و ١١٦١ ده قصریدیله فضلادن محدث‌مشهور اوزون مدرس (سلیمان افندی) و ١١٩٣ ده وفاتیله تنصیف ایدیلوب نصفنه مخدومی (السید مصطفی افندی) ودیکر نصفنه دخی فضلادن کمشخانه‌لی (السید ابوبکر افندی) و ١١٩٨ده (السـید سلـیمان افندی) و ١٢٠٨ ده اوزون مدرس زاده السید مصطفی افندینك وفاتیله اوغللری (السید حافظ عبدالله حسن) افندیلر مدرس اولمشلردر .

١٢٠٧ ده السـید سلیمان افندینك قصریدیله احمد افندی

زاده « محمد، احمد » افندیلر متصرف تدریس اولوب ۱۲۳۲ده السید حافظ عبدالله افندینك وفاتیله مخدومی علمادن مشهور صاری مدرس « السید مصطفی افندی » و ۱۲۶۲ ده محمد واحمد افندیلرك وفاتنده برادری « السید محمد افندی » ایله مشترکاً یعقوب پاشا مدرسی اولمش و ۱۲۷۳ده وفاتیله مخدومی « السید محمد طاهر افندی » مشترکاً وعموجه‌سی السید محمد افندینك ۱۲۸۳ ده وفاتیله مستقلاً مدرس اولدیغی حالده ۱۲۹۱ ده وفات ایتمکله اوغللری « محمد سالم، حسن تحسین، احمد شوقی » افندیلر متصرف تدریس اولمشلر ایسه‌ده ۱۳۱۵ده رفع اولنه‌رق علمادن مجدی زاده « حافظ مصطفی صادق افندی » مدرس اولمشدر .

۳۶ « یورکیج پاشا مدرسه‌سی » جامع شریفك ایچنده واوکنده بولونان برقاچ حجرهٔ سنکین اولوب پاشای مشارالیه طرفندن بنا ایدلمشدر. بواوطه‌لر؛ اصلنده مدرسه اولمق اوزره بنا ایدلدیکی وقفیه‌سنده مسطور اولوب ستین زاده‌سنده معتبر وبرنجی صنف مدارسدن معدود ایدی . بعده علمانك وطلبهٔ علومك کثرتنه بناءً متولی یورکیج پاشا زاده « مصطفی بك » ۱۰٤٤ ده جامع شریفك حوالیسنده شرق طرفنده اخشابدن اوزایکی حجره‌یی حاوی برمدرسه بنا ایتمش و ۱۲۷۱ حدودنده خراب اولوب باغچه شکلنده قالمشدر. طقوزنجی واوننجی قرن هجری ظرفنده‌یك چوق افاضل بومدرسه‌یه مدرس اوله‌رق فضلادن ،

کبارعلمایه توجیه اولنمش و ١١١٢ ده کبارعلمادن حفظی زاده « الحاج حافظ علی افندی » و ١١٣٦ ده فضلادن « کرد حافظ » دینمکله مشهور (الحاج علی افندی) و ١١٤٨ ده مخدومی کبار فضلادن (الحاج حافظ عبدالرحمن افندی) و١١٧٣ده وفاتیله (حافظ عثمان افندی) و ١١٩٢ ده چورروملی (الحاج عثمان مخلص افندی) و ١٣١٢ ده وفاتیله کبار علمادن چایکوییلی (الحاج احمد خاکی افندی) ١٢٢١ ده وفاتیله علمادن ارکوبی زاده (السید کاشف محمد افندی) و١٢٣٣ ده مخدومی (السید عبدالرزاق افندی) و ١٢٥٨ ده وفاتیله خاکی افندی زاده (محمد ، مصطفی) افندیلر مدرس اولوب ١٢٨٠ ده محمد افندینك وبعده الحاج مصطفی افندینك وفاتلریله اولادی وظیفهٔ تدریسه متصرف وبونلردن قهوه‌جی (محمدعارف) بولنمقده‌در.

اماسیه‌ده طلبهٔ علوم ومعارفی انفاق، ارباب تدریس وتعلیمی اعاشه وعموماً اماسیه‌ده بولونان وخارجدن کلن فقرا ومسافرینی حسن اداره واطعام ایتمك ایچون سلاطین ، وزرا ، امرا واعیان وقتیله عمارتخانه‌لر یعنی مسافرخانه‌لر بنا ایدوب باشلیجه‌لری شونلردر :

بایزید پاشا عمارتی ، یورکچ پاشا عمارتی ، سلطان بایزید عمارتی ، محمد پاشا عمارتی ، خاتونیه عمارتی‌در . بو عمارتلرك نزدنده ایریجه برر تابخانه اولوب شو حالده اماسیه شهرنده بش عمارتخانه بشده تابخانه واردر . بونلردن ماعدا عموماً مسافرین

وسیاحین وفقرایه کشـاده اولمق اوزره اماسـیه‌ده پك چوق ضیافتخانه‌لر وار ایدی . باشلیجه‌لری شونلردر .

مولویخانه‌ده پروانه بك ضیافتخانه‌سی ، حاجی محمود چلبی ضیافتخـانه‌سی ، یعقوب پاشـا ضیافتخانه‌سی ، شـیخ جوعی ضیافتخانه‌سی ، شیخ حسـام‌الدین قباوی ضیافتخانه‌سی ، اهنی خاتون ضیافتخـانه‌سی ، خواجـه سلطان ضیافتخانه‌سی ، اخی ضربخانه ضیافتخانه‌سی ، خضر پاشا ضیافتخانه‌سی ، یاقوت پاشا ضیافتخـانه‌سی ، اخی سعدالدین ضیافتخانه‌سیدر . بو اون بر ضیافتخانه‌نك طعامیه‌سی مبذول ، طباخی وخبازی معین ونقباسی موظف اولوب بونلردن ماعدا خصوصی ضیافتخانه‌لر موجود ایدی . دهـا بوندن قرق سـنه اولنه کلنجه‌یه قدر اماسـیه‌ده موجود اولان اعیان واشرافك خانه‌لری عموماً برر ضیافتخانه حالنده ایدی .

وثائق عتیقه ، سـجلات شرعیه ، قیود رسمیه و محکوکه واوقاف موجوده ایله ثابت اولان شوقدر مبانئ دینیه ، مؤسسات علمیه ، مآثر مدنیه واثار اسلامیه ؛ اماسیه‌ده اسلاف کرامك انتشار علومه ، تعمیم معـارفه ، ترفیه اخوانه ، تسهیل اموره نه بویوك همتلر ، نه یولده فداکارلقلر صرف وبذل ایله‌کلرینك درجه‌سنی تعیین و بالعموم اعیان واشراف عادتا بوتون وارلغنی ملت اسلامیه‌نك تعالئ اقبالنه وقف ایتدکلرینی اثبات ایدر .

شو مؤسسات خـیریه‌نك تاریخلرینـه دقت بیورولورسـه

اماسیه‌نك فتحندن سکز یوز تاریخنه‌قدر تدریجاً تزاید ایدن مبانیٔ علمیه ؛ بیك تاریخنه قدر فوق‌العاده تزاید وبیك یوز اون بش تاریخنه قدر توقف وایکیوز اون بش تاریخنه قدر جزئی تزاید ایتدیکی حالده بعده تناقص ایتمش وبطی صورتده سیر ایدن‌تدنی، اکتساب سرعت ایده‌رك اوکنه‌کلن مبانیٔ علمیه‌یی ، مؤسسات خیریه‌یی هدم وتخریب ایله‌مش اولدیغی اکلاشیلیر .

ایشته بوقدر تخریباتك اوکنی آلمق وتعمم ایدن جهلی علمه تحویل ایتمك ایچون معارف عمومیه نظارتی اماسیه‌ده آلاجه یحیی مدرسه‌سنی یعقوب یرینه ۱۲۸۱ده جسیم بر (مکتب رشدی) بنا ایتمش وقوجه‌برلوا مرکزینه برمکتب عرفانك عدم کفایتی‌انجق ۱۳۰۰ تاریخنده‌تقدیراولنه‌رق اوچ (مکتب‌ابتدائی) دها کشاد اولنمشدر . فقط ۱۳۱۱ حریقنده (مکتب رشدی) یاندیغندن ۱۳۱۵ ده بکلر سرایی یرنده بر (مکتب اعدادی) ومتعاقباً کرد مکتبی یرینه برده (انات ابتدائی مکتبی) کشاد اولنه‌رق اسکی (مکتب رشدی) دن پك‌چوق استفاده‌ایدلمش و۱۳۲٦ده حیات مشروطیت قائم‌اولدیغی‌متعاقب اماسیه‌محیطنده افکار عمومیه‌نك‌مظهر اولدیغی برتحول آنی اوزرینه هرکسده برحرکت محسوس اولمش واماسیه اعیانی اسکی سماحتی ینه ابراز ایتمکه باشلامشدر .

بناءً علیه : زیله‌لی (الحاج حسن افندی) ؛ بری تاتار محله‌سنده ، دیکری سلطان بایزید جامعی حوالیسنده ایکی مکتب

وطوبجی زاده (خلیل افندی) وبرادری ؛ اسکی مکتب رشدی یرینه برمکتب واماسیه اتحاد ترقی قلوبی ؛ قرغانجی محله سنده روضهٔ اتحاد نامیله مشهور برمکتب وخطیب زاده (محمد امین افندی) بورمه مناره اتصالنده معمار باشی حسن افندی مکتبی یرینه بر مدرسه ویموق عثمان زاده (محمد حمدی افندی) سلطان بایزید جامعی حوالیسنده معظم بر کتبخانه بنا وتعمیم معارفه همت واعتنا ایتمشلردر .

معارف نظارتی دخی مقدما ایکنجی صنفدن اولمق اوزره کشاد ایدیلن اعدادی مکتبنی ١٣٣٠ او ئلنده برنجی صنفه اعلا [*] ایدرك اوچ مکتب ابتدائی یی آتی به ابلاغ وبر اناث مکتبی کافی اولمدیغی اکلاشلدیغندن اوچلر محله سنده بر دها شاد ایلمشدر .

عالمده ملوك وامرایه وطن اولمش
یوزلرجه صدور ووزرایه وطن اولمش
بیکلرجه شیوخ وعلمایه وطن اولمش
فکر ایت که کچیرمش نه‌لر اعصار اماسیه

اماسیه‌ده الیوم مشهود اولان آثار عتیقه وجدیده ومبانیٔ

---

[١] بومکتبی اعلایه اماسیه مبعوثی فاضل عارف افندی حضرتلرینك همتی باعث اولشدر .

علميه وسائره‌نك دلالت وتواريخ مضبوطه‌نك شهادت ايلديكى اوزره اماسيه ؛ پونتوس قراللرينه ، بعده بر قاچ بيزانس ايمپراطورلرينه وبعده دانشمنديه ، سلجوقيه ، عثمانيه تورك حكومتلرندن برقاچ پادشاه‌اسلامه وطن اولمقله مشهوراولمشدر.

اماسيه‌ده اجراى حكومت ايدن پونت قراللرى‌ايله بيزانس ايمپراطورلغنده اشتهار ايدن ايكى‌خاندان قديم ؛ اماسيه‌دن ظهور ايلديكى مشهور اولوب‌بونلردن برى (فوقاس‌خاندانى) ديكرى‌ده (قومننوس خاندانى) در . برنجى خاندانده‌ن فوقاس، نيكفور وايكنجى خاندانده‌ن ايساق ، آلكسى ، يانى ناميله مشهور بش ايمپراطور اماسيه‌دن ظهور ايتمشدر .

دانشمنديه حكومتندن ملك عزالدين محمد غازى بك وسلاطين سلجوقيه‌دن برنجى‌وايكنجى‌سلطان مسعودوپادشاهان آل عثمان‌دن سلطان مراد خان ثانى ، سلطان سليم خان اول كبى ايكى پادشاه عالى شان اماسيه‌ده اشتهار وتولد ايتدكارى كبى ملوك طوائفدن سلطان آرتنا بك وشاد كلدى پادشاه كبى اناطولى‌ده تأسيس حكومت‌ايدن ايكى‌حكمدار، اماسيه‌دن‌ظهور ايتمشدر . بونلرك صورت ظهورى وتراجم احوالى باب اول وثانى‌ده ذكر اولنه‌جقدر .

دولت سلجوقيه وزراسندن صاحب اعظم مقامنده بولونان (حسام‌الدوله حسن غازى، مهذب‌الدين على. مخدومى معين‌الدين سليمان پروانه، حفيدى عزالدين محمدپروانه ، شمس‌الدين محمود دغرائى ،

برادری فخرالدین علی) وسلطنت جلیلهٔ عثمانیه وزراسندن (یخشی بك زاده بایزید پاشا ، خواجه محمد پاشا ، جمالی زاده پیری محمد پاشا ، بایبوردلی احمد اغا زاده قره ابراهیم پاشا ، روس رضوان اغازاده احمد پاشا ، ظنه‌لی جعفر اغا زاده السید احمد پاشا ، خطیب زاده نائلی عبدالله پاشا ، شروانی زاده محمد رشدی پاشا) اماسیه‌نك یتشدیردیکی اعاظم رجال سلجوقیه وعثمانیه‌دندر .

حکومت سلجوقیه‌دورنده قاضی القضاة اولان (اوحدالدین محمودالقیماری ، صدرالدین محمدالترکانی ، عمادالدین عمرالاماسی ، نظام‌الدین عبدالملك‌الرومی) وسلطنت جلیلهٔ عثمانیه‌ده شیخ‌الاسلام اولان) نیکده‌لی زاده صوفی بایزید چلبی ، کومشلی زاده عبدالرحمن چلبی ، افضل زاده حمیدالدین محمد چلبی ، جمالی زاده زنبیلی علی افندی ، کمال پاشا زاده شمس‌الدین احمد افندی ، مؤید زاده عبدالقادر شیخی افندی ، ممك زاده مصطفی افندی) دخی اماسیه‌دن ظهور ایدن اعاظم علمادندر .

بونلردن ماعدا پك چوق وزرا ، صدور ، امرا ، موالی واعیان ، اماسیه‌دن نشئت ایده‌رك هر بری اماسیه‌ده وبلادسائره‌ده برر سلالهٔ عظیمه براقمش وانسابندن پك چوق اکابر مسالك مختلفه‌ده کسب اشتهار ایتمشلردر . بوسلاله‌لردن پك زیاده‌مشهور اولانلری شونلردر .

(آرتنا بك سلاله‌سی) اماسیه‌ده بکلربکی عزالدین محمد

پروانه بكك نائل صحابتی اولان اویغور بكلرندن جعفر بكك مخدومی سلطان آرتنا بك اولادینه دینور. بونلر مؤخراً ایكی فرقه اولوب برینه (اینه‌خانلو) دیكرینه‌ده (آرتنالو) دینمشدر. برنجیسی (اینه خان بن جعفر بك) وایكنجیسی (آرتنا بك بن محمد بك) اولادلریدر . هر ایكی فرقه‌ده اماسیه‌ده تفرع ایده‌رك بیك تاریخلرینه قدر انسابی بولنه‌بیلمشدر . بونلردن محمد بك ، جعفر بك ، علی بك ، اینه خان بك ، علی پاشا پك مشهور اولوب علی پاشادن اوچنجی بر فرقه دها ظهور ایده‌رك (علی پاشا زاده) دینمشدر .

(اتابك سلاله‌سی) اماسیه‌ده ایكنجی سلطان مسعود سلجوقی اتابكی اولان ناصرالدین احمد بكك اولادینه دینور . بونلردن اوچ فرقهٔ عظیمه ظهور ایدوب برینه خواجه محمد پاشا زاده دیكرینه یوركج پاشا زاده اوبرینه خضر پاشا زاده دینمشدر . دیكر بر فرقه‌سی‌ده الیاس بك زاده اولوب بونلرك جمله‌سی‌ده شهرتلرینی محافظه ایده‌رك ادامهٔ موجودیت ایتمشدر. الیوم خواجه محمد پاشا وخضر پاشا احفادی ذوی‌الارحام ویوركج پاشا اولادی تماميله عصبات اوله‌رق موجوددر .

(ایلتكین سلاله‌سی) اماسیه فاتحلرندن ودانشمند غازی امراسندن ناصر الدولة ایلتكین خوارزمی اولادینه دینور . بونلر اوچ فرقه‌یه منقسم اولوب غیاث‌الدین محمود فرقه‌سی قونیه‌ده وحسام‌الدین حسین رومی فرقه‌سی مصرده قالمش

واںجق آیدین فرقه‌سی اماسیه‌ده تفرع ایتمشدر. بونلردن مؤخراً قاکلی شعبه‌سی ظهور ایدوب بیك یوز تاریخنه قدر افرادی بولنه‌بیلمشدر . بونلردن آیدین پاشا ، علی ، حسن بکلر مشهوردر .

(بابا سلاله‌سی) ٦٥٠ تاریخنه قدر دور سلجوقیده پك زیاده مشهور اولان بابا الیاس خراسانی اولادینه دینور. بونلردن اوچ فرقهٔ عظیمه ظهور ایده‌رك هر بری شعبه‌لر تشکیل ایتمشدر. عاشق پاشا فرقه‌سی ، قتلو بك فرقه‌سی ، فیروز بك فرقه‌سی اك زیاده مشهور اولوب برنجی فرقه نامنی بیك تاریخنه قدر محافظه ایله‌دیکی حالده مؤخراً انعام بك زاده ، متولی زاده عنوانلریله تحویل شهرت ایتمشدر . ایکنجی فرقه‌دن باشلیجه اوغورلو ، اولو بکلو بعده جبه‌جیلو ، فغفورلو شعبه‌لری ظهور ایدوب جبه‌جی زاده ، فغفور پاشا زاده فرقه‌لری دوام ایده‌رك سفر اغا زاده ، حفظی زاده بعده غنی زاده شهرتلری تحدث واوچنجی فرقه‌دن فیروز پاشا زاده شعبه‌سی اشتهار ایتمشدر . بو سلاله تحری ایدیلیرسه اماسیه‌نك همان اونده برینی تشکیل ایده‌جك بر راده‌یی بولدیغی اکلاشیلیر . افته ، موراموق ، اینه پازار ، اولوس کویلرنده مسکون اولان تورکلرك چوغی بو سلاله‌دن اولدیغی کبی مجید اوزی قضاسنده علوان چلبی ، قایی ، قره‌یعقوب ، قیشلاجق کویلری‌ده بو سلاله‌دندر. بونلردن

تعدادی غیر قابل رجال دولت ظهور ایتمشدر. حاجی بکزادهلر دخی بونلردندر .

(بیچار سلالهسی) یدنجی قرن هجری رجالندن امیر حسام‌الدین بیچار اولادینه دینور . بونلر مؤخراً حمزه پاشا زاده ، اسماعیل پاشا زاده نامیله ایکی فرقه‌یه منقسم اولهرق شرفلری ٩٢٦ تاریخلرینه قدر دوام ایلدیکی بولنه‌بیلمشدر.

(جمال‌الدین سلالهسی) اماسیه‌ده ٧٣٩ ده وفات ایدن فضلادن جمال‌الدین اقسرائی اولادینه دینور . بونلر مؤخراً اوچ فرقه اولوب برفرقه‌سی مصره دیکر فرقه‌سی قونیه‌یه بعده وطنلری اولان اقسرایه کیتمشلر و برفرقه‌سی‌ده اماسیه‌ده قالوب جمالی زاده‌لکله تسلسل ایتمشلردر . بعده اقسرایه کیدن فرقه دخی اماسیه‌یه کلوب ثمنا محله‌سنده توطن وبونلردن صدر اعظم اعظم‌پیری‌پاشا وشیخ‌الاسلام‌زنبیلی‌علی‌افندی شعبه‌لری‌استانبولده وچلبی خلیفه شعبه‌سی اماسیه‌ده اقامت ایتمشلردر .

(حاجی افندی‌سلالهسی) اماسیه قضاتندن اماسیه‌لی‌چاوش زاده حاجی محمد افندی اولادینه دینور . بونلر بیك تاریخنده ظهور ایدوب قاضی زاده ، مفتی زاده ، حاجی بکر اغا زاده نام‌لریله اوچ شعبه‌یه آیرلمشلردر . بونلردن عمر پاشا ، احمد پاشا ، مصطفی پاشا نامنده اوچ وزیر چیقمشدر. بونلرك‌اولادی واردر .

(خلاطی سلالهسی) اماسیه مدرسلرندن و ٧٠٠ اوائلده

وفات ایدن نجیب الدین موسی الخلاطی اولادینه دینور. بونلردن عمادی ، مسعودی نامل‌ریله ایکی فرقهٔ عظیمه ظهور ایدوب هربری متعدد شعبه‌لره انقسام ایتمشدر . عمادیلردن شیخ مؤید زاده، کوپه‌لی‌زاده‌وچقال زاده‌شعبه‌لری اماسیه‌دن‌وشیخ‌الاسلام ابوالسعود افندی سلاله‌سی اسکلیبدن تفرع ایده‌رك هربری اماسیه‌ده ، استانبولده‌دیگرشعبه‌لرتأسیس ایتمشدر. مسعودیلردن‌ده شیخ زکریا زاده ، عبدالله پاشا زاده شعبه‌لری آیریلوب برنجی شعبه بیك حدودینه قدر کلمش وایکنجی شعبه ١٢٨٠ تاریخنه قدر اماسیه‌ده والیوم صونسه‌ده دوام ایتمکده بولنمشدر . بو سلاله‌دن مشاهیر قضات ، شیخ‌الاسلام ، صدور ، موالی ، امرا پك چوق کلمشدر .

(رجب سلاله‌سی) ٩٠٠ سالنه طوغرو ارتحال ایدن مشاهیر قضاتدن اماسیه‌لی صدرالدین رجب چلبی اولادینه دینور . بونلردن بیرام زاده ، شعبان زاده فرقه‌لری ظهور ایدوب برنجیسی انقره‌ده بعده استانبولده ایکنجیسی اماسیه‌ده بعده استانبولده شعبه‌لر تأسیس ایتمشدر . بوسلاله‌دن زکریا افندی ، یحیی افندی کبی ایکی شیخ‌الاسلام وحسن افندی ، شیخ محمود شفائی افندی کبی ایکی قاضیعسکر ظهور ایتمشدر .

(سنقور سلاله‌سی) ٧٠٠ اوائلنده وفات ایدن امرادن سیف‌الدین سنقور اولادینه دینور . بونلر مؤخراً عثمان پاشا زاده ، چریباشی زاده ، یخشی بك زاده عنوانلریله اوچ فرقه

تأسيس ايدوب برنجی فرقه واوچنجی فرقه فوق‌العاده احراز شهرت واوچنجی فرقه اماسیه‌ده بولنوب زانباق اوغللری ، متولی اوغللری عنوانلریله چریباشی محله‌سنده ۱۳۰۰ تاریخنه قدر ادامهٔ موجودیت ایتمشلردر . بونلردن بایزید پاشا ، سنان پاشا ، داود پاشـا ، احمد پاشا کبی وزرا وامرا ظهور ایده‌رك هربری برر شعبه براقمشدر .

(شاد کلدی سـلاله‌سی) اماسـیه‌ده مسکون اقچه قیونلو قبیله‌سندن اولوب اماسـیه حکمداری اولدیغی حالده ۷۸۳ ده وفات ایدن شـمس‌الدین شـاد کلدی پادشاه اولادینه دینور . بونلردن دواتدارلو ، بوراقلو نامیله ایکی فرقهٔ عظیمه تشـکل ایدوب دواتدار احمد پاشا اولادینه دواتدارلو دینمشدر . احمد پاشا اولادندن شادی بك زاده ، بوراق بك زاده دها صوکره شادی پاشـا زاده ، سـنان پاشا زاده وقاضی زاده ناملریله بش شعبه ظهور ایتمش وسنان پاشاشعبه‌سندن بکربك زاده ، درویش بك زاده فروعی کلمشـدر . بکر بك شعبه‌سی ۱۲٦۰ تاریخنه قدر اماسیه‌ده اثبات موجودیت ایتمش ودرویش بك شـعبه‌سی ۱۲۰۰ تاریخلرنده تحویل عنوان ایلدیکی مناسبتله اکلاشیله‌مه‌مشدر .

(شیخ عماد سلاله‌سی) ۸٤۰ رجالندن الشیـخ عمادالدین عمرالخلوتی اولادینه دینور . بونلر مصـلح زاده‌لکله اشـتهار ایدوب بیکدن صوکره اسـتانبولده خواجه زاده واماسـیه‌ده خواجه پاشـا زاده عنوانلریله برر شعبهٔ صدور وامرا تأسیس

ایتمشلردر . خواجهٔ سلطانی عمر افندی وقاضیعسکر عبدالله افندی ، عثمان افندی ، عمرافندی وخواجه احمدپاشا بونلردندر .

(شروانی سلاله‌سی) سکزیوز رجالندن الشیخ علاءالدین علی شروانی اولادینه دینور . بونلردن غازی بك زاده ، تاجی بك زاده نامليله ایکی فرقه چیقوب برنجیسی کوبری‌ده ایکنجیسی اماسیه‌ده واستانبولده اشتهار ایتمشلردر . ایکنجی فرقه‌دن بعده تذکره‌جی زاده نامیله برشعبه آیرلمشدر . بونلردن تاج‌الدین پاشا ، محمودپاشا ، قاضیعسکر جعفرچلبی ، رئیس‌الکتاب محمد بك مشهور اولمشدر . اماسیه‌ده یاقین زمانلرده دیکر سراج‌الدین اسماعیل شروانی سلاله‌سی ظهور ایدەرك جبه‌سنه شروانی زاده دینمشدر . بونلردن صدر اعظم محمد رشدی پاشا وقاضیعسکر احمد افندی کلمشدر .

(طورمطای سلاله‌سی) ٦٧٩ ده وفات ایدن اماسیه والیسی سیف‌الدین طورمطای اولادینه دینور . بونلر دخی کچی زاده قیا پاشا زاده نامليله ایکی فرقه‌یه آیریلوب هربرندن مهم ذوات ظهور ایتمشدر . بو ایکی فرقه افرادی ١١٠٠ تاریخلرینه قدر یاشایه‌بیلمشلردر . بونلردن یعقوب شاه ، قیا پاشا ، مصطفی پاشا نامليله رجال حکومت کلمشدر .

(طوغان سلاله‌سی) ٧٤٠ علماسندن بدرالدین طوغان ترکمانی اولادینه دینور . بونك احفادندن کمال پاشا زاده فرقه‌سی غایت اشتهار ایدەرك بیك تاریخنه قدر ادامهٔ شرف ایده‌بیلمشدر .

وزیر کمال‌الدین محمد پاشا ، شیخ‌الاسلام شمس‌الدین احمد افندی بوسلاله‌یی شرفلندیرمشدر .

(ظنه‌لی سلاله‌سی) ١٠٦٩ وقعه‌سنده اشتهار ایدن زعمادن ظنه‌لی قره جعفر اغانك اولادینه دینور . بونلر یکن احمدپاشا پاشا زاده ، میرزا پاشا زاده ، ظنه‌لی زاده عنوانلریله اوچ فرقهٔ عظیمه‌اولوب برنجیسی استانبولده‌دیکر ایکیسی اماسیه‌ده تسلسل ایتمشلردر. ظنه‌لی‌زاده فرقه‌سندن شریف افندی زاده، شریف پاشا زاده باقرجی‌زاده شعبه‌لری آیریلوب ایکنجیسی‌استانبولده، مصرده دیکر ایکیسی ینه اماسیه‌ده تفرع ایتمشلردر . صدر اسبق یکن احمد پاشا ، میرزا پاشا ، شریف محمد پاشا ، السید احمد افندی ، السید عبدالله افندی ، السید ولی‌الدین افندی کبی وزرا ، امرا ، علما وبرچوق اعیان بوسلاله‌دن ظهور ایتمشدر .

(فضلی سلاله‌سی) ١٠٨٠ سنانه طوغرو فوت اولان واعظ مشهور فضل‌الله افندینك اولادینه دینور . بونلر فضلی زاده‌لکله شهرتلرینی محافظه ایده‌رك یاقین زمانلرده حاجی باشی اوغللری ، سلام اوغللری دیمکله تحویل عنوان ایتمشلردر . بواوجاغی اویاندیران بکلربکی فضلی‌پاشا استانبولده قالوب‌بقیه‌سی اماسیه‌ده اعیان وهربری حائز رجحان اولمشلردر .

(قیالی سلاله‌سی) ١٠٦٠ رجالندن بکلربکی قیالی احمدپاشا اولادینه دینور. بونلر قیالی پاشا زاده عنوانیله ١٢٦٠ تاریخنه

قدر ادامهٔ شرف ایتمشلردر. احمد پاشا، علی پاشا، عمر کاشف پاشا بوسلاله‌دندر .

(کشانی سلاله‌سی) ٦٠٠ رجالندن اماسیه قاضیسی تاج الدین. ابونصر محمد کشانی اولادینه دینور . بونلردن پروانه بك زاده عنوانیله برفرقهٔ عظیمه ظهور ایده‌رك اناطولی رجال وامراسنه آمر مطلق اولمشدر. بوفرقه؛ عنوانی غائب ایتمیه‌رك طقوزیوز سالنه قدر ادامهٔ شرف ایتمش وبقیه‌سی بولنه‌مه‌مشدر. بونلردن مهذب الدین علی صاحب سلجوقی اوله‌رق بواوجاغی اویاندیرمش ومعین الدین سلیمان پروانه، عزالدین محمد پروانه کبی ایکی مهم ذات چیقارمشدر . برنجیسنك اولادی سینوبده ایکنجیسنك اولادی اماسیه‌ده امارت ایتمشلردر .

(کودول سلاله‌سی) ٥٤٥ سالنده اماسیه‌ده سلطان مسعود سلجوقی سرعسکری ودامادی امیر کبیر کودول اولادینه‌دینور. بونلر سولی اوغللری، خلفت اوغللری نامیله ایکی فرقهٔ عظیمه اولوب خلفت غازی اولادی دوام ایتمشدر . بو اولاددن قوتلو پاشا زاده، خطیب قاسم زاده، ابوالقاسم زاده شعبه‌لری ظهور ایدوب ایکنجی شعبه استانبولده اوچنجی اماسیه‌ده قلوب ابول اوغللری دینمشدر . قوتلو پاشا زاده شعبه‌سی دخی اماسیه‌ده قاله‌رق امرادن بولنمشدر .

(کورجی سلاله‌سی) ١٠٥٧ ده اماسیه الای بکیسی اولان بیوك کورجی علی بکك اولادینه دینور. بونلر کورجی زاده لکله

شهرتلرینی ١٢٤٠ تاریخنه قدر محافظه ایدوب بعده حافظ علی پاشا زاده ، دلی بك زاده عنوانلریله اشتهار ایتمشلردر. کورجی علی بکك اولادندن خلیل پاشا ، حافظ علی پاشا ، حفظی محمد پاشا ، مقداد احمد پاشا نامليله اوچ میر میران ، ایکی وزیر ظهور ایتمشدر .

(کومشلی سلاله‌سی) ٦٧٠ رجالندن وامرای سلجوقیه‌دن کومشلی امین‌الدین یونس مستوفی اولادینه دینور . بونلردن پك چوق فرقه‌لر ، شعبه‌لر یتشدیکی حالده جمله‌سی‌ده کومشلی زاده‌لکله اشتهار ایتمشلردر . بونلردن اماسیه امیری تاج‌الدین محمود چلبی اولادی اعیاندن وسیدی حسام‌الدین حسن چلبی اولادی امرادن اوله‌رق احمد پاشا ، شمس‌الدین پاشا ، ابراهیم پاشا بو سیدی حسام اولادندندر . پیر علاءالدین علی چلبی اولادی‌ده مشایخ وعلمادن اولوب حضرت پیر الیاس خلوتی واحفادی بو سلاله‌دندر .

(مؤید سلاله‌سی) ٧٤٧ ده اماسیه علماسندن بولونان (زین‌الدین سیاوش دفرکی) احفادندن اماسیه مفتیسی مؤید چلبی اولادینه دینور . بونلر عموماً مؤید زاده‌لکله مشهور ایکن عبدالرحیم افندینك حفیدی خصم محمد افندینك اولادینه خصم زاده وقضاتدن عبدالهادی افندینك اولادینه هادی زاده واماسیه اعیانندن عبدالواسع چلبی اولادینه واسع چلبی زاده دیمکله اوچ شعبه حدوث ایلمش ودیکر فروع ، مؤید زاده شهرتنی

محافظه ایله‌مش وایکی اولکیلر استانبولده قلوب واسع چلبی زاده‌لر اماسیه‌ده الیوم موجود بولنمشدر . بونلردن قاضیعسکر عبدالرحمن افندی ، شیخ‌الاسلام عبدالقادر شیخی افندی وپدری شیخ عبدالرحیم افندی پك مشهور اولمش وعلما، قضات وموالی ناقابل تعداد برحالده‌در .

(مصلح‌الدین سلاله‌سی) ٧٥٧ ده اماسیه علماسندن مصلح‌الدین موسی اولادینه دینور . بونلره عموماً (مصلحی) دینور ایکن ٩٠٠ تاریخندن صوکره محمدپاشا زاده، سیدی پاشا زاده نامیله اماسیه‌ده ایکی شعبه حاصل اولمش وبعده برنجی شعبه منطفی اوله‌رق ایکنجی شعبه‌دن خطیب زاده نامیله برقول ظهور وکسب اشتهار ایتمشدر . ١١٤٠ سالنه طوغرو بوقول تمامیله استانبوله نقل اقامت ایده‌رك سیدی اوغللری اماسیه‌ده قالمش واماسیه‌ده قالانلری ده منطفی اولمشدر. بوسلاله‌دن پك چوق اماسیه قاضیلری ، قاضیعسکر منلا ولدان چلبی ، وزرادن محمد پاشا ، صدر اعظم نائلی عبدالله پاشا وامرادن محمود پاشا ، سیدی احمد پاشا ، مصلح‌الدین پاشا وبر قاچ دفتردار ، یکیچری اغاسی وپك چوق علما ، قضات ظهور ایتمشدر .

(نیکده‌لی سلاله‌سی) ٧٧٠ ده اماسیه رجالندن بولونان اخی حسین نیکدوی اولادینه دینور. بوسلاله‌دن صوفی زاده دیمکله مشهور بر فرقه ظهور ایده‌رك پك زیاده اشتهار وبیك تاریخنه قدر ادامهٔ شرف ایتمشدر . بونلر معلم سلطانی صوفی بایزید

چلبی اولادی اولوب بری میر میران دیکری وزیر اولان ایکی محمد پاشا بو سلاله‌دن ظهور ایله‌مش واماسیه‌ده صوفی زاده محله‌سنده اقامت ایتمشلردر .

(یکن سلاله‌سی) اماسیه‌ده ١٠٦٠ حدودنده مشاهیر زعمادن کوچك علی بکك حفیدی یکن علی بکك اولادینه دینور . بونلره عموماً یکن زاده دینوب وزرادن عمر پاشا واعیاندن ابراهیم عاصم بك بوسلاله‌نك الك مشهوری‌در. بویکن علی بك رختوان محمد پاشانك همشیره‌زاده‌سی اولوب بورختوان محمد پاشا دخی اماسیه‌ده برسلاله تشکیل ایلدیسه‌ده بونلرك نفوذی یکنلرینه غلبه ایده‌مه‌مشدر . جمله‌سنه رختوان زاده دینور . الك مشهورلری الحاج ابراهیم ، علی بکلردر .

(یکیجه‌لی سلاله‌سی) اماسیه جوارنده بولنان یکیجه کویندن و ١٢٠٠ده اماسیه اعیانندن یکیجه‌لی احمد پاشا اولادینه دینور . بونك وبرادری دفتردار محمود وعلمادن علی افندیلرك اولادینه یکیجه‌لی زاده دینور . احمد پاشا اولادندن محمد پاشا ، حسین پاشا نامیله ایکی وزیر ظهور ایتمشدر.

شو انساب عالیه‌دن ماعدا اماسیه‌ده وزرا ، امرا ، علما ، مشایخ ، موالی ، اعیان سلاله‌سی پك چوق اولوب اماسیه‌نك نه‌قدر مشاهیر واعیان یتشدیردیکی ملاحظه اولنورسه ایضاحنده بولندیغمز درت مصراعك بر مبالغه‌دن عبارت اولمدیغی اکلاشیلیر. ایشته‌شورجالی بیلدیرمك ، اماسیه‌نك نصل مبارك ،

برشهر معظم اولدیغنی اکلاتمق ایچون یکرمی بش سنه‌لك بر کلفت عظیمه اختیار ایدلمشدر .

لایقمی‌که بو منبع اخیار اوله مجهول
هر فاضلی بر کوشهٔ نسیانده مخمول
لایقمی‌که شومنبت ابرار اوله مذهول
مبهم قاله دهر ایچره شو اسرار اماسیه

بالاده اجمال ایدیلن مناقب واحواله نظراً اماسیه؛ برمنبع اخیار ، منبت ابرار اولدیغی حالده وقتیله کافهٔ احوالی جامع بر تاریخ مکمل تألیف ایدلمدیکی جهتله شوقدر مناقب واحوال ماضیه‌سی مجهول ، اخیاری کوشه‌کیرخمول اوله‌رق قالمسی لایق کوریله‌مدی .

اناطولی‌ده اماسیه‌نك احوال‌ماضیه‌سنی ذکرایتمك، تاریخنی یازمق (تورك) ملت معظمه‌سنك مفاخر عظیمه‌سندن، مناقب قدیمه‌سندن بحث ایتمك قدرمهم‌اولدیغی محررعاجزدن‌مقدم نظار دقته آلان بعض ذوات ، اماسیه‌نك علما وشعراسنه وبعض وقوعات وآثارینه دائر کتب ورسائل جمع وتألیف ایتمش اولدقلری اثنای تحریاتده اکلاشلمش اولمقله اله کچنلر شو صورتله اختصار اولنه‌بیلیر .

(بزم ورزم) حاکم سیواس قاضی برهانك کاتب دیوانی

اولان عزیز بن اردشیر الاسترابادی طرفندن لسان فارسی اوزره یازلمش بر اثر نفیس اولوب ٧٦٨ ـ ٧٩٨ تاریخنه قدر سیواس، اماسیه وملحقاتننك احوال تاریخیه‌سنی جامعدر . استانبولده ایاصوفیه ویره بایان کتبخانه‌لرنده بولنور .

(منشئات) چلبی سلطان محمد خان حضرتلرینك اماسیه‌ده اجرای حکومت بیوردیغی زمانده بعض ملوك وامرای اطرافه کوندردیکی مکاتیب وتحریرات رسمیه ایله برابر اماسیه امراسی طرفندن بعض امرای اطرافه یازلمش مکاتیب مخصوصه‌دن عبارت اولوب عربی وفارسی لسانلری اوزره محرردر . ولی‌الدین افندی واسعد افندی کتبخانه‌لرنده مجامیع ومنشئات آراسنده بولنمشدر .

دیکر (منشئات) اماسیه‌لی منیری چلبی طرفندن یازلمش بر اثر اولوب ٨٨٦ ـ ٩١٧ تاریخنه‌قدر اماسیه والیسی شهزاده سلطان احمد طرفندن پدری سلطان بایزید خان ثانی حضرتلرینه وسائر امرایه تحریر ایدلمش معروضات و مکاتیب مخصوصه‌یی جامعدر . بوده ولی‌الدین افندی کتبخانه‌سنده منشئات اراسنده بولنمشدر .

(تذکرهٔ عبدی) مشهور عبدالله پاشا مدرسی اماسیه‌لی عبدی افندی طرفندن ترتیب ایدلمش بر اثر ادبی اولوب ١٠٠٠ ـ ١٠٨١ تاریخنه قدر اماسیه‌دن ظهور ایدن شعرانك اشعارینی وغایت مختصر تراجم احوالنی جامعدر. بونك کتارنده

اماسیه ده حادث اولان زلازل ووقوعات غریبه‌یی دخی قید ایتمشدر . بواثر پك ناقص برصورتده اماسیه‌ده بولنمشدر .

(تذکرهٔ سادات) مدرس مومی الیه عبدی افندینك مخدومی (السید الشیخ علی افندی) اماسیه نقیب الاشراف قائممقامی ایکن ١١١٠ تاریخنده مکمل بر خط ایله یازدیغی دفتر سادات اماسیه اولوب نقیب الاشراف اماسیه‌لی خواجه زاده السید عثمان افندی طرفندن مصدقدر . حیفا که شو اثر شریفك انجق اون صحیفه‌سی اله کچمشدر . بونکله برابر پك چوق استفاده ایدلمشدر .

(دفتر وقوعات) قائممقام مومی الیه شیخ علی زاده السید احمد رشدی افندی طرفندن ترتیب اولنوب ١١٢١ ـ ١١٥٣ تاریخنه قدر اماسیه‌ده حادث اولان زلازل و آفاتی ضبط وبعض وفیاتی قید ایتمشدر . بونکده اورته‌لرندن اون ورقه‌سی ناقص اوله‌رق بولنمشدر .

(تذکرهٔ علما) مرزیفون مدرسلرندن عبدالرحمن اشرف افندی طرفندن ترتیب ایدلمش بر اثر اولوب عهد شبابنده استفاضه واخذ علوم ایتدیکی اساتذه‌سنك و ١١٠٠ ـ ١١٤٠ تاریخنه‌قدر اماسیه وملحقاتنده ظهور ایدن بعض علمانك تراجم احوالی ووفیاتی ضبط و قید ایتمشدر . مدرس مومی الیهك آثارندن اولان تذکرة الحکم کنارنده بواثری طبع ایدلمشدر .

(دفتر نفوس ومحلات) اوچ قطعه اولوب بری ٨١٦-٩١٨،

دیکری ١٠٠٠ ـ ١٠٥٧ ودیکری ١١١٢ ـ ١١٦٣ تاریخلرینه قدر اماسیه‌نك نفوسنی ، محلاتنی ، اعیاننی ، اوچر بطن قدر انسابنی جامعدر. برنجی ، اوچنجی ناقص وایکنجی تام اوله‌رق ٥ بولنمش وهر بری امنای دفتر خاقانی طرفندن تصدیق اولنمشدر .

(المجموع من المشهود والمسموع) اماسیه‌لی عاکف افندی زاده السید عبدالرحیم افندی طرفندن ترتیب ایدلمش بر اثر عظیمدر ١٠٥٠ ـ ١٢٢١ تاریخنه قدر خاصة اماسیه‌ده وعموماً اناطولی‌ده اشتهار ایدن علمایی و اساتذۀ کرامنی ومعاصرلرینی جامع اولوب بدی سنه تحری اولنه‌رق مورخ مشهور اسماعیل پاشا حضرتلرینك مقری کوینده کائن خصوصی کتبخانه‌سنده تام ومؤلفك خطیله محرر اوله‌رق بولنه‌بیلمشدر. آثار متأخرین ایچنده اناطولی ایچون بوندن دها کوزل طبقات العلما کوریله‌مه‌مشدر .

(البلابل الراسیه فی ریاض اماسیه) چوروملی قره مفتی زاده مصطفی واضح افندی طرفندن جمع ایدلمش بر اثردر . اماسیه‌نك فتحنه ، علماسنه ، تشکیلاتنه واماسیه‌لیلرك طبایع واخلاقنه دائر اولوب تاریخه مستند برشی دکلدر . (دفتر وفیات) اماسیه‌لی حجی عبد الله اوغلی (الشیخ مصطفی افندی) طرفندن ترتیب ایدلمش بر اثر نفیس اولوب ١٢٤٥ ـ ١٢٩١ تاریخنه قدر اماسیه‌ده کبار علمانك وفیاتنی قید ایتمشدر. بو دفتر دخی بش سنه قدر تحری اولنه‌رق اومولمیان بر یرده تام اوله‌رق بولنمشدر .

بو فکر ایله صرف ایلدی چوق سعی مکمل
جمع ایلدی اقوال و روایاتی مسجل
تحقیق ایله یازدی اکا تاریخ مفصل
عصری کبی بر خادم فخار اماسیه

عرض ایدیلن آثار متقدمین، اماسیه‌نك کافهٔ احوال ورجالنی جامع اوله‌مدیغندن بونلری ضم وعلاوه ایده‌رك بر تاریخ مفصل، تحریرینی تصمیم ایدن محرر عاجز ؛ زمان صباوتمده بر مدت ادبیات ایله اشتغال ایتدیکم جهتله اقران آراسنده (عصری) مخلصنی اختیار وبعده تتبعات تاریخیه‌یه حصر اشتغال ایتمش ایدم .

اثنای تحصیلده اماسیه تاریخی حقنده تحریات وتتبعات عاجزانه‌می وتحریات جدیده‌نك صفحات مختلفه‌سنی عرض ایده‌بیلمك ایچون ترجمهٔ حالمدن بر قسمنی بیان ایتمك ضرورتی حاصل اولدیغنه بناءً ضرورتك ایجاب ایتدیکی قدری ذکر اولنور .

اماسیه‌ده چریباشی محله‌سنده جامع شریفك اتصال غربیسنده بولونان خانه‌ده ١٢٨٦ رجبنك صوك جمعه‌سی سحرنده عبدی زاده (الحاج محمد اغا) بن عبدی اغا بن الحاج محمد اغا بن عبدی اغا بن الحاج علی اغا بن آلای بکی قره حسین اغا صلبندن توأم اوله‌رق تولد ایدوب پدرم طرفندن (حسین)

تسمیه ووالده‌م (زاهده خاتون) بنت الحاج حافظ عثمان‌افندی بن‌شیخ‌القرا الحاج خلیل‌افندی طرفندن قبا اولیاسی حسام‌الدین خلوتی حضرتلرینه محبةً (حسام‌الدین) لقبیله تلقیب ایدلدیکمی پدر ووالده‌م نقل ایتمکده ایدی .

١٢٩٦ ده ابتدا بالجی مکتبنه کیدوب اوراده حفظ قرآن و ١٣٠٠ ده مکتب رشدی‌یه کیروب درت سنه‌ده ترکی ، عربی، فارسی ، تاریخ ، جغرافیا ، هندسه ، حساب کبی فنونك قواعد ومقدماتنی قرائت وتعلم خط ایده‌رك ١٣٠٤ ده استاذم ارخویلی عثمان رمزی افندی) نك حسن توجهی سایه‌سنده برنجیلکله شهادتنامه اخذوالیوم اماسیه مفتیسی بولونان مجدی زاده (حافظ عبدالرحمن کامل افندی) حضرتلرینك وبرادری مرحوم (حافظ مصطفی صادق افندی) نك درسلرینه دوام ایلدم .

مکتبك اوچنجی صنفنده ایکن عبداللطیف افندی کتبخانه‌سی اتصالنده بولونان فتواخانه فوقنده‌کی حجره‌ده بیتوتت ایده‌رك شروانی‌زاده (احمد انور افندی) دن بوستان سعدی، یوسف وزلیخای جامی منظومه‌لرینی قرائت ولغات فارسیه‌دن شعوری وناصری فرهنكلرینی ، برهان قاطعی وبعده پندنامهٔ عطاری، منطق‌الطیری ، حافظ شیرازی‌دیوانی ، عجم‌شعراسنك منتخبات اشعارینی ، خرابات ضیا پاشایی‌وشهنامهٔ فردوسی‌یی مطالعه‌ایلدم.

دیکر طرفدن کافیه وشافیه اوزرینه شیخ رضی وسید عبداللهك شرحلرینی وایساغوجی اوزرینه فناری شرحی ،

حاشـيه‌لرینی قرائت ووان قولی ، اختری کبی لغـات عربیـه کتابلرینی مطالعه ایدوب یانمده بولنان کتبخانه‌دن وفیات‌الاعیان وشقایق نعمانیه وعثمان فائق افندینك کتبخانه‌سندن طبقات اسنوی نام‌تراجم کتابلرینی اخذ ومطالعه ایلدم .

شهنامه‌دن ملوك سـالفهٔ ایرانك وقوعاتی وفیات‌الاعیان ایله شقائق نعمانیه‌دن تراجم‌احوال‌اعیانك تأثیراتی ؛ بنده، اماسیه‌نك یالکز علمای حضره‌سنی جمع‌وتراجم احوالنی تحریره برشوق اویاندردیغندن ١٣٠٥ ده علمای بنامی زیارت و تراجم احوال وانسابندن استفساره غیرت ایلدیکم زمان ، علمانك بعضلرندن تقدیر کوردم .

فقط شوقم کتدکجه‌تزاید‌ایده‌رك اماسیه‌نك‌احوال‌تاریخیه‌سنی، علمای سالفه‌سنی‌ده یازمغه قدر ایلریله‌مش اولدیغندن اماسیه‌ده موجود اولان کتبخانه‌لری دور وقبور موتایی زیارت ایده‌رك مزار طاشلرینی قرائت وشامیجه،کوك مدرسه‌محله‌لرنده‌کوریلان اسکی تربه‌لری حیرتله تماشا ایلدیکم اثناده واضح افندینك اماسیه تاریخنی بولوب مطالعه ایتدم .

بو تاریخده یازلمش اولان اقوال وحکایاته بر درلو قناعت ایده‌مدم ایسه‌ده اماسیه‌لیلرك اخـلاق وطبایعنه دائر ویردیکی معلوماتدن متأثر اولدیغم حالده اماسـیه‌نك فتوحاتنه دائر اولان حـکایاتدن منشرح اولدم . شـو حکایات عجیبه‌نك حقیقتلرینی اراشدیرمق ایچون بنده فوق‌العاده برمراق جدی اویاندی .

توسیع معلومات واکمال تحصیل ایچون ١٣٠٧ ده استانبوله کیدوب قلندرخانه مدرسه‌سنده اقامت وتوقادی زاده (الحاج احمد نورالدین افندی) حضرتلرینك درسنه ملازمت وایام تعطیلیه‌ده سلطان فاتح، سلطان بایزید، سلطان سلیمان، شهزاده، ایاصوفیه، کوپریلی، راغب پاشا، نور عثمانیه، منلا مراد، عاشر افندی، حمیدیه، اسعد افندی کتبخانه‌لرنده موجود اولان کتب تواریخی وتاریخه دائر مجامیع ورسائل ومنشئاتی مطالعه و ١٣١٢ ده کرید و ١٣١٣ ده سوریه ولایتلرینه عزیمتله حانیه‌ده قادریه وشام شریفده ظاهریه کتبخانه‌لرنده تحریاته دوام وبعده حجازی دولاشوب استانبوله ومتعاقباً اماسیه‌یه عودت ایتدیکم زمان، پك چوق ذواته مراجعتله خانه‌لرنده اسکی کتابلری، دفترلری، براتلری، وقفیه صورتلری، اجازتنامه‌لری، اوراق ورسائلی تحری وکوردیکم بر رؤیای عجیبه [١] اوزرینه اماسیه

[١] قوش کوپری باشنده (درسی تمام افندی) ایله بورمه‌مناره قارشوسنده‌کی مزارلق ایچنده اغاجك دیبنده مدفون اولان ذاتك مزار طاشلری اولدیغی حالده کتابه‌لری بولنمدیغندن اسملری نه اولدیغی اکلاشیله‌مه‌مش ایدی. بونلرك کیم اولدقلرینی تحری واستکناه واختیارلردن استفسار ایتدیکم اثناده ابتدا درسی تمام افندی‌یی بعده حفظی زاده عثمان فائق افندی اولدیغنی واغاجك دیبنده مدفون بولندیغنی اکلادیغم ذاتی رؤیاده کوروب کندیلرینی بکا تعریف وشهرت وانسابلرینی اعلام و تحقیق ایچون اماسیه محکمه‌سی سجلاتنی تحری وعثمان فائق افندی‌ده کندیسنك کتبخانه‌سنده براتری اولدیغنی وبولوب مطالعه ایتمکلکمی اخطار ایتملری اوزرینه هرایکیسنی ده مطالعه ایده‌رك سویلدکلرینی عینیله بولدم.

محكمه‌سی سجلاتنی تحری وایکی دفعه ال قدر کاغدلره قدر تدقیق وسنین مختلفه‌ده کوپری ، لادیك ، مجید اوزی ، چوروم ، مرزیفون ، حاجیکویی ، بروسه ، سلانیك شهرلرینی زیارتله جمع معلوماته اقدام ایتدم .

ایام تحصیلیه‌ده فاضل مشارالیه حضرتلرندن تصورات ، تصدیقات درسلرینی ومغنی اللبیب ، تلویح ، عقائد نسفیه شرحنی وخیالی ، سیلکوتی حاشیه‌لرینی ومقدمات اربعه‌نك سیلکوتی ، قنوی حاشیه‌لرینی وعقائد عضدیه شرحنی ، کلنبوی حاشیه‌سنی وتفسیردن تبارك سورهٔ شریفه‌سیله عم جزؤ شریفنی واصول حدیثدن تقریب النواوی وشرحی اولان تدریب الراوی ومعانیدن مطول کتابلرینی وفضلادن اوده‌مشلی (مصطفی افندی) حضرتلرندن مرأت وحاشیه‌لرینی وخربوتی (عبداللطیف افندی)دن مختصر المعانی وارمناکلی (سلیمان سری افندی) دن عصام الفریده واینه‌کوللی (علی راتب افندی)دن قصیدة البرده وشرحی وطاغستانی (عمر ضیاء الدین افندی)دن مختصر البخاری وشام شریفده (الشیخ بدرالدین محمد بن عبدالرحمن المغربی) حضرتلرندن صحیح البخاری کتابلرینی قرائت واستماع و هر برندن استفاضهٔ علوم وفنون ایده‌رك شوفنلره دائر پك چوق کتب نفیسه مطالعه ایتدکدن صوکره استاذم (الحاج احمد نورالدین افندی) حضرتلرندن ١٣١٧ جمادی الاخره‌سی اواسطنده اجازتنامه اخذینه موفق اولدم .

کندیسندن علم فرائض اخذ ایلدیکم پرشنبه‌لی (احمد رمزی افندی) باب عالیٔ مشیختده قسمت عسکریه محکمه‌سی مقیدی اولدیغی مناسبتله عاجزلرینی ١٣١٦ ده ایکیوز غروش معاش ایله معاونلکه قبول ایتدیکنه بناءً استانبول وملحقاتی محاکم شرعیه سجلاتندن کوره‌بیلدکلریمی تدقیق واماسیه‌رجالنه تعلق ایدن جهتلرینی اخذ ایدوب شومعاونلکدن تاریخاً استفاده ایتدم .

١٣١٩ ده شیخ الاسلام(محمدجمال‌الدین‌افندی)حضرتلرینك الطاف‌تقدیرینه مظهراولدیغم جهتله‌صرهٔ همایون نیابت شرعیه‌سنه تعیین‌بیورلیوب ثانیاً شام وحجازه کیتدم. عودتمده کوپری‌نیابت شرعیه‌سنه تعیین بیورلدیغم اثناده مدت توقیتی اماسیه‌ده امرار وتحریاته اقدام ایدوب ١٣٢١ غرهٔ محرمنده ایشه مباشرتله بر طرفدن ایفای مأموریت ودیکر طرفدن کوپری‌یه دائرتحریاتمی اکماله غیرت ایتدم . [١]

ایشته بوتاریخدن اعتباراً دائما برابر طاشیمق مجبوریتنده

---

[١] فقط اثنای تحصیل وتحریاتمده شام شریف والیسی وبشنجی اردوی همایون مشیری اولان (عثمان نوری پاشا) دن وسلانیکده اوچنجی اردوی همایون مشیری اماسیه‌لی (حسین فوزی پاشا) دن وشیخ‌الاسلام مشارالیه خالد افندی زاده (محمدجمال‌الدین افندی) دن پك بیوك معاونت وتقدیر وهمت کوردیکم مناسبتله شوقم تجدد وضرورتم تخفف ایتمش اولدی . بناءً علیه شوذوات کرامك لطفلرینه الی‌الابد منتدارم .

بولندیغم بر صندیق طولوسی اوراق تاریخیه‌یی پراکنده ایکن قورتاروب تدقیق وترتیب ایتمکه باشلادم . کوپریدن مدت عرفیه‌می اکمال ایده‌رك ١٣٢٣ شعبانك یکرمیسنده عثمانجق نیابت شرعیه‌سنه نقل مأموریت وایشه مباشرت ایلدیکم اثناده تاریخك ترتیب وتسویدینه وبعده تبییضنه غیرت وایکی سنه‌ده اکمال ایتمش ایسه‌مده مدت عرفیه‌مك ختامیله نیابت انتظارنده ایکن مشروطیت اعلان ایدلدیکنی متعاقب نیکسار نیابت شرعیه‌سنه تعیین اولنوب ١٣٢٦ ذی‌القعده‌سنده ایشه مباشرت وقصر وتلخیص وطی ایتدیکم پك چوق حادثاتی علاوه ایده‌رك ثانیاً تصحیحه اقدام ونیکسارده مدت عرفیه‌می اکمال ومقدمه وبرنجی بابی‌ده اتمام ایتدم . بالاده عرض ایلدیکی اوزره (اماسیه سنجغی) اماسیه ، حاجیکوی ، حوضه ، کوپری ، لادیك ، بجیاوزی ومرزیفون قضالرندن مرکب اولوب مرکز لوا اولان اماسیه قضاسی درت ناحیه‌دن عبارتدر .

١) آقطاغ ناحیه‌سی) درکه : اماسیه‌نك شرق طرفلرینی عموماً احاطه ایدر . مرکزی (آقویرن کویی) در . بوناحیه؛ سطح زمیندن بیك ایکیوز متر قدر یوکسك . شرقدن غربه طوغرو ممتد وقدیماً (آقطاغ) دیمکله مشهور بر طاغك اتکلرنده بولندیغندن تسمیه ایدلمشدر .

بو طاغك یایلاسی مبذول ، قیشلاغی مقبول ، صویی بول ، هواسی غایت صاغلام اولدیغی مناسبتله اماسیه لواسنك

اکثر اغنامی یازین اوراده اوتلار . یاغی ، پینیری ، یوغوردی مقبول اولوب (پونت) قطعه‌سنده فوق‌العاده شهرتی حائزدر.

بوناحیه داخلنده بولونان باش آلاك قریه‌سندن (الشیخ محی‌الدین محمد اقطاغی) کبی بر مرشد کامل ظهوریله اماسیه‌ده مشهور اولمش، بوقریه‌ده بر زاویه بناسیله اوقافنی تنظیم ایتمشدر. مخدوملرندن بری اناطولی قاضیعسکری (بدرالدین محمود افندی) دیکری اماسیه‌ده خلوتی شیخی (حسام‌الدین حسین افندی) پك مشهور اولوب احفادی قضات ومشایخدندر .

ظنه قریه‌سندن بالاده عرض ایلدیکی اوزره (ظنه‌لی سلاله‌سی) کبی برسلالهٔ عظیمه ظهوریله استانبول واماسیه‌ده یوزسنه‌قدر موجودیتلرینی محافظه ایتمشلردر. اقویرن قریه‌سندن استاذ مشهور آقطاغی (الشیخ مصطفی افندی) وفضلای احفادندن استانبول پایه‌لی انکلیز (عبدالکریم افندی) ویکیجه قریه‌سندن (یکیجه‌لی سلاله‌سی) وعلمادن (مصلح‌الدین افندی) ظهور ایدوب کبار اولیادن (سعدالدین محمد خراسانی) حضرتلرینك بوقریه‌ده تکیه‌سی و تربه‌سی ودفتردار محمود افندینك جامی واوقافی واردر .

٣ (اوز ناحیه‌سی) درکه : اماسیه‌نك جنوب طرفلرینی محیط اوب مرکزی (اذینه پازار کویی) در . بورایه قدیماً جمعه پازاری وفارسیجه جمعه معناسنه اولان (اذینه) لفظنه اضافتله اذینه پازاری وتخفیف ایله (اینه‌پازار) دینمشدر.

بو ناحیه مرکزینی ، امرای عثمانیه‌دن (حاجی حمزه بك)
برجامع شریف ودرکاه عالی چاوشـلرندن (محمد اغا) بر خان
جسیم وحمام وزاویه بناسیله اعمار ایتمشلردر . بو ناحیه؛ عموماً
بایندرلو ، اقجه‌قیونلو ، اسنلو ،قره‌کچیلو کبی اوز (خالص) تورکمن
عشیرتلریله مسکون اولدیغندن (اوز) نامیله مشهور اولمشدر .

کبار اولیادن (الشیخ شـادی) حضرتلری نامیله مسمی
اولان (شـیـخ شـادی) کوینده اقامت ایلدیکندن قره کچی
اروغندن[*] بکتمورلی (مصلح‌الدین موسی بك) شیخ مشارالیهه
٨١٢ ده برزاویه وتربه بناسیله قره‌کچیلو مالکانه‌سنی بو تکیه‌یه
وقف ایتمشدر . بابا الیاس خراسانی احفادندن (الشیخ بایزید
چلبی) افته قریه‌سنده ومشاهیر خلوتیه‌دن (الشیخ‌مصلح‌الدین
افندی) اینه‌پازارده وکبار خلوتیه‌دن (الشیخ احمد افندی)
هنسکه قریه‌سنده مدفون اولوب مشـاهیر وزرادن (دلی عمر
پاشا) و (بچه‌لی زاده سلاسی) سونجر قریه‌سندن ومشـاهیر
علمادن (الحاج اسماعیل حـقی افندی) اینـه پازاردن ظهور
ایتمشدر .

ینـه بو ناحیـه داخلنـده بولونان قره طاش قریه‌سـنده
بایندر اروغندن (اومور بك) جامع شریف و زاویه بناسیله
مشاهیر علمادن (علی افندی) ١١٣٥ ده بوتکیه‌یی درسخانه
اتخاذ واوز ناحیه‌سنده بوقریه‌یی برمدرسهٔ عرفان شـکلنه وضع

---

[*] اسکی تورکجه‌مزده (اروق) اولاد معناسنه‌در .

ایتمشیدی. مشاهیر خلوتیه‌دن (الشیخ مقصود بابا) ؛ اورنقوش قریه‌سنده و (الشیخ مرامی بابا) ؛ نامیله مسمی اولان مرامی کوینده مدفونلردر . شیخ شادیلو (محیي الدین محمد افندی) کبار مفسرینددر .

٣ (حقاله ناحیه‌سی) درکه : اماسیه‌نك شمال طرفلرینی محیط اولوب مرکزی (حقاله ـ حقله) کویی‌در . بو ناحیه ؛ قدیماً (ارغوما ـ صولی اووا) نامیله مشهور ایکن ٧٤٥ تاریخلرندن صوکره حقاله کسب عمران و (ارغوما) اسمنه غلبه ایده‌رك ناحیه مرکزی اولمشدر .

بو حقاله کویی دوز برموقعده اولوب شرق وشمال طرفلری بایردر . کویك منظرهٔ عمومیه‌سی وقتیله اولدقجه مهم ، غایت معمور برقصبه اولدیغنی اکلاتمقده‌در. بوراده سادات رفاعیه‌دن وکبار مشایخ وعلمادن (السید نجم الدین یحیی الرفاعی) حضرتلری ٧٦٤ ده جسیم برزاویه بناسیله اوقافنی ٧٧١ ده تنظیم ایتمشدر .

تورکمن عشیرتی رؤساسندن (حاجی محمد بك) بوقریه‌ده اقامت و ٨٠٥ ده قره دولتشاه وقعه‌سنده چلبی سلطان محمد خان حضرتلرینه خدمات جدیه ابرازیله اکتساب شهرت ایده‌رك وفات ایتمش اولدیغندن کریمه‌سی (عایشه خاتون) برجامع شریف وسلاله‌سندن (قاسم بك) ٨٦٨ ده برمدرسهٔ عالیه وحمام ودیکر حاجی بك زاده (میرزا بك) ٩٣٥ ده برجامع شریف وهمشیره زاده‌سی دیکر حاجی بك زاده (محیي الدین بك) ٩٤٧ ده بر

مدرسه و برحمام دها بنا واوقافنی تنظیم ایتمشدر . اماسیه‌ده قوماجق حمامنك غرب طرفنده بولونان عرصهٔ خالیه بومدرسه‌یه وقف ایتدیکی خانك عرصه‌سیدر .

بو حاجی بکزاده‌لردن میرزا بك زاده (مصطفی بك) بو ناحیه داخلنده بولونان قوشجی قریه‌سنده مکمل برجامع شریف بنا واوقافنی تنظیم ایتمشدر . بوجامع شریفك بوکون خرابه‌سی بیله وقتیله پك مصنع ومتین اوله‌رق یاپیلمش برجامع شریف اولدیغنی اکلاتمقده‌در. بوناحیه‌دن وقتیله پك بویوك رجال دولت وامرا ظهور ایتمشدر .

(حاجی بك سلاله‌سی) بوناحیه‌نك شرفیدر بونلر عموماً مومی الیه حاجی محمد بكك اولادیدر . بوسلاله‌دن قاسم بك ، عبدالله پاشا ، میرزا بك کبی امرا و بکلربکی ظهور ایدوب (سلاحدار اوغللری) نامیله برقول چیقارمشدر . بو قولدن موسی پاشا ، بویوك جعفر پاشا ؛ طوپال یوسف پاشا واحمدپاشا کبی وزرا وامرا کورلمشدر. (طوپال پاشا اوغللری) اماسیه‌ده (طوپال اوغللری) نامیله شهرت بولوب یکیچری رؤساسندن اولمشلر ایدی .

علوی کویندن کبار علمادن (الحاج بیرام افندی) ونیردز قریه‌سندن (حاجی ایواد پاشا) دیمکله مشهور (سلیمان پاشا) وحقاله کویندن مشاهیر فضلادن (السید محیی‌الدین افندی) وقضاتدن (السید محمد افندی) ظهور ایتمشدر. مصر حکمدار

مشهوری (الملك المنصور حسام الدين لاچين) بوناحيه‌نك حاجی بیرام کوینده اولوب اتصالنده بولونان چفتلکی، (لاچین قریه‌سی) نامیله برکوی اولمشدر .

(سمرهٔ ارغوما) نامیله‌ده معروف اولان (الب ارسلان ـ ایل ارسلان) کویی بوناحیه داخلنده اولوب (سمره)مبحثنده قریباً ذکر اولنور .

حقاله کوینـده بولونان (قاسم بك مدرسـه‌سی) کویك شرق طرفنده یالکز ویوکسك برموقعنده اولوب کارکیر ومتین وحجراتی واسع ودرسخانه‌سی عظیم اولدیغی شمدیکی خرابه‌سی کمال حزن ایله ارائه ایتمکده‌در . بو مدرسـه اماسـیه مدارس علومی اراسنده پك زیاده حائز شهرت اولوب ترتیب مدارس‌ده اربعین زاده‌سنده اعتبار اولنمشدر. بومدرسهٔ عالیه‌نك مدرسلری قدیمدن بری حقاله کوینده اقامتله تدریس علوم ایتدکلری حالده اصول وراثت شوعادت مشروعه‌یی‌ده قالدردیغندن اماسیه علماسندن مدرس اولانلر اماسیه‌ده اقامت وتدریس ایتمشلر ایسه‌ده مؤخراً ورثه یدنده هروجهله معطل اوله‌رق خراب اولمشدر .

بومدرسه‌یه پك چوق اکابر مدرس اوله‌رق حقاله‌ده اقامتله تدریس علوم ایدن مدرسلرك صوکی (الشیخ محمود افندی) اولوب ١٠٩٩ ده عزلیـله فضـلی زاده (مصـطفی افندی) و ١١٠٢ ده حقاله‌یه کیتمدیکندن عزلیله ثانیاً (محمود افندی) و ١١٠٧ ده ثانیاً (مصطفی افندی مدرس اوله‌رق ١١١٢ ده

مخدومی (احمد افندی) یه قصریده ایتمش ایکن ١١١٥ ده وفاتیله برابر احمد افندی عزل اولنه‌رق ثالثاً (محمود افندی) و ١١٢٧ ده وفاتیله ثانیاً فضلی زاده (الحاج احمد افندی) مدرس و ١١٦٢ ده قصریدیله اوغلی (السید الحاج مصطفی افندی) تدریسه متصرف اولمشدر .

١١٧٧ ده مصطفی افندینك وفاتیله علمادن (عثمان افندی) و ١١٩١ ده وفاتیله (السیدزین‌العابدین افندی) و ١٢٠٩ ده رفعیله مومی‌الیه عثمان افندی زاده (السید احمد افندی) وبعده رفع اولنه‌رق (السیدزین‌العابدین افندی) و ١٢٢١ ده وفاتیله عثمان افندینك دیکر مخدومی (السید محمود افندی) ایله (السید احمد افندی) مشترکاً مدرس اولدیلر ایسه‌ده حاجی محمود افندینك ١٢٢٢ ده قصریدیله حصه‌سنه کاشف محمد افندی زاده (السید لطف‌الله) و ١٢٥٠ ده قصریدیله اوغلی (السید احمد فیضی افندی) متصرف اولمشلردر .

١٢٣٩ ده السیداحمد افندینك قصریدیله حصه‌سنه علمادن (ابوبکر افندی) و ١٢٤٢ ده وفاتیله علمادن جانیکلی (الحاج محمد افندی) و ١٢٥٠ ده وفاتیله مخدومی علمادن (الحاج محمد حلمی افندی) و ١٢٥١ ده قصر یدیله علمادن (محمد عاقل افندی) و ١٢٥٤ ده وفاتیله اوغللری (اسماعیل ، اسحاق) افندیلر و ١٢٧٠ ده اسحاق افندینك وفاتیله برادری (السید اسماعیل حقی افندی) متصرف اولمشلردر .

بوقریه‌ده‌ایکنجی مدرسهٔ مشهوره حاجی‌بك زاده‌محیي‌الدین محمد چلبی طرفندن بنا وخورد'ز مالکانه‌سی نصفی مدرسلکنه تخصیص ایدلمشدر . بو مدرسه (قاسم بك مدرسه‌سی) کبی اربعین راده‌سنده اولوب کویك ایچنده حمامی قربنده اولدیغی مناسبتله رغبت عامه‌یی جلب ایده‌رك کبار علمادن پك چوق ذوات مدرس وکویده اقامتله تدریس علومه مواظب اولمشلر ایدی. فقط مدرسلك جهتی وجه‌معیشت تلقی اولندیغی زماندن اعتباراً بومدرسه دخی برطاقم غربا ومسافرین وفقرایه مسکن اوله‌رق خراب اولمشدر .

مدرهٔ قاسمیه کبی کویده تدریس‌علوم ایتمش علمایه توجیه اولونان بومدرسه دخی‌علما وزادکانه توجیه اولنه‌رق ۱۲۲٤ده (السید الحاج عثمان افندی) نصفاً جهت تدریسه متصرف اولدیسه‌ده ۱۲۲٦ ده قصریدیله علمادن دیکر (عثمان افندی) مدرس‌اولمش و۱۲۳۹ده بونکده قصریدیله اوغللری (مصطفی، اسماعیل حقی) افندیلر متصرف جهت و ۱۲٤۳ ده مصطفی افندینك وفاتیله علمادن (حسن افندی) مدرس و ۱۲٥۰ ده فوتیله اوغلی (محمد افندی) و ۱۲٥۰ ده قصریدیله علمادن (محمد عاقل افندی) مدرس اوله‌رق وفاتنده اولادینه قالمش ودیکر نصفنه ۱۲۲٤ ده (السید حافظ عبدالله‌افندی)متصرف اولدیسه‌ده ۱۲۲٦ ده قصریدیله محمد کاشف افندی زاده

(السيد لطف الله افندی) وارثلرنده اولادی مدرس ومتصرف مالکانه اولمشلردر .

بو ایکی مدرسه‌دن ماعدا ایکی مکتب ، بر زاویهٔ رفاعیه اولوب تکیه‌نك عمارتی وضیافتخانه‌سی و اوقافی دوز کون اولدیغندن بر قصبهٔ معموره شکلنی آلان (حقاله قریه‌سی) ۱۱۰۰ تاریخلرینه قدر علما وطلبهٔ علوم ودرویشان وفقرای اطرافك ملتجاسی حکمنده ایدی . افندیلری ، بکلری ، اغالری غایت سخی ، حقوقه رعایتکار اولدقلری مشهور اولوب بونلرك سنك مزارنده کوریلن لطافت وکتابهٔ بدیعه مزارلق ایچنده شایان حیرت بر حالده‌در . سید یحیای رفاعی تربه‌سی پك مشهور اولوب زیارتکاه مسلمین‌در .

بو ناحیه داخلنده ترس آقان چاینك کنارنده بونوبان (غنی تربه‌سی) کبار اولیادن (الشیخ عبدالغنی الخلوتی) حضرتلرینك اولوب مرضای مسلمینك ملتجاسی‌در . بهار کونلری بو تربه‌نك اطرافی مجمع ناس اولوب پنایر شکلنی آلیر . هر کون قربانلر کسیلیر اونلاز اماسیه‌ده مشهور (غنی سلاله‌سی) بو ذاتك اولادی‌در .

٤ (کلدکلان ناحیه‌سی) درکه : اماسیه‌نك غرب طرفلرینی محیط اولوب مرکزی (اورته‌کوی) در . حکومت دانشمندیه دوری اوائلنده ٤٩٠ حدودنده خوارزم تورکلرندن (افشار) قبیله‌سی بکلرندن (بای کلدی) و عشیرتی بو ناحیه‌ده اسکان اولنه‌رق بای کلدی چفتلکی معناسنی ارائه ایدن (بای کلدی آلان)

دنمش و مؤخراً تخفیف اولنه‌رق کلدی الاك و بعده تحریف اولنه‌رق (کلد کلان) نامیله مشهور اولمشدر .

بو ناحیه داخلنده بولنان افشار ، اولوس ، طوغان ، علی قاضی ، یغمور ، قارلی ، اقجه‌قیونلو کویلری افشار و بایندر اولوسلرندن آیریلان بر قبیله بویوکلرینك اسملریدر . بو ناحیه‌ده مسکون اقجه قیونلو اویماغندن اماسیه حکمداری مشهور (شاد کلدی پادشاه) بو ناحیه‌یی کندی اولادینه مالکانه اولمق اوزره تخصیص ایلدیکندن اولادینك نفوذ حاکمانه‌سی اماسیه‌ده ختام بولدیغی اثناده بوراده اقامت ایتمشلر ایدی .

مشارالیهك اولادندن (شدی ، بوراق) بکلرك جامعی ، تکیه‌سی ، مکتبی ، چشمه‌سی و (محمود شاه چلبی) مکتبی و امیر بك نامیله مشهور (یعقوبشاه) بکك زاویه‌سی بو ناحیه‌ده‌در . اورته کویدن و بونلرك اولادندن مشهور کلد کلانلی (علی پاشا) و اماسیه‌ده حاجی وهاب اوغللرینك جدی بولونان سادات علمادن (السید الحاج عبدالوهاب افندی) و اولوس کویندن (السید ابراهیم پاشا) کبی ذوات ظهور ایتمشدر .

کلدکلان ناحیه‌سنده کائن ایلیجه قریه‌سی صحرانك اورته‌سنده بولونان ایلیجه‌نك نامیله مسمی اولوب کلا کلان حمامی ۹۸۷ده مشاهیر اعیاندن اماسیه‌لی (رضوان اغا) بنا و وقف ایتمشدر .

(یغمور کویی) ٦٩٠ حدودنده پك مشهور اولان تورك بکلرندن (نو الدین یغمور) بکك نامیله مسمادر . اولادندن

(ناصرالدین محمد ، شرف‌الدین مقبل) بکلر پك مشهوردر . طوغان وعلی قاضی قریه‌لری علما وقضاتدن بدرالدین طوغان ، علاءالدین علی نامیله مسمی اولمشدر . بوغا قریه‌سی دخی رؤسای اترا کدن برینك نامیله مسمی اولوب اولادندن (صدرالدین محمدبن‌خضرالترکانی) ٦٧٥ سالنده مشاهیرقضاتدن ورجال علمیه‌دندر .

بوکلدکلان ناحیه‌سی ؛ سلجوقیلرك نفوذی اماسیه‌دن زائل اولدقده (سمره ناحیه‌سی) اعتبار ومرکزی (التکین‌قریه‌سی) اتخاذ ایدلمش اولدیغی وثائق عتیقه‌دن ا کلاشلمقده‌در . عرفای مولویه‌دن سیواسلی (شیخ ایلیك دده) نك نامیله‌مسمی اولان کوینده‌تکیه‌سی‌مشهور اولوب‌مخدومی (پیرمزیدچلبی)اماسیه‌ده کبار علمادندر . شاد کلدی پادشاه اولادینك بوکویده ، افکری‌ده ، قزلجه‌صغیرده ، ایلیجه‌ده ، تکیه‌لری،مدرسه‌لری، مکتبلری ، حماملری واردر .

بالاده عرض ایدلدیکی اوزره اماسیه سنجاغنی تشکیل‌ایدن قضالردن برنجیسی ومرکزی اولان (اماسیه‌قضاسی) مشتملاتی بونلردن عبارت اولوب ایکنجیسی (حاجیکویی قضاسی)درکه اماسیه سنجاغنك شمال غربی طرفلرینی احاطه ایدر. مرکزی (طاشـان) طاغنك جنوبنده کائن صحرانك اورته‌سنده بنا ایدلمش اولان (حاجیکویی) قصبه‌سی‌در .

حاجیکویی قضاسنك هیئت‌عمومیه‌سی غایت‌منبت‌ومحصولدار

اولوب شرقاً مرزیفون ، غرباً عثمانجق ، جنوباً مجید اوزی واماسیه وشمالاً کوپری قضالریله محدوددر . غرب طرفنده بولونان اینه‌کول طاغلری مرتفع ، اورمانی مشهور ، یایلالری مقبول ، صولری مبذول اولدیغندن حاجیکویی وعثمانجق قضالرینك احتیاجات مبرمه‌سندن برقسم مهمنی تأمین ایتمکده‌در .

(حاجیکویی) قصبه‌سی فتوحات اسلامیه اوائلنده (کماری = کیمری) تورکلرندن برقسمی بورایه‌اسکان ایدلدیکی مناسبتله (کماری) دینمش واوچیوز سنه‌دن زیاده بو اسم ایله مسمی ایکن (کیمری) قبیله‌سی افرادندن ظهور ایدن (صدرالدین آرتق‌الترکمانی القیماری) ۷۸۰ حدودینه قدر بورایی برصورت جدیده‌ده اعمار وجامع شریف ، مکتب کبی مبانیٔ دینیه وعلمیه بنا ایلدیکی‌مناسبتله (آرتق آباد) تسمیه ایدلمش وکسب جسامت ایدوب (کماری) نامی بر محله‌یه علم اوله‌رق قالمش ومؤخراً جزئی تحریفه اوغرایوب (جماره) دینمشدر .

بعده صدر مشارالیهك احفادندن (حاجی احمد چلبی) بن محمد چلبی ۸۹٦ سالندن اعتباراً (کومش معدنی ناظری) اوله‌رق طول مدت بوراده اقامت وعمرانی تزییده غیرت ایده‌رك داربقایه رحلت ایلدیکی مناسبتله (حاجی ناظر کویی) دینمش وبراز دها جسامت پیدا ایده‌رك (آرتق‌اباد) دخی بر محله‌یه علم مخصوص اوله‌رق قالمشدر . غلط عامه اوله‌رق (حاجی نضرکویی) نامیله اشتهار ایدن بواسمدن نضر لفظی

دخی حذف اولنوب (حاجیکوبی) دینمش وشو تجددات وتبدلاته بتون قیود عتیقه شهادت ایتمکده بولنمشدر . بر مدت کوپریلی محمد پاشایه (کومش معدنی) خاص آرپهلق توجیه وبوراده اقامتی امر بیورلمش اولدیغندن مؤخراً کارکیر وغایت محکم برکاربانسرای ویاننده بر بدستان بنا وشمالنده جسیم . بر جامع شریف ویاننده بر حمام لطیف احیا ایدەرك جملەسنی ده ١٠٧١ ده وقف ایتمشدر .

١١٧٠ ده احفادندن کوپریلی زاده (عبدالباقی بك) بن حافظ احمد پاشا کومش معدنی امینی وزعیمی اولەرق بوراده اقامت ایتدیکی اثناده جامع شریفی تجدید وبر حمام لطیف دها علاوةً بنا واوقافنی تنظیم ایدەرك قصبەنك عمارت وشرفنی تزیید ایتمشدر .

بوندن اقدم (الشیخ الحج یحیی افندی) حاجی کوینده اقامتله بر زاویه بنا واوقافنی تنظیم ایدەرك اشتهار ایتمکله ظهور ایدن دیکر محلەیه حاجی یحیی افندینك نامی علم مخصوص اولمش وحاجی کویندن ظهور ایدن مشاهیر فضلادن (الحاج اسماعیل افندی) ١١١٨ ده کوپریلی جامع شریفنك یاننده یدی حجره ودرسخانەیی حاوی بر مدرسه وآیریجه برجامع شریف ، برده مکتب وکندیسنه جامعی یاننده بر تربه بناسیله حاجی کوینك شرفنی ، عمرانی تزیید ایتمشدر .

١٢٢٦ ده حاجی کویی اشرافندن قورد اوغلی (الحاج

خليل اغا) سرای محله‌سنده بر مسجد شریف و ١٢٣٥ ده
عرب اوغلی اوزون (عثمان اغا) حاجی یحیی محله‌سنده بر مکتب
١٢٣٧ ده چوروملی اوغلی (الحاج خلیل اغا) بر مسجد شریف
و آیریجه برده مکتب و ١٢٤٥ ده سرحدلی زاده (الحاج علی
اغا) بر مسجد شریف و ١٢٥٢ ده قزیقلی اوغلی (الحاج احمد
اغا) حاجی یحیی محله‌سنده برجامع شریف و مخدومی (الحاج
یحیی افندی) ١٢٨٧ ده بر تکیه بنا وجمله‌سی‌ده وقفلرینی تنظیم
ایده‌رك حاجیکوینی جداً اعمار واحیا ایتمشلردر . حاجی یحیی
افندی تکیه‌سی ١٣١٠ حدودنده مدرسه‌یه تحویل ایدلمشدر .

خلاصه : ١٢٨٠ تاریخنه قدر حاجیکویی اشرافی ، ناحیه
مدیرلری بوقصبه‌یی اعماره همت ایده‌رك (جماره ، آرتق آباد ،
سرای ، حاجی یحیی ، آطه‌تپه ، بکلك چایر ، ارمنی کلیسا ، چای)
ناملریله سکز محله‌دن عبارت بر قصبهٔ جدیده حالنه افراغ
ایتمشلردر . قصبه‌نك تزاید ایدن نفوس واهمیتی مفتیٔ قضا
مشاهیر علمادن دارنده‌لی زاده (الحاج اسماعیل حقی افندی)
مرحومك نظر حمیتی اوکنده انکشاف ایلدیکنه بناءً بتون
اشراف قضا ایله مشترکاً همت ایده‌رك ١٢٩٩ ده مقدم ناحیه
مرکزی اولان حاجیکویی ، قضا مرکزی ومقدم قضا مرکزی
اولان کومش قصبه‌سی‌ده ناحیه مرکزی اولمشدر .

١٣١٦ ده قضا قائممقامی یانیه‌لی مصطفی پاشا زاده (علی
رضا بك) منتظم بر حکومت قوناغی ، مکتب رشدی ،

تلغرافخانه ، ساعت قلەسی انشاسنه همت وبتون اهالی واشراف قضـا اعاناته غـيرت وجداً ايثـار مال ايدەرك جملەسنی اكمال ايتمشلردر. بوخيراتك ايچنده كوپريلی محمدپاشانك جامعی مشرف خراب اولديغندن تماميله هدم وتوسيعاً كاركير اولەرق بناسـنه خدمت وبرمنارۀ لطيفه علاوەسيله اكمال ايتمسی مير مومی اليهك جملۀ موفقيـاتندندر . بو اعاناتك جمعنده مفتئ قضـا (حافظ مصطفی توفيق افندی) نك پك بويوك همتی كورلمشدر .

١٣٢٤ ده قائممقام قضا اولان (حاجی طاهر بك) دخی معارف مملكته ايراد مخصوص اولمق اوزره حاجی يحيي جامع شريفنك قبلەطرفنده يول اوزرنده مكمل برحمام لطيف انشاسنه قيام وبتون اشراف واهالئ قضا دخی اعاناته اقدام ايدەرك ايكی سـنه ظرفنده اتمام ايتمشـلردر . قائممقام قضا بافرەلی (سليمان نجم الدين بك) دخی قصـبەنك يوللرينی توسـيع وحكومت قوناغی اوكنده برباغچه وبر حجرەيی مشتمل شـادروان بناسيله شرفنی تزييد ايتمشدر .

بو قصبەده قديماً تدريس علوم ايدن علما محترم اولديغندن (الشـيخ يحيي افندی) بعده (الحـاج احمد افندی) وبعده (الحاج حسـن افندی) تدريس علوم واشتهار ايتمش والحاج اسماعيل افنديتك بنـا ايلديكی مدرسـەيه ابتدا كنديسی بعده مخدومی علمـادن (حافظ عثمان افندی) و ١٢٤٥ ده وفاتيله مفتی انقرەلی عبدالله افندی زاده (الحاج علی افندی) وبونكده

وفاتنده يرينـه مفتى اولان مشـاهير علمـادن دارندهلى زاده (الحاج اسماعيل حقى افندى) وبونكده ارتحالندهمخدومى مشاهير علمادن (حافظ مصـطفى توفيق افندى) يرينه مفتى اولدقده علمادن چركس (اسماعيل افندى) ظهور ونشر علوم واشتهار ايدهرك مدرس اولوب قضاده تعميم معارفه همت ومكتب رشدى معلملرينك مساعىٔ جميلهسنه اشتراك ايتمشلردر .

حاجيكويى قصبهسـنك خانهسى سـكز يوزه قريب اولوب قضانك نفوس عموميهسى اوتوز ايكى بيك رادهسندهدر. قضانك حاوى اولديغى قرا التمش قدر اولوب قديمـاً درت ناحيـهيه منقسمدر . مركز ناحيهسى بو نواحيدن خارج اولوب مؤخراً قبـا قوز ناحيهسى سرايجق ناحيهسـنه الحاق اولنهرق مركز ناحيهسيله ينه درت قسمدن عبارت اولمشدر .

١ (حمام اوزى) دركه : اينـهكول طـاغلرينك شرق وشمال اتكلرنده اولوب قضـانك غرب جنوبى وقسماً جنوب طرفلرينى احاطه ايدر . بو ناحيـه قديمـاً تورك اويمـاقلرندن (كوچرى ، كوچارلو) عشيرتى ايله مسكون اولهرق برمقدار چپنى توركلرىده اسـكان ايدلمش وچتمى ، كوچرى كويلرى ـ بونلرك اسمندن غلط بر صورتده ـ قالمشدر . بوناحيه‌ٔ حمام اوزى قريهسنك ناميله مسمادر.

٢ (سرايجق ناحيـهسى) دركه : قضـانك شمال وقسماً غرب طرفلرينى احاطه ايدر. بوناحيه سرايجق قريهسنك ناميله

مسمى اولوب (شيخ سلنوق بابا) نك واولادينك سـاكن اولديغى قريه (شيخلر ـ شيخ اوغللرى) ناميله مشهوراولمشدر. اماسيه‌ده برسلالهٔ علميه تشكيل ايدن سكو كوبلى (الحاج محمد افندى) بوناحيه داخلنده بولونان (سكو) كوينندر .

٣ (قبا قوز ناحيه‌سى) دركه : قضانك غرب شماليسنى عموماً احاطـه ايدر تورك اويماقلرينك معروفلرندن (قيزيق اويماغى) بوناحيه‌ده مسكون اولوب قديماً (قيزيق ناحيه‌سى) ديندىكى حالده مؤخراً (قبا قوز ناحيه‌سى) دينمشـدر . قبيله رؤساسندن (قورقود ، قوتلوجه) بكلرك ناملريله مسمى برر كوى بولنمقده‌در . حاجيكويى علماسندن قيزيقلى (الحاج احمد افندى) وكوپرى علماسندن قبا قوزلى (الحاج عمر افندى) بوناحيه‌دندرلر .

٤ (كومش ناحيه‌سى) دركه قضانك تماميله جنوب وشرق طرفلرينى احاطه ايدر . بو ناحيه ؛ قديماً قضا مركزى برشهر لطيف اولوب برقاچ مشاهيره وطن اولمش وبك چوق مشاهير بوقصبه‌نك اعمارينه همت ايتمشلردر. شهرك موقعى دوزوعموميت اعتباريله شماله طوغرو مائل ، برمثلث شكلنده‌در .

(كومش قصـبه‌سى) اينه كول طـاغنك شرقاً اتكنـده كائن وحاجيكوينـك جنوبنـده وايكى كيلومتره قدر قربنـده اوفاق برشهر اولوب جنوب وغرب طرفلرى مذكور طاغك اتكلرينه استناد ايتمكده ايسه‌ده شرق وشمال طرفلرى آچيقدر.

استناد ایتدیکی طاغ وتپه‌لرده کثرتله کومش معـدنی واردر . بومناسبتله مذکور قصبه (کومش) نامیله تسمیه ایدلدیکی ظن اولنمقده‌در . هرحالده بوقصـبه‌یه (کومش) دینـدیکی ٥٧٥ تاریخندن بری قیداً معلومدر . صوکره تسـمیه ایدلمش بر نام دکلدر . [١]

بعض علما طرفندن تعریباً (قومس) وتحویلاً (فضه) نامی استعمال ایدیلان بو(کومش قصبه‌سی) امرای سلجوقیه‌دن (امیر کمشلی) دیمکله مشهور اولان (امین الدین یونس اقومسی) همتی سایه‌سنده انکشـاف ایده‌رك ٧٦٨ سـالنده مشایخ سهر وردیه‌دن (اخی ابراهیم بصری) بوقصبه‌ده نشر فیوضات وبر تکیه انشا ومخـدومی (اخی براق بابا) اوقافی تنظیم ایتدیکی مناسـبتله کومش قصبه‌سی کسب معروفیت ایتمشـدر ٨٠٦ ده چلبی سلطان محمد خان حضرتلری طرفلرندن اماسـیه‌لی قتلو بك زاده (خلیل بك) کومش معدنی امینی اولمش و٨١٦ ده بکلربکی اولان بوخلیل پاشـا ٨١٨ ده طرز سـلجوقی اوزره سنکین برمدرسهٔ عالیه بنـا واوقافی تنظیم ایده‌رك شهری احیا ایتمشدر . بوکا (مدرسهٔ خلیلیه) دینور .

---

[١] عصرمزده امور نافعه حقنده انتشـار ایدن بعض رسـائل موقوته‌ده « کومش معدننك بوقصبه‌ده کشفی ١١٤٠ تاریخلرینه تصادف ایتدیکی » کوسترلمکده ایسه‌ده سهوه مبتنی اولدیغی شبهه‌سزدر . بوراده کومش معدنی امینلری ٨٤٥ تاریخلرندن بری تاریخاً مضبوطدر .

۸۳۳ ده یورکج پاشا بومدرسه‌نك جوارنده اولدجه بویوك برجامع شریف بنا وبعده معدن امینی اولان (اسکندرچلبی) ۸٥٦ ده برمکتب انشا ایتمش ویورکج پاشانك جامعی شریف خراب اولدیغی مناسبتیله ۹٦۸ ده صدر اسبق (رستم پاشا) مجدداً کارکیر اوله‌رق انشا ویانته بر منارهٔ بیضا وبر مکتب وعقار اولمق اوزره سکز دکان علاوةً بنا ایتدیکندن رستم پاشا جامعی ، رستم پاشا مکتبی ، رستم پاشا وقفی دیمکله مشهور اوله‌رق شهری احیا ایتمشدر .

بعده (منلا علی افندی) بر مسجد شریف و ۱۱۳٦ ده قره باش اوغلی (الحاج محمد اغا) برجامع شریف وبر مکتب و ۱۲۲۷ ده مفتی شیخ عثمان افندی زاده (ابوبکر افندی) ایرغاد محله‌سنده کائن مسجدی مجدداً بنا واحیاوهر بری اوقافی تنظیم ایده‌رك شهرك اعمارینه همت وحمیت دینیه‌لرینی ایفایه مسارعت ایتمشلردر .

دور سلجوقی‌ده وسلطنت جلیلهٔ عثمانیه‌نك اوائل عهدنده بوقصبه‌ده ضربخانه تأسیس اولنه‌رق سکه ضرب ایدلمش اولدیغندن (ضربخانه) نامی شمدی برمحله‌یه علم مخصوص اولدیغی کبی یورکج پاشانك بعده رستم پاشانك بنا وتجدید ایلدیکی جامع کبیر چینیلر ایله ترصیع ایدلدیکندن (چینیلی جامع) دینمش وشمدی بونامدخی برمحله‌یه علم مخصوص اوله‌رق قالمش و۷٥۷ سالنه‌قدر (ارمغان چلبی) معدن امینی اوله‌رق بوراده قالدیغی مناسبتیله

اوطوردیغی محله (ارمغان) دیمکله مشهور اولمش وبعده معدن عمله‌سی، ایرغادلر ارمغان محله‌سنده اقامت ایلدکلرندن ارمغان محله‌سی (ایرغاد محله‌سی) نامنه تحول ایتمشدر .

بناءً علیه : (کومش قصبه‌سی) جامع کبیر نام دیگر چینیلی جامع ، ضربخانه ، ارمغان نام دیگر ایرغادناملریله مسمی اوچ محله‌دن متشکل وتقریباً اوچیوزه قریب خانه‌دن عبارت هواسی صاغلام ، صویی مکمل برشهر لطیفدر. ادارهٔ ملکیه‌سی قدیماً خاص اغالری ، معدن امینلری النده ایکن ١٢٩٩ ده حاجیکویی قائممقاملرینه تفویض بیورلمش و معدن امینلری ، انجق معدن خصوصاتیله اشتغال ایتمشلردر. بومعدن ١٢٩٤ تاریخنه قدر استفاده‌لر تأمین ایتدیکی حالده بعده معدن مدیرلری تعیین وعملیاتی تعطیل ایدلمشیدی . کومش قصبه‌سنده موجود اولان خلیل پاشا مدرسه‌سی مدارس عالیه‌دن معدود اولوب خمسین درجه‌سنده اعتبار وتوجیهاتی اناطولی قاضیعسکرلکی طرفندن اجرا ایدلمش اولدیغندن ١١٠٠ تاریخلرینه قدر پك چوق کبار علما بومدرسه‌یه مدرس اولمش وکومش قصبه‌سنده تدریس علوم ایتمشدر . انجق وقفیه‌سی ضایع اولدیغی جهتله ١٠٧٢ ده شهادتله مندرجاتی اثبات اولنه‌رق اماسیه محکمه‌سنده ایکنجی دفعه تنظیم ایدلمشدر .

بروجه تقاعد مدرس اولان قضاتدن محمد افندینك ١٠٩٦ ده وفاتیله علمادن (یوسف افندی) متولی ومدرس اولوب بعده

كبار علمادن (حسن افندی) و ١١٣٠ ده وفاتيله مخدومی
كبارعلمادن (محمد افندی) مدرس اولمش ایسه‌ده دیگر مدرسه
مدرسی اولدیغندن ١١٣٦ ده بومدرسه عهده‌سندن رفع اولنه‌رق
(مصطفی افنـدی) و ١١٣٧ ده قیصریدیله علمـادن دیگر
(مصطفی افندی) و ١١٥٩ ده وفاتيله علمـای مشـایخدن
نقشـبندی (حسـين افنـدی) و ١١٦٨ ده علمادن (محمد
افندی) و ١١٦٩ ده ثانیاً (الشیخ حسین افندی) و ١١٧٤ ده
وفاتيله كبارعلمادن قلاوز (محمد افندی) و ١١٧٨ ده وفاتيله
انقروی (عبدالله افندی) و ١١٩٠ ده علمای مشایخدن مفتیٔ
سـابق قلاوز محمد افندی زاده (عثمان افندی) و ١١٩١ ده
ثانیاً انقروی (عبدالله افندی) و ١١٩٢ ده كومشلی (مصطفی
افندی) و ١١٩٦ ده ثانیاً (الشیخ عثمان افندی) و ١١٩٧ ده
ثالثـاً انقروی (عبدالله افندی) و ١٢١٥ ده وفاتيـله قلاوز
محمد افندی زاده علمادن (علی افندی) مدرس اولمشلردر .

١٢٣٦ ده قلاوز زاده علی افندینك وفاتنه بناءً اوغللری
(عبدالله ، صالح) افندیلر نصفنه و برادری عثمان افندی زاده
(السـيد عبدالرحمن افندی) مشـتركاً دیگر نصفنه متصرف
وبعده عبدالرحمن افندینك ١٢٥٣ ده وفاتيله علمادن (مصطفی
افندی) مدرس نصـف اوله‌رق ١٢٦٠ ده فوتيـله اوغللری
(حافظ محمد حامد ، احمد حمدی) افندیلر مدرس اولمشلردر .

١٢٦٢ ده قلاوز زاده عبـدالله افندینـك فوتيـله دیگر

(عبدالله افندی) و ۱۲۷۱ ده صالح افندینك وفاتیله اوغللری (علی رضا ، محمد عاکف ، مصطفی نجیب) افندیلر وبعده دیکر عبدالله افندینك رفعیله بونلر نصف حصهٔ تدریسه متصرف ومدرسه معمور اولدیغی حالده معطل اولمشدر .

بوقضا داخلنده بولونان ووثائق عتیقه‌ده (اسلیمس) نامیله مقید اولان (اسلمز) کوینده کومشلی زاده‌لردن (شمس الدین احمد چلبی) بر زاویه وعمارت ومسافرخانه بنا ایدوب جدینك بورادن ظهور ایلدیکنه بر علامت مخصوصه وضع ایتمش ایدی . مشاهیر امرای سلجوقیه‌دن (امیر کمشلی) دیمکله مشهور (امین الدین یونس المستوفی) بوکویدن ظهور ایتمشدر. بوسلالهٔ جلیله اماسیه‌ده پك بویوك برشهرت واقتداری حائز اولمشلردر. وزرادن کوسه (شعبان پاشا) دخی بوکویدندر. شیخ الاسلام اسبق مفتی زاده (احمد افندی) کومش قصبه‌سندن ظهور ایتدیکی کبی موالیدن شافیه‌جی (مصلح الدین افندی) وخطاط مشهور (ابوالخیرحسن افندی) وفاضل مشهور کاتب زاده (الحاج اسماعیل افندی) وکبار موالیدن مفتی زاده (عثمان، عبدالرحیم) افندیلر دخی بوکومشدن نشئت ایتمشلردر .

اوچنجیسی (حوضه قضاسی) درکه : شرقاً صامسون، غرباً کوپری ، جنوبا اماسیه ومرزیفون وشمالاً بافره قضالریله محدود اولوب مرکزی اولان (حوضه قصبه‌سی) جنوبنده بولونان (طاشان) طاغنك شمال شرقی اتکنده بایر بر موقعده

کائن‌در . قصبه‌نك خوبی مذکور طاغه استناد ایتمکده اولوب شرق ، غرب وشمال طرفلری عموماً آچیقدر . شمال طرفی تمامیله انکبن اولوب شرقاً برخط مائل اوزرنده‌در .

بوقصبه‌نك نام قدیمی صورت قطعیه‌ده معلوم دکل ایسه‌ده تواریخدن اکلاشلدیغنه کوره (خنجره) یاخود (عنجره) یاخود (حنجزه) اولمسی اغلب احتمالدر . تواریخ موثوقه‌ده مذکور اولان (عنجره) قصبه‌سی بو حوضه‌نك شمدیکی موقعنه نظراً حمامك غرب طرفنده دوز بر موقعده اولدیغی تعریفاتدن اکلاشلمقده‌در .

(آثارالبلاد) ده زکریا بن محمودالقزوینی دییورکه :

« عنجره ؛ داخل روم (اناطولی) ده برمدینه اولوب اوراده ترس آقان ایرماغی واردر . روایت اولندیغی اوزره ٤٤٢ سنهٔ هجریه‌سنده اغستوسك سکزنجی بازار ایرتسی کیجه‌سنده قورقونج برزلزله اوله‌رق ایکنجی کونه قدر توالی ایدوب پك چوق بنالر سقوط ایتمش وبرکلیسا یره‌کچوب بناسندن بر اثر قالمه‌مش ویرندن غایت صیجاق صو چیقوب یتمش قدر مزارعی خراب وپك چوق خلقی غرق و اهلاك ایتمش وهرکس طاغ باشلرینه قاچوب صیجاق صو ، طقوز کون دوام ایده‌رك بعده چکلمش وبرمقداری قالمشدر . »

(تاریخ الامم والملوك) ده محمد بن جعفرالطبری دییورکه :

« طقسان اوچ سنهٔ هجریه‌سنده مسلمة بن عبدالملك ، عباس بن

الوليد ، مروان بن الوليد بلاد رومه غزا ايدوب عباس بن الوليد سمسطيه يى ، مسلمة بن عبدالملك اماسيه شهرينى برقاچ حصون ايله برابر فتح ايتمش ومروان بن الوليد دخى (خنجره) يه قدر كيتمشدر .

(عقدالجمان) ده دخى بوخنجره مكرراً اماسيه ذيلنده مذكور و (خنجزه) ناميله مسطور بولنديغنه ونهر مقلوب(ترس آقان) ده شرقدن غربه وجنوبه طوغرو جريان ايتمكده اولديغى ديه تفسير اولنديغنه واماسيه جوارنده ترس آقان ايرماغنك يانىنده بوحوضه قصبه سندن ماعدا برمدينه بولنمديغنه دقت بيورولورسه (خنجره) مدينه سى حوضه دن بشقه برشهر اوله مز .

چونكه حوضه ده ايليجه نك، يعنى صيجاق صوينك چيقديغى ير ؛ حفر وتحرى اولنديغى صورتده اوراده برشهرك بولنه جغنى اليوم كورلمكده اولان آثارى ، خرابه سى ، طاش ييغينلرندن عبارت اولان انقاضى اشعار ايتمكده در . بوقصبه نك نامى ٥٨٠ تاريخندن اعتباراً الده ايديلن وثائق عتيقه ده (حاوزه) و(هاوزه) اولديغى كورلمكده اولوب ٩٣٠ تاريخلرندن صوكره يازيلان محررات رسميه ده (حوضه) ناميله قيد ايدلمشدر . شو قيود موثوقه دن استدلال اولنديغنه كوره (حاوزه) نامى؛ (خنجره) نام قديمنك توركلر اراسنده لفظاً تحول ايده رك برغلطى اولديغى وبوده صوكره دن (حوضه) شكلنه قونديغى ظن اولنور .

(حوضه قصبه سى) ترس آقان ايرماغنك طرف غربيسنده

اوفق برشهر اولوب قديماً مركز قضا اولديغى حالده آنجق ؛ برمحلهٔ جسيمه‌دن عبارت قالمش وبرقاچ مشاهيرك همتى سايه‌سنده كسب عمران ايتمشدر . قصبه‌نك طرف غربيسنده يوكسك بر موقعده بولونان (قابليجه صويى) قديماً جارى اولوب غايت صيجاق و بدن انسانى‌ده ظهور ايدن عوارض جلديه‌يى ازاله وبعض امراض داخليه‌يى تشفيه خصوصاتنده نفعى مجرب اولديغندن قديماً مايس وحزيران آيلرنده اطرافدن پك چوق زائرلرى واردر .

خالقك بورايه كثرتله ورودينى نظر دقته آلان عالى جناب تورك‌لر بوقابليجه‌نك اولديغى يره برحمام ، عمارت ، مسافرخانه كبى لوازم مدنيه‌يى انشا ايتمكده تأخر واهمال جائز كورمدكلرندن اليوم السنهٔ عامه‌ده (شادى پاشا حمامى) وقيود عتيقه‌ده (سعدى پاشا حمامى) ودهااول (سلطان مسعود حمامى) ديمكله مشهور اولان حمامى بنا ايتمشلردر .

بوحمامك شكلنه ، طرز انشاسنه باقيليرسه سلجوقى آثارندن اولديغى اكلاشيلير . هرحالده سلطان مسعود سلجوقى طرفندن بنا ايدلمسى ملحوظدر . چونكه بوحمام ؛ ٦٦٥ تاريخلرنده موجود وتاريخاً مضبوطدر . هيچ برطرفنده كيمك طرفندن ، نه زمان ياپيلديغنه دائر كتابه‌سى يوقدر . يالكز سعدى پاشا طرفندن وقف ايدلديكى مقيددر . بوسعدى پاشانك كيم اولديغنه دائر برقيد صريحه تصادف ايدلمديكى جهتله السنهٔ عامه‌ده دوران

ایدن شادی پاشانك وقفی اولمسی ودفتر عتیق سلطانی یه سعدی پاشا دیه قید ایدلمسی اغلب احتمالدر . شادی پاشا ایسه اماسیه حکمدارلری (شاد کلدی پادشاه) اولادندن و ۹۲۵ رجالندن برذات اولدیغی معلومدر .

بوحمام ؛ حکمدار مشارالیهك بنا ایلدیکی خیراتدن اولمیوب کندیسنه شراءً ملکیتله انتقال ایتمسی محتملدر مؤخراً اولادی طرفندن وقف ایدلمش اولور. فقط یوقاریده بولونان شو بویوك حمامك جهت شرقیه سنده یعنی ارقه سنده دیگر اوفاق بر حمام اولوب بویوك حمامك طرز انشاسنه پك زیاده مشابه دکلدر بوحمامی؛ قصبه نك اوسط طرفنده اسکی شهر خرابه سنك اوزرنده بر عمارت ومسافرخانه بنا ایدن یورکج پاشا زاده مصطفی بك بنا ایتمشدر .

امیر مومی الیه مصطفی بك ۸۳۵ ده بوقصبه ده بر عمارت ومسافرخانه بنا ایده رك اوقافنی ۸٤۰ ده تنظیم ایتمشدر . بو حماملرك اشاغی طرفلرنده کوریلان کارکیر جامع شریف ۹۲۵ ده قرمان بکلر بکیسی شادی پاشا طرفندن تجدید واوقافی تنظیم ایدلدیکنه نظراً بوجامع شریفده بویوك حمام ایله برابر یاپلدیغی اکلاشلمقده در .

۹۰۰ تاریخنده اماسیه ده قیزلر اغاسی دیمکله مشهور اولان (فیروزاغا) بوقصبه نك اورته سنده طاغ طرفنده کارکیر، غایت متین بر مدرسهٔ عالیه بنا واوقافی تنظیم ایده رك شهرك عمرانه پك بویوك همت ایتمشدر . بعده ۱۰٤۸ ده حوضه اشرافندن حاجی

اوغورلی زاده (مستجاب اغا) بر مکتب و١١٧٨ ده اشرافدن (عثمان بك) شادی پاشـا جامع شریفنی تجدید وشرق طرفنه عالی بر مدرسه بنا ایده‌رك خدمات مبروره ابراز ایلمشلردر .

١٢٩٨ تاریخنه قدر بر قاضی وبر مدیر ایله اداره اولونان بو قصبه اوکندن شوسه یولی امرار ، موارادات ومناقلات دائمـه تسهیل ایلدیکی مناسـبتله شهرك قیمتی ترقی وتاتار ایله چرکس مهاجرلرینك اسکانندن دولایی جسـامتی ، نفوسی ، احتیاجاتی فوق‌العاده تزاید ایلدیکندن بهار موسملرنده انقره ، سیواس ، طربزون کبی ولایات بعیده‌دن کلن خلقك استراحتی تأمین اولنمق اوزره هرکون بر بنایر شکلنی اخذایدن بوقصبه‌ده جسیم خانلر بنا ایدلمکه باشـلانمش وبر قائمقاملك اداره‌سـنه ویریله‌رك قضا تشکیل ایدلمشدر .

ییلدن ییله اهمیتی تزاید ایدن بو قصـبه‌ده منافع اقتصـادیه دخی تزاید وتجار ، اصنـاف ، عمله وبوتون اهالیٔ مسـکونه اکتساب ثروت ایده‌رك شهرك جسامت وتزیینه خدمت ایتمش اولدقلرندن تاریخ مزبوره قدر نهایت یوزه قریب اولان خانه‌لرینك اعدادی حال حاضرده بشیوزه تقرب ایتمشـدر . فقط شـو مبانیٔ جدیده‌نك ربعی دینـه‌جك قدر خانلر چوغلمش وییلدن ییله فعالیت تجاریه آرتمشدر .

لکن قضا تشکیل اولندقده کویاحوضه‌ده هیـچ بربارینه‌جق ، حکومت قوناغی اتخاذ ایدیله‌جك بر یر یوق ایمش کبی درتیوز

سنه‌دن بری دارالعلم اوله‌رق ادامهٔ موجودیت ایدن فیروز اغا مدرسه‌سی ١٣٠٠ تاریخنده حکومت قوناغی اتخاذ ایدلمش اولدیغندن جبهه‌سنك فوقانیسنه بر قاچ حجرهٔ اشتغال بنا ایدلمش ومدرسه‌نك درسخانه‌سی حبسخانه وجبهه‌نك تحتانیسی ضبطیه قوغوشی وسائر اوطه‌لری برر دائره یاپیلمش وعثمان بکلك مدرسه‌سیله مستجاب اغانك مکتبی چوقدن خراب اولمش بولنمقله قوجه‌مان حوضه قصبه‌سنده تعلیم صبیان وتعمیم عرفان ایده‌جك بر یر قالمه‌مشدر .

بناءً علیه ١٣٠٣ تاریخندن اعتباراً شونقصانك اهمیتی تقدیر اولنه‌رق بر مکتب ابتدائی و ١٣٠٤ حدودنده اعانات ایله اشاغی محله‌ده بر جامع شریف و ١٣١٠ ده بر مدرسه بنا و١٣١٢ده مکتب ابتدائی کوریلن لزومه بناءً (مکتب رشدی)یه تحویل وتعمیم معارف خصوصنده‌کی نقصانك ازاله‌سنه خدمت ایدلمش ایسه‌ده قوجه بر مدرسهٔ متینه یوق یره امحا وعرصهٔ موقوفه‌سی‌ده اضاعه ایدلمش دیمکدر .

١٣٠٨ ده سیواس والیسی اولان اسبق داخلیه ناظری مظلوم‌پاشا زاده (ممدوح افندی) شوقصبه‌نك منافع اقتصادیه‌سنی کوردکده بویوك حمامك جنوب طرفنده یعنی قارشوسنده جسیم براوتل والتنه برحمام لطیف انشا وجبراً بویوك حمامك صویندن آلدیغی مقداری بوحمامه اجرا ومتولیٔ وقف اولوبده اعتراض ایدن اشراف قضادن (حاجی محمود اغا) یی انقره‌یه نفی واجلا

ایلدیسنده ۱۳۲٦ ده اعلان ایدیلن مشروطیت عقیبنده کندیسی منکوب و جبراً آلدیغی صو دخی شو دکرلی عقارك معارف مملکته بر ایراد مخصوص اولمق اوزره الندن چیقمسنه باعث اولمشدر .

۱۳۲۲ ده قائممقام قضا (عبدالرحمن نائلی بك) زماننده حکومت قوناغی اتخاذ ایدیلن مدرسهٔ قدیمه تمامیله هدم و تخریب ایدیلهرك یرینه جسیم برحکومت قوناغی یاپدیرمش و زماننده بیکلرجه نقد وهمتیله حصوله کلن بر دارالعلم، اوقافیله برابر یکرمی سنه ظرفنده یوق اولمش ومصطفی بکك عمارتی ، مسافرخانهسی ده خراب اولهرق اسکی (خنجره) قصبهسنك خرابهسی کبی بر حاله کلمشدر .

بومدرسه ، وقتیله غایت معمور ، پك چوق فضلایه مسکن اولوب اربعین رادهسنده اولان درسعام افندیلره توجیه اولنمش وبورایه مدرس اولان افندیلر دخی بو قصبهده تدریس علوم ایدهرك نشر فیوضات ایتمشلر ایدی . فقط اصول وراثت بو وظیفهٔ تدریسی قیدمعیشته ربط ایلدیکندن مدرسلری حوضهده بولنهمیوب وکالتله ادارهٔ امور تدریس ایتملرینه باعث اولمشدر .

بومدرسهنك مدرسلری اکثریتله کبار علمادن اولوب مفتی زاده (السیدعبدالرحمن افندی) مدرس اولدیغی حالده ۱۱٤۸ ده وفاتیله مفتی (احمد افندی) و ۱۱۵۸ ده حسین افندی زاده (مصطفی افندی) و ۱۱٦۲ ده وفاتیله مخدومی (حافظ عبدالله

افندی) و ۱۱۹۲ ده وفاتیله علمادن (السید علی افندی) و ۱۲۰۹ ده مشاهیر فضلادن پیاسلی (الحاج محمد افندی) و ارتحالنده مخدومی کبار علمادن (الحاج عبدالحلیم افندی) بو مدرسه‌یه مدرس اولوب حاجی عبدالحلیم افندینك وفاتنده مخدوملری (الحاج اسماعیل حقی ، محمد امین ، عبدالمجید نائلی) افندیلر تدریسه متصرف اولمشلر ایدی .

بوقضایه بدایت‌فتحنده تورك قبائلندن کیدورلو ، چارقلو ، قانیقلو قبیله‌لری اسکان ایدلمش اولدیغندن بو نامل ، الیوم کوی اولمق اوزره بولنمقده‌در . قضانك حاوی اولدیغی قرا اللی قدر ونفوس عمومیه‌سی‌ده اوتوز بیك راده‌سنده اولوب قدیماً خلیاس ، قاملق ، کیدورلو ، سمرهناملریله درت‌ناحیه‌یه منقسم اولمشدر .

۱ (خلیاس ناحیه‌سی) درکه قضانك شرق جنوبی طرفلرینی احاطه‌ایدر . الیوم بوکا (خیللاز) نامی‌ویرلمکده‌در . بوناحیه‌ده قدیما بر (ایلیجه) اولوب صویی ایلیق ، شفاسی مجرب ، موقعی لطیف اولدیغندن یاننده اوتل ، خان یاپیلمش و ۱۳۰۰ تاریخندن بری اکتساب شهرت ایتمشدر السنهٔ‌عامه‌ده (خیللاز ایلیجه‌ی) دینور . بعضلر بو ایلیجه‌نك خواص شفائیه‌سنی تعداد ایده‌رك حوضه قابلیجه‌سنه فائق عد ایتمکده ایسه‌ده قابلیجه‌دن امید ایدیلان فوائد ، ایلیجه‌نك تأمین‌ایتدیکی منافعه راجح اولدیغی شبهه‌سزدر .

٢ (قاملق ناحیه‌سی) درکه : قضانک شرق شمالی طرفلرینی احاطه ایدر . بوناحیهٔ قدیمه اولدقجه مشهور اولوب دره کویی بوناحیه داخلنده‌در . دره کوینده امرای سلجوقیه‌دن (امیر الحاج ولی الدین بن برکاتشاه) ٦٤٧ ده بر جامع شریف وتربه بنا واوقافنی تنظیم ایتمشدر . امیر مشهور (مبارزالدین عیسی بن ایلداش) دخی بوناحیه‌دندر. بوکا قیود عتیقه‌ده (قانیق ناحیه‌سی) دینور غالبا (قاملق) لفظی (قانقلغ) تعبیرندن غلط اولملیدر.

٣ (کیدورلو ناحیه‌سی) قیداً بو ناحیـه ؛ (کـدرلو) رسمیله مقید اولوب قضانک شمال غربی طرفلرینی احاطه ایدر. کیدورلو قبیله‌سی رئیسی بولونان (امیر جلال الدین ماه ملک بن محمدالجوزی) بوناحیه‌دن نشئتله قضایی استیلا و٦٦٥ حدودنده اعلان استقلال ایتدیکی جهتله اماسیه حکومتی برقاچ سنه مشغول ایتمشدر .

٤ (سمره ناحیه‌سی) درکه : قضـانک غرب طرفلرینی احاطه ایدر . بوناحیه‌ده وقتیله قانقلو قبیله‌سی مسکون اولدیغی مناسبتله سلاطین سلجوقیه‌نک ایام انقراضنده اماسیه‌ده بولونانلری بوناحیه‌ده اقامت ایتدکلرندن بوسمره ناحیه‌سی؛ تاریخاً پک زیاده حائز شهرت اولمشدر .

اناطولیده ملوک سلجوقیه‌نک صوکی اولان (سلطان مسعود سلجوقی) بوناحیه داخلنده (تاتارقلعه‌سی) نام قریه‌ده مدفون اولدیغی کبی بونک شهزاده‌سی و خلفی بولونان (غازی چلبی)

دیمکله مشهور (سلطان تاج الدین آلتون باش سلجوقی) ده (اومور بك) نام دیکر (شیخ ساوجی) نام قریه‌ده مدفون اولدیغی قیود رسمیه ایله مثبتدر .

قیود رسمیه‌ده « تربهٔ سلطان مسعود بن کیکاوس در قریهٔ تاتار قلعه‌سی در سمرهٔ حوضه تابع اماسیه » ومخدومی حقنده دخی « تربهٔ غازی چلبی شهزادهٔ سلطان مسعود در قریهٔ امور بك نام دیکر شیخ ساوجی در سمرهٔ حوضه تابع اماسیه » و « تربهٔ سلطان تاج الدین شهزاده. الخ) دیه مسطور وسلطان مسعود ، بویوك سلطان غازی وسلطان تاج الدین ، کوچك سلطان غازی دیمکله مشهور اولدیغنه بناءً سلاطین سلجوقیه‌دن شوایکی ذاتك بوسمره ناحیه‌سنده اولدیغی محققدر .

بوقیدك اساسی (غازی چلبی) نك وقفیه‌سی اولوب ٧٥٦ تاریخنده تنظیم ایدلدیکنی اشعار ایدن وقفیه‌ده سلطان تاج الدین آلتونباش بن سلطان مسعود بن سلطان کیکاوس سلجوقی اجزای شریفهٔ قرآنیه قرائت ایچون بالاده تعداد ایدیلن قرایی وقف ایتدیکی مذکوردر .

تاتار قلعه‌سنده سلطان مسعودك نامنه برتربه ، برمدرسه وبرجامع شریف مقید وامور بك قریه‌سنده (شیخ ساوجی) نامنه برزاویه و (سلطان تاج الدین) نامنه برتربه محرر وبونلرك مدرسلری ، خطیبلری ، شیخلری ، جزخوانلری ، متولیلری قیداً مضبوط اولدیغنه بناءً شیخ ساوجی نام دیکر امور بك

وتاتار قلعه‌سی قریه‌لرینه عزیمتله تحریات جدیه اجرا ایدلدیسه‌ده
تاتار قلعه‌سنده (سلطان تربه‌سی) نامیله طاش یغینلرندن
عبارت بر تربه خرابه‌سی وشیخ ساوجی قریه‌سنده درت دیواردن
عبارت سلطان آلتونباشك مزاری دیمکله مشهور بر مزار
بولنه‌بیلمشدر . مدرسه‌دن اثر اولمیوب هرایکی قریه‌ده اخشابدن
برر جامع وتکیه نامنه بر کوی اوطه‌سی بولنمقده‌در .

تاتار قلعه‌سی دیمکله مشهور اولان کوی‌ده وقتیله اماسیه‌ده
اقامت وبلاد رومه نظارت ایدن تاتار قوماندانلرینك بوجوارده
وکیل اموری اولان تاتار بکی اوطوردیغی مناسبتله تسمیه ایدلمش
اولدیغی کبی بو قضا داخلنده شیخ طوراسن ، شیخ بایزید ،
شیخ ساوجی نامریله مشهور کویلری واردر .

دردنجیسی (کوپری قضاسی) درکه شرقاً حوضه ، غرباً
عثمانجق وبوی آباد ، جنوباً مرزیفون وحاجیکویی وشمالاً بافره
قضالریله محدود اولوب مرکزی (طاشان) طاغنك شمال غربی
اتکلرنده ایکی تپه‌نك اورته‌سنده عارضه‌لی وغربه طوغرو مائل
اولان برموقع لطیف‌ده کائن (کوپری قصبه‌سی) در .

بوقصبه‌نك نام قدیمنده (شین ، کده غره) نامرینه دائر
ایکی روایت موجود اولدیغندن بونلری تدقیق ایتمك فائده‌دن
خالی دکلدر . اولیا چلبی سیاحتنامه‌سنده دیبورکه : « بوشهر ،
قدیماً شین آدیله مسمی اولوب شین ، عمالقه لساننده کوپری
معناسنه‌در . » شو روایتدن اکلاشلدیغنه کوره شین قصبه‌سی ؛

کوپری قصبه‌سنك موقعاً ومعناً عینی اولوب بری عملیقی، دیکری تورکی اولور .

قرون اولی‌ده عمالقه طائفه‌سنك اناطولی‌ده بولندیغی بعض روایات ضعیفه‌دن مستبان اولمقده ایسه‌ده بونی تأیید ایده‌جك ادلهٔ تاریخیه یوقدر. شین لفظنك عمالقه لساننده کوپری معناسنه اولدیغنی تصحیح ایده‌جك روایت، محرر عاجزه مجهولدر . بناءً علیه: شو روایتك مأخذی معلوم اولمدقجه شایان قبول اولمسی براز مشکل اولور .

(کده غره قصبه‌سی) سلطان مسعود سلجوقی طرفندن ٥٣٨ تاریخنده بنا ایدلمش اولدیغی وکده غره نامیله تسمیه ایدلدیکی العیلم الزاخر، جامع الدول کبی تواریخ عمومیه‌ده مذکوردر . بوقصبه‌نك (کده غره) نام قدیمی بتون قیود عتیقه وسجلات شرعیه‌ده مسطور اولوب کوپری قصبه‌سنك موقعاً عینی اولدیغنه دائر قید رسمی ودلیل تاریخی یوقدر فقط غیری اولدیغی تدقیقات قیودیه‌دن ا کلاشلمقده‌در. شویله که:

یورکج پاشانك کوپری‌یه عائد وقفیه‌سنده کده غره مدینه‌سی جوارنده کوپری قریه‌سی باشنده برجامع شریف بنا ومصارف شرعیه‌سنه دائر تعیین وظائف ایتدیکی مذکوردر . کذلك تاج الدین پاشانك وقفیه‌سنده کده غره قصبه‌سی جوارنده کوپری قریه‌سنده برجامع شریف وعمارت وحمام بنا واوقافنی تنظیم ایتدیکی مسطوردر. ٨٣٤ تاریخنده تنظیم ایدیلان یورکج پاشانك

و ٩٠٠ تاریخنده ترتیب اولونان تاج‌الدین پاشانك وقفیه‌لرندن اکلاشیلدیغی اوزره کوپری ؛ کدغره قصبه‌سی جوارنده بر کوی اولدیغی محققدر .

بتون سجلات شرعیه‌ده ، وثائق عتیقه‌ده « جامع یورکچ پاشا درقریهٔ کوپری درجوار مدینهٔ کده‌غره تابع اماسیه » و « جامع وعمارت تاج‌الدین پاشا درقصبهٔ کوپری درجوار مدینهٔ کده‌غره تابع لواء اماسیه » دیه مسطور اولدیغندن کده‌غره قصبه‌سی موقعی باشقه ، کوپری کویی ومؤخراً کوپری قصبه‌سی موقعی ینه باشقه اولدیغی ویکدیکرینه متصل بولندیغی شبهه‌سزدر. شو حالده کوپری قصبه‌سی ؛ کدغره قصبه‌سنك موقعاً عینی دکل، بلکه متممی اولور. بو ایکی نامك دها اسکیسی نه اولدیغی معلوم دکلدر.

چونکه کوپری قصبه‌سنك یرنده اولان شهر قدیم ، اماسیه‌نك حکومت دانشمندیه طرفندن فتح اولندیغی اثناده فتح ایدلمش اولدیغندن تکرار استردادی ایچون روملر ، بعده اهل صلیب طرفلرندن توالی ایدن محاربات صلیبیه‌ده خراب اولمشیدی . مؤخراً سلطان مسعود سلجوقی اماسیه حکومتنی استیلا ایلدیکندن داخلنده بولونان بو قصبه‌یی اسکی شهره حاکم اولان برموقع عالیده حصار ایچنده برشهر لطیف بنا و (کده‌غره) [*] نامیله توسیم ایتمشدر .

---

[*] (کده) سلجوق تورکلرینك لساننده ناحیه مرکزی کبی بویوك کوی معناسنه اولوب قایی وسائر اوغوز تورکلری اراسنده

اليوم (كده‌غره قصبه‌سی) ایچ قلعه محله‌سیله جوارنده بولونان ملا حسن ، غنی زاده ، عبداللطیف وبونلرك اراسنده‌واقع محلاتك برقسمنی حاوی اولان موقع اولوب جمله‌سی بر حصارك ایچنده بولندیغی خرابهٔ باقیه‌سندن اکلاشیلمقده‌در . کوپری دخی الیوم اورته جامع دیمکله مشهور اولان یورکج پاشا جامع شریفنك شمال وغرب طرفلرینه تصادف ایدن یرلره دینور. اناطولی‌ده‌اشقیای جلالیه‌نك ١٠٠٩ده اطرافه ویردیکی دهشت اوزرینه کوپری‌ویوده‌سی مشهور (طوراق‌اغا) وزعیمی‌سنان‌چلبی اوغلی (مصطفی اغا) [١] ایچ قلعه محله‌سی جوارنده اشقیادن تحفظ ایچون تعبیه شکلنده طوپراقدن بر قلعه یاپمش ومؤخراً بوراسی‌ده کسب جسامت ایده‌رك برمحله شکلنی آلمش اولدیغندن (طوپراق‌قلعه‌محله‌سی)دخی بوکده‌غره‌قصبه‌سندن‌معدوداولمشدر.

قدیماً برشهر جسیم اولدیغی حالده مؤخراً خراب اولدیغی واثنای‌حفریاتده جابجا تصادف‌ایدیلن آثار قدیمه‌سندن‌اکلاشیلان وانجق برقسمی اوزرینه کوپری نامیله بر کوی یاپیلان موقع

(کند) نامی ویرلمکده‌در. (کوی کند) دینورکه (کند) کویك بویوکی دیمکدر (غره) دخی (غارا) لفظندن عبارت اولوب حصار معناسنه‌در. بوکا قایی تورکلری‌اراسنده (بارغان) وسلجوقلر اراسنده (غارات) دخی دیندیکی کورلمشدر. شومعنالره‌کوره (کده‌غره) نك معناسی (بویوك کوی حصار) دها موجزی (کوی حصار) دیمك اولور .

[١] صدر اسبق مشهور کوپریلی (محمد پاشا) نك پدری‌در .

دخی (کوپری قصبه‌سی) اولوب بوراسی ٦١٢ تاریخلرندن صوکره بولونان وثائق عتیقه‌ده عموماً (کوپری قریه‌سی) اولمق اوزره کوسترلمکده‌در . بونام دخی کده غره قصبه‌سنه قارشو یاقادن مروری تسهیل ایچون استاولاز چاینك اوزرینه یاپیلان (کوپری) دن دولایی تحدث ایتدیکی شبهه‌سزدر .

کده‌غره قصبه‌سنده اقامت ایدن (سلطان جمال دانشمندی) اماسیه حکمداری (شاد کلدی پادشاه) طرفندن قیصریه‌یه ارسال وامیر مومی‌الیهك مشاوری اولان (الشیخ علاء الدین علی شروانی) بی بو کوپری کوینده اقامه ایتدیکندن شیخ مومی‌الیهك احفادی بوراده‌تمایز ایتمش واماسیه والیسی یورکج پاشا قوجه‌قیاسی بکی حیدر بکی‌اماسیه‌یه قالدیردیغی‌اثناده کوپری کویی ایله کده‌غره قصبه‌سی اراسنده بولونان موقع خالی‌ده بر جامع شریف بنا واطرافنه بعض تورکمن عشیرتلرینی اسکان ایله‌مش بولندیغی مناسبتله کوپری کویی ترقی‌ایتمکه باشلامشدر.

اماسیه والیسی شهزاده (سلطان احمد) ه بوعلاءالدین شروانی احفادندن (تاج‌الدین پاشا ـ تاجی بك) ٨٩٦ ده صاحب دیوان‌اولدقده بوکوی‌ده مکمل برجامع‌شریف وعمارت وحمام واستاولاز چایی کنارنده (سلطان احمد چلبی) یه بر سرای عالی بنا ایده‌رك شهزادهٔ مشار الیهك بهار موسملرنده بوکوپری‌یه تشریفنی تسهیل ایتدیکندن عمارت وسیله‌سیله پك چوق ضعفا ، ، فقرا وشهزاده‌نك تشریفی مناسبتیله بعض امرا

بوکوی‌ده اقامت وقوناقلر بنـا ایتمش وکوپری کوینك شرفی تزاید ایدوب بورادن ظهور ایدن ذواته (کوپریلی) وقصبه‌دن ظهور ایدن ذواته (کده‌غره‌لی) دینمشدر .

بوتاریخدن اعتباراً کوپری کویی برقصبه حالنی اخذایده‌رك کوپریلی (عبداللطیف افندی) شمدیکی محله‌سنده وکده‌غره‌لی عبدالغنی زاده (محمد چلبی) بونك یاننده برر محـله احداث وهر بری محله‌سنده جامع ، مکتب انشـا و دیکر کوپریلیلر ، کده‌غره‌لیـلر دخی بونلره تبعیت ایده‌رك منسـوب اولدقلری قصبه‌لرینی بنای خیرات ایله اعلا ایتمکده یکدیکرینه مسابقت ایتمشلردر .

بناءً علیه ۱۰٦۸ سالنه‌قدر یان‌یانه بولونان شو ایکی قصبه‌نك آراسی تمـامیله دولوب یکدیکرندن تفریق اولنمیـه‌جق بر حاله کلمش اولدیغندن کوپریلی محمد پاشانك زمان وزارتنده‌هرایکیسنه بردن (وزیر کوپریسی) عنوانی ویرلمش و کده‌غره قضـاسی عنوانی وزیر کوپری قضاسی عنوانه تحول ایتمش ایسـه‌ده بو عنوان بر قیـد رسمی‌دن عبارت قاله‌رق السـنهٔ عامه‌ده کوپری قضاسی ، کوپری قصبه‌سی نامی اشتهار ایدوب کده‌غره قضاسی، کده‌غره قصبه‌سی نامی اونودلمشدر .

ایچ قلعه محله‌سنده آیدین تکیه‌سی بنا اولنمش بعده جودار اوغلی (حسن غازی) طرفندن برجامع شریف وقیابك‌اوغللری طرفندن برمکتب انشـا اولنه‌رق بوروق مالکانه‌سی جمـله‌سی

طرفندن وقف ایدلمشدر . کوپری قصبه‌سی کوی حالنده ایکن شیخ علاءالدین شروانی اوراده برمسجد ومخدومی لالاجق (غازی بك) برتکیه بنـا واوقافی تنظیم و ٩٠٠ ده بوغازی بکك حفیدی تاج‌الدین پاشا مکمل ، غایت متین برجامع شریف ومکتب وعمارت وحمام وشیخ ابراهیم بابایه برتکیه‌بنا ایتمشدر.

بو اثناده شهزاده سلطان احمد سرایی جـوارنده مزین بر چشمه بنا ایده‌رك سلطان پیکاری دیمکله مشهور وبعده برمحله‌یه علم مخصوص اولمشدر . عبدالغنی زاده محمد چلبی شیخ صالح افندی‌یه دیکر برتکیه بنا ایدوب ١٠١١ ده اشقیای جلالیه‌نك هجومیله کوپری قصبه‌سی محترق اولدیغندن شو اوقافك متولیلری جامعلری ، مکتبلری قسماً اعمـار ایتمش وکوپری اعیـانندن (یوسف اغا) دیکر حمام انشا وبرقاچ محترق مسجدی اعمار وکوپریلی طـوراق اغا شیخ محمد افندی‌یه دیکر برتکیه بنـا ایتمشدر .

کوپریلی محمدپاشا ، زمان صدارتنده بوکوپری شهرینی اعماره همت ایده‌رك شهرك شرق طرفنده جسیم برمصلی بناوطعامیه‌وضع ایتمش وشهره صو کتیرمك ایچون جسیم صو یوللرینه مباشرت ایتدیکی بر زمانده وفات ایلدیککندن حلیله‌سی (عایشـه خانم) شو خـیراتی اکمال وبر جامع شریف و ایکی حمـام وجسیم بر بدستان انشا واوقافی ١٠٧٨ ده تنظیم ایتمشدر .

بعده صدرمشارالیهك مخدومی (فاضل احمد پاشا) کارکیر

بر مدرسـهٔ عاليه واغالرندن (حسين اغا) برجامع شريف و (عبدالكريم اغا) بر مدرسـه ودده يوسف اغا زاده محمد اغا دكرمن باشى محله‌سـنده بر جامع شريف ومكتب بنا ايده‌رك ١١٠٠ تاريخنه قدر كوپرى قصبه‌سنى اعمار ايتمشلردر.

١١٤٣ ده بوستانجى باشى كوپريلى (الحاج سـليمان اغا) تاج‌الدين پاشاجامعى‌حواليسنده برمدرسه وسلطان پيكار محله‌سنده برجامع شريف ومكتب و١٢١٢ ده مفتئ شهيد (السيدمصطفى افندى) غنى زاده محله‌سنده برزاويه وقارشوسنده برخان‌جسيم و ١٢٢٠ ده (السيد عثمان افندى) اوزون سوقاق محله‌سنده رحمانيه مدرسه‌سنى بنا وجمله‌سنى‌ده وقف ايتمشلردر .

كوپرينك قديماً مدرسه‌لرى ، مكتبلرى ، علماسى چوق اولوب شومبانئ عاليه‌نك اكثريسى اخشـاب اولديغى مناسبتله مكرراً دوچار عوارض‌اوله‌رق تجديداً اعمار ايدلمش وبك‌چوق جامع‌شريف ، مكتب ، تكيه اولديغى حالده صاحبلرى،بانيلرى حقيله بيلنه‌مديكندن تحريرندن صرف نظر ايدلمشدر .

بوقضادن اوچ سلالهٔ مهمه ظهور ايدوب كوپرى قصبه‌سنه براهميت تاريخيه بخش ايده‌رك بنـام و اوچنجيسى مشهوم انام اولمشدر . برنجيسى طاشان سـلاله‌سى اولوب آل سلجوقدن خسرو شـاه اولادندن اولمق اوزره مشهوردر . بوسـلاله‌نك نفوذى كمه‌غره ، مرزيفـون ، كومش ، حوضـه ، زيتون قضالرنده جارى ايكن جانيك وسينوب سنجاقلرينه قدر توسع

ایده‌بیلمشدر . کوپری داخلنده اولان قوجه قیاسی امارتی بوسلاله‌نك برشعبه‌سی عد اولنور . ایکنجیسی کویك‌سلاله‌سی اولوب صاحب‌اعظم سلجوقی سعدالدین کوبك بوسلاله‌یی‌تشکیل ایتمشدر . بونلره کوپك اوغللری دینور . بونلردن موتوق ، قیا ، سوندك بكلرك شهرتی پك زیاده‌در . اوچنجیسی واك مشهوری کوپریلی سلاله‌سی اولوب سنان اوغلی (محمد پاشا) بوسلاله‌یی تشکیل ایتمش وبونلردن بشی صدراعظم اولمق‌اوزره سکز وزیرعالیشان چیقمشدر .

کوپری قصبه‌سی ؛ قدیماً اورته جامع ، اوزون سوقاق ، جدید ، چایر باشی ، چناقلی ، دباغخانه ، دکرمن باشی ، دیکیلی ، سلطان‌پیکاری ، شیخ ، طاش‌قلعه ، طوپراق‌قلعه ، عبداللطیف ، غنی زاده ، لاز ، ملا حسن ، زملبندلو ، یکی جامع محله‌لرینی ، بیك بشیوز قدر خانه‌لری ، التی بیك راسنده نفوسی حاوی اولوب کوپری قضاسی ؛ سکز ناحیه‌دن ، قرق التی بیك قدر نفوسدن وایکیوز قدر قرادن متشکل برقضای جسیم‌در .

بوقضا ؛ کوپری وزیتونناملریله مشهور ایکی قضادن مرکب اولوب ۱۲۹۵ تاریخنده قدر بش ناحیه‌دن ، یوز قرق قدر قرادن متشکل ایکن بو تاریخده اوچ ناحیه‌دن ، التمش قدر قرادن متشکل اولان زیتون‌قضاسی ناحیه حالنه افراغ‌وکوپری قضاسنه الحاق ایدلمکله کسب جسامت ایتمشدر .

زیتون قضاسنی تشکیل ایدن نواحیدن بری آولاغو [۱] ،

---

[۱] اطرافی اخشاب دیوار ایله محاط اولان داوار آغیلنه آولاغو دینور .

دیکری قزیل کیسه ، اوبری کول ناحیه‌لری اولوب بونلر کوپری قضاسنك غرب شمالی طرفلرینی عموماً احاطه ایتمکده‌در. وقتیله زیتون امارتی مشهور اولوب کول ناحیه‌سی بو امارتك مرکزی ایدی . زکریا ، زینل ، مراد بکلر امرادن اولوب هر برینك کول قریه‌سنده تربه‌سی ، وقفی ، جامعی واردر . بو قضادن سلطان محمد خان ثانی زماننده قاضی‌القضاة زین‌الدین محمد زیتونی ، مشاهیر امرادن محمد پاشا ، مشیر محمود پاشا کبی رجال دولت ظهور ایتمشدر .

بوزیتون قضاسنده وقتیله قانیق اروغندن اسنلو ، قره‌لو اویماقلری ساکن اولمش ومحمود بك بن خسرو شاه کندی عشیرتیله کلوب یرلشمش واسنلو اویماغندن ارطوغانشاه ، حاجی بوری بك وقره‌لو اویماغندن صوروق بك اشتهار ایتمش اولدیغندن اسنلو ، قره‌لو ، محمود بکلو نام دیکر مهماد بکلو ، ارطوغانشاه ، حاجی بك ، صوروق کویلری بونلردن قالمشدر.

٤ (اورتاقلر ناحیه‌سی) درکه قضانك شرق طرفلرینی محیط اولوب حوضه قضاسنك منتهای حدودی جوارنده‌در . مشهور کوپك ، اورن کویلری بو ناحیه داخلنده اولوب حکومت سلجوقیه زماننده سعدالدین کوپك ، بدرالدین اورن بکلرك نامندن قالمشدر . کوپك اوغللری تیمورك غلبه‌سی زماننده سلطنت جلیلهٔ عثمانیه‌یه قارشو جرأتکارانه حرکتده بولندقلرندن آق اورن بك اوغللرندن (اورتاق بك) واوغللری ؛ کوپك

اوغللرینی استیصال ایتمشلردر . اورتاق بکه طرف پادشاهیدن احسان بیوریلان قریه اوغللرینه تملیك بیورلمش واورتاقلر نامی کویه علم مخصوص اولمشدر .

٥ (اویته اغاج ناحیه‌سی) درکه : قضانك غرب جنوبی طرفلرینی احاطه ایدر . بو ناحیه دخی قانیق تورکلری ایله مسکون اولدیغندن ایچلرندن مشهور آدملر ظهور ایتمشلردر . کوپریلی محمد پاشانك کتخدالغندن چیقمه وزرادن (محرم‌پاشا) بو ناحیه داخلنده یخشی فقیه کوینده‌ن اولوب قلیچ ، اسن ، بوروق بکلرك نامنه منسوب قریه‌لر واردر. بونلر عموماً قانیق بکلرندن معدود ایدی .

٦ (پاشا ناحیه‌سی) درکه قضانك جنوب طرفلرینی احاطه ایدر. بوکا (یومری طاش ناحیه‌سی) دینیدیکی حالده تاج‌الدین پاشانك چفتلکی اولدیغندن پاشا ناحیه‌سی دینمشدر . مشهور طوپراق ، آق اورن بکلر بوناحیه‌دن اولوب نامزیله معروف برر کوی واردر . کده‌غرده (سمره ناحیه‌سی) دخی پاشا ناحیه‌سندن عبارت اولوب بیرام کویی بوسمره‌نك مرکزقدیمی ایدی . اماسیه‌ده اناطولی‌ناظری (ایشبوغانوینن ، ابشقه) نك مالکانه‌سی بوسمره اولوب‌یشبکی کویی ایشبوغادن غلط اولدیغی تدقیقات قیودیه‌دن اکلاشیلیر . (سلطان کمال دانشمند) بو سمره‌ده اوطورمشدر. وزرای‌عثمانیه‌دن‌مشهور قبله‌لی (مصطفی پاشا) بوناحیه داخلنده بولونان آق اورن کویندندر .

٧ (صاموق آلاك ناحیه‌سی) درکه قضانك شمال غربی طرفلرینی احاطه ایدر. تاتارلرك حكمدار مشهوری (هلاكو- اولاقو) خان اولادندن یشموتك اوغلی واماسیه‌ده ناظراناطولی بولونان (جمودار) نك برادری (صاموق) بو ناحیه‌ده اقامت ایلدیكندن آدی چفتلكنه علم اولمشدر . صاموق آلاكی ، صاموق چفتلكی دیمكدر .

٨ (غلام ناحیه‌سی) درکه قضانك شمال شرقی طرفلرینی احاطه ایدر . بو ناحیه داخلنده (قپلاك - قپلان) مالكانه‌سی امرای مشهوره‌دن كده‌غره امیری (قپلاك بك) نامنه منسوب اولوب اولادی طرفندن وقف ایدلمشدر . بوناحیه‌نك مركزی اولان غلام كوینك قدیماً اسمی قول ناحیه‌سی ، قول كویی محرر ایكن طقوز یوز تاریخندن صوكره غلام ناحیه‌سی، غلام كویی یازلمشدر . قپلاك بكك قولی اسن بكه منسوب اولدیغی بولنمشدر .

بو كوپری قضاسندن كوپریلی سلاله‌سی سایه‌سنده صدراعظم سیاوش پاشا، وزرادن مؤذن‌زاده علی پاشا ، حمزه پاشا، رئیس الكتاب كوسه احمد افندی، بكلربكی چومولی زاده الحاج علی پاشا كبی رجال دولت ظهور ایتمشدر. كده‌غره قصبه‌سنك بناسی تاریخندن اعتباراً بوقضانك رجالی ، علماسی ، تاریخی پك مهم ومشهور اولوب اماسیه قضالرینك عمومنه فائقدر . الیوم بورججانی حائز اولوب اماسیه لواسنك ایكی مبعوث محترمی اولان (حاجی

مصطفى توفيق ، فاضل محمد عارف) افندیلر حضراتی بو قضادندر .

بشنجیسی (لادیك قضاسی) درکه : اماسیه‌نك شرق شمالیسنی محیط اولوب شرقاً جانیك ، غرباً اماسیه ، شمالاً حوضه ، جنوباً اربعه قضالریله محدوددر . قضا مرکزی آقطاغك شمال اتکلرنده جنوبه طوغرو مائل ، لطیف بر بایر اوزرنده کائن (لادیك قصبه‌سی) در. تعریب اولنه‌رق (لادیق ، لادق) دیمش وقیود عتیقه‌ده بوصورتله یازلمشدر .

بوقصبه‌نك نام قدیمی (لاؤدیکیه) اولوب اماسیه حکمداری مشهور بویوك (مهرداد ، میتراد) لك زوجه‌سی (لاؤدیك) نام قرالیچه طرفندن بنا ایدلدیکی وبعده غلط اوله‌رق (لادیك) دینديکی مشهوردر . شوحالده بوقصبه ؛ ایکی بیك سنه‌لك بر شهر قدیم اولدیغی اکلاشیلیر . انجق قونیه داخلنده لادیك ناحیه‌سی ، دکزلی سنجاغنده لادیك قصبه‌سی ، بیروت ولایتی داخلنده کائن لاذقیه سنجاغی‌ده مذکور قرالیچه لاؤدیکه نسبت اولنه‌رق جمله‌سنه (لاؤدیکیه) دینديکی وبونلردن اوچی لادیك ، بری لادقیه نامیله اشتهار ایتدیکی ادعا ایدلمکده ایسه‌ده بوادعانك موافق اولدیغی مشکوکدر .

اولیا چلبی سیاحتنامه‌سنده دییورکه « اماسیه قیاصره‌سندن هاویك ، یاخود حاویك نام کیمسه طرفندن بنا ایدلدیکی مناسبتله حاویك بعده تحریف اولنه‌رق لادیك دینمشدر . »

لكن سيواس ولايتی داخلنده وجوارنده بولونان (حافيك قصبه‌سی) نك نامی (بزم وزرم) ده (حاويك) يازلديغنه كوره حاويك طرفندن بنا وتسميه ايدلمسی حافيك قصبه‌سی حقنده اولملی‌در. هرايكيسی‌ده‌سيواس ولايتی داخلنده‌اولديغندن تشابه واقع اولديغی ظن اولنور .

ينه مذكور سياحتنامه‌ده اوليا چلبی مرحوم اوزمان لاديكليلردن‌نقلاً ديبوركه : « بوقصبه‌نك‌عقيب فتحنده امرادن سلمان غازی ؛ قلعه‌يه كيروب برجنه سنجاغی ديكه‌يم‌مى ديه ملك احمد دانشمند غازی‌دن استيذان ايلدكده ملك مشاراليه دخی « لا ، ديك » ديه امر ويرديكی خلق اراسنده شايع اولديغندن بوقصبه‌يه لاديك دينمشدر » شو تواتر عامه‌يی تأييد ايده‌جك بردليل تاريخی اولمديغی جهتله بوتسميه برمصال كبی تلقی اولنه‌بيلير . السنهٔ عامه‌ده (ايلاديك) دينور .

بو قصبه‌نك درونده و اطرافنده مسكون اولان تورك قبائلندن طوغانلو اويماغی بكی (سولی بك) ملك مشاراليه (احمد دانشمند غازی) نك دامادی اولوب قيزی (ايلدوك خاتون) ولديغی وملك مشاراليهك قيزی اوغللری (ارسلان طوغمش ، اولوغ) بكلر اولوب سولی بكك اوغللری‌بولنديغی وثائق عتيقه‌دن اكلاشلمقده‌در . (اميركبير بدرالدين شاهنشاه بن ارسلانتغمش التغانی) دخی نيكسارده مدفون وكتابه‌سی موجود ولاديك‌ده قيز اوغلی ، طوغانلو نامليله جسيم كويلر ،

مالکانه‌لر بولندیغنه دقت اولنورسه بو قصبه‌نك نامی (ایلدوك خاتون) تعبیر دیکرله (ایلدیك خاتون) آدیله تسمیه ایدلدیکی تخمین اولنه‌بیلیر .

لادیك قصبه‌سنك جنوب طرفلری طاغ واطراف ثلثه‌سی آچیق ، دوز بر اووایه ناظر اولدیغنـدن منظرهٔ عمومیـه‌سی کوزل ، هواسی صاغلام ، رطوبتی غالبدر . الیوم اون یدی محله اعتبارنده اولوب بونلردن (بخشی ، قوغه ، کلیاس ، سرای ، زاویه ، قزیل سنی ، کوسره) محله‌لری قدیماً موجود ایدی . تدریجاً قصبه معمور اولدقجـه کسب جسـامت ایده‌رك بعده (جامع جدید ، خرمنلر ، خان پیکاری ، حاجی علی پیکاری ، شهره کوسدی ، صنع الله پاشـا ، اسکانیه ، نمازکاه ، طاشـلی پیکار ، کلیسا) محله‌لری تحدث ایتمش وبشیوزقدر خانه‌یی حاوی بولنمشدر .

زاویه محله‌سنده بولونان جامع شریف کلیسادن تحویل وبر مناره علاوه ایدلمش وجامع جدید محله‌سنده ٨٩١ ده وزرادن داود پاشـا طرفندن بنا اولنـان جامع شریف مشرف خراب اولدیغندن ١٠٨٥ ده (سـلطان محمد خان رابع) حضرتلری طرفندن تجدید وایکی مناره‌لی اوله‌رق احیا بیورلمشدر . بخشی محله‌سنده ٩١٥ ده اماسیه‌والیسی شهزاده سلطان احمدك والده‌سی (بابل خاتون) طرفندن بر جامع شریف وحمـام بنا واوقافی تنظیم ایدلمشدر . بوجوامع شریفه عموماً کارکیر ومتیندر .

١١١٢ ده جامع جدید محله‌سنده شیخ‌الاسلام اسبق لادیكلی (محمد افندی) اوزایكی حجره‌لی برمدرسهٔ عالیه وغایت منتظم ، كارگیر اولمق اوزره جامع ، بدستان وطاشخان بنا و١١١٧ ده بونلری مدرسه وجامع شریفه وقف ایتمشدر . بخشی محله‌سنده بولونان طقوز حجره‌لی اخشاب مدرسه خضر پاشا طرفندن بنا ایدلمش اولوب اوقافی واردر . زاویه محله‌سنده بش حجره‌لی اولمق اوزره یاقین زمانده برمدرسه دها بنا ایدلمشدر.

شو مبانیٔ دینیه و مؤسسات علمیه‌دن ماعدا مسعود بك ، صنع‌الله پاشا ، پولاد بك ، امیر احمد چلبی و حاجی یونس اغا طرفلرندن بنـا ایدلمش برر مسجد و جامع شریف بر مكتب رشدی ، برمكتب ابتدائی وبر اناث مكتبی واردر . ١٣٢٣ ده چركس قره‌بك زاده (عمر بك) دخی سرای محله‌سنده برحمام لطیف بنا ایتمشدر . لادیك قصبه‌سنی زیارتگاه انام ایدن زاویهٔ رفاعیه بانیسی (السید الشیخ احمدكبیر رفاعی) حضرتلرینك تربه‌سی پك مشهور اولوب اوقافی ، عمارتی ، تكیه‌سی وارایدی. قصبه جوارنده بالی بابا تكیه‌سی ده زیارتگاه مشهوردر .

بو قصبه‌دن تاریخاً مشهور اولمق اوزره درت سلالهٔ عظیمه ظهور ایتمشدر. بونلردن برنجیسی امرای دانشمندیه وسلجوقیه‌دن اوله‌رق طوغانلو سولی سـلاله‌سیدركه : هر بری عصرنده پك مشهور ایدی . ایكنجیسی قبـاد سـلاله‌سی اولوب احـفاد سـلجوقیه‌دندر . تاریخ عثمانیده قبـاد اوغللری مشهوردر .

اوچنجیسی یکی بك سلالەسی اولوب چلبی سلطان محمد خان حضرتلرینك امراسندن ایدی بونك اولادی عموماً امرادن اولوب پك زیادە اشتهار ایتمشلردر . دردنجیسی سید احمد کبیر رفاعی حضرتلرینك سلالەسی اولوب اولاد واحفادی اناطولی وعربستان بلادندە انتشار ایتمشلردر . بونلردن دخی امرا کلمشدر .

صدر اعظم (طیار محمد پاشا) یکی بك سلالەسندن اولوب پدری مصطفی پاشا امرادن ومخدوملری مصطفی پاشا ، احمد پاشا ، حسین پاشا وزرادن اولمق اوزرە لادیك قصبەسندن ظهور ایتمشلردر . شیخ الاسلام اسبق ، امام سلطانی محمد افندی ، دیگر امام سلطانی علی افندی ، دیگر امام سلطانی حسن افندی ، دیگر امام سلطانی امیر مصطفی افندی لادیك قصبەسندن ویکیچری اغاسی وزرادن چالیق احمد پاشا احمد سرای ناحیەسندن یتشمشلردر . بونلردن ماعدا لادیك قصبەسندن وقراسندن ظهور ایدن امرا وموالی پك چوق اولوب مشهور کوپریلی محمد پاشانی صدر اسبق لادیکلی طیار محمد پاشا یتشدیردیکی جهتلە سلطنت جلیلۀ عثمانیەیە لادیکلیلرك پك بویوك خدمت ایتدکلری آشکاردر .

لادیك قصبەسی سلطان مسعود سلجوقی طرفندن تجدید وتعمیر اولنوب قیزل اوغللری ادارەسندە بولنمش وبعدە قباد اوغللرینك ادارەسندە ایکن سلطنت جلیلۀ عثمانیەنك حمایەسنی امنیە

حكومتی قبول ایتدیکی زمان ممالك عثمانیه‌دن معدود اولمش واماسیه‌ده چلبی سلطان محمد خان حضرتلری وشهزاده‌سی وسلطان بایزید خان ثانی حضرتلری وشهزادکانی والیلکله بولندقلری اثناده سرای صیفی وظیفه‌سنی کورمشدر . بوجهتله لادیك قضاسی تاریخاً مشهور وامراسی چوقدر .

لادیك قضاسنك نفوس عمومیه‌سی انجق یکرمی بش بیك راده‌سنده اولدیغی حالده التمشی متجاوز قرایی وقدیماً درت ناحیه‌یی حاوی‌در. بوقضانك شرق طرفنده قصبه‌یه اون کیلومتره قدر بعد مسافه‌ده کائن ، جسیم بر کول اولوب بالیغی وسازلغی پك مشهور اولدیغندن لذیذ بالیقلر چیقاریلیر ، کوزل حصیرلر نسج اولنور . تأمین ایتدیکی منافع اقتصادیه اولدقجه مهمدر . طولاً التی وعرضاً اوچ کیلومترەلك بر وسعتی حائز اولوب التی متره قدر درینلکی واردر. قصبه‌نك جنوب شرقی طرفنده بولونان کول‌سکی ، قیز اوغلی ، بولاد ، چاقیر کومش‌یایلالرندن نبعان ایدن التی عدد چای بوکوله دوکولور . بورادن چیقوب (ترس آقان) نامیله مشهور اولان ایرماغی تشکیل ایدر . بو کولك قورودلمسی تصور ایدلمکده‌در .

درت نواحیدن بری (حمیدناحیه‌سی) اولوب قضانك شرق جنوبی طرفنی احاطه ایدر . مرکزی حمید قریه‌سی اولوب (کول تکیه‌سی) دیمکله معروف برتکیه‌سی وبولاد قریه‌سنده سلطان مصطفی جامعی دیمکله مشهور برجامعی واردر. ایکنجیسی

(قره ابدال سلطان ناحیه‌سی) اولوب ١٣١٤ ده حمید ناحیه‌سیله برلشدیرلمش وبرناحیهٔ جسیمه تشکیل اولنمشدر . ابدال سلطان تکیه‌سی مشهور اولوب تربه‌سی‌ده واردر . شیخلو قریه‌سنده سیفی دده دیمکله مشهور قلیچ دده تکیه‌سی وتربه‌سی واردر . مشهور بویوك قیز اوغلی ، کوچك قیز اوغلی ، چاتیر کومش ، اشاغی اینوز ، یوقاری اینوز کویلری بوناحیه‌ده‌در .

اوچنجیسی (احمد سرای ناحیه‌سی) اولوب قضانك شمال طرفنی احاطه ایدر . احمد سراینده سید احمد کبیر رفاعی اولاد کرامندن السید زین‌العابدین رفاعی تکیه‌سی وکارکیر جامعی وبر مکتب ابتدائی ودیه‌دین قریه‌سنده (زین‌الدین صامود بابا) طرفندن بنا ایدلمش صمودتکیه‌سی وسالور قریه‌سنده حاجی نبی تکیه‌سی واردر .

دردنجیسی (طوغانلو ناحیه‌سی) اولوب قدیماً مسلم تورکلر ایله مسکون ایکن الیوم تمامیله روملر مسکوندر . طوغانلو ، تاتار اوغلو ، قره‌موق ، کمال ، عمر حافظ ، حاجی‌علی ، قریق ، طوراسن کویلری بوناحیه‌ده‌در .

التنجیسی (مجید اوزی قضاسی) درکه : اماسیه‌نك جنوبه طوغرو غرب طرفلرینی محیط اولوب شرقاً اماسیه ، غرباً چوروم ، جنوباً زیله وشمالاً حاجیکویی قضالریله محدوددر . مرکزی آوقات کویی جوارنده ایکی تپه‌نك دوزجه اولان صرتلرنده کائن (مجید اوزی قصبه‌سی) در . بوقصبه؛ آوقاتلی

اوغلی حاجی علی اغایه نسبتله حاجیکویی دیمکله‌ده مشهور اولدیغندن بالاده‌کی حاجیکویی ایله ارالرینی تفریق ایچون بوکا آوقات حاجیکویی ، اوکا کومش حاجیکویی دینمکده‌در .

بوقصبه‌نك یری ؛ دور قدیم دانشمندی‌ده قاضئ بلادروم اولان عبدالمجید هروی مالکانه‌سی اولدیغی مناسبتله ٥٣٠ تاریخلرندن بری (مجید اوزی) دیمکله مشهور اولدیغی وثائق عتیقه‌دن اکلاشلمقده‌در . آوقات کویی بوقصبه‌نك غرب شمالیسنده اولوب پونتوس قرال‌زاده‌لرندن برینك آدی اولدیغی وبوکویده مشهود اولان قلعهٔ قدیمه خرابه‌سی بو آوقاتك اولوب اجرای حکومت ایتدیکی السنهٔ عامه‌ده دوران ایتمکده‌در .

بو قضاده مسکون اولان تورکلرك اکثریسی (بایندر ، قایی) اروقلرندن اولوب تاتار ، کرد دخی بولنمقده‌در . مرکزی اولان قصبه قدیماً بر کوی حالنده اولوب آوقاتلی زاده (الحاج علی اغا) ١١٤٠ تاریخندن اعتباراً بوکویده اقامت وکسب نفوذ واقتدار ایلدیکندن ١١٦٨ ده بر جامع شریف وحمام ومکتب وکندینه معظم بر قوناق انشا ومخدومی (مصطفی پاشا) دخی اوقافنی تنظیم وبونك مخدومی (الحاج سلیمان بك) جامعی تجدیداً توسیع واوکنده برمدرسه بنا ایده‌رك برقصبه حالنه قویمشلردر .

١٢٩١ حدودنده قضا تشکیل اولنه‌رق قائمقاملك اداره‌سنه ویرلمش و ١٣٠٦ حدودنده بر مکتب ابتدائی بنا و ١٣١٢ ده

مکتب رشدی‌یه تحویل اولنه‌رق طابور مرکزی اولمش وابتدا بیکباشی اولان قارصلی (احمد شکری بك) برحمام وقرائتخانه وقائممقام اسکلیبلی (اسماعیل کمال بك) ۱۳۱۶ده مجدد برحکومت قوناغی، برساعت قله‌سی بنا وحاجی سلیمان بکلك جامع شریفی تعمیر وبر منارهٔ لطیفه علاوةً انشاسنه همت ایده‌رك قضانك اشراف وافرادی بذل اعانات خصوصنده یکدیکرینه مسابقت وابراز حمیت ایتمشلر .

بو قضا ؛ مجید اوزی ، طانون اوزی ، وارای نامل‌ریله مشهور اوچ قضادن متشکل اولدیغندن ایکیوز قرق قدر قرایی، یدی ناحیه‌یی ، اللی بیك قدر نفوس عمومیه‌یی حاوی اولدیغی حالده مرکزی اولان مجید اوزی قصبه‌سی اوچیوز قدرخانه‌یی محتوی اوفاق برشهر جدیددر . قصبه‌نك منظرهٔ عمومیه‌سی لطیف اولوب قدیماً بایندرلو سلاله‌سنك نفوذ واداره‌سی آلتنده بولنمقده ایدی .

بایندر اروغندن اولان بابا الیاس خراسانی اولادی اماسیه‌ده نفوذلری زائل اولدقده بو قضایه نقل اقامت ایده‌رك محافظهٔ موجودیت ایتمشلردر . مجید اوزی قصبه‌سنك قربنده بولونان (بایندر قریه‌سی) وقتیله بیوكجه برقصبه اولدیغی الیوم قریه‌نك جسامتی اکلاتمقده‌در . بو قریه مکمل قالدیرملر ایله مزین ، باغلری، باغچه‌لری لطیف ومبذول، موقعی دوزکون اولدیغندن وقتیله برقصبه اولدیغنده شبهه یوقدر .

کبار مشایخ سالفه‌دن (بالم سلطان) دیمکله مشهور (الشیخ شهاب الدین بالی بابا) حضرتلرینك مجید اوزی قصبه‌سی قربنده تکیه‌سی ، تربه‌سی اولوب مجید اوزی امیری بولونان جبریل (جبله) زاده (الحاج تورقاد بك) طرفندن ٨٣٦ ده بنا ایدلمش واوقافی تنظیم اولنمشدر. مشهور زیارتکاهدر. ذوالنون مصری دیمکله مشهور (ذوالنون بابا) نك تربه‌سی دخی بو مجید اوزی قصبه‌سنك غرب جنوبی طرفنده یاقین برموقعنده اولوب بوده زیارتکاه مشهوردر . بوذوالنون بابانك تاریخی ، داستانی مشهور اولوب باب ثانی‌ده ذکر ایدیله‌جکدر . سلطنت جلیلهٔ عثمانیه‌یی اون سنه قدر اشغال ایتمشدر .

قضانك حاوی اولدیغی نواحیٔ سبعه‌دن بری (آشتاغول ناحیه‌سی) در . قضانك جنوب طرفلرینی محیط اولوب قیود عتیقه‌ده (اوستاج اوغول) دیمکله مقید اولان بوناحیه‌نك آدی آشطاغول ، آجطاول ، ایشتاغول ، اشتقول ، ایجطاول کبی صور مختلفه‌ده ضبط وقید ایدلمکده‌در . ٦٧٥ حدودنده مجید اوزی قاضیلری بو (اوستاج اوغول) قریه‌سنده اقامت وبوتون وثائق شرعیه‌یی (القاضی بمدینة اشتغول) دیه امضا ایتملرینه باقیلیرسه وقتیله بوناحیه برقضا مرکزی اولدیغی اکلاشیلیر .

٢ (ذوالنون آباد ناحیه‌سی) درکه قضانك غرب جنوبی طرفلرینی احاطه ایدر. بوناحیه‌نك قدیماً برقضا اولدیغی ومرکزی‌ده (علوان چلبی قریه‌سی) بولندیغی وثائق عتیقه‌دن اکلاشلمقده

اولوب ١٢٦٣ تاریخلرینەقدر ذوالنون آباد قضاسی نامیله مشهور اولدیغی حالده مؤخراً ناحیه حالنه افراغ ومجید اوزی قضاسنه الحاق ایدلمشدر . ٩٣٠ تاریخنه قدر بولونان وثائق شرعیەده بوناحیه (طانون اوزی) دیمکله مقید اولدیغی حالده بو تاریخدن صوکره ذوالنون اوزی ، ذوالنون آباد صورتنده یازلدیغنه باقیلیرسه بالاده مذکور اولان (ذوالنون بابا) نك نامیله یاد ایدلمش اولدیغی اکلاشیلیر .

٣ (علوان چلبی ناحیەسی) درکه قضانك شمالی طرفلرینی محیط اولوب مرکزی (علوان چلبی) نام دیگرله (الوان چلبی قریەسی) در. علوان چلبی حضرتلرینك بورادەاقامتندن اول بوناحیەطانون اوزی دیمکله مشهور برقضا اولوب ذوالنون آباد ناحیەسی‌ده بوقضا داخلنده ایدی . بوقضانك تشکیلات قدیمەسنه دقت اولونورسه طانون اوزی ، مجید اوزی نامیله ایکی قضادن عبارت اولوب مجید اوزینك قضا مرکزی اشتقول قریەسی ، طانون اوزینك قضا مرکزی‌ده طانون قریەسی اولدیغی اکلاشیلیر . بوقضایه ٧٢٧ تاریخلرنده طانوق قضاسی ومرکزینه طانوق قصبەسی دینمکده ایکن مؤخراً غلط اولەرق طانون دینمشدر .

٧٢٧ ده بابا الیاس اولادندن مخلص پاشا زاده (عاشق پاشا) بلاد مصریەیه عزیمت ایلدیکندن مخدومی (علوان چلبی) بو طانوق اوزینه کلوب اقامت وپدرینك قیر شهرنده

وفاتی اوزرینه توطن ایتمش و ٧٥٣ ده غایت لطیف، مرمردن مصنوع، اوفاق بر جامع شریف واوکنده کندیسنه بر تربه وغرب طرفنده جسیم برزاویه وبونك شمال طرفنده عمارتخانه وبر حمام انشا ایده‌رك طانوق اوزینی احیا ایلدیکندن بوقصبه؛ بوخیراتك بناسندن صوکره (علوان چلبی قصبه‌سی) نامیله یاد ایدلمکه باشلامشدر .

سیواس حکمداری کوسه پیغمبر دیمکله مشهور سلطان آرتنا بکك وزیری اولان (علاءالدین علی شاه رومی) بوعلوان چلبی‌نك عمزاده‌سی اولدیغندن مشارالیهك خیراتنی اداره ایده‌جك اوقاف جسیمه احیاسنده علوان چلبی‌یه معاونت وطانون اوزینی مخلص پاشا اولادینه اعطا ایتمشیدی. بوجهتدن پاشای مشارالیهك اولادی بوقضاده مدت مدیده نافذالکلم اولمشدر .

٤ (قایی ناحیه‌سی) درکه : قضانك جنوب شرقیسنی محیط اولوب اوغوز تورکلرندن قایی قبیله‌سندن برقسمی بو ناحیه‌ده اقامت ایلدکلرندن قایی ناحیه‌سی دینمشدر. الیوم (قایی) نامیله مشهور بر کوی بولنمقده اولوب کردلر مسکوندر . دور جلیل سلیمانی‌ده روم ایلی فتوحاتی ترقی ایلدیکندن سلاطین آل عثمان حضراتنك منسوب اولدیغی قایی قبیله‌سی افرادندن اولان بوکوی سکنه‌سی روم ایلی‌یه نقل وطن ایلدکده آمد وقعه‌سنده بیقلی محمدپاشایه قارشوقویوب‌ده مغلوباً اخراج ایدیلن کردلردن برقسمی بورایه اسکان ایدلمشیدی .

٥ (قره یعقوب ناحیه‌سی) درکه: قایی ناحیه‌سنك جنوبنده واقع اولوب بوناحیه‌ده اقامت ایدن تورك اویماقلرندن قره‌جه‌لی تورکمن عشیرتی بکی (قره یعقوب) بکك زیر نفوذ واداره‌سنده بولندیغی مناسبتله قره یعقوب ناحیه‌سی دینمشدر .

٦ (قیشلاجق ناحیه‌سی) درکه : قضانك غرب جنوبی طرفلرینی محیط اولوب مخلص پاشا اولادندن (غیاث‌الدین محمد چلبی) یه زمان امارتنده بوناحیه قیشلاق اولمق اوزره ویرلمش واقامت ایتدیکی یره قیشلاجق قریه‌سی دینوب مؤخراً ناحیه‌نك علم مخصوصی اولمشدر . بوناحیه‌نك اکثر سکنه‌سی (باباالیاس خراسانی) نك اولادی ظن اولنور. ۱۳۱۷ شوالنده سلانیکده وفات ایدن ملغا اوچنجی اردو مشیری اماسیه‌لی (حسین فوزی پاشا) بوناحیه‌دندر .

۷ (وارای ناحیه‌سی) درکه : قضانك شرق طرفلرینی محیط اولوب تورکمن امراسندن شرف‌الدین ایناج اوغللری بو ناحیه‌ده اقامت ایتمشلردر . بونلره شرف اوغللری دینور . شرفلر قریه‌سی بونلرك مقری اولوب الیوم بوکویه‌غلط اوله‌رق (شرفدر) دینمکده‌در . تاتار بکلرندن (اجایتو سلطان) وارای قصبه‌سنده اقامت ایلدیکندن بوراده‌جامع وزاویه بناسیله نامنی ابقا و (اجه سلطان) دیمکله اشتهار ایتمشدر . مشهور (ذوالنون‌بابا) بونك احفادندن‌اولوب‌زاویه شیخلکندن‌برتاتار اوجاغی‌اویاندیره‌غه‌چالیشمش‌ایسه‌ده کندی‌اوجاغنی‌سوندرمشدر .

اماسیه‌ده اجرای امارت ایدن (بانوقشاه) شرف اوغللرندن اولوب اولادی وارای قضاسنده ایکی یوز سنه قدر اقامت ایتمشیدی . ذوالنون بابا بواوجاغی سوندرمکله اشتهار ایتمشدر . بونلردن اسن بك زاده علی پاشا مشهور اولوب اماسیه حکمداری (داواتدار احمد چلبی) یه قاین پدر اولمشیدی . شیخ الاسلام اسبق اماسیه‌لی (قره خلیل افندی) بوناحیه‌دندر . بوقضادن علوان چلبی سلاله‌سی ، شرف سلاله‌سی ، جبله سلاله‌سی ، آوقاتلی سلاله‌سی ناملریله درت سلالهٔ مهمه ظهور ایده‌رك قضایه اجرای نفوذ ایتمشلردر . سنین اخیره‌ده کرد میللی سلاله‌سی دخی اشتهار ایلدیسه‌ده شهرتی قضانك خارجنه چیقامه‌مشدر . دفتردار مشهور (محمد رجائی افندی) علوان چلبی سلاله‌سندن وناحیه‌سندندر .

یدنجیسی (مرزیفون قضاسی) درکه : اماسیه‌نك شمالنده اولوب شرقاً وجنوباً اماسیه ، غرباً حاجیکویی ، شمالاً حوضه وکوپری قضالریله محدوددر . قضا مرکزی (طاشان) طاغنك جنوب اتکلرنده خفیف ، دوزه مائل ، غایت لطیف بر تپه اوزرنده کائن (مرزیفون قصبه‌سی) در . اطرافی باغ دلارا ، اوکی یعنی جنوب شرقی طرفلری یدی قیر نامیله مشهور برصحرادر .

مرزیفون ، یاخود مرزفون قصبه‌سی کیمك طرفندن نه زمان

بنا ایدلدیکنه دائر معلومات صحیحه اولمیوب پون حکومتی دورنده بنا ایدلدیکی تخمین اولنمقده‌در . چونکه : پون حکومتی ایران دولت قدیمه‌سی فروعندن اولوب زبان فارسیده (مرز) سنور ، محل سکون معناسنه‌در . (فون) دخی (پون) لفظنك معربی اولدیغی امثال کثیره‌سیله مثبت اولدیغندن بالاضافه (مرزفون) اولور . پون سنوری، پون قرارکاهی دیمکدر . مؤخراً کسرهٔ اضافه‌یی اشعار ایچون (یا) علاوه‌سیله (مرزیفون) دینمشدر. اسمك دلالت لفظیه‌سندن اکلاشیلان شو معنایه نظراً بو قصبه‌نك پون حکومتی دورنده بنا ایدلدیکی منفهم وشو حالده ایکی بیك سنه‌لك برشهر قدیم اولور .

فقط باب اولده ذکر ایدیله‌جکی اوزره پونت قطعه‌سنده پون حکومت قرالیه‌سنی ابتدا تشکیل ایدن مهردارلر اولمیوب هونلر (تورکلر) در . بناءً علیه مرزیفون قصبه‌سی مهردارلردن اول هونلر ایله مسکون اولدیغی تدقیق اولونورسه هونلر طرفندن تأسیس وبنا ایدلدیکی ودها قدیم اولدیغی‌ده اکلاشیلیر. شو حالده بو اسمك معناسی پونلر (هونلر ــ تورکلر) قرارکاهی دیمك اولور .

السنهٔ عامه‌ده بو قصبه‌یه (مارصیوان ــ مارسیوان) دینلمکده‌در . مرزیفون لفظنك محرف بر غلط مشهوری اولدیغی اکلاشلمقله برابر (آثارالعباد) تتبعاتندن منفهم اولدیغی

اوزره (بارسوینج) [١] لفظندن بوزمه براسم تورکی اولدیغی ده اکلاشیلیر. (بارسوینج) هونلرك بوقطعه‌ده نیم مستقل بکلرندن اولوب بوقصبه‌نك بارسوینج طرفندن بنا وکندی نامیله توسیم ایدلمسی و بعده غلط عامه اوله‌رق (بارسیوان ـ مارصیوان) تلفظ اولنمسی ده اغلب احتمالدر .

بعض سالنامه‌لرده « ارضروم حاکمی منکوجك طرفندن فتح اولونان بوقصبه مومی الیهك نامیله تسمیه ومؤخراً تحریف اولنه‌رق مرزیفون دینديکی » یازلمقده اولوب صورت تحریره کوره بوقصبه آثار اسلامیه‌دن اولدیغی و ٤٨٠ تاریخلرنده تسمیه اولندیغی اکلاشلمقده ایسه‌ده مرزیفون نامنك بو تاریخدن اول موجود اولدیغی تاریخاً مضبوطدر . منکوجك ایله مرزیفون لفظلری اراسنده برمناسبت اولمدیغی حالده ادعای تحریف ایدلمسی برازغریبدر.

(تاریخ آل دانشمند) ده مذکوراولدیغی اوزره مرزیفون قصبه‌سی امرای دانشمندیه‌دن ایلتکین غازی طرفندن فتح اولنمشدر . امیر مشارالیهك مخدومی (سهام الدوله حسین غازی)

---

[١] سوینج ، مومی الیهك اسمی اولوب (بار) دخی وصفیدر . اسکی تورك دیلنده اویماق رئیسلرینه (باش) ، بویوك ایل بکلرینه ، والیلره (بای) ، والیکلرك ، بایلرك یارم مستقل اولانلرینه (بار) ، تماميله مستقل اولانلرینه (خان) دینور . با ایله میم اراسنده لساناً ترادف، مساوات اولدیغندن (بار) ایله (مار) اراسنده برفرق معنوی یوقدر. مانکا ـ باکه ، منکلو ـ بکلی ، مونکای ـ بوناق کبی .

مرزیفونده طول مدت اجرای امارت ایتدیکلرندن اقامت ایتدیکی موقعه (سهام الدوله) نامی ویرلمشدر. قیود عتیقه‌ده سهام الدوله محله‌سی، سهام الدوله قریه‌سی والیوم سهم الدوله قریه‌سی مسطور و السنهٔ عامه‌ده مذکوردر. ارضروم طرفلرینـك فتحنه مأمور اولان منکوجك بکك مرزیفونی فتح ایتمسی تاریخاً معلوم دکلدر.

انجق مرزیفون قصبه‌سنك شمال شرقی طرفنده ایکی کیلومتره قدر یاقین بر یرنده اولان (مارنجه) کویی ایله مرزیفون قصبه‌سنك آثار قدیمه‌سی، خرابه‌لری تدقیق اولونورسه بارسوینج طرفندن بنا ایدلدیکی ظن اولونان قصبه‌نك (مارنجه قریه‌سی) اولدیغی و بون حکومتی دورنده مرزیفون قصبه‌سی بر قرارکاه خصوصی اوله‌رق بعده برقصبه شکلنی آلدیغی ومارنجه قصبه‌سی‌ده بر کوی حالنه کیردیکی تخمین اولنه‌بیلیر. مارنجه‌نك بارسوینج آدینه دها مشابهتی اولدیغی بوظنی تقویه ایدر.

مرزیفون قصبه‌سی؛ اماسیه‌یه اوتوز ایکی کیلومتره قدر یاقین اولدیغی کبی اماسیه‌یه ملحق دیکر قصباتك دخی الك بویوکیدر. دور سلجوقیدن مقدم اولان احوالی تاریخاً مجهول اولدیغی حالده محلاتنك اسامی وتشکیلاتنه باقیلیرسه ٦٧٠ تاریخلرندن صوکره کسب جسامت ایتدیکی اکلاشیلیر. الیوم قصبه‌نك شرق جنوبی طرفلرنده خرابه‌سی کورلمکده اولان قلعه‌سی، اوفاق اولدیغی حالده آثار عتیقه‌دن معدود اوله‌جق براهمیتی حائز دکلدر.

مرزیفون قصبه‌سی قدیماً آلاجه مناره، ارزنجانی، بالی،

چاوش عباس ، حاجی احمد ، حاجی پیر ، حاجی رجب ، حاجی علی ، حسام جدید ، خرمنلو ، خواجه سلیمان ، سودجی ، سورمه‌سورد ، سیدی بلوك ، صوفیلر ، طوز ، عادل ، علی بوزه‌جی ، قاضی محبوب ، لخنه محله‌لرینی حاوی اولوب قیود قدیمه‌ده مارنجه قریه‌سی دخی بر محله کوسترلمکده‌در . خلاصه یکرمی محله‌یی ، درت بیك قدر خانه‌یی ، درت ناحیه‌یی ، اوتوز سکز بیك قدر نفوس عمومیه‌یی وقرق بش قدر قرایی حاوی‌در .

شو اسامئ محلاته دقت اولونورسه ارزنجانی محله‌سندن اسکی بر محله اسمی کوریله‌مز مشاهیر علمادن (شرف‌الدین محمد ارزنجانی) بومحله‌ده ٧٦٨ تاریخنه قدر اقامت ونشر علومه مواظبت ایتدیکی مناسبتله منسوب اولدیغی بر بلدهٔ عظیمه‌نك اسمی اوطوردیغی یره علم مخصوص اولمشدر . دیکرحاجیلرایله قاضی (عمادالدین محبوب بخاری) وخواجه سلیمان ایله صوفیلر طقوزنجی قرن هجری رجالندن وحسام جدید ، علی بوزه‌جی ، سیدی ، بلوك دخی اونجی ، اون برنجی قرن هجری اعیانندن معدوددر .

چلبی سلطان محمد خان حضرتلرینك اماسیه‌ده اجرای حکومت بیوردیغی زمانلرده بوقصبه‌یی تشریف و سرای عالی انشا بیورمش اولدیغی مناسبتله تاریخ عثمانی‌ده بر موقع مهم قزانمش و ٨١٨ ده سلطان مشارالیه حضرتلری بر مدرسهٔ

عاليه وبر حمام بنا و اوقافنى تنظيم بيورمشدر . بو مدرسه ؛ غايت معظم ، كاركير بر دارالعلم عالى اولديغندن مرزيفونك شرفنى تزييد وعلماسنى تكثير ايتمشدر . بوزمانك رجالندن (خواجه الحاج حسن چلبى) بر جامع شريف وسلطان مشاراليهك والدهسى (دولت خاتون) ٨٢٢ ده برجامع شريف ويانده بر زاويهٔ عاليه وبر عمارتخانه انشا ايتمشلردر .

٨٣٠ ده (سلطان مراد خان ثانى) حضرتلرى‌ده برجامع شريف وحمام و (قاضى محبوب چلبى) برجامع شريف ومكتب و٨٧٨ده (سلطان محمدخان ثانى) حضرتلرى‌ده برحمام لطيف انشا و٨٦٨ ده خراسانى (پيرى بابا) بر زاويه ومرزيفونى (الشيخ على چلبى) دخى زينيلره مخصوص ديكر بر تكيه بنا وهر برى اوقافنى تنظيم وقصبه‌يى احيا ايتمشلردر .

٩٠٠ ده بوزه‌جى (على چلبى) محله‌سنده برجامع ومكتب و ٩٦٢ ده مرزيفونى رمضان زاده (محمد بك) بر مدرسه و ٩٨٧ ده امرادن (سهيل بك) ديكر برمدرسه بناايتمشلردر. بونلر رمضانيه ، سهيليه مدرسه‌لرى ناميله مشهوردر . مدرسهٔ سهيليه‌يه مؤخراً (زينيليه) دخى دينمشدر . عادل محله‌سنده (سرى باباتكيه‌سى) ديمكله مشهوراولان زاويه‌يى مشايخ نقشبنديه‌دن (الشيخ سرى على افندى) ١٠٣٥ ده بناو١٠١٨ ده امرادن (عثمان بك) برمكتب وچشمه ومسجد و ١٠٧٢ ده ميراخورمرزيفونى (على اغا) بر مكتب انشا واوقافنى تنظيم ايتمشلردر .

١٠٨٧ ده صدراعظم مرزيفونى (قره مصطفى پاشا) ابتدا مسقط رأسى اولان مارنجه قريه‌سنده والده‌سى عابده خاتونك بنا ايتديكى مسجدى توسيع ايده‌رك بر جامع شريف ومكتب و ١٠٩٠ ده مرزيفون قصبه‌سنك اورته‌سنده متين ، كاركير بر جامع شريف و اوكنده بر موقتخانه ، كتبخانه ، درسخانه ، وشادروان بنا وطاشان طاغندن ايكى كيلومتره‌لك قدر بر مسافه‌ده لغملر انشا ايده‌رك قصبه‌يه صو كتيرمش و اوتوز قدر كاركير چشمه بناسيله جداً قصبه‌يى احيا وجامع شريفه درسيه وضع ايتمشدر . اوقافى مبذولدر .

١١٤٥ ده شيخ الاسلام اسبق مرزيفونى (دزى محمد افندى) بر مدرسه و ١١٧٨ ده (الحاج على اغا) ديكر بر مدرسه و ١٢١٢ ده (الحاج حسن اغا) ديكر بر مدرسه دها انشا ايده‌رك حاجى حسن اغانك مدرسه‌سى (شفائيه) ديمكله مشهور اولمشدر . حاجى بالى محله‌سنده (حسن اغا) بر جامع شريف و ١١٧٨ ده (حامد افندى) ديكر بر جامع شريف و خرمنلو محله‌سنده قاضى (امين محمد افندى) ديكر بر جامع شريف ومكتب وقره‌متسلم (حسين اغا) وديكر متسلم (الحاج سليمان اغا) برر چشمه ومكتب ومصلح الدين چلبى كبى اصحاب خيرات دخى مسجدلر ، مكتبلر بنا ايده‌رك قصبه‌نك اعمارينه و مبانى عاليه ودينيه احياسنه همت ايتمشلردر .

مرزيفون قصبه‌سى ؛ اماسيه سنجاغى قضالرينك عمومنه

مرجع اوله‌جق بر موقعی، جسامتی حائز اولدیغنه بناءً ١٣٠٠ سالنده آمریقالیلر (قولله‌ژ) دینلکه مشهور مکتبلرینی شهرك غایت مکمل ، عالی بر یرنده تأسیس وکشاد ومکاتب رشدیه ، اعدادیه درجه‌سنده بر پروغرام تطبیق ودرونده ارباب صنایعه مخصوص بر دارالصناعه وعمومه مخصوص بر خسته خانه انشا ایده‌رك نشر معارفه خدمت ، منافع مادیه تأمین ایتمکه اقدام ایتمشلردر .

فقط شو مکتبك حرکاتی ؛ نشر معارفه همتدن زیاده مداوملری بولونان ارمنی کنجلرینك افکارینی توسیعه، حسیاتی تهییجه خدمت ایتدیکی اکلاشلمقله برابر ملت معظمهٔ عثمانیه‌نك کوزینی آچمغه پك بویوك مداری اولدیغندن مرزیفونده مدارس اسلامیه‌نك اصلاحنه ابتدار وایکی مکتب ابتدائی و ١٣١٠ ده بر (مکتب رشدی) تأسیس و ١٣٣٠ ده بومکتب رشدی کوریلن لزومه بناءً (مکتب اعدادی) یه تحویل ومکاتب ابتدائیه تکثیر ایدلمشدر .

١٣١١ اغتشاشنده حکومت قوناغی و قصبه‌نك اورته‌سی یانمش اولدیغندن اشراف وافراد قضا عموماً اعاناته بذل غیرت ایده‌رك حکومت قوناغی ، بلدیه دائره‌سی ، عالی بر قیشله‌مکمل صورتده بنا ومعارفه ایراد اولمق اوزره بر حمام لطیف، اوتل، قرائتخانه، تجارت مغازه‌لری انشا وغایت غیور، قانع تاتارمهاجرلری مواقع مناسبه‌یه اسکان ایدلمش اولمقله قصبه‌نك ، جسامتی، زینتی،

تجارتی ؛ ثروتی وبناءً علیه اهمیتی فوق العاده تزاید ایلەمشدر .

صدراعظم قره مصطفی پاشا ؛ حاجی علی پاشاو کبار وزرادن احمد پاشا ، حسین پاشا ، خلیل پاشا ، محمد پاشا ، مصطفی پاشا وبکلربکیلردن ابراهیم پاشا ، احمد پاشا ، عبداه پاشا کبی پك چوق امرا وشیخ الاسلام دری محمد افندی ، قاضیعسکر حافظ عبدالرحمن افندی ، نشانجی محمد بك کبی پك چوق موالی ، علما ، رجال دولت مرزیفون قصبەسندن ظهور ایتمشدر . علامهٔ زمان جمال الدین صفرشاه ، شرف الدین حمزه ، الشیخ نظام الدین عبدالرحیم زنی بوقصبەنك یتشدردیکی اولیا وفحول علمادندر .

چلبی سلطان محمد خان حضرتلرینك مدرسەسی (سلطانیهٔ مرزیفون) دیمکله مشهور اولوب فریدالدین محمد دوانی ، سیدی شمس الدین احمد قریمی ، رکن الدین عبدالکریم اماسی ، نظام الدین عبدالرحمن آفتابی کبی فضلا ۱۲٦۰ تاریخلرینه قدر بومدرسه مدرسلکنده اشتهار ایلدکلری حالده مؤخراً اصول وراثت بو مدرسەیی دوچار تعطیل ایتدیکندن بر مدت اسلحهٔ عسکریه دبوی اولمش ویاقین زمانلرده اعمارینه همت بیورلمشدر .

مدرسهٔ دریه دیمکله معروف اولان دری افندینك مدرسەسی اوقافی مخدومی شیخ الاسلام مصطفی افندی تنظیم ایتدیکی مناسبتله دری زاده مدرسەسی دینمش ایسەده مدرسەیی پدرینك یاپدردیغی قیداً ثبت‌در . بومدرسهٔ عالیه دیکر مدارس کبی بر رسالهٔ

علميه اداره‌سنده بولوندقلرندن هر برينك مدرسه‌لرينی تعداده بورادە حاجت كورلمه‌مش وباب ثانی‌دە سلاله‌رتيه‌سنك ترجمه‌سی ذيلنده ذكر ايديله‌جكدر .

مرزيفون قضاسی ؛ مرزيفون ، مرزيفون آباد ، كاكراس ناملريله قديماً اوچ قضادن متشكل اولوب ١٢٩٦ تشكيلاتنده مرزيفون آباد قضاسی الغا اولنه‌رق حاوی اولديغی قرادن اكثريسی حاجيكويی قضاسنه وبرقسمی دخی مرزيفون قضاسنه ويرلمشدر. قديماً مركزی بولاق قصبه‌سی اولوب اليوم حاجيكويی قضاسنده بركوی‌در . بعده كاكراس قضاسی‌دە الغا وقراسی مرزيفون قضاسنه الحاق ايديلوب مرزيفون قضاسی توسيع اولنه‌رق درت ناحيه اعتبار ايدلمشدر.

١ (اليجاق ناحيه‌سی) دركه قضانك غرب جنوبيسنی احاطه ايدر . اناطولی ناظری اولان تاتار قوماندانی مشهور (اليجاق نويين) ك بوناحيه عموماً چفتلكی اولديغی مناسبتيله ٦٧٠ تاريخنده بری تسميه ايدلمشدر . ناحيه‌دە بوقوماندانك آدندن باشقه براثری يوقدر . مؤخراً اولادی قبول اسلام ايدوب احفادندن بعضلری بورادە اقامت ايتمشلردر . مشهور چاپركويلی (احمد پاشا)بوناحيه‌دندر .

١ (زوغو ناحيه‌سی) دركه: قضانك شرق شمالی طرفلرينی احاطه‌ايدر. ناظر مومی اليه اليجاق نويينك كتخداسی، وكيل اموری ظالم مشهور (زوغای) نام برتاتار بكنك بوناحيه چفتلكی

اولدیغی مناسبتله ٧٠٠ تاریخلرندن بری تسمیه ایدلمش وغلط اوله‌رق زوغو دینمشدر . بونك اولادی ، احفادی بوناحیه‌ده اقامتله‌بنام اولمشلر ایدی. وزرادن(تیمور سلیمان پاشا)وبرادری بکلربکی (جوهر پاشا) زوغو نامیله مشهور کویدندر .

٣ (کلکراس ناحیه‌سی) درکه : قضانك جنوب طرفلرینی تمامیله احاطه ایدر . قدیماً (کلینکیراس) نامیله محرر اولوب (کیراس خاتون) الیجاق نوبینك کریمه‌سی وعزالدین محمد پروانه‌بکك زوجی اولدیغنه بناءً کلین اولدیغی زمان بوچفتلکه مالك اولدیغندن تسمیه‌ایدلمش وبعده تخفیف اوله‌رق کلکراس دینمشدر . بوخاتونك مرکز ناحیه اولان کلینکیراس قریه‌سنده برحمامی واردر. بورادن ظهوروسلطان محمدخان ثانی‌حضرتلرینك دورنده تمایز ایدن (خیرالدین خضر پاشا) بوراده‌بر جامع شریف ومخدومی (حسن پاشا) بر مدرسه ومکتب بنا ایتمشلردر . قدیما بوراسی مرکز قضا اولدیغی حالده مؤخراً تدنی ایتمشدر . الیوم آثارمدنیه خرابه‌لری کورلمکده‌در .

٤ (کومشتکین ناحیه‌سی) اولوب قضانك‌غرب‌طرفلرینی احاطه ایدر . بوناحیه ؛ حکومت دانشمندیه رئیسی بولونان (ملك احمد دانشمند غازی) اوغلی (کومشتکین غازی) یه نسبت ایدلمکده‌در . بولاق قضاسی نامیله معروف اولان قضایه مربوط ایکن مؤخراً قراسیله برابر مرزیفونه الحاق ایدلمشدر. مرزیفون قضاسنده رجال عثمانیه‌دن درت سلالهٔ مهمه نشئت

ایتمشدر. بری دولت خاتون کتخدایی یوسف پاشا سلاله‌سی اولوب مشار الیهانك اوقافنه درتیوز سنه قدر متولی اوله‌رق شهسوار پاشا، احمد پاشا کبی رجال دولت یتشدیرمشدر. دیکر کلکراسلی سلاله‌سی اولوب خیرالدین پاشا، حسن پاشا بونلردندر. اوبری رمضان سلاله‌سی اولوب رئیس الکتاب محمد بك، ایکی قاضیعسکر اون قدر موالی کبی رجال قلمیه وعلمیه یتشدیرمشدر. دردنجیسی صدر اسبق قره مصطفی سلاله‌سی اولوب صوڭ ایکی سلاله استانبولده اقامت واشتهار ایتمشلردر. طریقت سنبلیه پیری (سنبل سنان الدین یوسف افندی) حضرتلری مرزیفونك یتشدیردیکی کبار اولیادر.

مرزیفون قضاسنك شمال طرفی احاطه ایدن (طاشان طاغی) اماسیه سنجاغی داخلنده بولونان طاغلرك آقطاغدن صوکره الڭ بویوکیدر. ترس آقان چایندن اعتباراً شرقدن غربه طوغرو واوزانوب عثمانجق قضاسنده قزیل ایرماغه قدر امتداد ایدر طولی قرق بش کیلومتره قدر اولوب مبدائنك عرضی یکرمی بش کیلومتره قدر اولدیغی حالده منتهاسنك عرضی انجق سکز کیلومتره قدردر. بناءعلیه: بر تابوت شکلنه مشابه وذروه‌سی سطح زمیندن بیك ایکیوز وهیئت عمومیه‌سی اوچیوزدن سکز یوز متره‌یه قدر یوکسك وهرطرفی غایت منبت تارلا، شرق طرفلری اورمان ویایلادر.

بوطاغك جنوب اتکلرنده مرزیفون، حاجیکوی وشمال

اتكلرنده حوضه ، كوپری قصبه‌لری موجود اولوب اوزرنده يانلرنده ، اتكارنده پك چوق كويلر ، چفتلكلر بولنمقده‌در . بوطاغك مجموعی وقنيله كده‌غرده اقامت ايدن خسرو شاه سلجوقی اولادندن (طاشان بك) ايچون خصوصی بر چفتلك اولوب مؤخراً كسب نفوذ واقتدار ايده‌رك روم واليسی (تيمور طاش) بكك ٧٢٧ ده غيبوبتيله برابر ولايتده دوام ايدن كشمكشدن بالاستفاده بر سلجوق اوجاغی ياقمغه اقدام ايتمش وبعده سلطان آرتنا بكه انقياد ايده‌رك اوفاق بر امارت تشكيلنه موفق اولمشيدی . مشارالیهك ارتحالنده كيمسه‌يی طانيمیوب امارت وطاشان طاغنی مقر اتخاذ ايلديكندن طاشان طاغی دينمسنه باعث اولمشدر . اليوم طاوشان طاغی دينمكده‌در . بو تسميه‌يی بانی ، احمد ، علی ، حسن ، شاهين بكلركبی اولاد واحفادی بوطاغده اقامتله ادامه وبرقسمنی وقف ايدوب مؤبداً نام‌لری قالمشدر . بوعائله اكثريتله مرزيفون قصبه‌سنده اقامت واقراندن اول حمايۀ جليلۀ عثمانيه‌يی قبول ايده‌رك محاربات واقعه‌ده اثبات صداقت ، مقدمانه ايفای خدمت ايتمشلردر . بناءً عليه : برمدت مرزيفون قصبه‌سی بوطاشان زاده‌لره نسبتله ولايت خاص عنوانی آلديغی (بزم وزرم) كبی بعض تواريخ واوراق مخصوصه‌ده كورلمكده‌در .

شو مقدمه‌نك مطالعه‌سندن مستبان اولديغی اوزره اماسيه سنجاغنده (سمره) ناميله مسمی پك چوق موقعلر كورلمش

و آثار سلجوقیه‌دن اولدیغی مناسبتله قیمت تاریخیه‌یی حائز بولنمش اولدیغندن قیود عتیقه‌ده ، تواریخ عدیده‌ده ، پك چوق اوراق مخصوصه‌ده مسطور اولان (سمره) کلمه‌سی خلاصةً شو صورتله ایضاح اولنه‌بیلیر .

بهجة التواریخ‌ده (سیمره) سین مهمله‌نك کسری ، میمك سکونی وراء مهمله‌نك فتحی ایله ضبط ایدلدیکی حالده العلم الزاخرده سینك کسری ومیمك ؛ رانك فتحی ایله قید ایدلمش وسین ایله میم اراسنده بولونان یا ، حذف اولنمشدر . تاریخ ابن خلکانك ذیلنده صیمره نامیله قید اولندیغندن تعریب ایدلدیکی اکلاشیلمقده‌در . معجم البلدان‌ده صیمره حیدره وزننده اولدیغی کوسترلمش ومیمك ضمی ایله‌ده مذکور بولنمشدر .

شو اسمای مختلفه تدقیق اولونورسه (سیموره) صورتنده یازلمسی لازمکلن شو کلمه‌نك املاسی ؛ مختلف صورتده یازلدیغندن ضبط وقید وتلفظنده اختلاف حاصل اولدیغی اکلاشیلیر . بو سیموره‌دن یا ایله و او حذف اولندقده (سمره) قاله‌جغی شبهه‌سزدر . بعضلری بو کلمه‌یی سینك ورانك فتحی ، میمك سکونی ایله ثمره وزننده ، دیکر بعضلری‌ده سینك ، میمك ورانك فتحه‌لریله سحره وزننده اوقومش اولدقلری کورلمکده ایسه‌ده شو قیود تاریخیه‌یه مخالف اولدیغی آشکاردر .

ظاهر حاله کوره (سیموره) لفظی عموم اویغور وسلجوق تورکلرینك لغتلرنده موجود اولان (سیمور ماك) مصدرندن

مشتق وبزم (عثمانلی تورکارینك) لغتمزده (سمورمك ، سەمیرمك) نامیله موجوداولدیغی اکلاشیلمقدەدر . بناءً علیه: سیموره اسم مکان اولوب (سیەورك) لفظندن مخفف وسەمیزلنەجك ، تصحیح وجود ایدیلەجك یر دیمکدر.اویغور لغاتنده ادات مکان اولمق اوزره مادۀ اصلیەنك آخرینه ماقبلی مفتوح بر کاف ساکنه علاوه قیلنەرق اسم مکان یاپیلیر . (سورەك) کبی بعضاً فتحه ایله اکتفا اولنەرق کاف ساکنه حذف اولنور مقبره معناسنه اولان و (سیکنەمك) مصدرندن مشتق بولونان (سکنەك ـ سیکنه ـ سیننه) کبی

بوسیموره اماسیه قربنده اولدیغی محقق اولمقله برابر قیود عتیقەده سمرۀ اماسیه ، سمرۀ الب ارسلان (ایل اسلان) ، سمرۀ قوجه قیاسی ، سمرۀ کدەغره ، سمرۀ لادق نامیله التی موقعده (سمره) بولندیغی وبونلرك جملەسیده قربك دلالت ایلدیکی محلده اولدیغی مناسبتله (سلطان مسعود سلجوقی) نك بنا ایتدیکی سمره ، بونلرك هانکیسی اولدیغی ارباب تاریخ اراسنده مختلف فیه کبی تلقی اولنمقدەدر . بوالتی سمرەدن انجق بریسنی سلطان مسعودك یاپدیردیغی محقق اولدیغی کبی دیکرلریده صوکرەدن حادث اولەرق تسمیەایدلمش اولدیغیشبهەسزدر. شوحالدەبری اصل، دیکرلری بونك فروعی اولور .

قیودتاریخیه تدقیق اولونورسەبوتلقیاته محل قالمز. چونکه:

اصل سمره‌نك تعيين مكانته دائر (بهجة‌التواريخ) ده شكرالله چلبی ديیوركه : « سلطان مسعود سلجوقی اماسيه‌ده توطن وسيمره ناميله بر شهر جديد بنا وبوراده جامع ومدرسه انشا ايده‌رك اوراده ياپديرديغی تربهٔ عاليه‌ده دفن ايدلمشدر »

(العيلم‌الزاخر) ده مصطفی جنابی افندی دييوركه : « سلطان مشاراليه اماسيه‌ده اقامت وبر شهرجديد انشا وسمره ناميله تسميه وبوراده جامع ومدرسه وتربه بنا ايدوب اوراده مدفون اولمشدر . اليوم خرابدر بونك جوارنده كدغره ناميله برقصبه دها بنا اتمشدر »

(جامع الدول) ده درويش احمد افندی دييوركه : « سلطان مسعود اماسه قربنده برقصبه بنا وانده اقامت وخان وعمارت ودها نيجه آثارخيراحيا واوقاف عظيمه احداث ايدوب اسمنی سمره قويدی و٥٥٨ ده فوت اولوب سمره‌ده واقع تربه‌سنده دفن اولندی »

شو اوچ نقول تاريخيه‌دن مستبان اولديغی اوزره برنجی سلطان مسعود سلجوقی اماسيه‌يی دارالسلطنه اتخاذ وبرشهر جديد بنا و آثار خيريه انشا ايتديكی محققدر . انجق سلطان مشاراليهك بنا ايتديكی شهر جديد؛ آثارخيريه ايله تزيين ونامنی تحويل ايتمك صورتيله عين‌اماسيه اولميوب بلكه اماسيه‌نك قربنده واقعدر . آماسيه ؛ يشيل ايرماغك شمالنده كائن ايچ قلعه‌دن عبارت اولوب (سمره) دخی يشيل ايرماغك جنوبنده بوايچ

قلعه‌نك طبیعی قربنده واقع محلاتك مجموعیدر. دیكر سمره‌لر بوندن صوكره حادث اولمشدر. شومدعی؛ آلتی وجهله اثبات اولنه‌بیلیر.

١ قدیماً اماسیه‌محیطی: مقدمه‌نك اوائلنده عرض اولندیغی اوزره (زمندو) موقعندن (چالاك) موقعنه قدر امتداد ایدن وقیالرله محاط اولان طول وعرضك مجموعی اولوب ایرماغك جنوب وشمال طرفلری عموماً بو محیط ایچنده داخل اولدیغی حالده ٤٩١ سالندن اعتباراً اهل صلیبك اماسیه‌یه هجوم وصواتی واماسیه امیری (ملك اسماعیل دانشمندی) نك دلیرانه مدافعاته همتی اراسنده یشیل ایرماغك جنوب طرفلری وزمندو، هیئت مجموعه‌سیله محو وخراب وبقیه‌سی‌ده محترق اولدیغی عقد الجمان، العیلم الزاخرده مسطور وسائر مأخذلرده مذكوردر.

یشیل ایرماغك شمال طرفلرینك خرشنه قلعه‌سی اتكلرینه تصادف ایدن قسمی قلعه دیواریله مستور اولدیغندن تخریباتدن مصون قالمش ایسه‌ده جنوب طرفلری عموماً خرابه‌زاره دونمش وعرصهٔ خالیه شكلنی آلمش و (آماسیه) نامی دخی یشیل ایرماغك شمال طرفنده كائن ایچ قلعه قسمنه منحصر اولمش ایدی.

٥٣٨ حدودنده اماسیه امارتی سلطنت سلجوقیه‌یه منقاد واماسیه دار السلطنه اولدیغی زمان، سلطان مسعود سلجوقی یشیل ایرماغك خراب اولان طرفلرنده برشهر جدید انشا وزمندویی تجدید وكوپری قصبه‌سنك شرقنده اولان موقعده كذلك بر

شهر جديد بنا ايلديكندن يشيل ايرماغك جنوب طرفلريني (سيموره) و شمال شرقي طرفنده واقع زمندوي[١] (زياره) واماسيه قربنده اولان ديكر شهر جديدي (كمه‌غره) ناميله تسميه ايتمشدر .

چونكه : اماسيه ناميله مسمى اولان ايچ قلعه ، يعني ايچري شهر ؛ خرشنه قلعه‌سنك اتكلرنده برسور عظيم ايچنده بنا ايدلمش فوق العاده محفوظ وتعرض اعدادن مصون اولمقله برابر غايت طار ، قسوت انكيز برشهر قديمدر . يكي بنا ايديلن شهرك موقعي ايسه ايچ قلعه‌يه نسبتله هر طرفي آچيق وكنيش ، اقطاعك صغوق روزكارينه معروض ، هواسي صاغلام اولديغندن تصحيح بدن ، يعني صحت بدنيه‌يه خدمت ايده‌جك بر موقع جيددر . سيموره‌نك دلالت ايتديكي معنايه بورانك مناسبتي ، ديكر سمره‌لردن اقوى اولديغي طبعاً مصدق وموقعاً محققدر . ديكرلرينك حدوثي‌ده ٦٤١ وقعه‌سندن صوكره اولديغي قريباً ذكر ايديله‌جكدر .

٢ سلطان مشاراليه طرفندن بنا واماسيه دارالسلطنه اتخاذ ايدلديكي زمان سلطان مسعود اماسيه‌نك غرب طرفنده يعني ايچري شهرك شمدي قورشونلي محله‌سنه تصادف ايدن يرنده

---

[١] قيصريه لواسي داخلنده وسائر بعض مواقعده ضمانتي قلعه‌سي . ضمانتي ناحيه‌سي اولديني ذوالقدريه وقفيه‌سنده مسطور ايسه‌ده بونلر زياره ناميله مسمى اولمديغندن مبحوث عنه اولان (زمندو) اوله‌مز .

برسرای عالی و برحمام بنا ایدەرك اماسیەدە اقامت ایتدیکی تاریخاً مثبت اولدیغی کبی آثاراً دخی محقق‌در. سلطان مشارالیهك ارتحالندن صوکره (سمره) اماسیه امارتنك مرکزی اولدیغی وبومرکزیت یدی یوز تاریخنه قدر دوام ایتدیکی تاریخاً ثابت اولمش برکیفیتدر. ٦١٢ده سیمره والیسی اولان (امیربدرالدین ابوبکر) سینوب قلعەسنی تجدید ایلدیکندن اسمیله برابرقلعەنك ایکنجی برجنده (صاحب سیمره) اولدیغی محکوك وامیر مومی الیهك بو تاریخده اماسیه والیسی اولدیغی قیداً مثبت‌در.

ایکنجی سلطان‌مسعود سلجوقی‌سیمرهٔ اماسیەیی دارالسلطنه اتخاذ وقیزیل ایرماغك عموماً جهت شرقیەسندەحکومت ایلدیکی هشت بهشت ، جامع‌الدول تاریخلرندەمسطور اولوب بوزمانلرده اماسیه قاضیسی اولان ضیاءالدین عیسی‌الهکاری ، شمس‌الدین احمد بن وردی کبی‌ذواتك امضالرنده (قاضی‌القضاة بدارالسلطنة سیمره) قیدی بولنمقدەدر . بناءً علیه : (سیمره) نك بنا ایدلدیکی تاریخدن اعتباراً اماسیه نامی ایچ قلعەیه منحصر قالمش و (سیمره) نامی دور سلجوقی‌ده غلبه ایدوب ولایته علم مخصوص اولمشدر . شو وصف رسمی ، دیکر سمرەلرك هیچ برنده یوقدر .

٣ (٥٦٥ ـ ٩٠٠) تاریخنه قدر بولونان بتون وثائق شرعیەده ، سجلات عتیقەده اماسیه ایکی قسمه منقسم اولوب ایچری شهره (باطن اماسیه) وایچری شهرك یعنی ایچ قلعەنك

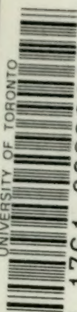
خارجنده اولان یرلره عموماً (ظاهر اماسیه) دینیلدیکی صریحدر. باغ هلکیس ، اخی سابق الدین ، اخی قمرالدین محله لری ، ایلتکین باغلری ظاهر اماسیه دن معدود اولدیغی کبی یشیل ایرماغك جنوب طرفلری عموماً ظاهر اماسیه اولمق اوزره مسطوردر . ظاهر اماسیه دینیلن یرلره عموماً (سیمره) نامی ویرلدیکی وسیمره نك اماسیه محیطی ایچنده بولندیغی و بعده ظاهر اماسیه نامیله قید ایدلدیکی اوقیود رسمیه دن آکلاشیلمقده در . تاریخاً اماسیه قربنده بنا ایدلدیکی مضبوط اولان بوسیمره نك اماسیه یه الڭ زیاده قریب اولدیغی بر موقعده بولنمسی دیکر سمره لرڭ صوکره دن احداث وبنا ویاخود تسمیه ایدلدیکنی اشعار ایدر .

٤ بتون تواریخ وقیود رسمیه نك شهاداتی اوزره برنجی سلطان مسعود سلجوقی ، بنا ایتدیکی سمره ایچنده مدفون وتربه سی ده بوسمره ایچنده موجوددر . بویله بر شاهد ذی حیات اولان تربه ، اماسیه لواسی داخلنده تحری اولندیغی صورتده ظاهر اماسیه دن معدود اولان اماسیه محیطی ایچنده اوچلر محله سنك منتهای غربیسنده نارلی باغچه نامیله مشهور اولان مزارلغك جنوب طوفنده کوریله جکی میدانده در . بوتربه ؛ شکلاً مربع ، طرز سلجوقی اوزره جبهه سی نقوش وتزیینات بدیعه ایله مصنع ، سنکین اولدیغی قدر بوبوك بر مزار محتشمدر.

بوتربه نك برنجی سلطان مسعود سلجوقی یه عائد اولدیغی ودرونده مدفون بولندیغی بتون قیود رسمیه شهاداتیله

برنجی جلدك فهرستی

UNIVERSITY OF TORONTO
3 1761 00396836 9